

Liepājas Universitāte
Humanitārā fakultāte
Latviešu valodas katedra

Velga Laugale

**Izglītības iestāžu nosaukumi latviešu valodā:
lingvistiskais aspekts**

promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai
valodniecības nozares
latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē

Darba zinātniskais vadītājs
Dr. philol. **Juris Baldunčiks**

Liepāja 2009

SATURS

IEVADS	3
1. Izglītības iestāžu nosaukumi kategoriālā skatījumā	13
1.1. Izglītības un izglītības iestādes jēdziens.....	13
1.2. Nosaukuma jēdziens.....	17
1.3. Iestāžu nosaukumi kā onīmijas sastāvdaļa.....	19
1.4. Izglītības iestāžu nosaukumu struktūras raksturojums.....	26
1.5. Ar izglītības iestāžu nosaukumiem saistītie reglamentējošie dokumenti.....	33
2. Izglītības iestāžu nomenklatūra, nomenklatūras vienības un to veidošana	38
2.1. Nomenklatūras jēdziens.....	41
2.2. Nomenklatūras vienību etimoloģija, semantika un vēsture.....	45
2.2.1. Vispārējās pamatizglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra.....	48
2.2.2. Vispārējās vidējās izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra..	53
2.2.3. Augstākās izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra.....	67
2.3. Nomenklatūras vienību veidošana.....	83
2.3.1. Defissavienojumi.....	83
2.3.2. Salikteņu darināšana.....	85
2.3.3. Vārdkopterminu veidošana.....	89
3. Izglītības iestāžu nosaukumu iedalījums pēc diferencētājdaļas	92
3.1. Administratīvais iedalījums un ģeogrāfiskais nosaukums kā raksturotājevārds.....	95
3.2. Numerācija kā diferencētājdaļas elements.....	110
3.3. Antroponīmu lietojums izglītības iestāžu nosaukumā.....	117
3.4. Dzimuma norāde nosaukuma diferencētājdaļā.....	135
3.5. Goda nosaukumu lietojums raksturotājevārda funkcijā.....	137
3.6. Tautības vai valodas norāde nosaukuma diferencētājdaļā.....	141
3.7. Izglītības iestāžu specializācija diferencētājdaļas funkcijā.....	145
3.7.1. Speciālās, īpašās izglītības norāde.....	146
3.7.2. Profesionālās izglītības norāde raksturotājevārda funkcijā.....	154
3.8. Simbols kā nosaukuma diferencētājelements.....	158
SECINĀJUMI	172
SAĪSINĀJUMI	177
LITERATŪRA	178
PIELIKUMI	193

IEVADS

Promocijas darbs ir pētījums valodniecības nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē par tematu, kas cieši saistīts ar izglītības sistēmu un tās specifiku Latvijas Republikā. Pētījumā apkopoti un analizēti izglītības iestāžu pašreizējie (2007./2008. māc. gada) nosaukumi semantiskā, etimoloģiskā, terminoloģiskā un vārddarināšanas aspektā. Lai varētu zinātniski korekti spriest par šī brīža situāciju, nepieciešamības gadījumā ir dots ieskats izglītības iestāžu nosaukumu vēsturiskajā attīstībā un raksturoti katra perioda ekstralingvistiskie faktori.

Pētot izglītības vēstures avotus, var atrast ziņas, ka pasaulē senākās zināmās mācību iestādes cilvēces vēsturē ir šumeru skolas, kas darbojušās no 3200. līdz 2000. g. p. m. ē. (Pasaules civilizācijas, I 1998), bet pirmās skolas tagadējās Latvijas teritorijā (arī Latgalē) ir dibinājuši un vadījuši misionāri, garīdznieki (1211. gadā pirmā skola Rīgā – Doma baznīcas skola, 1625. gadā pirmā skola Latgalē – jezuītu ģimnāzija Daugavpilī). Būtībā visa pirmā līmeņa izglītība Latvijas teritorijā bija mācītāju pārziņā līdz 19. gadsimta 80. gadiem.

Latviešu skolas zināmos laika posmos ir darbojušās arī citur pasaulē, vairākos apgabalos Krievijā līdz 1937. gadam: Baškīrijā (Ufas apgabalā), Lejas-Bulānā (Sibīrijā), Kubaņā, Ukrainā, Urālos; kā arī Austrālijā, Vācijā, Brazīlijā un citur (Apine 2003, 7; Vīksna 1972, 6). Latviešu diasporas pastāvēšanā un nacionālās identitātes saglabāšanā (pēc tās ilgās atrautības no tautas pamatmasas) liela, pat noteicoša nozīme bija latviešu skolām (Beika, Vīksna 2001, 19). Daļai trimdas latviešu skolu nosaukumi bija latviešu valodā (*Lībekas Artilērijas nometnes latviešu tautskola* 1948./49. māc. gadā), daļai tie tādi ir arī šobrīd (*Sidnejas latviešu biedrības pamatskola*, *Adelaides latviešu vidusskola*), taču to darbības pamatā ir citi principi, kas būtiski atšķiras no Latvijas izglītības sistēmas, līdz ar to šo skolu nosaukumi darbā netiks aplūkoti (tam ir nepieciešams papildu pētījums).

Gadsimtu gaitā mainījušies ne tikai skolu nosaukumi, bet arī mācību saturs un prioritātes, tādēļ darbā pievērsta uzmanība ne tikai nosaukuma ārējai

formai, bet arī attiecīgās izglītības iestādes nosaukuma saturiskajai pusei. Skolu nosaukumu vēsturē ir vērojami dažādi varianti: nosaukums nemainās, bet mainās izglītības saturs, un ir arī pretējais variants – mainās nosaukums, bet saturs paliek iepriekšējais. Līdz ar to nosaukums pats par sevi ir vai nu tikai izkārtne, vai arī, labākajā gadījumā, mazrunīgs liecinieks, kas, atklājot ekstralingvistiskos faktorus, tomēr var sniegt būtisku informāciju par izglītības sistēmas vēsturi.

Piemēram, 55 gadu laikā tagadējai Liepājas Universitātei bijuši 7 dažādi nosaukumi, bet būtiskas augstskolas studiju satura izmaiņas konstatējamās tikai no 1993. gada:

Liepājas Pedagoģiskais institūts (1954. g. 1. aug. – 1961. g.),
Liepājas Valsts pedagoģiskais institūts (1961. g. 20. jūn. – 1966. g.),
Viļa Lāča Liepājas Valsts pedagoģiskais institūts (1966. g. 28. apr. – 1990. g.),
Liepājas Pedagoģiskais institūts (1990. g. febr. – 1993. g.),
Liepājas Pedagoģiskā augstskola (1993. g. 11. febr. – 1998. g.),
Liepājas Pedagoģijas akadēmija (1998. g. 9. jūn. – 2008. g.),
Liepājas Universitāte (no 2008. gada 16. jūl.).

Veiktie pētījumi liecina, ka pašreiz Latvijā pastāv arī tāds skolu tips, kas nav raksturīgs Eiropas valstu izglītības sistēmām – gan vidusskolas, gan ģimnāzijas, piemēram, *Ziemeļvalstu ģimnāzija* (www.zvg.lv), kurās mācās bērni vecumā no 7 līdz 18 gadiem. Latvijas izglītības sistēmā var konstatēt, ka reāli nosaukums tiek dots ēkai, jo ģimnāzijā bieži uzņem bērnus jau no 1. klases – kā jebkurā citā skolā. Šāda nosaukumu došanas tradīcija neatbilst Eiropas valstu priekšstatiem.

Tāpat arī, neraugoties uz visai dažādiem skolu nosaukumiem, piemēram, *vidusskola*, *ģimnāzija*, *licejs*, visām nosauktajām iestādēm ir līdzīgi darba organizācijas principi un mācību saturā ir visai nelielas atšķirības; ir notikusi tikai *nosaukuma* maiņa kā nodeva savdabīgam modes, vēstures un prestiža izpratnes sajaukumam vai mēģinājums atjaunot 20. gadsimta 20. gadu izglītības sistēmu Latvijā (plašāk par to darba 2. daļā).

Pētījumi pierāda, ka „**izglītības sistēmas**” izveide un attīstība valstī ir atkarīga no reliģiskās, politiskās organizācijas, zinātnes attīstības līmeņa, ražošanas stāvokļa u. c. Tātad noteiktas izglītības sistēmas izveide ir atbilstošās

izglītības politikas rezultāts” (Saleniece 2002, 7). Izglītības iestāžu nosaukumu izveidē jāņem vērā, ka izglītība ir sistēma, tieši tādēļ arī, pēc promocijas darba autores domām, nosaukumi jāizstrādā atbilstoši vienotai sistēmai un struktūrai. Tas atvieglotu gan nosaukuma izpratni, gan tā lietojumu praksē.

Izglītību kā sabiedrības institūciju var aplūkot divās dimensijās – *vertikālā* (viena otrai hronoloģiski sekojošu sistēmu veidā) un *horizontālā* (pastāvošo sociālo struktūru un institūtu sistēmā) (Клементьев 1984, 22). Parasti praksē šīs divas pieejas papildina un ietekmē viena otru, tādēļ promocijas darbā iecerēts aplūkot izglītības sistēmas iestāžu nosaukumus tieši šādā aspektā.

Dabas un sabiedrības realitāti neveido atsevišķi izolēti priekšmeti, parādības un procesi. Tie ir savstarpējā mijiedarbē saistītu objektu kopums, noteikts sistēmisks veidojums (Ковальченко 1987, 159). Pie šādām sistēmām pieder arī izglītība. Pētot šo sistēmu vai atsevišķus tās elementus, nepieciešams ņemt vērā gan izglītības sistēmas sarežģīto struktūru, gan arī tās daudzveidīgās saiknes ar citām lielām sociālām sistēmām (Нечаев 1992, 27), līdz ar to promocijas darbā izglītības iestāžu nosaukumi tiks pētīti saistībā ar attiecīgā perioda ekstralingvistiskajiem apstākļiem.

Tā kā jebkuras sistēmas elementi ar savu mijiedarbību piešķir sistēmai kvalitatīvi jaunas īpašības, sistēmas izpratne nav iedomājama bez tās atsevišķo elementu izpēti. Nozīmīgu ieguldījumu izglītības sistēmas izpētē var dot arī tās elementu – izglītības iestāžu nosaukumu izpēte.

Izglītība ir mainīga sistēma, pārmaiņas tajā būs vienmēr, tās attiecas arī uz izglītības iestāžu nosaukumiem, tāpēc vienotas nosaukumu sistēmas izveide ir absolūti nepieciešama. Piemēram, vienotas koncepcijas trūkums par augstākās izglītības iestāžu nomenklatūru kavē pieņemt jauno Augstskolu likumu (T. Koķe 2009. gada 24. aprīļa rektoru padomes sanāksmē). Lai to veidotu, jāizzina pašreizējā situācija izglītības nozarē. Šajā jomā būtiski ir **vairāki faktori**, kas veicina arī pārmaiņas nosaukumu veidošanā:

1. Ir skaidrs, ka izglītības sistēmai jāklūst arvien elastīgākai, tā nepārtraukti būs jāpārveido, ņemot vērā laikmeta prasības un mainot akcentus.

Izglītības sistēmā nākotnē būtiskas pārmaiņas sagaidāmas **visās** izglītības pakāpēs.

2. Pašreizējā situācijā Latvijā ir izstrādāta jauna administratīvi teritoriālā reforma. Tās ietekmē, visticamāk, mainīsies arī skolu nosaukumi, vismaz tā daļa nosaukumā, kura ir saistīta ar administratīvo iedalījumu (sk. promocijas darba 3. 1. nodaļu).

3. Latvijas Republikas Saeima 2008. gada 16. oktobrī konceptuāli atbalstīja jauno Augstākās izglītības likumu, kas būtiski izmainīs esošo augstākās izglītības sistēmas regulējumu (*izm.izm.gov.lv/aktualitates/jaunumi/2897.html*, sk. 2008. gada 18. okt.).

Jaunajā projektā paredzēts, ka tiks atcelts dalījums akadēmiskajās un profesionālajās augstākās izglītības programmās. Tā būtu iespēja sakārtot arī augstākās izglītības iestāžu nosaukumu sistēmu (sk. promocijas darba 2.2.3. nodaļā par augstskolu nosaukumu nomenklatūras daļu). Projektā paredzēts punkts, ar kuru augstākās izglītības sistēmā tiks iekļauta arī koledžas izglītība. Tas, savukārt, nozīmēs pašreizējo nosaukumu maiņu. Iespējams, kārtējo reizi tiks mainīti to profesionālās izglītības iestāžu nosaukumi (tajā skaitā koledžu nosaukumi), kurās atbilstoši jaunajam likumam mainīsies attiecīgajā iestādē īstenojamā profesionālās izglītības pakāpe.

4. Eksperti, analizējot izglītības jomu pamatzīņojumā „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030. gadam”, konstatē, ka valstij perspektīvā būs īpaši jāveicina *mūžizglītība*, lai cilvēki pēc 35 gadu vecuma *atkal* dotos uz augstskolu un gūtu jaunas prasmes (http://www.latvija2030.lv/upload/lias_pamatzinojums_lat.pdf, sk. 2008. gada 10. okt.). Līdz ar to var secināt, ka nosaukumi nākotnē būs nepieciešami arī pieaugušo izglītības iestādēm.

Pētāmais materiāls rāda, ka izglītības iestāžu nosaukumos bieži ir ietvertas vairākas informatīvas vienības, piemēram, *Jelgavas T. Salmiņa individuālā daudznozaru uzņēmuma „Edgars un Tamāra” pirmsskolas izglītības iestāde „Pīlādzītis”*,

Maltas speciālā bāreņu internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem,

„Anšpēteru” veselīgas ēdināšanas un servisa arodizglītības skola, un tomēr pat tādā gadījumā viss būtiskais par iestādi vēl nav pateikts. Par to var pārliecināties, ieskatoties „Valsts statistikas likuma” (Latvijas Vēstnesis, 306/307 (1021/1022), 1997, 25. nov.) [spēkā ar 09.12.1997.] Ministru kabineta

apstiprinātajos „Noteikumos par Latvijas izglītības klasifikāciju” (Nr. 267). Tajos ir mēģinājums katram objektam piešķirt noteiktu identifikācijas kodu, kas aizvieto objekta nosaukumu. Šī klasifikācija ir sistematizēts objektu sadalījums noteiktās kategorijās, grupās, apakšgrupās vai citās vienībās atkarībā no to kritēriju līdzības vai atšķirības. Konkrētiem objektiem piešķirtie kodi dod iespēju grupēt attiecīgos objektus jebkurā klasifikācijas līmenī: izglītības pakāpe, izglītības programmas veids, izglītības tematiskā grupa, izglītības tematiskā joma, izglītības programmu grupa. Vārdiskā informācija bieži ir neprecīza, un pēc nosaukuma vien nav iespējams noteikt pat skolas grupu. (Sal. pielikumu Nr. 3 *Profesionālās izglītības iestādes* un Nr. 4 *Profesionālās ievirzes izglītības iestādes*).

Izglītības ministrijas struktūrvienībās trūkst vienotas koncepcijas par izglītības sistēmas iestāžu nosaukumu veidošanu. Par to uzskatāmi liecina nesen mainītie dažu iestāžu nosaukumi, piemēram, noteikumu projektā „Grozījumi Ministru kabineta 2003. gada 16. septembra noteikumos Nr. 528 „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums” iekļautas arī sporta iestādes, kuras reorganizētas par valsts aģentūrām un kurām mainīti nosaukumi – *Hokeja un slidošanas sporta skola* (bijušais nosaukums – *specializētā sporta skola „Latvijas bērzs”*), *Nacionālais olimpiskais sporta metodiskais centrs* (bij. *Latvijas Nacionālā sporta skola*), *Kalnu slēpošanas sporta centrs* (bij. *Specializētā kalnu slēpošanas skola*) un *Latvijas Šķēpa mešanas metodiskais centrs* (bij. *Šķēpa mešanas metodiskais centrs*) (<http://www.izm.gov.lv>, sk. 2008. gada 14. okt.).

Tāpat konstatēts, ka Izglītības un zinātnes ministrijas atbildīgie darbinieki nereti plašsaziņas līdzekļos sniedz neprecīzu vai nepareizu informāciju pat par nomenklatūras vārdu skaidrojumu, piemēram, *vidusskola*, *ģimnāzija*, kuru būtība jau izteikta pašas ministrijas izdotajos likumos (Sal. *Latvijas Avīze*, 2007, 14. marts). Problēmas saistībā ar skolu tīkla reorganizāciju rada nepieciešamību kārtējo reizi pārskatīt dažu nomenklatūrvārdu jēdzienisko saturu un turpināt izmaiņas Izglītības likumā

(piemēram, debates par *ģimnāziju* Latvijas Republikas 9. Saeimas rudens sesijas sēdē 2009. gada 27. augustā).

Izglītības iestāžu nosaukumu apkopošanā, analīzē, precizēšanā un pilnveidē arī valodniekiem ir izvirzāmi konkrēti uzdevumi:

- 1) izvērtēt pagātnes norises, tagadnes procesus un nākotnes perspektīvas,
- 2) brīdināt par problēmām un piedāvāt to risinājumus,
- 3) izglītot laikabiedrus un nākamo paaudzi (Kļaviņa 1999, 71–74).

Izeja ir rodama, piedāvājot divus variantus nosaukumu veidošanā:

- 1) veidot nosaukumu, cenšoties ietvert visus konkrēto iestādi raksturojošos elementus,
- 2) vienoties par dažiem būtiskiem elementiem, kas obligāti ietverami nosaukumā, un izvērtēt tos elementus, kas nav ieteicami izglītības iestāžu nosaukumos.

Pētījuma mērķis

Promocijas darba mērķis ir izpētīt pašreizējo situāciju Latvijas izglītības iestāžu sistēmā, resp., izglītības iestāžu nosaukumus visos izglītības līmeņos un iespēju robežās sniegt pamatotus ieteikumus izglītības iestāžu nosaukumu veidošanas praksē.

Uzdevumi mērķa sasniegšanai

1. Apkopot pašreizējos izglītības iestāžu nosaukumus Latvijā visos izglītības līmeņos (par pamatu izmantots 2007./2008. mācību gada IZM un šajā periodā Uzņēmumu reģistrā iekļauto izglītības iestāžu saraksts).
2. Studēt un analizēt valodniecības teorētiskās atziņas, Latvijas Republikas reglamentējošos dokumentus un normatīvos aktus saistībā ar nosaukumu veidošanu un to struktūru.
3. Analizēt izglītības iestāžu nosaukumu struktūru visās izglītības pakāpēs, nosaukumu veidošanas paņēmienus un to praktisko lietojumu.
4. Veikt nosaukumu veidošanas analīzi salīdzinoši vēsturiskā aspektā, balstoties uz Latvijas skolu sistēmas un izglītības iestāžu nosaukumu vēstures faktiem.

5. Pamatojoties uz pētījuma gaitā gūtajiem secinājumiem, dot ieteikumus izglītības iestāžu nosaukumu sistēmas pilnveidošanai.

Darba aktualitāte

Situāciju izglītības iestāžu nosaukumu veidošanas/pārveidošanas jomā nosaka objektīvie procesi valstī un sabiedrībā, to ietekmē arī dažādi valsts varas institūciju lēmumi, likumi, noteikumi u. tml.

Pētījuma gaitā gūtās atziņas ļauj secināt, ka Latvijā izglītības iestāžu nosaukumu veidošanai līdz šim nav pievērsta vajadzīgā uzmanība. Ir vērojamas pretrunas gan normatīvajos dokumentos, gan pašā nosaukumu veidošanas praksē, līdz ar to darba aktualitāti palielina fakts, ka pirmo reizi latviešu valodniecībā ir apkopots tik plašs pārskats par izglītības iestādēm, sniegta detalizēta nosaukumu struktūras lingvistiskā analīze un doti priekšlikumi sistēmas pilnveidei.

Izpētes priekšmets

Promocijas darba praktiskais pamats ir Latvijas izglītības iestāžu nosaukumu saraksts. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2008. gada un 2007./2008. mācību gadā IZM apkopotajā izglītības iestāžu sarakstā ir iekļautas **1459 izglītības iestādes**: 961 vispārizglītojošā skola, 172 profesionālās izglītības iestādes, 63 speciālās izglītības iestādes, 233 profesionālās ievirzes izglītības iestādes, 30 augstskolas.

Izmantoti Latvijas skolu vēstures pētījumi (vēsturiskās izziņas), 27 intervijas, arhīvu materiāli, arī skolu liecību kolekcionāra, bijušā Talsu 2. vidusskolas direktora Benito Grošus personiskā arhīva kolekcijas materiāli (sk. 6. pielikumu).

Analīzes materiālu papildina dažādu vēstures periodu (sākot no 19. gs.) izglītības iestāžu nosaukumi izlases veidā, ja tie bijuši latviešu valodā.

Pētījuma teorētiskā bāze

Pētījuma teorētisko bāzi galvenokārt veido Latvijas valodniecības literatūrā paustās teorētiskās atziņas, normatīva rakstura ieteikumi un šo ieteikumu argumentācija, it īpaši dažādu iestāžu nosaukumu veidošanā un struktūras analīzē (O. Bušs, B. Laumane, V. Skujiņa, T. Porīte u. c.).

Salīdzinājumam izmantotas arī citu, sevišķi kaimiņvalstu, piemēram, igauņu valodnieces A. Reicakas, Krievijas vadošo zinātnieku O. Ahmanovas, K. Averbuha, T. Kandelaki, N. Podoļskas u. c., vācu autoru – K. Kunces, V. Kamianeta svarīgākās atziņas onomastikā un terminoloģijā (sk. literatūras sarakstu). Teorētiskās bāzes pamatu papildina izmantotās vārdnīcas, laikraksti, IZM dokumenti: likumi un lēmumi. Tā kā interneta resursi un preses materiāli ir izmantoti tikai faktu un informācijas precizēšanai, tad atsauces par tiem ir iekļautas promocijas darba atbilstošajā teksta daļā iekavās.

Promocijas darbā lietotās metodes

Promocijas darba specifikas dēļ galvenokārt ir izmantotas šādas pētniecības metodes un darba paņēmieni:

- 1) aprakstošā (deskriptīvā) metode,
- 2) salīdzināmā metode – saistībā ar vēstures faktiem,
- 3) zinātniski analītiskā metode un dokumentu analīze,
- 4) intervija (informācijas precizēšanai).

Darba apjoms un struktūra

Darbam ir ievads, 3 pamatdaļas, secinājumi, saīsinājumu un izmantotās literatūras saraksts (kopā 188 vienības): likumi un noteikumi, promocijas darbi, promocijas darbu kopsavilkumi, maģistra darbi, izmantotās vārdnīcas un citas zinātniskās publikācijas. Pielikumā ir IZM izglītības iestāžu saraksti atbilstoši izglītības pakāpēm.

Ievadā pamatota temata izvēle un aktualitāte, norādīts promocijas darba mērķis un uzdevumi, raksturots izpētes materiāls, kā arī pamatota darba teorētiskā un praktiskā nozīme.

Pirmajā daļā ir dots Latvijas izglītības situācijas vērtējums, skaidrots izglītības iestādes un nosaukuma jēdziens, raksturoti nosaukumu veidi un struktūra. Analizēti reglamentējošie dokumenti saistībā ar nosaukumu veidošanu.

Otrajā daļā ir apkopots materiāls par izglītības iestāžu nomenklatūras vienībām un veikta to analīze visās izglītības pakāpēs.

Trešajā daļā ir pētīta izglītības iestāžu nosaukumu diferencētājdaļa. Ir izdalīti būtiskākie raksturotājelementi un veikta to analīze.

Secinājumos ir apkopotas galvenās promocijas darba teorētiskās un praktiskās atziņas.

Promocijas darba aprobācija

Promocijas darba izstrādes gaitā iegūtie secinājumi un galvenās atziņas ir apkopotas 5 publikācijās un atspoguļotas 9 zinātniskos referātos (sk. publikāciju un zinātnisko referātu sarakstu promocijas darba kopsavilkumā).

Par promocijas darba tematiku ir nolasīti 9 referāti vietēja un starptautiska mēroga kongresos un konferencēs, nozīmīgākie no tiem: „*Tulkošana kā starpkultūru komunikācija: teorija, prakse, metodes*” (Ventspilī 2001) un „*Lietišķā valodniecība pasaulē un Latvijā*” (Ventspilī 2008), „*Baltu valodu leksikoloģija un leksikogrāfija*” (Pēterburgā 2002) „*Valodas vienību semantika un struktūra*” (Klaipēdas Universitātē 2005; 2009), „*E. Drezena (1892–1937) piemiņai veltītā 2. starptautiskā terminoloģijas konference*” (Rīgā 2002), „*Zinātnes valoda: semantiskie aspekti*” (Jelgavā 2007), „*Letonikas pirmais kongress*” (Rīgā 2005), „*Kurzemes novada kultūrvēsturiskais mantojums, tā izpēte un saglabāšana. Letonikas otrais kongress*” (Liepājā 2007).

Promocijas darba izstrādes gaitā iegūtās atziņas apkopotas 5 publikācijās: „*Citvalodu ietekme pedagoģijas terminoloģijas veidošanā*” (2002), „*Mācību iestāžu nosaukumi Latvijā līdz 20. gadsimtam*” (2006), „*Liepājas skolu nosaukumi (1920–1941): vēsturiskais un semantiskais aspekts*” (2008). Publicēšanai pieņemti raksti: „*Administratīvais iedalījums un toponīms Latvijas izglītības iestāžu nosaukumos*” (Ventspils Augstskolā), „*Personvārdu lietojums izglītības iestāžu nosaukumā*” (krājumā „*Linguistica Lettica*”).

Ar promocijas darba problemātiku saistītie jautājumi ir aprobēti autores docētajos mūsdienu latviešu valodasursos bakalaura un maģistra programmā: leksikoloģija, terminoloģija, leksikogrāfija, valodas kultūra.

Promocijas darbā risinātās problēmas vairākkārt ir apspriestas Liepājas Universitātes Latviešu valodas katedras sēdēs. Promocijas darbs kopumā katedras sēdē ir apspriests 2009. gada 7. janvārī un 2009. gada 22. maijā. Pētījums ir izraisījis interesi un atzīts par lietderīgu Baltijas Pedagoģijas vēsturnieku asociācijā (apspriests 2008. gada 12. septembra sēdē).

Darba novitāte

Promocijas darbā pirmo reizi ir apkopots un analizēts Latvijas Republikas izglītības iestāžu saraksts pilnā apjomā no dažādiem valodniecības aspektiem (galvenokārt onomastiskā un leksikoloģiskā aspektā). Tas ir pirmais zinātniskais darbs par iestāžu nosaukumiem Latvijā, kas ļauj spriest gan par pašreizējo situāciju, gan izteikt prognozes izglītības iestāžu nosaukumu veidošanai nākotnē.

Darba teorētiskā nozīme

Darbā iegūtie rezultāti un secinājumi ir svarīgi kā starpzinātņu pētījums – valodniecība, pedagoģija, izglītības vadība un vēsture.

Pētījumā gūtajām atziņām ir būtiska nozīme kultūrvēsturiskā mantojuma un latviešu izglītības terminoloģijas vēstures apzināšanā. Atsevišķos gadījumos apkopotais materiāls varētu būt papildinājums „Pedagoģijas terminu skaidrojošajai vārdnīcai”.

Pētījuma praktiskā nozīme

Izpētītais materiāls atspoguļo situāciju 21. gs. sākumā Latvijas Republikas izglītības iestāžu nosaukumu veidošanas un lietošanas praksē. Tas ir izmantojams kā laikmeta liecība tālāku praktisku ieteikumu izstrādei par nominācijas un terminoloģijas jautājumiem izglītības iestāžu nosaukumu sistēmas izveidē un sistēmas sakārtošanā, veidojot vienotu koncepciju.

Apkopoto materiālu var praktiski izmantot gan Latvijas Valsts vēstures arhīva nepilnīgo fondu materiālu papildināšanai un precizēšanai, gan atsevišķu skolu vēstures izpētē, piemēram, par skolas nosaukumu maiņu, īpaši no nomenklatūras viedokļa.

Tā kā izglītības sistēmu pielīdzināšana ir aktuāla gan Eiropas Savienībā, gan pasaules mērogā (divpusējie sadarbības līgumi Latvijai ir noslēgti ar vairāk nekā 30 pasaules valstīm) (<http://www.eurydice.org/portal/>, sk. 2008. gada 3. sept.), tad šis pētījums var rosināt nozares speciālistus un citus interesentus iepazīties ar pētījuma problemātiku un izmantot to ne tikai Latvijas izglītības iestāžu nosaukumu sistēmas pilnveidošanai (un sakārtošanai), bet arī reāliju tulkošanas problēmu risināšanai dažādos aspektos, piemēram, Letonikas programmas projekta „Valoda un vide” apakšprojektā „Latvijas Republikas nacionālo reāliju tulkojumu standartizēšana nozīmīgākajās Eiropas Savienības valodās”.

1. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOSAUKUMI KATEGORIĀLĀ SKATĪJUMĀ

1. 1. Izglītības un izglītības iestādes jēdziens

Izglītība un ar to saistītie jautājumi visos laikos ir bijusi viena no cilvēces nozīmīgākajām risināmajām problēmām. Izglītības sistēmas pirmsākumi, tās vēsture, attīstība un tradīcijas ir zinātnieku uzmanības lokā jau gadsimtu garumā. Kā liecina pētījumi, izglītības sistēma ir viena no pašām noturīgākajām institūcijām, kas pastāv Eiropā un eiropiešu ietekmētajās zemēs. Tā ir pārdzīvojusi labākus un grūtākus laikus, bet joprojām ir saglabājusi savu nemainīgo nozīmi tautas izglītošanā. Gandrīz visi pedagoģiskās teorijas pamata jautājumi (par audzināšanu un izglītību, mācību ievirzi, par vecāku atbildību, par mācību metodēm, par skolēnu attiecībām ar skolotājiem u.tml.), un „virkne vārdu, ar kuriem apzīmē izglītības iestādes – „skola”, „ģimnāzija”, „licejs”, „akadēmija” – nāk no sengrieķu valodas un ir vismaz 2500 gadus veci” (Gaile 2006).

Par latviešu tautas *izglītību* pirmo reizi rakstīts Garlība Merķeļa darba „Vidzemes senatne” (pirmizdevums vācu valodā 1798) 3. izdevuma VIII nodaļā: „Latviešu *izglītība* bij, kā es sacīju, tikko sākumā; ..”, kur viņš aprakstījis savu subjektīvo skatījumu uz latviešu izglītību 18. gadsimta beigās. Tajā jēdziens *izglītība* raksturots kā socializācijas elements, nevis saistībā ar skolām (Merķelis 1969, 223).

Savukārt par paša vārda rašanos pētījumus veicis K. Karulis (Karulis 1967, 27–28). Viņš skaidro, ka vārda autors ir A. Kronvalds, un vārds veidots 1869. gadā pēc vācu *ausbilden* ‘izglītēt’ un *Ausbildung* ‘izglītība’ parauga, arī latviešu valodā vārdiem pievienojot priedēkli *iz-* : *izglītēt*, *izglītība* (Sk. LEV I 1992, 347).

Vairāki izglītības teorijas pētnieki uzskata, ka pieredzes nodošana un indivīda iekļaušana sabiedrībā lielā mērā notiek ar socializācijas starpniecību (šī terminoloģija un skaidrojumi pašlaik tiek piesaistīti angļu valodai). „Sākotnēji šo jēdzienu apzīmēja ar vārdu **izglītība**, kuram ir divas izpratnes –

plašākā (*education* = socializācija) un šaurākā (*schooling* = mācības). Sabiedriskā un institucionalizētā pasniegšanas (*teaching*) un mācību (*learning*) nodrošināšana ir izglītība tās šaurākā nozīmē, resp., mācības, plašākā nozīmē – resp., socializācijas, sastāvdaļa” (Saleniece 2002, 7).

I. Saleniece, balstoties uz pedagoga I. Kona pētījumiem, jēdzienu **izglītība** skaidro šādi – „ar izglītību šaurākā nozīmē (mācībām) saprot mērķtiecīgu iedarbību uz jauno cilvēku ar nolūku nodot noteiktas zināšanas, iemaņas un prasmes. Kultūrai kļūstot sarežģītākai, tālākai nodošanai paredzētās informācijas apjoms pieaug, un pieredzes nodošanas formas kļūst sarežģītākas un specializētākas. Arvien lielāku nozīmi piešķirot izglītībai, tiek dibināti sabiedriskie institūti, kas speciāli domāti pārmantotās pieredzes nodošanai, – **skolas**, īpašas ražošanas apmācības formas u. tml.” (Saleniece 2002, 6).

Arī latviešu valodas skaidrojošajās vārdnīcās terminam *izglītība* dotas divas nozīmes:

- 1) zināšanas, ko iegūst vai kas iegūtas, mācoties;
- 2) iestāžu un pasākumu kopums bērnu, jaunatnes un pieaugušo mācīšanai un audzināšanai; izglītošana, mācīšana, izglītošanās (LLVV 3. sēj., 1975, 535; LVV 1987, 308).

Promocijas darba sakarā būtisks ir tas termina leksiski semantiskais variants, kas attiecas tieši uz izglītības iestādēm.

Izglītība tiek definēta Latvijas Republikas **Izglītības likuma** (pieņemts LR Saeimā 1998. gada 29. oktobrī) 1. pantā: „Izglītība – *sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums*”. Izglītības likumā doti ar pamatterminu saistītie jēdzieni: *akadēmiskā izglītība; pieaugušo izglītība; izglītības dokuments; izglītības iestāde; izglītības programma*.

„Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” terminam **izglītība** tiek dots daudz plašāks skaidrojums. Tā ir „mērķtiecīgi organizēta sabiedrības vēsturiskās pieredzes, kultūrvērtību apgūšanas, pārmantošanas, *sistematizētu*

zināšanu un prasmju apguves, personības īpašību, pārliecību, attieksmju un vērtību veidošanās joma (*process*), atbilstošu praktisku darbību kopums un rezultāts. Izglītība līdztekus zinātnei, kultūrai, medicīnai, tautsaimniecībai u. c. ir viena no cilvēkdarbības nozarēm (jomām). *Izglītības process ietver personības veidošanas un veidošanās darbību, mācību un audzināšanas darbību vienotību. Izglītības rezultāts ir personas iegūto zināšanu, prasmju, pārliecību, attieksmju, kultūrvērtību, personības īpašību kopums.* Izglītība ir līdzeklis un pamats zināšanu, prasmju, kultūras un personības tālākai pilnveidei, savu spēju realizēšanai” (PTSV 2000, 73).

Vispusīgāk „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” ir skaidroti arī pārējie Izglītības likumā ietvertie atvasinātie jēdzieni.

Promocijas darba sakarā svarīgi ir noskaidrot termina **izglītības iestāde** būtību. „Izglītības terminu skaidrojošā vārdnīcā” dod lakonisku definīciju – „Valsts, pašvaldības vai juridiskas personas dibināta iestāde izglītības programmu īstenošanai” (ITSV 1998, 9). Savukārt „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” ievietotā definīcija ir plašāka un nosaka iestādes personāla un materiālās bāzes atbilstmi īstenojamajiem mērķiem: „*Izglītības iestāde (arī mācību iestāde) – izglītības programmu īstenošanai mērķtiecīgi organizēta, valsts vai pašvaldību dibināta iestāde, kā arī valsts, pašvaldību vai citu juridisku vai fizisku personu dibināta uzņēmēj sabiedrība (uzņēmums) ar profesionāli pedagoģiski sagatavotu personālu un izglītības mērķiem atbilstošu materiālo bāzi*” (PTSV 2000, 73).

Abi šie termini tiek plaši lietoti (arī plašsaziņas līdzekļos), tomēr IZM dokumentos konstatēts tikai termina *izglītības iestāde* lietojums. Pamatojoties uz PTSV doto skaidrojumu, var secināt, ka starp jēdzieniem *izglītības iestāde* un *mācību iestāde* nav būtiskas atšķirības lietojuma ziņā, zinātniski precīzi pamatotu skaidrojumu šiem pedagoģijas terminiem līdz šim nav nācies konstatēt. „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” (PTSV 2000) tie ir doti kā sinonīmi, bet „Latviešu literārās valodas vārdnīcā” *izglītība* (LLVV 3. sēj., 1975, 535) un *mācība* (LLVV 5. sēj., 1984, 34) nozīmju skaidrojumi ļauj

secināt, ka *mācības* ir process, bet *izglītība* ir šo mācību rezultāts, tātad jēdziens *izglītība* ir plašāks.

Promocijas darbā veiktā pētījuma rezultātā var secināt, ka izglītības iestāžu nosaukumos lietotie termini (gan nomenklatūras vienības, gan daļa diferencētajelementu) ir pedagoģijas terminu nozīmīga sastāvdaļa. Jēdzieniski pedagoģija (zinātnes nozare, kas pēti izglītības iegūšanas procesus, mācīšanās un audzināšanas paņēmienus) apvieno mācību un audzināšanas teoriju un praksi. Attīstoties pedagoģijai kā zinātnes nozarei, ir izveidojusies arī atbilstoša pedagoģijas terminoloģija. Mūsdienās, ieviešot izglītības procesā jaunas metodes un paņēmienus, **biežāk runā par izglītību nekā par pedagoģiju**, jo pedagoģija uzsver, 'kā mācīt, audzināt', parasti – pedagoga vadībā un īpaši organizētā mācību un audzināšanas procesā skolu iestādēs. Savukārt izglītība uzsver zināšanu apgūšanu plašākā izpratnē, **ietverot arī izglītošanās pakāpi**, rezultātu un personības izglītošanos arī pašmācības, pašaktivitātes ceļā. Jaunā pieeja traktē izglītību arī kā teorētiskās pētniecības jomu, tādējādi radot iedīglus jaunai izpratnei par izglītību kā zinātnes nozari, **kas sniedzas pāri pedagoģijas ietvariem** (plašāk sk. Skujiņa 2000, 69). Kā būtisks faktors mūsdienās starpkultūru komunikācijā ir minams fakts, ka angļu valodā nav īstas atbilstmes mūsu terminam *pedagoģija*. Ne velti *LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes* nosaukumu tulko kā *Faculty of Education and psychology*.

Jauna pieeja būtu nepieciešama arī biežāk lietoto pedagoģijas terminu skaidrojumam starptautiskā apritē, ievērojot nacionālo specifiku. Tāda klasifikācija ir izstrādāta, piemēram, medicīnā, „lai nodrošinātu precīzu un nepārprotamu informācijas plūsmu starp valstīm un padarītu iegūtos datus salīdzināmus ..” (Baltiņš 2000, 86).

20. gadsimta 90. gadi pedagoģijā atnesuši jaunas vēsmas. Izglītība un valoda mūsdienās iegūst arvien lielāku nozīmi ne tikai indivīda dzīvē, bet arī visas sabiedrības norisēs kā tās attīstību būtiski ietekmējošs faktors. „Latvijas sabiedrība ir spējīga novērtēt faktu, ka izglītība vai tās deficīts lielā mērā nosaka indivīda mobilitāti, ienākumu sadali u. tml.” (Baltaiskalna 2001, 22).

Latvijā ir sākusies un turpinās izglītības reforma. Mainoties starptautisko sakaru diapazonam, Latvijas izglītības sistēmā aktualizējušies jēdzieni, kādi jau ir pazīstami rietumu pasaulē (*ģimnāzija, licejs*). Vairāku jaundibināto skolu nosaukumi uzskatāmi atspoguļo angļu valodas ietekmi, piemēram, „*Aija Fashion*” *Modeļu skola*, *Dance of Street deju skola*.

Pasaules terminzinātnes speciālisti arvien uzsvēruši terminoloģijas attīstību kopsakarībā ar konkrētās nozares attīstību. Daudzās kvalitatīvās un kvantitatīvās izmaiņas, kas notiek gan sociālajā sfērā, gan jebkurā zinātņu nozarē, tajā skaitā arī izglītībā, neapšaubāmi ir zinātniski tehniskās revolūcijas tiešā ietekmē (Drezens 2002, 7; Skujiņa 2002 u. c.).

1. 2. Nosaukuma jēdziens

Nosaukumi jebkurā valodā ir īpašs leksikas slānis, kas veidojies, attīstījies un papildinājies ilgā laika periodā. Tiem ir savas raksturīgas pazīmes, kam pamatā tautas vēsture, tradīcijas un domāšanas specifika.

„Jebkura kultūra satur vērtības, uzskatus, attieksmes un valodas, kas veidojušās, pielāgojoties īpatnējiem ģeogrāfiskajiem un laikmeta apstākļiem, kuri ietekmējuši cilvēku dzīves tajā grupā, **kura vienojusies par kāda nosaukuma izvēli**” (Lonners 1994, 4).

Latviešu valodniecībā ir dažādi pētījumi par nosaukumiem, līdz šim ir pētīti, piemēram: ēdienu nosaukumi un piena produktu nosaukumi (Bušmane 1973; 2007), augu nosaukumi (Ēdelmane 2003), galvas un plecu segu nosaukumi (Jansone 1999), žogu nosaukumi (Kurzemniece 2008), zivju, zvejvietu un dabas parādību nosaukumi (Laumane 1973; 1986; 1996; 2005), profesiju nosaukumi (Pūtele 2008), krāsu nosaukumi (Roze 2005). Katrā no šiem darbiem nosaukumu izpētei ir cita pieeja. I. Jansone savā darbā plaši analizē un pamato *galvas* un *plecu segas* lietojumu, bet pašu terminu *nosaukums* neskaidro. Raksturojot savu pētījumu problemātiku, pārējās autore centušās dot plašāku skaidrojumu vārdu savienojuma atkarīgajam komponentam: gan *krāsu* nosaukumi, gan *ēdienu* nosaukumi tiek saukti par apzīmējumiem, tomēr nav mēģinājuma iedziļināties terminā *nosaukums*.

Kā sinonīms vārdam *nosaukums* pētījumos atrodams arī vārds *apzīmējums*, kas konkretizē termina *nosaukums* jēdzienisko saturu. Šo jēdzienu skaidrojums „Latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā” pilnībā sakrīt ar to semantiku augšminētajos darbos:

Nosaukums – „1. vārdisks, arī ar burtiem vai cipariem izteikts (*kā*) *apzīmējums*. Ģeogrāfiskie nosaukumi – *vietvārdi*. (Ie)dot nosaukumu – *piešķirt (kam) nosaukumu*. Iegūt nosaukumu – *tikt nosauktam kā*. 2. savienojumā ar apzīmētāju. *Kvalifikācijas pakāpe, dienesta stāvokļa pakāpe*. Zinātniskais nosaukums. Goda nosaukums” (LLVV 5. sēj., 1984, 658).

Tā kā LLVV termina *nosaukums* 1. nozīmes skaidrojumā tiek lietots vārds *apzīmējums*, lietderīgi salīdzināt abu šo vārdu nozīmju skaidrojumus. Vārdnīcas materiāls rāda, ka šie vārdi gan leksikogrāfijā, gan valodas praksē lietoti ar tuvām nozīmēm. Sal. „**apzīmējums** – 1. *Nosacīta zīme norādīšanai (uz ko), (kā) apzīmēšanai*. 2. *Nosaukums*” (LLVV 1. sēj., 1972, 299).

Daudz plašāku un precīzāku termina skaidrojumu dod VPSV: „*Nosaukums* – 1. Vārds, vārdkopa, garāks vārdu savienojums, kādā priekšmets, parādība vai cits objekts ir nosaukts, lai to atšķirtu no līdzīgiem (priekšmetiem, parādībām vai citiem objektiem). Piemēram, *grāmatas nosaukums; referāta nosaukums; gleznas nosaukums*. 2. Onomastikā – īpašvārdisks apzīmējums (piemēram, organizācijai, materiālam objektam). Piemēram, *ģeogrāfiskais nosaukums; iestādes nosaukums*” (VPSV 2007, 261).

Var pievienoties valodniecei B. Bušmanei, kura grāmatas „Piena vārdi” priekšvārdā skaidro, ka „šīs grāmatas virsrakstā *vārds* ir *nosaukuma* sinonīms. Arī nosaukumā ir iekodēta kāda atziņa, pārliecība u. tml.” (Bušmane 2007, 3). Plašs *vārda* nozīmes skaidrojums ir dots LLVV (LLVV 8. sēj., 1996, 299–303).

Iztirzātais praktiskais materiāls apliecina, ka bieži skolu dibinātāju attieksme pret iestādes nosaukumu ir kā pret *vārdu*, t. i., pārdomāta, nav formāla, bet vērojamas arī citas tendences (par to turpmāk promocijas darbā).

Pētāmo objektu savā darbā definē I. Pūtele: „Profesiju nosaukumi ir kādas nozares terminu sistēmā ietilpstoši darītājevārdi (vai vārdkopas ar

darītātvārdu neatkarīgajā komponentā, kas nosauc personu pēc tās nodarbošanās, specialitātes, ieņemamā amata” (Pūtele 2008, 11).

Dažādas nosaukumu grupas savos darbos, tās nošķirot ar plašāku skaidrojumu un precizējumu, dod B. Laumane: zvejvietu nosaukumi analizēti gan kā īpašvārdi (toponīmi), gan kā sugasvārdi un termini, bet kāpu, zemesragu, jūras līču nosaukšanai lietots jēdziens *apzīmējumi* (Laumane 1996, 2–3), kopumā tos apzīmējot par hidronīmiem, kas uzskatāmi par toponīmijas daļu (Laumane 1986, 3). Tādējādi šajā darbā nošķirti divi nosaukumu veidi: sugasvārdi un īpašvārdiski apzīmējumi.

Šobrīd valodniecībā ir mēģinājumi veidot definīciju, balstoties uz franču valodnieku atzinumiem: „*Nosaukšana* jeb „nominācija” ir priekšmeta, parādības vai vietas apzīmēšana ar alfabētisko zīmju palīdzību. Nosaukums var sastāvēt no viena vārda vai vairākām vārdu kopām, tas atšķir vienu priekšmetu, parādību vai vietu no citiem. Nosaukšanas process ir konvencionāls un saistās ar lingvistiskās kopienas kultūrvēsturiskajām īpatnībām” (Mutore 2008, 97).

Termins *nosaukums* šajā promocijas darbā lietots tikai tādu vairākvārdu nosaukumu apzīmēšanai, kas tos šķir no citiem līdzīgiem objektiem, t. i., kam ir īpašvārdiska nozīme vai īpašvārda raksturs.

Par nosaukuma struktūru konkrētāk sk. 1. 4. nodaļā saistībā ar izglītības iestāžu nosaukumu raksturojumu.

1. 3. Iestāžu nosaukumi kā onīmijas sastāvdaļa

Promocijas darba pamatā izvirzīts kritērijs par īpašvārdiem gan kā par morfoloģisku vienību, gan onomastisku vienību, izvērtējot īpašvārda (toponīma, antroponīma) nozīmi iestāžu nosaukumu veidošanā. Tas skar arī jautājumu par toponīmu daudzumu (pārdaudzumu) un nepieciešamību iestādes nosaukumā, nozīmi tā satura būtiskā/nebūtiskā izteikšanā jeb nomenklatūras vārda/vārdkopas raksturošanā.

Īpašvārdi (gan kā iestāžu nosaukumi, gan kā to struktūras elementi) var būt noderīgs valodas materiāls ne vien daudzu mūsdienu valodas parādību pētīšanā, bet atsevišķos gadījumos arī to vēsturiskās attīstības skaidrošanā.

Īpašvārdu padziļināta izpēte no lingvistiskā viedokļa var sniegt noderīgu informāciju arī citās zinātņu nozarēs, piemēram, vēsturē, kultūrā, etnopsiholoģijā, sociolingvistikā u. c. „Nosaukumiem ir reāls, sabiedriski vēsturisks un ģeogrāfisks pamats. Nosaukums paliek par attiecīgā laikmeta vēsturisku liecību” (Беленькая 1969, 167), (Tulkojums mans. – V. L.).

Īpašvārdu nepieciešamību valodā nosaka vajadzība viena tipa priekšmetu grupā nošķirt priekšmetus citu no cita. Līdzšinējos valodnieciskajos pētījumos dažādu gramatisku un leksikoloģisku parādību skaidrošanā īpašvārdiem tika piešķirta pa lielākai daļai sekundāra nozīme. Tikai pēdējā laikā sakarā ar dažādu onomastikas (vietvārdu, personvārdu) jautājumu risināšanu īpašvārdu pētījumi ir kļuvuši aktuāli, un daudz tiek diskutēts par īpašvārdu vietu valodas sistēmā vispār un it sevišķi – citu substantīvu vidū. Pazīstamāko valodnieku (E. Kuriloviča, A. Reformatska, V. Toporova, S. Rosponda, A. Superanskas, V. Nikonova) svarīgākos uzskatus par īpašvārdiem un to funkcijām latviešu valodniecībā līdz 1970. gadam apkopojusi un savā darbā analizējusi T. Porīte (1970, 13–24).

Latviešu valodnieciskajā literatūrā īpašvārdi teorētiski ir vēl maz pētīti, sevišķi īpašvārdu vieta un nozīme valodā vispār, kā arī to specifiskās funkcijas, lai gan onīmu īpašo stāvokli valodā un to atšķirību no sugasvārdiem pētnieki (filozofi, loģiķi, politiķi, valodnieki) ievērojuši un centušies teorētiski pamatot un definēt jau Senās Romas un Grieķijas laikā. Īpašvārdu semantikas teorētiskās interpretācijas raksturojumā uz iepriekšminēto autoru darbiem (angļu loģiķiem Dž. Millu un H. Džozefu) latviešu valodniecībā atsaucas O. Bušs (Bušs, 2003; Balode, Bušs 2008). Jautājums par onīmu semantiku lingvistikā joprojām ir problemātisks (Balodis 2008; Štrausa 2007, 48), bet par onīmu semantiku iestāžu nosaukumos latviešu valodniecībā nozīmīgi pētījumi nav konstatēti.

Valodnieku viedokļi jautājumā par to, kas ir nosaukums (t. i., iestādes nosaukums) un kāda ir tā nozīme, joprojām ir atšķirīgi. Viens no valodniecībā diskutējamiem jautājumiem joprojām ir – vai nosaukums ir īpašvārds? (Stadgale 1999, 15). „Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatikā” par

īpašvārdu no semantikas viedokļa tiek uzskatīts divu vai vairāku vārdu sakopojums ar viena nosaukuma nozīmi, tomēr ne teorijā, ne piemēros iestāžu nosaukumi nav minēti (MLLVG I 1959, 376). T. Porīte gan tiešos, gan simboliskos organizatorisko veidojumu nosaukumus uzskata par īpašvārdiem un runā par reālajiem jeb tiešajiem īpašvārdiem un simboliskajiem jeb netiešajiem īpašvārdiem (Porīte 1970, 53–54). „Īpašvārdi var būt izteikti ne tikai ar vienu vārdu, bet ar vairāku vārdu savienojumiem, piemēram: *Latvijas Republika, Baltijas jūra*. Ar vairākiem vārdiem izteiktos nosaukumos atsevišķi vārdi var būt arī sugas vārdi un pat palīgvārdi (*Indijas okeāns, „Izglītība un Kultūra”*), taču viss nosaukums kopā ir lietots īpašvārda nozīmē” (Porīte 1970, 53). Šādi nosaukumi tiek saukti arī par saliktiem nosaukumiem (Kalme, Smiltnece 2001, 62). Balstoties uz šīm atziņām, var uzskatīt, ka īpašvārds ir jebkurš iestādes nosaukums neatkarīgi no vārdu skaita tajā, piemēram, Pureņu sākumskola, Daugavpils rajona padomes Bērnu un jauniešu sporta skola.

Līdzīgs viedoklis sastopams arī „Akadēmiskajā krievu valodas gramatikā”, tomēr nosaukumi tiek izdalīti atsevišķā grupā: „1124. § Īpašvārdi tiek iedalīti: 1) šaurākajā nozīmē – ģeogrāfiskie, astronomiskie nosaukumi, cilvēku un dzīvnieku vārdi un 2) nosaukumi” ([http://rusgram.narod.ru/1121–1146.html](http://rusgram.narod.ru/1121-1146.html), sk. 2008. gada 11. okt.). Sal. „§ 1124. Среди имен собственных различаются: 1) имена собственные в узком смысле этого слова – это географические и астрономические названия и имена людей и животных и 2) наименования.”

Arī vācu valodniecībā ir dažādi uzskati par to, vai iestādes nosaukums ir īpašvārds. Īpašvārdi tiek iedalīti vairākās grupās, starp tām ir arī reāli eksistējošu un izdomātu objektu apzīmējumi, tātad attiecas arī uz iestāžu nosaukumiem. Daļa valodnieku par vienu no īpašvārdu grupām uzskata „institūciju nosaukumus” (Bach 1952, 4). Citu iedalījumu piedāvā H. Valters (Walter 1973, 29), starp viņa izveidotajiem 6 tipiem blakus personu vārdiem tiek izdalīti ģeogrāfiski un topogrāfiski vārdi, arī institūciju vārdi (tieši vārdi, ne nosaukumi). Pēdējie tiek iedalīti vienā grupā ar apdzīvotu vietu un marku/firmu apzīmējumiem u. c.

Otrs viedoklis atspoguļots vācu valodas gramatikā, kur dots detalizēts īpašvārdu iedalījums, pie tiem pieskaitīti „noteiktu cilvēku, zemju, pilsētu, ielu .. vārdi” (Duden 1984, 197), tomēr neminot iestāžu nosaukumus. Kā liecina šie dažādie iedalījumi, tad nav stingri noteiktu iedalījuma kritēriju, un minētā klasifikācija varētu būt apstrīdama, tāpat arī tajos lietotā terminoloģija.

Zinātniskajās publikācijās īpašvārdu grupas joprojām vēl tiek apzinātas. Dažādo viedokļu pamatā ir apelatīvu un īpašvārdu savstarpējas sakarības niansētais raksturs, un, kā norāda V. Fleišers (Fleischer 1969, 6) un K. Kunce (Kunze 1998, 11), šīs divas lietvārdu grupas ne vienmēr skaidri ir atdalāmas viena no otras.

Jautājums par to, kurš vārds, vārdu grupa vai vārdu šķira var funkcionēt kā īpašvārds, ir saistīts ar jautājumu, kuru vienveidīgo reāliju grupu var apzīmēt ar apelatīva palīdzību, t. i., ar jautājumu par onomastisko apzīmējumu robežām. Ne katrs denotāts var piedalīties onomastisko apzīmējumu procesā. Būtisks ir konkrētā denotāta attiecinājums uz priekšmetu – t. i., tikai tos denotātus var onomastiski apzīmēt, kas ir priekšmetiski.

Praksē ar īpašvārdu tiek apzīmēti tikai tie objekti, par kuriem sabiedrībai ir zināma interese. No ekstralingvistiskā viedokļa onomastiskie apzīmējumi ietver virkni priekšnoteikumu, proti, apzīmētā objekta sabiedrisko nozīmīgumu, kas ir par cēloni tā individualizācijas un identificēšanas nepieciešamībai, kā arī zināmu specifisku pazīmju, īpašību, raksturojumu skaitu, kas attiecīgo objektu norobežo no rindas tam līdzīgu objektu (Kamianets 2000, 42).

Balstoties uz krievu valodniecībā izteiktajām atziņām, lai veidotu īpašvārdiskos nosaukumus, tiek izmantoti sugasvārdi vai vārdu savienojumi, turklāt sugasvārds nezaudē savu leksisko nozīmi, tikai maina savu funkciju. Latviešu valodā tādi ir nosaukumi, piemēram, *Rīgas sākumskola „Valodiņa”* (sal. журнал „Здоровье”). Nosaukumā var būt ietverti arī īpašvārdi, piemēram, *Hokeja skola „Rīga”* (sal. гостиница „Москва”), (Tulkojums mans. – V. L., piemēri ir izvēlēti atbilstoši krievu valodas paraugam).

Dažkārt īpašvārdā tiek saglabāta sugasvārda leksiskā nozīme, piemēram, *Oktobris* (Lielā Oktobra Sociālistiskā Revolūcija, arī tās gadadiena). Piemēram,

Oktobra skola (1957. gadā izveidoja Oktobra ciematu, tas pastāvēja līdz 1961. gadam, tagad Vangaži), tur darbojās *Oktobra 7-gadīgā skola*. Skola ar līdzīgu nosaukumu un identisku nosaukuma izveides vēsturi bija arī Valkas rajonā – *Valkas rajona Oktobra 9-gadīgā skola* (1946–1991) (Valkas ZVA, F1138). Līdzīgi veidots kādas pirmskara neatkarīgās Latvijas vidusskolas nosaukums, kurā ietverts nozīmīgs mēnesis un galvaspilsētas vārds: *Rīgas Maija 8. vidusskola* (1937–1940) (www.rchv.lv, sk. 2008. gada 16. okt.).

Apkopojot vācu īpašvārdu iedalījumu, V. Kamianets (Kamianets 2000, 41) lietvārdus (tāpat kā latviešu valodā) iedala divās strukturāli semantiskās grupās – īpašvārdos un sugasvārdos. Katrs objekts, priekšmets vai persona (denotāts) tiek *klasificēts*, t. i., tam piemīt sugas apzīmējums (apelatīvs), un *individualizēts*, t. i., tas var saturēt īpašvārdu (lat. *Proprium*). *Klasifikācija* liecina par to, ka apzīmētais denotāts var parādīties kā tipisks kādai noteiktai grupai, tam var arī būt īpašības vai pazīmes, ar kuru palīdzību tos var apvienot vienā grupā/klasē un atšķirt no citām. *Individualizācija* liecina par to, ka apzīmētais denotāts parādās kā vienreizējs, kaut gan tas ir veselas klases pārstāvis. Šāds iedalījums jau ir līdzīgs nomenklatūras un diferencējošo elementu klasifikācijai.

Daudzos gadījumos nosaukumos lietvārda (sugasvārda) semantiskā nozīme un tā nozīme nosaukumā ir attālināta vai neeksistē vispār. Tomēr visos gadījumos ir spēkā nosacījums, ka nosaukumā netiek lietoti vārdi, kuru nozīme ir pretrunā ar nosaukamā objekta būtību un funkcijām (piemēram, konfekte „Sāļā”, sanatorija „Kaite”). Tiek uzskatīts, ka sugasvārdu nozīme saglabājas gan literāru, gan zinātnisku darbu nosaukumos („Noziegums un sods”, „Dāma ar sunīti”, „Dabas dialektika”).

Pēc V. Kamianeta uzskata, vairumam jebkuru nosaukumu iekšējai struktūrai pieder apelatīvi, kuri savu nozīmi saglabā. Tomēr **ergonīmi** pieder pie īpašvārdiem, jo neatkarīgi no savas nozīmes saglabāšanas funkcionē kā atsevišķu objektu individuāli sekundāri apzīmējumi, kuru leksiskā nozīme ir noteikta, un tas ierobežo to jēdzieniskā satura uzslāņojumu. Promocijas darba autore, balstoties uz plašākiem pētījumiem, piekrīt šim viedoklim. Tas gan

varētu izrādīties problemātiski dažos simboliskajos nosaukumos, kur nosaukuma jēdzienisko saturu veido individuālas asociācijas (sk. promocijas darba 3. 8. daļu par simboliskajiem nosaukumiem).

Tradicionāli onomastikā par nosaukumu tiek uzskatīts „īpašvārdisks apzīmējums (piemēram, organizācijai, materiālam objektam)”, ar to saprotot gan ģeogrāfiskos nosaukumus, gan iestāžu nosaukumus (VPSV 2007, 261). Onomastiskā aspektā latviešu valodniecībā iestāžu nosaukumi vēl ir maz pētīti, tāpēc īpašs jēdziens iestāžu nosaukumiem praksē vēl nav ieviesies. Termins sākotnēji konstatēts 1998. gadā publicētajā O. Buša rakstā par krievu valodas elementiem latviešu onomastiskajā sistēmā (Bušs 1998, 39–45). Oficiāli teorētisks skaidrojums un termins *ergonīms* pirmo reizi tiek publicēts „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” – t. i., „īpašvārds, kas nosauc noteiktai darbībai izveidotu cilvēku apvienību, organizāciju, uzņēmumu, iestādi u. tml.), piemēram, *Latvijas Universitāte* ..” (VPSV 2007, 109). Līdz šim latviešu valodā izdotajās svešvārdu vārdnīcās termins *ergonīms* netika konstatēts, jo latviešu valodniecībā tāds, acīmredzot, nebija aktuāls.

Tādējādi, ja iestādes nosaukuma definīciju veidotu pēc VPSV ieteikuma, tad, spriežot pēc apkopotā skolu nosaukumu materiāla, tā struktūra sastāvētu no vairākiem nosaukumiem, piemēram, šāda: ģeogrāfiskais nosaukums + administratīvi teritoriālās vienības nosaukums + skolas tipa nosaukums.

Promocijas darba autore pievienojas iepriekšminētajam valodnieku uzskatam, ka iestāžu nosaukumiem, lai tos atdalītu no pārējiem onīmiem, lietderīgi izmantot terminu *ergonīmi*, kas valodniecībā kļuvis par internacionālu terminu. Tas ir būtiski arī tā iemesla dēļ, ka iestāžu nosaukumos (tas īpaši vērojams tieši skolu nosaukumos) bieži ietilpst citi īpašvārdi (toponīmi, antroponīmi).

Pēc būtības termina *ergonīms* skaidrojums apkopo un ietver sevī vismaz divus jēdzienus: *nosaukums* (dažreiz tikai *apzīmējums*) un *iestāde*, tādēļ šāda termina ieviešana latviešu valodniecībā ir aktuāla, jo iestādes nosaukums ir īpašs nosaukumu veids. Sal. „Iestāde – *Īpaši organizēta cilvēku grupa, kas veic pārvaldes, kultūras un izglītības vai sociālas un sadzīves funkcijas; celtne,*

telpa, kurā darbojas šāda cilvēku grupa” (LLVV 3. sēj., 1975, 385). (Terminu *nosaukums* un *apzīmējums* skaidrojumu sk. 1. 2. apakšnodaļā).

Nosaukumu veidošana, izpēte un to praktiskais lietojums ir viens no problēmjaudājumiem arī citu valstu valodnieku uzmanības lokā. Vācu valodniecībā īpašvārdus, kas apzīmē uzņēmumu, institūciju, biedrību, sabiedrību u. c. denotātus, kas parādās kā īpašas augstākas pakāpes vienības un nevis kā to daudzums vai kā ēka vai telpas, kurās tās ir novietotas, sauc par *ergonīmiem* (Kunze 1998, 10).

Lai noteiktu ergonīmu vietu onomastisko vienību sistēmā, krievu valodniece A. Jemeljanova (Емельянова 2007) aplūkojusi termina rašanās sākumu, kad 20. gadsimta otrajā pusē valodnieki meklēja terminu dažādu nozaru uzņēmumu nosaukumu (zinātniskie, mācību, ražošanas, kultūras, sporta un komercuzņēmumi) apzīmēšanai ar mērķi šos onīmus izdalīt atsevišķā īpašvārdu grupā. Krievu valodniecībā šis termins oficiāli tika apstiprināts 1979. gadā un pirmo reizi tika publicēts pirmajā krievu onomastiskās terminoloģijas vārdnīcas izdevumā (Подольская 1988), kur šajā jēdzienā tiek iekļauti gan iestāžu un uzņēmumu nosaukumi, gan sabiedrisko organizāciju (biedrību, savienību un pulciņu) nosaukumi (Емельянова 2007, 5).

Teorētiskās literatūras analīze rāda, ka krievu valodniecībā termins *ergonīms* tiek izmantots jau ilgāku laiku un atkarībā no iestāžu nosaukumu analīzes aspekta tiek piedāvāti arī atbilstoši apakštermini: *ergonismi* (эргонизмы), to iestāžu un uzņēmumu, kuri pārtraukuši savu darbību, nosaukumi veidoti pēc analogijas ar terminu *historismi* (J. Karpenko); *oikodomonīmi* – vietvārdu paveids, kas nosauc atsevišķu ēku (I. Astafjeva); *ergourbonīmi* (эргурбонимы), t. i., darījumu apvienības kā lokāli komercuzņēmumi (R. Kozlovs), *NKP* (*названия коммерческих предприятий*) – komercuzņēmumu nosaukumi (D. Jaloveca-Konovalova), *firmonīmi* – firmu nosaukumi (T. Nikolajeva, V. Koršunkovs). Būtībā šo apakštipu noteikšana un iedalījums ir atkarīgs no pētījuma mērķa un rakstura.

Izmantojot iepriekšminēto terminu paraugu, jauni termini tiek veidoti pēc jau eksistējoša modeļa, piem. *antroponīms* (gr. *anthropos* – ‘cilvēks’ + *onym*),

toponīms, ergonīms (gr. *ergon* – ‘darbs, darbība’ + *onym*). Tā kā izglītības iestāžu nosaukumi ir būtiska ergonīmu daļa, promocijas darba izstrādē ērtuma dēļ būtu lietderīgi veidot terminu, kas apzīmē izglītības iestādes: *edukonīms*, (*education* – angļu val.) ar tā latviskiem ekvivalentiem: *skolonīms, skolvārds*. Iespējamā jaunā termina izvēle tomēr būtu kritiski jāpārdomā, jo minētajiem variantiem ir nepilnības. Vārdam *edukonīms* – pietrūkst semantiskās saites ar iestādi, *skolvārds* un *skolonīms* nozīmes ziņā neaptver visas izglītības pakāpes, bet viena pētījuma robežās to lietošana būtu attaisnojama.

Ergonīms pilda īpašvārda funkciju un vēl virkni specifisku papildfunkciju: 1) nosaucošo, kas ir visu īpašvārdu pamatfunkcija, 2) informatīvo, 3) reklāmas (ar mērķi ieinteresēt, piesaistīt potenciālos klientus), 4) estētisko (nosaukumam jāveido pozitīvas asociācijas un labi jāskan), 5) memoriālo (nosaukuma devējiem patīk iemūžināt piemiņu par sevi, tuviniekiem, vēsturiskām personībām, šādi nosaukumi pilda memoriālo funkciju), 6) īpašuma apzīmēšana (arī nosaukumus sargā likums, tie nedrīkst dublēties) (Емельянова 2007, 6).

Daļa valodnieku uzskata, ka onomastikā dominē diahroniskā (vēsturiskā) pieeja, kur „onomastikas izpētes objekts ir vārdu rašanās un nominācijas (nosaukumu) motīvi” (Подольская 1997, 4). Savukārt tulkošanas teorijā onomastika tiek aplūkota kā fona informācijas devēja. Fona informācija ir vēsturiska un dinamiska, tādēļ tā tiek dalīta:

- 1) aktuāla vai vēsturiska,
- 2) īslaicīga vai ilglaicīga.

Arī promocijas darbā iegūtie rezultāti par izglītības iestāžu nosaukumiem liecina, ka pētījums onomastiskā aspektā sniedz daudz fona informācijas un bez papildziņām šāds pētījums nemaz nav iespējams.

1. 4. Izglītības iestāžu nosaukumu struktūras raksturojums

Situāciju nosaukumu veidošanas jomā galvenokārt nosaka objektīvie procesi valstī un sabiedrībā, to ietekmē arī dažādi lēmumi (gan ministrijās, gan pilsētas valdē), likumi, noteikumi, tradīcijas u. tml. Izglītības sistēma ir cieši

saistīta ar politiku, un tendence mainīt skolu nosaukumus līdz ar pārmaiņām sabiedrībā turpinās līdz pat šim brīdim. Nosaukumi lielā mērā atspoguļo sabiedrības vai kādas tās daļas uzskatus, sekošanu politiskajai konjunktūrai vai vienkārši informētības pakāpi. Minētā apgalvojuma ilustrēšanai tiek doti *Valmieras Valsts ģimnāzijas* nosaukumi un to maiņas secība. Šajā piemērā var konstatēt, ka skolas nosaukumā mainās gan nomenklatūras vienība, gan diferencējošie elementi:

1920. gadā *Valmieras Valsts vidusskola*
1925. gadā *Valmieras Valsts ģimnāzija*
1940. gadā *Valmieras vidusskola*
1949. gadā *Valmieras 11 varoņu komjauniešu vidusskola*
1960./61. māc. gadā *Valmieras 11 varoņu komjauniešu politehniskā darba ražošanas vidusskola*
1965. gadā *Valmieras 11 varoņu komjauniešu vidusskola*
1990. gadā *Valmieras 1. vidusskola*
1996. gadā *Valmieras ģimnāzija*
2003. gadā *Valmieras Valsts ģimnāzija*

Mainot gan nosaukuma nomenklatūras daļu, gan tā diferencētājdaļu, katras konkrētās iestādes, resp. skolas, iegūstamās izglītības saturs parasti būtiski nav mainījies. To var secināt, izpētot Izglītības un zinātnes ministrijas dokumentus, kas attiecas uz skolu nosaukuma maiņu.

Nosaukumi glabā vēsturi un atspoguļo parādības noteikta laikmeta sabiedriskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē. Vārds, nosaukums, tā cilme (līdzīgi kā vēstures dokuments) atspoguļo un apliecina mūsu tautas vēsturi. Nosaukšanas procesā arī izglītības iestāžu nosaukumi ir kā informācijas devēji par kādu konkrētu valsts vai tikai izglītības sistēmas vēsturiskās attīstības posmu.

Tā kā katras atsevišķās skolas vēstures pētījumi tomēr nav pilnīgi, tad fiksētajos nosaukumos ir vērojamas neprecizitātes no literārās valodas normu viedokļa. Apkopotā informācija liecina, ka oficiālie skolu nosaukumi dažkārt mēdz būt ļoti gari, tāpēc ikdienā (arī publicētajos materiālos) nereti tiek lietoti nepilni, resp., saīsināti nosaukumi, kas neatbilst apstiprinātajam dokumenta statusam. Piemēram, *Draudzīgā aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola* ikdienas saziņā gan laikrakstos, gan mutvārdu saskarsmē tiek saukta par

5. *vidusskolu*, dažkārt rakstos tika lietota abreviatūra – *DALP (Draudzīgā aicinājuma Liepājas pamatskola (1938–1940). Tāpat Liepājas Latviešu labdarības biedrības sieviešu ģimnāzija (1920) tika saukta īsāk – par Sieviešu ģimnāziju. Tā kā pilnus nosaukumus lieto reti (tas pats vērojams arī mūsdienās), dažkārt grūti izsekot katras konkrētās skolas nosaukuma vēsturiskajām pārmaiņām. Šī iemesla dēļ izglītības iestāžu nosaukumu analīzei materiāls ņemts no oficiāli veidotiem sarakstiem. Nosaukumu variantu lietošana ikdienā šajā darbā netiek aplūkota, lai gan tiek norādīts uz problēmām, kas traucē saziņu.*

Salīdzinot skolu nosaukumu struktūru mūsdienās un vēsturiskās attīstības gaitā, var konstatēt vairākas atšķirības, kā arī gūt liecības par nosaukumu semantikas attīstību.

Iztirzātais materiāls rāda, ka 20. gadsimta 20. gados skolu nosaukumi kļūst daudz garāki salīdzinājumā ar skolu pirmsākumiem vairāku iemeslu dēļ, galvenais no tiem – nepieciešami arvien jauni raksturojošie elementi (nosaukuma diferencētājdaļa). Par to konkrētāk promocijas darba 3. daļā.

Arī mūsdienās, ievērojot tradīciju, dažādu skolu apzīmēšanai veidoti nosaukumi vārdkopu formā, kur vārdkopas pēdējais komponents raksturo attiecīgo skolas tipu, to izvēli skolas nosaukumā ir noteikusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet par diferencētājdaļā iekļaujamajiem vārdiem, piemēram, Liepājas skolām, lemj Liepājas pilsētas Dome (arī šai pašvaldības administratīvajai vienībai laika gaitā bijuši dažādi nosaukumi).

Ja aplūkojam skolu nosaukumus kā organizatoriskus veidojumus (tā Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas lēmumā tiek sauktas institūcijas, iestādes, uzņēmumi) atbilstoši mūsdienu normatīvajām prasībām, tad skolu nosaukumi uzskatāmi par vairākvārdu – vienpakāpes **tiešajiem nosaukumiem, kurus veido nomenklatūras daļa** (Īpašvārdu rakstība 1998, 14). Par tādiem nosaukumiem, attiecībā uz izglītības iestādēm, būtu uzskatāmi skolas tipa jeb pakāpes apzīmējumi, piemēram, *pamatskola, ģimnāzija, vidusskola, jūrskola, komercskola*.

Nosaukumu struktūrā ir arī **diferencētājdaļa**, kurā ietverts organizatoriskā veidojuma raksturojums, kas atrodas nomenklatūrdaļas priekšā. Diferencētājdaļā var būt viens vai vairāki vārdi, un katrs skolas nosaukumā ietvertais tā raksturotājkomponents satur zināmu informatīvo vērtību par apzīmējamo objektu.

Tradicionāli nosaukumu struktūru arī vācu valodā veido tā nomenklatūras daļa un diferencētājdaļa. Vācu valodniecībā tiek iedalīti tikai divi principiāli atšķirīgi nosaukumu tipi: „1) *reālie*, kas norāda uz denotāta atrašanās vietu, kā arī uz uzņēmuma vai institūcijas darbības jomu, piemēram, *A/S Reinas-Vestfāles elektrības uzņēmums (Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk AG)*, 2) *simboliskie*, kas tikai zināmā mērā iezīmē darbības jomu, resp., dalībniekus vai pat nesatur šo informāciju, piemēram, *Lufthansa*, „*Deutsche Welle*”. Kā simboliski nosaukumi funkcionē arī dažāda veida saīsinājumi, piemēram, *ZDF (Zweites Deutsches Fernsehen)* u. c. Parasti simboliskajiem ergonīmiem komunikācijas procesā nepieciešams to nozīmes skaidrojums ar apelatīviem, piemēram, *vācu aviosabiedrība „Lufthansa”* (Kamianets 2000, 53).

Savukārt organizatorisko veidojumu dalījums latviešu valodniecībā pēdējās desmitgadēs ir palicis nemainīgs (Skujiņa 1993, 18–19). Parasti šie **nosaukumi, t. i., ergonīmi tiek dalīti šādās grupās:**

1. Tiešie/reālie nosaukumi, kuros ir vismaz divi komponenti: minēts iestādes veids, profils, tips, resp., nomenklatūras vārds un iestādes darba (pamatfunkciju) raksturotājpazīmes apzīmējums, t. i., diferencētājevārds, piemēram, *vakara vidusskola, mūzikas skola*. Tiešie nosaukumi bieži tiek paplašināti ar dažādiem papildu raksturotājevārdiem: *Kuldīgas vakara vidusskola, Talsu rajona vakara un neklātienes vidusskola, Jaunpiebalgas mūzikas un mākslas skola*.

2. Netiešie/simboliskie nosaukumi, t. i., nosacīts, simbolisks nosaukums, ko parasti raksta pēdējās. Simboliskā nosaukuma priekšā parasti tiek lietots nomenklatūras vārds, piemēram, *Arodskola „Dzīvesprieks”* (PII), arī simboliskā nosaukuma priekšā nomenklatūras vārdu mēdz papildināt ar

apzīmētājiem: *Hokeja skola „Aisbergs”* (PIII), *Bērnu un jaunatnes sporta skola „Rīdzene”* (PIII). Simbolisko nosaukumu analīze ir veikta promocijas darba 4. daļā.

3. Jauktie nosaukumi, t. i., „ja reālais nosaukums ir pārāk tiešs un sazināšanās procesā nevar veikt nominatīvo funkciju, rodas un tiek izmantots reālā un simboliskā nosaukuma kombinējums (Porīte 1970, 53–54). V. Skujiņa iesaka precīzāku skaidrojumu – tiešo un simbolisko nosaukumu apvienojums (Skujiņa 1993, 25), piemēram, *Rīgas sākumskola „Valodiņa”*. Pēc būtības tie iestāžu nosaukumi, kuros tiek apvienoti tiešie un simboliskie nosaukumi, veido dubultnosaukumus (Skujiņa 1999, 23). Iepriekš izdotajos norādījumos šī tipa nosaukumi definēti kā jauktie nosaukumi (Skujiņa, 1993, 25). Precīzāks šķiet jaunākais apzīmējums, jo mūsdienās jaukto nosaukumu skaits samazinās, tiešajam nosaukumam pārejot nomenklatūras apzīmējuma kategorijā, bet ikdienas praksē simboliskais nosaukums tiek lietots kā patstāvīgs iestādes nosaukums, piemēram, „*Saulīte*” (pirmsskolas izglītības iestāde), „*Turība*” (augstskola).

4. Saīsinātie nosaukumi, ir uzņēmuma tiešā nosaukuma saīsināts variants, kas parasti veidots no tiešā nosaukuma vārdu (vai arī no salikteņa komponentu) sākumburtiem. Patstāvīga nosaukuma funkcijā V. Skujiņa (Skujiņa 1993, 21) iesaka lietot tikai atsevišķus, plaši pazīstamu iestāžu nosaukumus, aplūkojamā materiālā tādi varētu būt tikai augstskolām: *LU*, *LLU*, *RTU*, toties ērti saīsinātais nosaukums izmantojams vairākpakāpju nosaukumā, piemēram, *RSEBAAs Profesionālā vidusskola „VICTORIA”, Starptautiskā CIDESCO Rīgas Kosmētikas skola, Privātā vidusskola ĀBVS*.

5. Komplicētie nosaukumi. V. Skujiņa darbā „Latviešu valoda lietīšajos rakstos” tos raksturo šādi: „Pievienojot tiešajiem vai simboliskajiem nosaukumiem papildu nomenklatūrdaļu (parasti tie ir vārdi vai vārdkopas: firma, sabiedrība ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrība u. tml.), veidojas komplīcēti nosaukumi, kuros iepriekšējie (tiešie vai simboliskie) nosaukumi tiek likti pēdīnās, piemēram, *akciju sabiedrība „Banka „Atmoda”*” (Skujiņa 1999, 23). V. Skujiņa šādus nosaukumus sauc par dubultsimboliskajiem

nosaukumiem, atzīstot, ka latviešu valodā šādi nosaukumi nav vēlami (Skujiņa 1993, 25). Izglītības iestāžu sarakstā šāda nosaukuma struktūra tika konstatēta tikai vienā gadījumā: *Valsts aģentūra „Lietišķo sporta veidu centrs „Kleisti””* (PIII).

Gan tiešie, gan simboliskie nosaukumi var būt vienkārši un salikti. Vienkāršie nosaukumi var sastāvēt no viena vai vairākiem vārdiem. Saliktie nosaukumi – divpakāpju, trīspakāpju, četrpakāpju un pat vairāk – ietver gan galvenās, gan pakļauto iestāžu nosaukumus, kas kā atsevišķas daļas pēc struktūras parasti ir vienkāršas. Piemēram, *Daugavpils pilsētas Sporta pārvaldes Bērnu un jaunatnes sporta skola* (PIII), *Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes specializētā vingrošanas skola* (PIII).

Kā izglītības iestāžu nosaukumi tiek izmantoti tikai ergonīmi – vārdkopas. „Vārdkopas ir daudzfunkcionāli ergonīmi, kas ietver informācijas maksimumu” (Емельянова 2007, 7), kas nosaukumu gan precizē, bet apgrūtina tā lietošanu praksē.

Tomēr nosaukumu veidošanas normatīvajos dokumentos nav īstas konsekvences, un atsevišķos gadījumos vērojamas atšķirības to klasifikācijas terminoloģijā. 20. gadsimta 90. gadu normatīvajos avotos (pašreiz jaunāki nav konstatēti) var sastapt atšķirīgus iestāžu nosaukumu apzīmējumus un principus to izvēlē. Piemēram, diskutējams ir jautājums, kā atšķirt tiešos un simboliskos elementus komplicētā nosaukumā, ja abus liek pēdīnās. Tradicionāli ir pieņemts, ka „simboliskajos nosaukumos nomenklatūrdaļa neietilpst” (Skujiņa 1999, 22).

Pareizrakstības sakarā parasti ir skaidrotas lielo sākumburtu lietošanas prasības tiešajos un simboliskajos nosaukumos, tomēr valodnieciskajā literatūrā tā arī nav izdevies ieviest skaidrību par *simboliskajiem nosaukumiem*. VPSV un LLVV dotie vārda *simbols* skaidrojumi ir vispārīgi, nekonkrēti, rakstīts tikai par simbola funkcijām, tajā skaitā arī nosaukumos, bet nesniedz informāciju par to, kas vispār ir *simbolisks nosaukums* un/vai katra jauktajā nosaukumā lietotā daļa, kas likta pēdīnās, ir simbolisks nosaukums.

Apkopotajā materiālā konstatēta nosaukumu grupa, kurā tiešais nosaukums, jo nosauc/precizē dažādas uzņēmumu formas (sabiedrība ar ierobežotu atbildību, valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību, aģentūra, nodibinājums u. c.), tiek likts pēdīnās, veidojot komplicēto nosaukumu. Tas ir svarīgi arī no juridiskā aspekta. Šāda nosaukumu struktūra lielākoties ir raksturīga profesionālās izglītības iestādēm (pielikums Nr. 3), piemēram:

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Rūjienas arodģimnāzija” (PII),
„Rīgas privātā profesionālā vidusskola” SIA,
Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Rīgas pārtikas ražotāju vidusskola” (PII),
Salaspils novada pašvaldības iestāde „Salaspils 1. vidusskola”,
Nodibinājums „Kristīgās vadības koledža” (PII),
Valsts aģentūra „Specializētā airēšanas sporta skola” (PIII),
Valsts aģentūra „Latvijas Bērnu un jaunatnes kamaniņu sporta skola” (PIII),
Salaspils novada pašvaldības iestāde „Salaspils bērnu sporta skola” (PIII).

Analizētie normatīvie avoti un dokumenti, kā arī nosaukumu lietošanas prakse liecina, ka nosaukumu veidošanas jomā ir vēl daudz pētāma un diskutējama kā no teorijas, tā prakses un valodas kultūras aspekta.

Nosaukumu veidošana cieši sasaucas ar ortogrāfiju, resp., lielo burtu lietojuma jautājumiem, jo starp faktoriem, kas to ietekmē, ir gan tradīcija, gan konvencija, kā arī nosaukuma struktūra, komponenta novietojums nosaukumā, nosaukuma cilme u. c. (Blese, Pētersons 1933, 34–35; Blese, 1941). No pašu nosaukumu attīstības un mainības izriet lielo sākumburtu lietošanas nekonsekvence, lai gan gramatikās un pareizrakstības vārdnīcās ieteiktās lielo burtu lietošanas normas iespēju robežās ir realizētas attiecīgajā rakstu valodas attīstības posmā (Porīte 1970, 53).

Minētās rakstības nekonsekvences dēļ promocijas darbā iekļauti visi varianti, kādi sastopami Izglītības un zinātnes ministrijas, Uzņēmumu reģistra un citos normatīvajos dokumentos. Lielo burtu lietošana vairākvārdu nosaukumos joprojām ir viens no mūsdienu latviešu valodas rakstības problēmjautājumiem, tāpēc tā izpētei un praktiskiem risinājumiem ir jāpievērš

īpaša uzmanība. Par to liecina arī Tieslietu ministrijas Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas darbs ilgā periodā, bet „.. galīgais lēmums šajā jautājumā pagaidām vēl nav pieņemts ..” (Valsts Valodas centra atbildes vēstule IZM valsts sekretāram M. Gruškevicam 2008. gada 17. jūnijā „*Par lielo sākumburtu lietošanu izglītības iestāžu nosaukumos*”). Attiecīgās rakstības problēmas analīze nav šī promocijas darba uzdevums, bet savāktais faktu materiāls pārliecinoši rāda, ka arī šis rakstības jautājums būtu jāpārskata un jāsakārto valsts līmenī.

No visa apzinātā un savāktā praktiskā materiāla piemēri promocijas darbā tika atlasīti ar mērķi, lai varētu raksturot gan kopīgās, gan atšķirīgās izglītības iestāžu nosaukumu veidošanas sistēmas tendences Latvijā. To darīšanas procesā ir vērojama liela atkarība no ekstralingvistiskajiem (sociokultūras) apstākļiem.

Nosaukumu veidošana lielā mērā ir „jaunrade vārda došanā, ko motivē visdažādākie impulsi un apsvērumi, taču gan tiešo, gan simbolisko nosaukumu izveidē jārēķinās ar literārās normas principiem un papildprincipiem, un praktiskiem nosacījumiem – precizitāti, lakonismu, ērtumu u. c.” (Stadgale 1999, 16).

1. 5. Ar izglītības iestāžu nosaukumiem saistītie reglamentējošie dokumenti

20. gadsimta 80. gadu beigās, bet īpaši – jau pēc neatkarības atgūšanas 90. gadu sākumā tika pārskatīti nosaukumu veidošanas normatīvie dokumenti. Tas bija nepieciešams, jo LPSR AP 11. sasaukuma 11. sesijā 1989. gada 5. maijā pieņemtais „Latvijas Republikas Valodu likums”, nosakot latviešu valodai valsts valodas statusu, 5. nodaļas „Valoda nosaukumos un informācijā” 17. pants noteica, ka „iestāžu, uzņēmumu un organizāciju nosaukumi veidojami un dodami latviešu valodā, un, ja nepieciešams, atveidojami vai tulkojami citā valodā” (Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1989, nr. 20). Šis likums deva iespēju atteikties no nosaukumiem krievu valodā un radīja sabiedrībā vēlmi atgriezties pie agrāk lietotajiem nosaukumiem (ielām,

iestādēm, tajā skaitā arī izglītības iestādēm). Otrs svarīgs faktors 20. gadsimta 90. gadu sākumā bija arī valsts ekonomikas maiņa – no plānveida uz tirgus ekonomiku, tādēļ, izmantojot tirgus ekonomikas radītās iespējas, valsts, pašvaldības, citām juridiskām vai fiziskām personām saskaņā ar „Vispārējās izglītības likumu” bija iespēja veidot un dibināt alternatīvas vispārējās izglītības iestādes. Atbildību par iestādes dibināšanu un arī tās nosaukumu, likums uzticēja tās dibinātājam. Tā kā nebija noteikti reglamentējoši, ierobežojoši nosacījumi, demokrātijas dotās iespējas katrs izmantoja kā saprata, aktīvi tika izmantoti tautiski un nacionāli elementi (piemēram, *Spīdolas skola*). Tikai pēc zināma laika tika konstatēts reglamentējošu nosacījumu trūkums. Pēc faktiskās neatkarības atgūšanas 1991. gada 21. augustā autonomiju un tiesības noteikt augstākās mācību iestādes Satversmi (tai skaitā iestādes nosaukumu) ieguva arī Latvijas augstskolas, tobrīd to bija tikai 10 (šobrīd visām ir citi nosaukumi), bet 2007./2008. studiju gadā Latvijā darbojās jau 32 augstākās izglītības iestādes. Daudzi izveidotie nosaukumi neatbilst *Augstskolu likumam*, bet dibināšanas brīdī Izglītības un zinātnes ministrijā tam netika pievērsta vajadzīgā uzmanība (sk. augstskolu sarakstu pielikumā Nr. 5).

Iepazīstoties ar Uzņēmumu reģistra dokumentiem, var secināt, ka arī tajos nav reglamentētas kārtības un izstrādātas noteiktas sistēmas, par būtiskāko kritēriju izvirzot tikai atbilstmi Valsts valodas likumam tikai no valsts valodas viedokļa. Katrs nosaukums tiek pieņemts kā viens ATSEVIŠĶS, neskatoties uz to, kā tas iekļaujas sistēmā, netiek domāts par praktiskās lietošanas problēmām, nav pievērsta uzmanība ne lielo sākumburtu lietošanai, ne normatīvajos dokumentos noteiktajiem nosaukumu struktūras elementiem.

Šobrīd norādes par izglītības iestāžu nosaukuma veidošanu dotas Latvijas Republikas **Izglītības likuma 26. pantā „Izglītības iestādes nosaukums”:**

(1) Izglītības iestādes nosaukumam un izglītības iestādes struktūrvienības nosaukumam jāatbilst šajā likumā noteikto izglītības **pakāpju** un **veidu** nosaukumiem. (Izcēlums mans. – V. L.).

(2) Izglītības iestāde saskaņā ar tās vēsturiskajām tradīcijām ir tiesīga izmantot ar izglītības un zinātnes ministra atļauju citu nosaukumu, kas nav pretrunā ar šo likumu, citiem likumiem un normatīvajiem aktiem.

Savukārt ar likuma 26. pantā prasītajām izglītības pakāpēm un veidiem attiecīgi var iepazīties 5. un 6. pantā:

Latvijas Republikas Izglītības likuma 5. pants nosaka **izglītības pakāpes**: 1) pirmsskolas izglītība; 2) pamatizglītība; 3) vidējā izglītība; 4) augstākā izglītība. Šī paša likuma 1. pantā skaidrots, ka *izglītības pakāpe* ir nobeigts izglītības posms, kas ietver organizētu un secīgi īstenotu izglītības ieguvu. Savukārt **izglītības veidi** ir nosaukti likuma 6. pantā: 1) vispārējā izglītība; 2) profesionālā izglītība; 3) akadēmiskā izglītība.

Izglītības likumā ietvertais *izglītības iestādes* nosaukuma skaidrojums ir samērā brīvs, šāds traktējums pieļauj dažādas atkāpes, nianses un variācijas. Sal. – „valsts, pašvaldību vai citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestāde, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai uzņēmums (uzņēmēj sabiedrība), kuram izglītības programmu īstenošana ir viens no nodarbošanās veidiem”. Iespējams, tas kaut kādā mērā ir arī radījis neprecizitātes nosaukumu veidošanā. Piemēram, 1. līmeņa augstāko izglītību var iegūt arī *Sociālās integrācijas valsts aģentūrā* (Jūrmalā). Šajā nosaukumā nav norādīta izglītības pakāpe. (Par to sk. darba 2. un 3. daļā).

Promocijas darbā, analizējot izglītības iestāžu nosaukumus, ņemti vērā arī citi iestāžu nosaukumu reglamentējošie dokumenti, galvenokārt, saistībā ar to veidošanu un praktisko lietojumu.

Precīzākas norādes par nosaukumu struktūras un veidošanas jautājumiem un normatīvajiem ieteikumiem latviešu valodā pašreiz sniedz LR Valsts valodas centra izstrādātais materiāls „Valsts valodas prasmei lietvedības dokumentos” (Skujiņa 1993), kā arī izdevumi – „Īpašvārdu rakstība” (Īpašvārdu rakstība, 1998) un „Latviešu valoda lietišķajos rakstos” (Skujiņa 1999). Lai gan šie normatīvie materiāli balstīti uz fragmentāriem faktiem, tie joprojām ir teorētisks pamats nosaukumu veidošanā. Izstrādes stadijā ir Valsts

valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas ieteikumi par īpašvārdu un nosaukumu rakstību latviešu valodā.

Pašlaik Latvijas iestāžu, sabiedrisko organizāciju un uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) nosaukumu veidošanu un lietošanu nosaka Latvijas Republikas Ministru kabineta (22. 08. 2000.) apstiprinātie noteikumi Nr. 294 (Latvijas Vēstnesis, Nr. 3 02 (2213), 29. 08. 2000.), kas izdoti saskaņā ar 1999. gada 9. decembrī pieņemtā „Valsts valodas likuma” 18. panta piekto daļu (Latvijas Vēstnesis, Nr. 428/433 (1888/1893), 21. 12. 1999.). Pašreizējā situācijā ir izstrādāti Valsts valodas centra ieteikumi par vietvārdu – onīmu vienas daļas – veidošanu, rakstību un lietošanu oficiālos dokumentos (pieņemti 2003. gada 7. maijā). Šajos dokumentos un Valsts valodas centra materiālos lielākoties sniegtas rekomendācijas par nosaukumu un to daļu pareizrakstību, vispārīgiem to izveides principiem, galvenokārt uzsverot atbilstību „Valsts valodas likumam”.

Dažādu *saimnieciskās darbības struktūru* nosaukumu veidošanas noteikumi paredzēti arī Komerclikumā, kas ir 2000. gadā Saeimā pieņemts Latvijas normatīvais akts, kurā noteiktas ne tikai komercdarbības tiesiskās normas, bet definēti arī ar **komercreģistru** saistīti jēdzieni, nosacījumi un ierobežojumi. Komerclikums galvenajos aspektos atbilst vairumam Eiropas Savienības valstu tiesiskajā praksē lietojamiem līdzīgiem likumiem un citiem normatīvajiem aktiem un ir spēkā kopš 2002. gada.

Izglītības iestāžu nosaukumi citu starpā ir īpaši, jo tie atspoguļo visu izglītības sistēmu, nosaucot iestāžu tipus, pakāpes, specializāciju, vietu u. tml. (ap 1500 nosaukumu 2007./2008. mācību gadā). Nevienā citā nozarē nav konstatēta tik plaša un daudzveidīga nosaukumu struktūra kā izglītības sistēmā. Lai varētu kompetenti spriest par tāda nosaukumu struktūras modeļa izvēli, kas būtu vislabāk izmantojams izglītības iestāžu nosaukumu veidošanā, promocijas darba autore ir pētījusi arī citu Latvijas iestāžu sistēmu nosaukumus:

Šobrīd populāri ir veikalu tīkli (piemēram, „Rimi”), kuru nosaukumi visās Latvijas pilsētās ir vienādi, bet agrāk (apmēram 40 gadu) bija pazīstamas uzņēmumu sistēmas: CBR (ceļu būves rajoni), CRBP (ceļu remonta un būves pārvaldes), SCO (starpkolhozu celtniecības organizācijas), PMK (pārvietojamās mehānizētās kolonas), kur abreviatūra tika lietota nomenklatūras vārda nozīmē, bet diferenciācijai tika lietoti toponīmi un cipari (piemēram,

Aizputes 7. CBR, Smiltenes 8. CBR, Liepājas 4. CRBP). Šī vienkāršā struktūra bija ērti lietojama, jo, pat izlaižot kādu no diferencējošajiem elementiem, pārpratumi neradās. Ražošanas uzņēmumiem šis nosaukums ir būtisks arī lielā dokumentācijas daudzuma dēļ. Nosaukumu stabilitāte nenozīmē stagnāciju uzņēmuma attīstībā. Visi mainīgie komponenti ir līdzīgi izglītības iestāžu nosaukumiem: iepriekšminētie uzņēmumi paplašinājuši ražošanas bāzi, apguvuši jaunas tehnoloģijas, strādā ar modernu tehniku un jauniem materiāliem, izmanto mūsdienīgas darba un vadības metodes, strādājot jaunā kvalitātē, taču nosaukums nemainās, tātad nosaukums ir veiksmīgi darināts un atspoguļo tā pamatbūtību. Ja iestāde (piemēram, slimnīca) attiecīgajā teritorijā ir tikai viena, tad nosaukuma maiņa tās lietotājus būtiski neskar, piemēram,

Liepājas pilsētas slimnīca,

Liepājas pilsētas Centrālā slimnīca,

Liepājas reģionālā slimnīca (www.liepajasslimnica.lv, sk. 2008. gada 29. okt.).

Izglītības iestādēm kā veselai sistēmai relatīvi noteikta, kaut arī mainīga, struktūra bija tikai līdz totalitārā režīma beigām, t. i., 20. gadsimta 90. gadiem. Neskaidrā un samērā brīvi traktējamā pieeja nosaukumu izvēlē Latvijas Republikā, iespējams, ir radusies arī tāpēc, ka vienīgās norādes par izglītības iestādes nosaukumu veidošanu ir formulētas Izglītības likuma 26. pantā.

2. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOMENKLATŪRA, NOMENKLATŪRAS VIENĪBAS UN TO VEIDOŠANA

Nomenklatūras vienību analīzei promocijas darbā salīdzinātas dažādas 20. gadsimtā izdotās svešvārdu vārdnīcas: J. Vidiņa „Svešvārdu grāmata” (1911) un (1933), Ed. Ozoliņa sastādītā un J. Endzelīna rediģētā „Svešvārdu vārdnīca” (1926) un (1934), izmantots 1964. gadā Maskavā iznākušā 6. pārstrādātā izdevuma tulkojums „Svešvārdu vārdnīca” (1969) un J. Baldunčika redakcijā sastādītā „Svešvārdu vārdnīca” (1999), izmantota arī „Ilustrētā svešvārdu vārdnīca” (2005). Lingvistiskās nozīmes skaidrojuma pamats ņemts no „Latviešu literārās valodas vārdnīcas” (LLVV), terminoloģiskā satura precizēšanai lietota „Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca” (PTSV 2000), kā arī „Latviešu konversācijas vārdnīca” (LKV) un „Latvijas padomju enciklopēdija” (LPE).

Promocijas darbā ir izmantoti arī tie leksikogrāfiskie avoti, kuru saturs ir būtisks sastatījumam ar dominējošajām kontaktvalodām attiecīgās nomenklatūras vienības aizgūšanas periodā. Analizētais materiāls vēlreiz apstiprina faktu, ka latviešu valodā jaunu valodas vienību veidošana ir notikusi atbilstoši kontaktvalodu paraugiem un katrā konkrētā vēsturiskā periodā izglītības iestāžu nosaukumu pamatā ir kāda globālāka tradīcija, kas sakņojas citās līdzīgās izglītības sistēmās. Piemēram, salikteņi izglītības iestāžu nomenklatūrā bieži vien ir tieši kopējumi no vācu valodas: *komerskola*, *augstskola*, *reālgimnāzija*. Plašākais materiāls ir konstatēts salīdzinājumā ar vācu valodu, piemēram, G. Brasche „Allererste Anleitung zum Gebrauch der lettischen Sprache für deutsche” (1875), I. H. Heyse „Allgemeines verdeutschendes und erklärendes Fremdwörterbuch” (1910), J. Dravnieks „Vācu=latviešu vārdnīca” (1910). Atbilstmju konstatēšanai ar krievu valodu ir izmantoti šādi avoti: K. Valdemārs „Krievu-latviešu vārdnīce” (1890), В. Даль „Толковый словарь живаго великорусскаго языка” (1863–1866), В. Потоцкая „Русско-французский словарь” (1945), „Krievu-latviešu vārdnīca” (1959).

Strādājot ar dažāda tipa vārdnīcām, pilnā mērā var piekrist arī citu speciālistu izteiktajam viedoklim, ka „terminu vārdnīcu kvalitāte lielā mērā ir atkarīga no atbilstošās zinātnes attīstības līmeņa” (Давлетькаева 2002, 63). Valodniece V. Skujiņa, kurai ir liela pieredze darbā ar terminiem, uzskata, ka „Latvijā nozaru terminoloģijas attīstības vēsture mērāma gadsimtos un uzkrātajam terminu materiālam ir kultūrvēsturiska nozīme” (Skujiņa 2001, 113).

Valodas leksisko faktu izpētē leksikogrāfiskā inventarizācija un apraksts ir viens no galvenajiem izpētes veidiem arī terminoloģijā. Vārdnīcas raksturo gan autoru attieksmi pret aizguvumiem un to iederību latviešu valodā, tos reģistrējot vai neregistrējot, gan vārda lietošanas produktivitāti un tā nozīmes saturu attiecīgajā vēstures periodā. „Vārda semantika, kas tiek atspoguļota kā tā definīcija vārdnīcā, ir daudzpusīga un var kalpot dažādiem mērķiem, atkarībā no pētnieka pozīcijas” (Давлетькаева 2002, 63).

Saistībā ar Latvijas izglītības sistēmas analīzi L. Gūtmane darbā „Nacionālo reāliju tulkojums: Apvienotās Karalistes un Latvijas izglītības sistēmas salīdzinājums” (maģistra darbs, Ventspils, 2007) izsaka viedokli, ka izglītības sistēmas, t. i., tās nomenklatūra, pieder pie sociālās reālijas kategorijas. Mūsdienās globalizācijas process ir skāris arī šo reālijas kategoriju. Arvien vairāk cilvēkiem rodas iespēja ne tikai ceļot, bet arī mācīties ārzemēs. Līdz ar to mainās izglītības vide, jo katras valsts izglītības sistēma, valoda, arī kultūra ir atšķirīga, tādēļ jāapzinās pastāvošās valodu un kultūru atšķirības (Gūtmane 2007, 15). Katras valodas vārdu (arī terminu) semantikā atspoguļojas gan tautas kultūras īpatnības, gan arī kopējais, universālais kultūras komponents.

Lai gan izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūrvārdi pa lielākai daļai ir internacionālistiski, tomēr, pētot valodas kultūrnacionālo saturu un veicot terminu semantisko analīzi, var konstatēt, ka šiem terminiem ir dažāds semantiskais papildījums, kas pēc būtības atbilst O. Ahmanovas izvirzītajai reālijas definīcijai un ļauj runāt par izglītības iestādēm kā par nacionālajām reālijām. Sal. „reālijas – materiālās kultūras priekšmeti, kā arī klasiskajā gramatikā dažādi faktori (pēta lingvistika): konkrētās valsts sabiedriskā iekārta,

vēsture un kultūra, konkrētās valodas lietotāju valodnieciskie kontakti utt. un to atspoguļojums konkrētajā valodā” (Ахманова 1966, 381).

Terminoloģijas teorijā jau kopš 20. gadsimta 70.–80. gadiem izvirzīts terminoloģijas starptautiskās harmonizācijas princips, ko Latvijā ilggadēji īsteno LZA Terminoloģijas komisija. Latvijas kontekstā 21. gadsimta sākumā šis princips nozīmē vienotību ES valstīs aktuālo jēdzienu izpratnē latviešu un (galvenokārt) angļu terminu sastata atbilstmēs. Kopš 20. gadsimta beigām spēkā esošais Valsts valodas likums un Ministru kabineta noteikumi ir juridiski pastiprinājuši LZA Terminoloģijas komisijas lomu vienotas terminoloģijas izstrādē Latvijā, paredzot pieņemto vienoto terminoloģiju ieviest izglītības sistēmā. Tas nosaka jaunus uzdevumus arī LR Izglītības un zinātnes ministrijai (Skujiņa 2001, 113). Kopš 1996. gada vienotas terminoloģijas izstrādi saistībā ar tulkojumiem veic „Tulkošanas un terminoloģijas centrs”, šī centra funkcijās ietilpst kvalitatīva, juridiski un zinātniski precīza terminu atveide (www.ttc.lv, sk. 2009. gada 14. febr.).

Risinot būtiskus uzdevumus jebkurā sistēmā, ir jāsaprot, ka internacionalizācija ir viena no galvenajām tendencēm mūsdienu literāro valodu attīstībā vispār un jo īpaši zinātniskās terminoloģijas attīstībā (Skujiņa 1993, 130).

Diskutējams ir jautājums par to, vai lietot internacionālas izplatības vai ar dzimtās valodas līdzekļiem darinātu terminu. Jāievēro, ka gan vienai, gan otrai izvēlei ir savi apsvērumi (Ikere 1998, 41). Z. Ikere savā pētījumā par terminiem izvērtē abas šīs nostādnēs.

Mūsdienu zinātnes un kultūras integrācijas apstākļos starptautiskās saziņas jautājums kļūst arvien aktuālāks, tādēļ pieaug arī internacionālismu loma nacionālā valodā. Tieši internacionālu terminu vieglāk pakļaut starptautiskās standartizācijas un unifikācijas normām un prasībām, padarot to precīzu un nepārprotamu starptautiskā mērogā. Vērā ņemams ir arī tas, ka internacionālismam nevajag tulkojuma, – pastāvot internacionālai terminoloģijai, pati zinātnes valoda kļūst internacionāla (Ikere 1998, 42). Atsevišķos gadījumos tomēr jāpievērš uzmanība iespējamiem tulkotāja viltusdraugiem.

Iekļaujoties pasaules izglītības procesu aprītē, nepieciešama savas valsts izglītības sistēmas jēdzienu (terminu) izpratne un pārzināšana. Būtiska šajā aspektā ir arī promocijas darbā veiktā mācību iestāžu nosaukumu analīze, tajā skaitā nomenklatūras vienību izpēte un raksturojums.

2.1. Nomenklatūras jēdziens

Jēdziens *nomenklatūra* ir svarīgs, vienlaikus arī sarežģīts sistemātikas dalījums, un tas ir sastopams dažādās nozarēs ar atšķirīgām lietojuma niansēm. Katrā nozarē (ķīmijā, botānikā, zooloģijā, arī lietvedībā, jebkuras preču grupas uzskaitē u. tml.), kur kaut kas ir kārojams sistēmā, ir izstrādāta sava nomenklatūra, un katrai no tām ir savi atšķirīgi iedalījuma principi un lietojuma specifika. Analizējot vairākvārdu nosaukumu struktūru un to veidošanu, būtisks ir jautājums par nomenklatūras vārdu tajos.

Nomenklatūras vienību noteikšana un raksturošana ir neatņemama vairākvārdu nosaukuma struktūras sastāvdaļa dažādās nozarēs. Teorētiski šī jēdziena izpratnei tiek izvirzīti vienoti kritēriji, ievērojot atbilstošās nozares tradīcijas. Nomenklatūras galvenā būtība ir attiecīgās sistēmas sakārtošana.

Iepazīstoties ar *nomenklatūras* traktējumu vecākajos latviešu leksikogrāfijas izdevumos, var secināt, ka svešvārdu vārdnīcu autoriem (J. Vidiņam, Ed. Ozoliņam, J. Endzelīnam), veidojot svešvārdu skaidrojumu latviešu valodā, ir bijis vienots uzskats par to, ka nomenklatūras vārdi ir termini, bet ne visi termini ir nomenklatūras vārdi. Piemēram, nosaukumā *Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija* termini ir *pedagoģija*, *izglītības vadība*, *akadēmija*, bet nomenklatūras vārds ir tikai *akadēmija*. Salīdzinājumam minēsim svarīgākās atziņas:

„*Nomenklatura*, to priekšmetu nosaukumu saraksts, kurus aplūko kādā zinātnē, saraksts par visiem terminiem, kurus lieto kādā zinātnē, mākslā, amatā un t. t.” (SG 1911, 379).

„*Nōmenklātūra* (lat. *nōmenclātūra*), nosaukumu saraksts, kādas zinātnes terminu saraksts” (SV 1926, 108; SV 1934, 199).

„*Nomenklatūra*, to priekšmetu saraksts, ko aplūko kādā zinātnē, saraksts par visiem terminiem, ko lietā kādā zinātnē, mākslā, amatā un t. t.” (SG 1933, 269).

Atsauces uz iepriekšminētajām vārdnīcām ļauj secināt, ka termins kļūst par nomenklatūras vārdu noteiktā terminu sistēmā. Piemēram, termins *skola* ir gan termins, gan nomenklatūras vārds pedagogijas terminoloģijā, bet ir vispārlietojamās leksikas vārds ārpus terminoloģijas.

Tomēr kopš termina *nomenklatūra* lietošanas pirmsākumiem Eiropas valodās jau 16. gadsimtā (par tiem savā darbā min S. Šelovs) joprojām valodniecībā ir vērojami dažādi uzskati, par to liecina to valodnieku atziņas, kuri savos pētījumos ir apkopojuši un analizējuši atšķirīgos terminoloģijas uzskatus (Skujiņa 2002, 43; Реїцак 1973, 71–91; Шелов 2006, 33).

Pirmais, iespējams, nomenklatūras būtību mēģināja teorētiski definēt angļu filozofs un vēsturnieks V. Vjuels (W. Whewell), kurš skar arī dažas valodniecības problēmas terminoloģijas aspektā, uzsverot, ka „termini – tā ir valoda objektu aprakstīšanai, bet nomenklatūra ir dažādu objektu uzskaitījums” (Шелов 2006, 34).

Samērā vispārīgs paša termina *nomenklatūra* skaidrojums konstatēts dažādās svešvārdu vārdnīcās, termina aprakstā precīzi nenorādot, kura vairākvārdu nosaukuma daļa uzskatāma par nomenklatūru. Skaidrojums pamatojas uz latīņu valodas vārda [*lat. nomenclatura* – vārdu saraksts] burtisku tulkojumu (SV 1969, 460; SV 1999, 521), dažādi interpretējot nomenklatūras funkcijas: „nozārē lietojamo nosaukumu kopums vai uzskaitījums” (SV 1969, 460), „figurējošo priekšmetu, izstrādājumu u. tml. nosaukumu kopums vai saraksts ..” (SV 1999, 521). Līdzīgu interpretāciju var konstatēt arī citos izdevumos, piem., „noteiktā nozarē lietojamo nosaukumu vai terminu kopums vai uzskaitījums” (LPE 7. sēj., 1986, 216).

Jēdziena *nomenklatūra* jaunākais traktējums, kas dots „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” ir pielāgots nosaukumiem tieši valodnieciskā aspektā: „*Nomenklatūras vārds* saliktā vietvārdā vai īpašvārdiskā institūcijas nosaukumā ietilpstošais sugasvārds, kas norāda nosauktā objekta kategoriālo piederību” (VPSV 2007, 256).

Kaut arī apkopotajā materiālā var konstatēt būtiskāko, tomēr nomenklatūras traktējumā joprojām vērojamas neskaidrības. Īpaši sarežģīti ir noteikt nomenklatūras robežas vairākvārdu nosaukumos, sevišķi, ja nosaukums ir garš, resp., tajā ietilpst 3 un vairāk vārdu. Tādējādi rodas problēma – kurš no elementiem ietilpst nosaukuma nomenklatūrdaļā, bet kurš ir tikai raksturotājevārds. (Arī iepriekšminētajā definīcijā kā nomenklatūrdaļa nosaukts tikai viens sugasvārds). Pēc dažiem uzskatiem nomenklatūras daļu var veidot pat divi vai trīs vārdi. Piemēram, O. Ahmanova par nomenklatūru uzskata „tipisku objektu nosaukumus” (Ахманова 1966, 270), tādējādi par nomenklatūru būtu uzskatāmi Latvijā plaši izplatīti skolu tipi: *sporta skola*, *mūzikas skola*, *mākslas skola*. Līdzīgi (pēc promocijas darba autores domām) par tipiskiem objektiem, t. i., nomenklatūru, būtu uzskatāmas arī skolu vēstures pētījumos konstatētās vārdkopas *vienklasīgā skola*, *divklasīgā skola*, *septiņgadīgā skola*, *astoņgadīgā skola*, līdzīgi arī *1. pakāpes pamatskola*, *2. pakāpes pamatskola*, arī *nepilnā vidusskola*, jo bez raksturojošā atkarīgā vārdkopas elementa skolas tips praktiski nav konstatējams. Īpaši aktuāli tas ir vēstures periodos, kad vienlaikus ir darbojušies dažādi šo skolu tipi.

Tomēr daļa valodnieku klasificējošās pazīmes uzskata par terminiem (Канделаки 1973, 60–70), tāvad tipisku objektu nosaukumus mēdz veidot *termins + nomenklatūras vārds*. „Termins nosauc objektu, ietverot ar šo objektu saistītā jēdziena būtiskās (klasificējošās) pazīmes (nominatīvā funkcija kopā ar definitīvo), bet nomenklatūras vienība nosauc objektu, aprobežojoties tikai ar kādas ārējas (pat nejaušas, simboliskas) pazīmes pieminēšanu (galvenais ir nominatīvās funkcijas denotatīvais raksturs)” (Skujiņa 2002, 44). Neatkarīgi no tā, kā tiek nosaukts vārdkopas pirmais komponents – par nomenklatūru vai terminu – , tas sniedz būtisku informāciju par izglītības iestādes pakāpi, piemēram, *mūzikas skola*, *mūzikas vidusskola*, *mūzikas akadēmija*. Izglītības sistēmā vārdkopa kopumā nosauc atsevišķi izdalāmu iestāžu grupu.

Ja par nomenklatūras vienību uzskatām tikai objektu nosaucošo vārdu, tad problēmas rodas tajos gadījumos, ja nosaukumā lietotais diferencējošais

komponents gan semantiski, gan gramatiski saaudzis ar nomenklatūras vārdu, piemēram, *jūrskola*, *arodskola*, tādā gadījumā nomenklatūra ir tikai salikteņa otrā daļa. Faktiski rakstījums kopā vai šķirti nosaka nomenklatūras vienību. Vēsturiski vērojams dažāds šo nomenklatūras vienību lietojums, piemēram, gan *jūras skola* (*Liepājas Jūras skola*), gan *jūrskola* (*Ainažu jūrskola*), tāpat arī gan *privātā vidusskola*, gan *privātvīdusskola* u. c., bet no vārdkopām *jūras koledža* un *jūras akadēmija* valodas praksē salikteņi netiek veidoti. Dažkārt saliktenī var būt iekļauti vairāki diferencētājelementi, piemēram, *privātvīdusskola*, *internātvīdusskola*, *paraugpamatskola*. Nelielās lietojuma izplatības dēļ, t. i., tās ir tikai dažas skolas Latvijā, ne vienmēr šāds saliktenis ir uzskatāms par tipisku, piemēram, *privātvīdusskola* vai *paraugpamatskola*.

Saistībā ar izglītību nomenklatūra ir objektu uzskaitījums, kas bijis noteikts konkrētā vēstures periodā, un to maina līdz ar izglītības sistēmas attīstību. Mainoties izglītības sistēmai, mainās arī izglītības iestādes nosaukumā iekļautie vārdi. Šajā aspektā nozīmīgs ir ieskats nomenklatūras izveides vēsturē. Nomenklatūras izveidē ir vērojama cieša saistība ar sabiedrību, tās sociālajām pārmaiņām, jo izglītības sistēma zināmā mērā ir sabiedrības vajadzību nosacīta. Laika gaitā izpratne par terminu un nomenklatūru var mainīties, piemēram, nomenklatūras vārdkopa *septiņgadīgā skola* pašreizējā sabiedrības attīstības posmā ir uzskatāma par historismu. Izglītības iestāžu nosaukumos iekļaujamās nomenklatūras vārdus mūsdienās nosaka administratīvi, ar attiecīgās izglītības pakāpes likumiem (Vispārējās izglītības likums, Profesionālās izglītības likums un Augstskolu likums).

Terminoloģijā vērojams arī pretējs process: tā kā visu raksturojošo elementu iekļaušana nomenklatūras daļā apgrūtina to lietošanu, tad ir izteikts viedoklis aprobežoties tikai ar minimālu nomenklatūras daļu. Piemēram, igauņu valodniece A. Reicaka uzskata, ka nomenklatūra ir kādas speciālās darbības sfēras objektu uzskaitījums, kad ir svarīgi tikai pieminēt speciālo objektu, pat neiedziļinoties tā jēdzieniskajā būtībā (Рейцак 1973, 86).

Piekrītot valodnieces V. Skujiņas izteiktajai atziņai, ka „nomenklatūras kā nosaukumu kopuma uzskaitījuma konkrētā izpratne atkarīga no nozares”

(Skujiņa 2002, 43), promocijas darba uzdevumu veikšanai sistēmas sakarā par nomenklatūru tiks uzskatīti izglītības iestāžu tipa nosaucēji, parasti sugasvārdi. Pārējie nosaukumā iekļautie vārdi tiek analizēti darba 3. nodaļā kā raksturotājelementi.

Promocijas darbā galvenokārt tiks aplūkoti tie elementi izglītības iestādes nosaukumā, kas iekļauti pašreizējā nomenklatūras sistēmā. Iespēju robežās tiks dots ieskats arī nosaukumu izveides vēsturē, kas parāda, kā ilgākā laika periodā ir mainījusies Latvijas izglītības sistēma un līdz ar to arī mācību iestāžu nosaukumi.

2. 2. Nomenklatūras vienību etimoloģija, semantika un vēsture

Balstoties uz iepriekšējās izpētes rezultātiem, var secināt, ka skolu sistēma ar tai nepieciešamo terminoloģiju un skolu tipu nosaukumiem sākotnēji ir veidojusies visai sarežģītos apstākļos. Pētot tieši 20. gadsimta sākuma izglītības vēsturi, var konstatēt svarīgus faktus izglītības sistēmas izveidē Latvijā. 1917. gada 8. jūnijā Tērbatas latviešu skolotāju kongresā tika noteikti Latvijas izglītības sistēmas veidošanas pamatprincipi. Tērbatas kongress un tajā pieņemtie lēmumi bija kā pagrieziena punkts latviešu skolas vēsturē (Saleniece 2002, 16). Publicētie materiāli ļauj secināt, ka Tērbatas skolotāju kongress ir viens no svarīgākajiem kopīgajiem pasākumiem latviešu skolotāju darbības vēsturē.

Kongresa lēmumi paredzēja obligāto bezmaksas izglītību Latvijas bērniem no sestā līdz astoņpadsmitajam mūža gadam, obligāto izglītību iedalot trijās pakāpēs:

- 1) mājapmācība, t. i., *mājskola* (6–8 gadus veciem bērniem),
- 2) *pamatskola* (no 8–14 gadiem),
- 3) *vidusskola* vai *papildskola* (no 14–18 gadiem).

Līdz ar šo reformu paredzēja ieviest tā saukto vienotas skolas principu – pakāpenisku pāreju no pamatskolas uz vidusskolu un tālāk uz augstskolu. (Vairāk par šo vēstures periodu sk. E. Vaivode. Latvijas Nacionālo skolotāju

savienības darbības galvenie virzieni (1923–1940). Žurnāls „Latvijas Arhīvi”, 1998, Nr. 1, 45–50).

Šādi nomenklatūras apzīmējumi latviešu valodā, kuros izmantoti izglītības pakāpju nosaucošie elementi *pamata*, *vidus*, *augst-*, bija aktuāli tikai no tā brīža, kad 1918. gadā tika izveidots pilns izglītības cikls. Bet „pilnīgi droši par jaunu skolu politiku var spriest kopš 1919. gada beigām, kā robežšķirtne var būt pieņemtie izglītības likumi, kas veidoja kvalitatīvi jaunu parādību – Latvijas Republikas skolu sistēmu” (Saleniece 2000, 8).

Skola

Kā pamats jebkurai izglītībai kopš skolu pirmsākumiem ir bijis termins *skola*, kas laika gaitā, attīstoties izglītības sistēmai, tiek lietots tikai kopā ar raksturotājelementiem vai kā salikteņa daļa.

Vārdu *skola* (tāpat kā lielāko daļu ar izglītību saistīto terminu) ar citu valodu starpniecību latvieši aizguvuši no grieķu valodas. K. Dēķens formāli šī vārda cilmi skaidro šādi: „*scholē*, tas ir pa latviski ‘vaļas laiks’ ”(Dēķens 1924, 7). Precīzāku vārda izcelsmi ir devis K. Karulis: „aizguvums no vlv., vh. *schōle* ‘t.p.’, kas aizg. no lat. *scōla* < *schola* ‘priekšlasījums, skola’, kas savukārt no gr. *scholē* ‘atpūta; priekšlasījums, skola’. Pamatā ide. * *seǵh-* turēt” (LEV II 1992, 201). Gan K. Karulis, gan vēstures pētnieki uzskata, ka pats jēdziens bija pazīstams jau agrāk, bet rakstos „pirmo reizi latviešu valodā tas minēts 16. gadsimtā kādā dokumentā Livonijas ordeņa mestram V. Firstenbergam sakarā ar skolas naudu, kas katru gadu tikusi piedzīta no vietējiem nevācu tautības iedzīvotājiem, bet izlietota citām vajadzībām. Gadsimtu gaitā vārds *skola* iesakņojās un ieguva stabilu vietu latviešu valodas leksikā, kamēr vārds *mācītava*, ko 19. gs. piedāvāja Juris Alunāns, cieta neveiksmi” (Staris 2000, 11).

Vārdnīcās *skolas* vārds ir iekļauts kopš 17. gadsimta. Promocijas darbā 20. gadsimta sākuma un senāku vēstures periodu valodas materiāls atveidots, galvenokārt **izmantojot transliterāciju**, resp., fraktūras burti un burtkopas aizstāti ar mūsdienu latviešu burtiem un burtkopām, piemēram, *w – v*, *oh – o*,

ee – ie, sch – š. Gadījumos, kad gotiskajā rakstībā lietots burts *f*, tas ir saglabāts, jo ar šo burtu var būt apzīmētas dažādas fonēmas atkarībā no pozīcijas (Bergmane, Blinkena 1986, 70–71), piemēram, *skolmeifteri*, *feminarija*.

Pirmā minama Manceļa vārdnīca „Lettus” (1638), kurā fiksēts gan termins *skola*, gan dažādas semantikas salikteni ar šo vārda sakni, kas liecina, ka vārds valodā ir aktīvi lietots. Sal. Skohla – Skohlas=bährns *Leerjung*, Skohlas=Nauda *Schulgeld* 162; Skohlas=puisis *Schüler* 162 (Fennel 1988, 110). Arī citi avoti fiksē laikmetam atbilstošu rakstību, piemēram, *Skohla – die Schule; auch geheime Kunst, List* (Brasche 1875, 153).

Aizguvums *skola* latviešu valodā līdz 18. gadsimta vidum jau bija tik dziļi un plaši ieviesies, ka to vairs neuzskatīja par svešu vārdu, un pat valodas pētniekus mudināja domāt, ka tā izcelsme ir tuva latviešu mentalitātei un domāšanai. Mācītāja F. Blaufūsa „Stāsti no tās vecas un jaunas būšanas to Vidzemes ļaužu” (1753) ir pirmā latviešu grāmata, kas nav dievvārdu grāmata, bet gan vēstures apskats – grāmata rokrakstā: „Tā latviešu valoda ir no sevis pār daudz citām valodām viena tīra un skaidra valoda, kurai bez tiem pirmāksacītiem vārdiem, ar ko svešas jeb jaunas uzceltas lietas sauktas top, vārdi no vāciešu valodas ne vaijaga. Tādi vārdi ir no iesākuma ar kādiem citiem ierastiem vārdiem, it kā caur kādu tiesu par latviešu vārdiem darīti.” Starp vairākiem šajā darbā nosauktajiem vārdiem ir arī *skola* (Augstkalns 1938, 691).

Vārda *skola* nozīmju vēsturisko mainīgumu vecākajās latviešu vārdnīcās ilgākā periodā ir pētījis K. Karulis (Karulis 1967, 27–28). Terminam *skola* uzmanība ir pievērsta arī K. Milenbaha un J. Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīcā”. Tajā ir reģistrētas divas nozīmes: 1) die Schule; 2) das Wissen, die Fertigkeit, Kunst (ME III 1927–1929, 909). Vārda *skola* nozīmes, kas neattiecas uz šo terminu kā uz izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūras vienību, detalizētāk ir aplūkotas V. Laugales rakstā „Mācību iestāžu nosaukumi Latvijā līdz 20. gadsimtam” (2006, 185–192).

“Latviešu literārās valodas vārdnīcā” vārdam *skola* ir reģistrētas 4 nozīmes, kā nomenklatūras vienība *skola* vēstures gaitā kļuvusi par pamatnozīmi. Sal. „**Skola** – 1. Mācību un audzināšanas iestāde, parasti zemākās vai vidējās vispārējās, arī speciālās izglītības iegūšanai; celtnē, kurā darbojas

šāda iestāde. 2. Pasākums, pasākumu kopums kvalifikācijas celšanai, arī kādu prasmju iegūšanai. 3. Teoriju, ideju, metožu kopums (zinātnē, mākslā), ko izvirza, kam pamatus izveido kāda persona vai personu grupa un uz ko savā darbībā balstās tā sekotāji; attiecīgā, parasti neformālā, zinātnieku, mākslinieku kopa. 4. Praktiskā darbībā iegūtais zināšanu, prasmju, iemaņu kopums” (LLVV 7. (1) sēj., 1989, 530–532).

Savukārt saistībā ar pedagoģiju terminam *skola* izdalītas divas nozīmes: „1. Izglītības iestāde, kurā iegūst vispārīgo, profesionālo vai akadēmisko izglītību. Piemēram, .. *augstskola, alternatīvā skola*.. 2. Mācību procesam skolā pielīdzināts pasākums, pasākumu kopums kvalifikācijas celšanai, zināšanu, prasmju, pieredzes apgūšanai, piemēram, *lektoru skola*” (PTSV 2000, 159). Termina 2. nozīme praksē tiek lietota ļoti bieži, lai nosauktu par skolu ikvienu vietu vai objektu, kurā kaut kas tiek mācīts, piemēram, *autoskola, suņu skola, jauno māmiņu skola, zīdaiņu skoliņa, krāsu skola u. c.* Šiem nosaukumiem ar vispārējās izglītības iestādēm varētu būt tikai pakārtota saistība, tāpēc promocijas darbā tie netiks iekļauti.

Minētā termina analīze skaidri pierāda, ka izglītības sistēmas terminoloģijā laika gaitā ir vērojama samērā strauja aizguvumu ieviešanās (vienas pakāpes izglītības iestāžu nosaukumu diferencēšanā). Kā savos pētījumos ir konstatējusi valodniece A. Reķēna, tad aizguvumi „valodas leksiskajā sistēmā cieši saistīti ar tautas vēsturi, kā arī reāliju vēsturi. Jaunām reālijām, jauniem nojēgumiem nepieciešami jauni nosaukumi, dažkārt par tādiem kļūst aizguvumi. Dažreiz aizguvums kļūst par attiecīgās leksēmas semantikas diferencētāju” (Reķēna 2008, 265–266). Plaša un izvērsta aizgūšanas motīvu sistēma un tās analīze ir dota J. Baldunčika monogrāfijā „Anglicismi latviešu valodā” (1989, 10–18).

2. 2. 1. Vispārējās pamatizglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra

Par pamatizglītību Latvijā var spriest pēc Vispārējās izglītības likuma VI nodaļas 29. panta 1. daļas, kurā ir definētas pamatizglītības iestādes:

„Pamatizglītības iestādes ir izglītības iestādes, kas īsteno pamatizglītības programmas. Atkarībā no izglītības iestādes struktūras un mācību procesa organizācijas tās ir šādas: 1) *sākumskolas*; 2) *pamatskolas*.”

Šis likums nosaka to, ka „Pamatizglītību var iegūt arī *arodskolā, speciālās izglītības iestādē, vakara (maiņu) skolā, internātskolā, sociālās vai pedagoģiskās korekcijas izglītības iestādē vai klasē vai citā izglītības iestādē, kura īsteno pamatizglītības programmas*”. No tā izriet, ka pēc izglītības iestādes nosaukumā lietotā nomenklatūras vārda visos gadījumos tomēr nav iespējams noteikt, kuras pakāpes izglītība tajā patiesībā ir iegūstama.

Tā kā Vispārējās izglītības likums nosauc divus konkrētus pamatizglītības iestāžu tipus, tad promocijas darbā terminoloģiskā aspektā tiks aplūkotas tieši šīs nomenklatūras vienības. Promocijas darba autore nomenklatūras vienības ir centusies raksturot pēc vienota modeļa, bet veiktie pētījumi rāda, ka katra termina vēsture un attīstība ir dažāda, tāpēc vietām analizētajam materiālam ir nepieciešama atšķirīga pieeja.

Sākumskola

Termins *sākumskola* Latvijas izglītības sistēmā ir salīdzinoši jauns termins, kas nav reģistrēts LLVV. Vārdnīcā ir fiksēta salikteņa 1. daļa *sākum-*, „kas savienojumā ar lietvārdu norāda, ka salikteņa otrajā daļā nosauktais ir saistīts ar kādas darbības, norises u. tml. sākumu, pastāv kādas darbības, norises u. tml. sākumā ..” (LLVV 7. (1) sēj., 1989, 154), taču piemēru uzskaitījumā *sākumskola* nav minēts pie raksturīgākajiem. Tātad vārda lingvistiskā nozīme izriet no salikteņa komponentu jēdzieniskā satura, t. i., *sākuma + skola = sākumskola*. Termina saturiskais skaidrojums ir atrodams PTSV, kur precizēts, ka „sākumskola – skolā apgūstamās izglītības pirmais posms (1. – 4. klase) ..” (PTSV 2000, 152). Skolu nosaukumos tas lietots no 1991. gada, piemēram, *Talsu sākumskola, Aizkraukles pilsētas sākumskola, Gaismas speciālā internāta sākumskola*. Arhīvu fondos šīm zemākās pakāpes skolām ir konstatēti citi nomenklatūras apzīmējumi, piemēram:

No 1913.–1918. gadam *Saldus augstākā pirmmācības skola* (Kurzemes guberņa),

No 1918.–1922. gadam *Saldus augstākā pirmmācības skola* (Kuldīgas apriņķis) (LVVA, 626. f.),

No 1913.–1918. gadam *Daugavpils 3. augstākā pirmskola* (Daugavpils, Vitebskas guberņa) (LVVA, 4972. f.).

20. gadsimta sākumā konstatēto terminu *pirmmācība* „bērnu sagatavošanai izglītības apguvei skolā” šobrīd piedāvā arī (PTSV 2000, 131), taču praksē tā lietojums ir konstatēts minimāli.

Lielāka uzmanība pirmsskolas izglītībai Latvijā tika pievērsta, sākot no 20. gadsimta 30. gadiem. Analizētie dokumenti liecina, ka termins *pirmsskola* rakstīts divējādi (tas atspoguļojas arī promocijas darbā, ievērojot katra konkrētā dokumenta autentisko izteiksmi). Biežāk dokumentos konstatēta rakstība ar diviem līdzskaņu burtiem: *pirmsskola*, tas atbilst arī PTSV dotajai rakstībai (PTSV 2000, 132). Pēc tekstu satura var secināt, ka abi jēdzieni lietoti kā sinonīmi vienas izglītības pakāpes apgūšanai. 1934. gada likuma 42. paragrāfs noteica, ka „*pirmsskolas* apmācība lauku apvidos divu gadu laikā (6 un 7 gadus veciem bērniem) veicama mājās pēc Izglītības ministrijas apstiprinātiem plāniem, bet pilsētās .. jāatver atsevišķas viengadīgas *pirmskolas* ..” (IMM 1920, nr. 1, 93).

Tradicionāli kā ģenitīvenis adjektīva funkcijā minētais termins rakstīts ar diviem līdzskaņu burtiem *s*, bet kā mācību iestāde ar vienu līdzskaņa burtu *s* visās gramatiskajās formās. Sal. „*Pirmsskolas* -ģen., nelok. Tāds, kas pastāv, noris, pirms bērns sāk mācīties vispārizglītojošā skolā” (LLVV 6. (2) sēj., 1987, 223), savukārt, „*pirmskola* – organizēta apmācība pirms pamatskolas pirmās klases (buržuāziskajā Latvijā un citās valstīs), kad audzēkņi apgūst pirmos lasīšanas, rakstīšanas, rēķināšanas pamatus; arī attiecīgā mācību iestāde” (LLVV 6. (2) sēj., 1987, 220).

Pamatskola

Pamatinformācijā par šo izglītības pakāpi ir apgalvots, ka tā ir „vispārizglītojoša mācību un audzināšanas iestāde, kas noteikta vecuma bērniem dod pamatizglītību (..). Bērnu uzņemšanas vecums un mācību laiks pamatskolā dažādās valstīs ir atšķirīgs” (LPE 7. sēj., 1986, 491). Noteiktos vēstures posmos arī Latvijā tas ir bijis dažāds, taču jēdzieniski savu nozīmi nomenklatūras vārds *pamatskola* vienmēr ir saglabājis. Jēdziena nozīme izriet no salikteņa komponentu atsevišķām nozīmēm, t. i., „skolas izglītības pirmais posms, kurā apgūst pamatzināšanas, pamatprasmes un attieksmes” (PTSV 2000, 117).

Dažos leksikogrāfiskajos avotos minētā termina nozīmes formulējumā ir skaidri jūtamas attiecīgā laika šķiriskās un ideoloģiskās iezīmes. Sal. „*pamatskola* 1. PSRS obligātās vispārizglītojošās skolas pirmā pakāpe, kas aptver pirmās trīs vai četras klases. 2. *vēst.* Obligātā sešklasīgā skola (buržuāziskajā Latvijā) ..” (LLVV 6. (1) sēj., 1986, 236).

No 1920. gada – 1934. gadam *pamatskolai* bija divas pakāpes, tas tika atspoguļots arī nosaukumos, turklāt dažādā veidā:

1. *I pakāpes pamatskola* (1.–4. klase), piemēram, *Lielplatones 1. pakāpes pamatskola* (1924./25. māc. g.), *Pociema pirmās pakāpes pamatskola* (1925./26. māc. g.), bet *Liepājas pilsētas 9. pamatskola* (1924./ 25. māc. g. tajā bija 1.– 4. klase).
2. *II pakāpes pamatskola* (5. un 6. klase) nosaukumos sastopama reti, piemēram, *Nīcas 2. pakāpes pamatskola* (1924./25. māc. g.).
3. *Pilna pamatskola* (1.–6. klase), piemēram, *Bārtas 6-klasīgā pamatskola* (1924./25. māc. g.).

Ne vienmēr pamatskolas pakāpe kā raksturotājelements tika iekļauts arī skolas nosaukumā, piemēram, *Liepājas pilsētas 8. pamatskola* (1.–6. klase) un *Dunikas Sikšņu pamatskola* (1.–5. klase).

Nomenklatūras vārds *pamatskola* ar pakāpi vai klašu skaitu precizējošiem elementiem skolas nosaukumā tika lietots līdz 1940. gadam, kad

visas pamatskolas tika nosauktas par nepilnajām vidusskolām (konkrētāk par to sk. nodaļā par terminu *vidusskola*).

No 1940. gada līdz 1992. gadam termins *pamatskola* tika lietots tikai kā vispārinošs pamatizglītības iestādes apzīmējums (skolu nosaukumos to iekļāva reti). Sākot ar 1992. gadu, sakarā ar IM pavēli par pamatskolu (IM pavēle par *pamatskolu* Nr. 17), nomenklatūras vārds *pamatskola* skolu nosaukumos tika atjaunots ar nozīmes precizējumu, aptverot mācību ilgumu no 1. klases līdz 9. klasei. Iepriekš lietotā nomenklatūras vienība *deviņgadīgā skola* tika aizstāta ar terminu *pamatskola*. Piemēram, *Balvu pamatskola*, *Auru pamatskola*.

Proģimnāzija

Saistībā ar pamatizglītību arī Latvijā ir konstatēts nomenklatūras vārds *proģimnāzija*. Šī termina cilme ir saistāma ar jaunlatīņu *prōgymnasium* (SV 1926, 136) vai latīņu valodu: „*Prō-* + *gymnasium* „priekšģimnazija” (SV 1934, 235), [lat. *pro* ‘pirms, priekš’ + ģimnāzija] (SV 1999, 631). Sal. vācu val. *Progymnasium* (Heyse 1910, 697; LVV 1914, 208).

Lat. *prō*, gr. *pro* ‘par labu [kam]; [kā] vietā; uz priekšu; priekšā’ norāda uz piekrišanu kam vai kādam, uz darbošanos kā vietā vai kāda interesēs, uz to, kas ir priekšā: *problēma*, *projekts*, *prologs*, *prorektors* (LGCVV 1999, 107).

Šāds termins Latvijas izglītības sistēmā bijis pazīstams noteiktos vēstures periodos. „*Proģimnazija*, 4 un 6 klasīga ģimnazija pēc 1864. g. ustava, kuru pārvalda inspektors” (SG 1911, 480).

Termina būtību izsaka PTSV dotais skaidrojums: „Izglītības posms pirms ģimnāzijas, parasti no 7. līdz 9. klasei. Proģimnāzija nav atsevišķa izglītības iestāde, bet ir kopā ar ģimnāziju” (PTSV 2000, 140). LLVV dotais vārda skaidrojums (kaut arī vārdnīcas izdošanas brīdī iekļauts ar norādi uz lietojuma ierobežojumu), tomēr īsti precīzi neparāda atšķirību no vārda *ģimnāzija*. Sal. „*Proģimnāzija – neakt. Nepilna vidējā mācību iestāde*” (LLVV 6. (2) sēj., 1987, 403).

Pēc būtības termins apzīmē zemākās ģimnāzijas klases, bet nav konstatēts nevienas skolas nosaukumā, jo aptver tikai dažas klases (7. līdz

9. klase), kas atbilst pamatskolas izglītībai. Raugoties no šī viedokļa, precīzāks vārda skaidrojums fiksēts vecākajās svešvārdu vārdnīcās. Sal. „skola ar apakšējām ģimnāzijas klasēm” (SV 1926, 136; SV 1934, 235), „skola, kurai ir tikai apakšējās ģimnāzijas klases” (SG 1933, 336).

2. 2. 2. Vispārējās vidējās izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra

Vidējās izglītības iestāžu nomenklatūru nosaka Vispārējās izglītības likuma VII nodaļas 40. panta 1. daļa: „Atkarībā no izglītības iestādes struktūras un mācību procesa organizācijas ir šādas vispārējās vidējās izglītības iestādes:

- 1) *vidusskolas*;
- 2) *vakara (maiņu) vidusskolas*;
- 3) *ģimnāzijas*”.

Vidusskola

Vēsturiski ir konstatēti atsevišķi izglītības iestāžu dokumenti, kuri apstiprina faktu, ka 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma periodā šīs pakāpes nomenklatūras vārds ir lietots kā vārdkopa, piemēram, „*Ģimnasijās un citās vidējās skolās*” (BV 1871, Nr. 19), „*средний – [..] среднее образование – vidus skolu izglītība*” (KLV 1913, 871); kā arī skolu liecību titullapā, piemēram, *Latv. Izglītības Beedr. Seeveešu vidus skola* (1915./16. māc. g., sk. 6. pielikumu).

Jēdzieniski vārda *vidusskola* nozīme ir saistāma ar šī salikteņa komponentu atsevišķajām nozīmēm, t. i., vidus starp pamata un augstāko izglītību. Vārds *vidusskola* tiek lietots divās nozīmēs, gan nosaucot konkrētu vispārizglītojošās iestādes tipu, gan vispārināti apzīmējot visas vidējās izglītības iestādes, kurās iegūst vidējo izglītību. Vārdnīcu materiāls norāda tikai uz konkrētas mācību iestādes apzīmējumu. Sal. „*Vidusskola – vidējā vispārizglītojošā, arī vidējā speciālā mācību iestāde. Vēst. Nepilnā vidusskola – astoņgadīgā vai septiņgadīgā skola*” (LLVV 8. sēj., 1996, 423).

Valodnieciskajam skaidrojumam identisks ir arī terminoloģiskais skaidrojums: „*Vidusskola* – vispārizglītojoša vai specializēta mācību iestāde, kurā iegūst vidējo izglītību” (PTSV 2000, 189).

Lai gan saturiski *vidusskola* vienmēr ir bijusi vidējās izglītības ieguves iestāde, dažādos vēstures periodos ir atšķīries mācību ilgums: 4 gadi, 5 un pat 6 gadi (Staris, Ūsiņš 2000, 50).

1940. gada 3. decembrī tika pieņemts Izglītības Tautas komisariāta rīkojums, ar kuru visas Latvijas pamatskolas (neatkarīgi no tā, vai pie tās bija atvērta arī 7. klase) nolēma saukt par *nepilnajām vidusskolām* (pamatojums – PSRS pastāvēja *7-gadīgā nepilnā vidusskola* un *10-gadīgā pilnā vidusskola*). Mācību laiks *6-klasīgajā pamatskolā* tika pagarināts par vienu gadu.

Ar šo rīkojumu visas Latvijas ģimnāzijas tika nosauktas par *vidusskolām*, tādējādi Latvijā dažus gadus visas skolas tika iedalītas divās grupās: *nepilnās vidusskolas* un *vidusskolas*.

Ģimnāzija

Termina sākotnējā cilme ir saistāma ar grieķu valodas vārdu *gymnasion* (SV 1934, 98; SV 1999, 249), kam pamatā motivētā vārds – gr. *gymnos* ‘kails’ (SV 1934, 98).

Vēsturiski Latvijā *ģimnāzija* kā iestāde pazīstama, sākot no 17. gadsimta:

Zviedrijas karalis Gustavs II Ādolfs 1631. gada 16. aprīlī parakstīja lēmumu par *akadēmiskās ģimnāzijas* atvēršanu Rīgā, un akadēmiskā ģimnāzija ar trīsgadīgu mācību laiku tika svinīgi atklāta jau 1631. gada rudenī (Staris 2000, 19).

Tā darbojās līdz 1657. gadam, tad finanšu trūkuma dēļ ģimnāzijas darbība tika pārtraukta. Akadēmiskā ģimnāzija atsāka darbu 1677. gadā, bet pa to laiku bija nodibināts arī *licejs* (sk. nodaļu par liceju).

Tomēr kā izglītības iestādes apzīmējums vārds *ģimnāzija* latviešu valodā sastopams tikai publikācijās 19. gadsimta 20. gados. Vārda adaptācijas periodā latviešu valodā sākotnēji konstatētas dažādas tā rakstības formas: *ģimnazija* (SDP 1860 II, 132) un *gimnazija* (PA 1863, nr. 6), kam par pamatu kalpoja vācu valodas vārds *Gymnasium* (UB 1880, 366; Heyse 1910, 321; VLV 1910, 523) vai krievu *гимназія* (Даль I 1863, 310; KrV 1890, 60).

Termina cilmes, nozīmes un lietojuma izpēte (kopš tā rašanās pirmsākuma) skaidri parāda šī jēdziena sarežģīto vēsturi daudzu gadsimtu garumā ar periodisku tā lietošanu vai nelietošanu izglītības jomā. Atgriežoties aktīvajā leksikā, termina satura interpretācijā ir vērojamas dažādas nianšes un

atšķirības (pārskatu par *ģimnāzijas* kā izglītības iestādes tipu un tā attīstību sk. LKV 6. sēj., 1931, 11318–11320).

Vārda nozīmes skaidrojumā parasti tiek uzsvērtā tā sākotnējā saistība ar vingrošanu. A. Kronvalds, iepazīstinot ar senajiem grieķiem, skaidro arī vārda *ģimnāzija* primāro nozīmi un norāda, ka grieķi savas vingrošanas skolas sauca par *ģimnazijām* (SDP IV 1873, 95). Šī saistība vārda nozīmes skaidrojumā tiek fiksēta gandrīz visās izmantotajās vārdnīcās, paralēli minot arī norādes uz vidējās izglītības iestādi, tomēr nesniedzot būtiskas atšķirības salīdzinājumā ar citiem vidējās izglītības iestāžu tiptiem. Sal. „*Ģimnazija*, pie seniem grieķiem laukums, uz kura vingrojās, vēlāk vingrojama ēka un no 5. gads. pr. Kr. arī ēka, kur pasniedz zinātnes. Tagad videja skola” (SG 1911, 127).

Termina nozīmes vārdnīcās tiek grupētas dažādā secībā atkarībā no autoru uzskatiem par to lietojuma aktualitāti, neievērojot rašanās hronoloģiju. Piemēram, sal. „*ģimnazija*, gr. vidusskola, kas sagatavo skolēnus augstskolai; seniem grieķiem laukums vingrošanai” (SV 1926, 42) un „*ģimnazija*, seniem grieķiem laukums vingrošanai; tagad vidusskola, kas sagatavo skolēnus augstskolai” (SV 1934, 98). Vingrošanas sākotnējo nozīmi šāda tipa iestādē konstatē 1999. gada „Svešvārdu vārdnīcas” autori. To ļauj secināt fakts, ka vārdnīcā nav reģistrēts šķirkļa vārds *ģimnāzija* (SV 1999), ir tikai „*gimnasijs* [*gr. gymnasion*] – Senajā Grieķijā – mācību iestāde dižciltīgiem jauniešiem, kas tur nodarbojās ar vingrošanu, mācījās politiku, filozofiju un literatūru” (SV 1999, 249).

Padomju periodā izdotajās vārdnīcās (šajā laikā Latvijā *ģimnāziju* nebija), leksikogrāfiskie avoti sniedz norādi uz vārda lietojumu noteiktā nozīmē iepriekšējos vēstures periodos, papildinot to ar ideoloģiskiem apzīmējumiem. Sal. „*ģimnāzija* – vidusskola dažās ārvalstīs un Krievijā pirms revolūcijas (ar latīņu un grieķu valodu kā mācību priekšmetiem – *klasiskā ģimnāzija*)” (SV 1969, 244). Līdzīga interpretācija, uzsverot šķiriskumu, atrodama arī LLVV dotajā skaidrojumā. Sal. „Vispārējā vidējā mācību iestāde (buržuāziskajā Latvijā, pirmsrevolūcijas Krievijā un dažās kapitālistiskajās valstīs)” (LLVV 3. sēj., 1975, 186).

1928. gadā par Izglītības ministru Latvijā iecēla klasiskās izglītības piekritēju A. Tenteli (1876–1936, vēstures profesors). Tas arī bija viens no iemesliem, kāpēc, sākot ar 1929./30. mācību gadu, visas vispārizglītojošās vidusskolas pārdēvēja par ģimnāzijām.

Ar Izglītības ministra P. Lejiņa lēmumu no 1940. gada 1. septembra visas ģimnāzijas atkal tika pārdēvētas par vidusskolām. Šie divi pilnīgi pretējie lēmumi pierāda, ka mācību iestādes tipu lielā mērā noteica politiskie apstākļi un valdošā ideoloģija.

Mainoties sabiedriskajai iekārtai, termins *ģimnāzija* kļuva aktuāls un atgriezās aprītē 20. gadsimta 90. gadu sākumā (pēc 50 gadu pārtraukuma) nevis kā noteikta skolu tipa apzīmējums, bet pamatojoties uz atsevišķu skolu vēlēšanos atjaunot vēsturisko nosaukumu, taču kritēriji ģimnāzijas tipa iestādei tika izstrādāti un apstiprināti tikai 2001. gada 20. marta Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumos (Nr. 129).

Vēsturiskā ģimnāzijas nosaukuma atjaunošana (kā bieži rakstīts pavēlēs par nosaukuma maiņu) atgādina masveida ielu nosaukumu pārdēvēšanu. Tomēr pastāv būtiska atšķirība – ielas atgūst savus zaudētos nosaukumus, bet mūsdienu ģimnāzijām parasti nav nekādas tiešas saistības ar vēsturiski pagājušo laiku izglītību. Par to liecina izglītības vēstures pētījumi ilgākā laika periodā. Tā kā termins lietots dažādos periodos ar atšķirīgām nozīmēm, nav īsti skaidrs, kuru iestādes tipu atjauno. Var konstatēt, ka IZM arī trūkst reāla priekšstata un skaidrības par termina *ģimnāzija* jēdzienisko būtību un tā atšķirību no *vidusskolas*.

Jēdziens *ģimnāzija* eksistējis jau ilgi pirms 21. gadsimtā izveidotajiem priekšstatiem un likumā formulētajiem kritērijiem par šī tipa skolu kā jauna tipa izglītības iestādi. Šāda atgriešanās pie „vecajiem nosaukumiem”, t. i., nomenklatūras vārdiem, ja vienlaicīgi nenotiek arī atgriešanās pie klasiskās izpratnes un iepriekšējā satura skolas darba organizēšanā, ir maz attaisnojama. Pēc skolu vēstures materiālu padziļinātas izpētes promocijas darba autorei ir pamats uzskatīt, ka nav nepieciešams vēl kāds cits jauns nomenklatūras

nosaukums, turklāt termins *ģimnāzija* vienmēr ir bijis strīdīgs (vismaz Latvijas izglītības kontekstā).

Līdz 1917. gadam pamatā bija klasiskā izglītība, kurai raksturīgs konkrēts saturs, specifiska forma un savdabīgas mācību metodes. Arī Latvijas valsts pirmsākumos 20. gadsimta 20. gados vidējā izglītība tika iegūta divu pamattipu iestādēs: *ģimnāzijās*, kurās varēja iegūt daudzpusīgu klasisko izglītību un kuras sagatavoja izglītības turpināšanai klasiskajās universitātēs, un *reālskolās*, kur skolēnus praktiski gatavoja reālai dzīvei.

Tajā pašā laikā jāatzīst, ka mūsdienās daļa klasiskās izglītības ideju ir novecojušas un neatbilst mūsdienu priekšstatiem par kvalitatīvu izglītību, kā arī ir pretrunā ar, piemēram, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas normatīvajiem dokumentiem.

Mūsdienu izglītības sistēmas veidotāji parasti uzsver ģimnāziju kā jaunu vispārizglītojošo skolu tipu, nepieminot tās klasisko raksturu kā patstāvīgu vērtību. Izdalot ģimnāziju kā vienu no veidiem kāda mācību priekšmeta padziļinātai apguvei, parasti tas ir no humanitārā cikla priekšmetiem. Terminoloģiskais skaidrojums „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” neparāda saturisko atšķirību un precīzi nenosaka, kuru vidējās izglītības iestādi saukt par ģimnāziju. Sal. „*Ģimnāzija – Vispārizglītojoša izglītības iestāde, kurā iegūst vispārīgo vidējo izglītību un sagatavo absolventus augstākās izglītības iegūšanai. Ģimnāzijā skolēni padziļināti apgūst kādu mācību priekšmetu vai radniecīgu priekšmetu grupu, līdz ar to tradicionāli ir pazīstamas: >klasiskā ģimnāzija, >humanitārā ģimnāzija, > reālģimnāzija un >praktiskā ģimnāzija*” (PTSV 2000, 59), tomēr PTSV dotais ģimnāziju tipu iedalījums nav aktuāls mūsdienu Latvijas izglītības sistēmā.

Tradicionāli praksē padziļināti apgūstamais priekšmets vai priekšmetu grupa iekļauts skolas (parasti tā ir vidusskola) nosaukumā kā raksturotājvārds. Tam nav nepieciešams vēl kāds cits nomenklatūras apzīmējums. Piemēram, *Rīgas Centra humanitārā vidusskola*, *Rīgas Kultūru vidusskola*, *Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību vidusskola*, *Ķeguma komercnovirziena vidusskola*.

Ar terminu *ģimnāzija* kā vidējās izglītības nomenklatūras vienību cieši saistīts ir termins *proģimnāzija*, kas pēc savas būtības attiecas uz pamatizglītību (termina skaidrojumu sk. nodaļā par pamatizglītību).

Licejs

Kā īpašu vidējās izglītības iestāžu tipu Rietumeiropā, bet reti Latvijā, lieto nomenklatūras vārdu *licejs*. IZM 2007./2008. mācību gada sarakstā termins *licejs* ir ietverts trīs vidējo vispārizglītojošo skolu nosaukumos.

Izmantotajā leksikogrāfijas materiālā norādīts, ka termina *licejs* pamatā ir grieķu cilmes vārds *Lykeion* (SV 1926, 88; SV 1969, 390; LPE 6. sēj., 1985, 83), un saistāms ar izglītības iestādes rašanās vēsturi Grieķijā (Atēnās). Atbildes ir konstatētas 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma vācu un krievu vārdnīcās, kas pierāda šo kontaktvalodu ietekmi latviskā varianta izveidē, piemēram, *Lycēum* (UB 1880, 496; Heyse 1910, 509), krievu valodā *лицей* (Даль II 1865, 861; KrV 1890, 141). Jaunākie valodnieciskie izdevumi norāda starpniekvalodas un aizgūšanas secību citās valodās [*< lat. Lyceum < gr. Lykeion*] (SV 1999, 434; ISV 2005, 427). Tā kā *licejs* kā mācību iestādes nosaukums bijis izplatīts arī romiešiem un vēlāk romāņu valstīs (Francijā, Beļģijā, Itālijā, Rumānijā), tad LKV dotas norādes uz franču *lycée* un itāļu *liceo* (LKV 12. sēj., 1935, 23332).

J. Vidiņš „Svešvārdu grāmatā” minējis konstatētās paralēlformas *licejs* un *likejs* (SG 1933, 208). Forma *likejs* norāda uz latvisko atveidojumu atbilstoši oriģinālvalodai – no grieķu valodas *lykeion*. Tas liecina par 20. gadsimta 30. gadu samērā voluntāro tendenci atveidot aizguvumus pēc iespējas atbilstoši oriģinālvalodai, nevis starpniekvalodai. Citu periodu (gan agrāk, gan vēlāk) vārdnīcās sastopama tikai forma *licejs*, kas norāda uz līdzskaņu miju vārda saknē palatālā vokāļa ietekmē.

Vidējās izglītības mācību iestāžu nosaukumos lietotās nomenklatūras jēdzieniskās atšķirības lielā mērā var konstatēt, noskaidrojot vārda etimoloģiju atbilstošajā cilmes valodā. 20. gadsimta 30. gados izdotajos leksikogrāfiskajos

izdevumos šī vārda lietojums vairāk ir konstatēts kā vietas apraksts (diferencētājelements), nevis kā mācību iestāde, piemēram, gr. *Lykeion*, no kura secināms, ka motivētājevārds ir grieķu *lykos* – „vilks” (SV 1934, 168; LKV 12. sēj., 1935, 23332). Tikai 1934. gada „Svešvārdu vārdnīcā” ir minēts, iespējams, precīzākais šī jēdziena izcelsmes skaidrojums: „.. senajās Atēnās vilkplēsim Apollonam (*Apollōn Lykeios*) veltīts spēkošanās laukums ar segtām ejām ..” (SV 1934, 168). Skaidrojumi un secinājumi dažādās vārdnīcās ir atšķirīgi. Tie norāda gan uz vietu: „*likejs* – vieta Atēnu tuvumā” (ISV 2005, 427); „gr. *Lykeion* birze pie Apolona tempļa netālu no Atēnām” (SV 1969, 390), gan uz ģimnāziju, kura atrodas noteiktā vietā – „ģimnāzija senās Atēnās, blakus Likejas Apollona svētnīcai” (SV 1926, 88), „viena no trim ģimnazijām Atēnās, blakus Likejas Apolona svētnīcai, kur Aristotels lasīja savas lekcijas” (SG 1911, 289; SG 1933, 208).

Salīdzinot dažādās vārdnīcās doto nozīmes skaidrojumu, var konstatēt kopīgās pazīmes. Visās izmantotajās vārdnīcās *licejs* tiek raksturots kā vidējās izglītības iestāde, dažkārt ar norādi, ka šis iestāžu tips ir „vairākās pasaules valstīs” (SV 1969, 390; SV 1999, 434), Vakar=Eiropā (SG 1933, 208), vairākās Eiropas, Latīņamerikas, Āfrikas valstīs (LPE 6. sēj., 1985, 83).

Lai skaidrotu termina *licejs* jēdzienisko saturu, leksikogrāfiskajos avotos bieži sastopams nozīmes precizējums ar norādi, ka *licejs* ir ne tikai vidējā, bet arī augstākā mācību iestāde: „Vakar=Eiropā vidēja mācības iestāde. Pie mums augstaka skola ar specialu kursu” (SG 1911, 289), „augstāka skola; vidusskola” (SV 1926, 88), „tagad ģimnāzija, speciāla mācības iestāde (vidusskola), kur tās vadītājam plašākas tiesības iekšējā skolas dzīvē (līdz ar to arī atbildība)” (SV 1934, 168).

Šāda tipa vidējās izglītības iestāde nav bijusi raksturīga Latvijā 20. gadsimta 80. gados, kad veidota „Latviešu literārās valodas vārdnīca”, tādēļ šobrīd termina *licejs* nozīmes skaidrojums ir aktuāls tikai „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā”: „Vispārizglītojoša vidējā mācību iestāde ar diferencēta profila mācību priekšmetu plānu, padziļinātu specializāciju, dažkārt arī īpašu profesionālās izglītības programmu” (PTSV 2000, 92). Salīdzinot visu

vispārīzglītojošās vidējās izglītības iestāžu nomenklatūrdaļu nozīmes skaidrojumus (sal. *vidusskola* – PTSV 2000, 189; *ģimnāzija* – PTSV 2000, 59), var secināt, ka būtiskas atšķirības nav fiksētas: dažāda veida specializāciju un iespēju apgūt padziļināti kādu priekšmetu vai radniecīgu priekšmetu grupu var arī *vidusskolā* un *ģimnāzijā*.

20. gadsimta 2. puses vārdnīcās, mainoties sabiedriskajai iekārtai un politiskajai sistēmai, šim mācību iestāžu tipam tiek dots šķirisks vērtējums. Sal. *licejs* „2. vēst. Privileģēta vidējā (arī augstākā) mācību iestāde vīriešiem (pirmsrevolūcijas Krievijā)” (LLVV 4. sēj., 1980, 654; SV 1969, 390).

Tikai vienā vārdnīcā, t. i., „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” vārda *licejs* saturs ir papildināts ar norādi, ka iestāde var būt „.. arī ar īpašu profesionālās izglītības programmu” (PTSV 2000, 92). Šāds nozīmes papildinājums, iespējams, radies, izvērtējot reālo situāciju vārdnīcas veidošanas laikā, kad Latvijā viens no 3 licejiem bija pedagoģiskā eksperimenta veidā nodibinātais *Tehniskais licejs* (no 1989. gada līdz 1993. gadam) (Latvijas PSR Tautas izglītības ministrijas pavēle Nr. 573, 1989. gada 6. decembrī).

Vēstures dokumenti liecina, ka *licejs* Latvijā kā mācību iestādi nosaucošs nomenklatūras vārds bijis aktuāls noteiktos periodos.

1. periodā (1675–1804) darbojās viens licejs:

1675. gadā ar Zviedrijas karaļa Kārļa XI pavēli Rīgā tika nodibināta mācību iestāde, kas ieguva nosaukumu *Kārļa licejs* (Staris 2000, 20). 1730. gadā cariene Anna šai mācību iestādei piešķīra privilēģijas un materiālo nodrošinājumu, un to sāka dēvēt par *Ķeizarišķo Rīgas liceju* (Staris 2000, 51). 1804. gadā iestāde beidza pastāvēt kā *licejs*, jo tika reorganizēta un nosaukta par *Rīgas guberņas ģimnāziju* (Staris 2000, 54).

2. periodā (1920–1940) darbojās tikai viens licejs:

Tas bija *Rīgas Franču licejs* (1921–1940), kuru padomju okupācijas vara pārdēvēja par *Anrī Barbisa Rīgas 11. vidusskolu* (1967–1990).

3. periodā (no 1989. gada) ir minēti 3 liceji:

- 1) *Puškina licejs* (no 1989. gada Rīgā);
- 2) 1990. gada 10. jūnijā *Rīgas Franču licejs* atguva savu vēsturisko nosaukumu (www.rfl.lv/cms/group/18/lv/, sk. 2008. gada 6. aug.);
- 3) *Daugavpils Krievu vidusskola-licejs* (līdz 2002. gada 1. decembrim tā bija *Daugavpils Krievu ģimnāzija* (http://www.licejs.lv/par_skolu.html, sk. 2009. gada 18. martā).

Promocijas darbā izmantotajās dažādu tipu vārdnīcās konstatētais termina skaidrojums ļauj secināt, ka kvalitatīvi *licejs* ir īpašāka (arī augstākā),

bet tomēr vidējā mācību iestāde, kas ir pārāka, salīdzinot ar *ģimnāzijas* izglītības līmeni. No šī viedokļa svarīgi ir bijis atjaunot vēsturisko nosaukumu arī *Rīgas Franču licejam*.

Vēlme nosaukt savu mācību iestādi par *liceju* ir raksturīga tieši skolām ar krievu mācībvalodu. To varētu skaidrot ar dažiem izglītības vēstures faktiem, piemēram, atsaucoties uz liceja tradīcijām Krievijā un Krievijas un Francijas kādreizējo ciešo kultūras saikni. Par to liecina arī izglītības pakāpes skaidrojums terminam *licejs*, kas fiksēts V. Dala vārdnīcā: *licejs* ir augstākā mācību iestāde, pat augstāka nekā universitātes un akadēmijas, kas netiek dalītas fakultātēs. Sal. „*лицей* – высшее учебное заведение, по правам равное университетам и академиям, или даже поставленное выше их, но не разделяемое на факультеты; общее высшее училище” (Даль II 1865, 861).

Pašreizējā Latvijas Izglītības likumā šāds vidējās izglītības mācību iestādes tips nav pat minēts, tāpēc, šķiet, šīs nomenklatūras vienības lietojumam nav pamatojuma.

Tehnikums

Leksikogrāfiskie avoti norāda, ka termins *tehnikums* veidots uz grieķu valodas pamata – *technikos* ‘prasmīgs’ < *technē* ‘māksla, meistarība’, no tā arī kr. *техникум*, vācu *Technikum* (SV 1969, 639), atsevišķos izdevumos ir konstatēta arī norāde uz jaunlatīņu *technicum (institutum)* (SV 1926, 199), bet jaunākie leksikogrāfiskie materiāli norāda uz vācu un franču kā starpniekvalodu aizgūšanas procesā – [vācu *Technikum* < *fr.* < *gr.*] (SV 1999, 779; ISV 2005, 782). Līdz 1957. gada pareizrakstības reformai vārdnīcās termins rakstīts ar burtkopu *ch* atbilstoši oriģinālvalodai – *technikums* (SG 1911, 813; SV 1926, 199). Pētot leksikogrāfiskos avotus, var secināt, ka sākotnēji termins *tehnikums* konstatēts tikai svešvārdu vārdnīcās, taču nav reģistrēts skaidrojošās un tulkojošajās vārdnīcās. Sal. nav krievu valodas vārdnīcās (Даль 1863–1866; KrV 1980, РСФ 1945); nav vācu valodas

vārdnīcās (UB 1880, Heyse 1910, VLV 1943), lai gan citi šīs saknes termini, piemēram, vācu *Technik, Techniker, Technologie* valodā eksistē (UB 1880, 687).

Tulkojošajās vārdnīcās šo vārdu iekļauj padomju periodā, kad tehnikums kļūst par tipveida izglītības iestādi, piemēram, *техникум* (KLV II 1959, 930).

Salīdzinot dažādās vārdnīcās sniegto informāciju, nozīmes skaidrojumā vērojamas nelielas atšķirības un nepilnības satura interpretācijā. „Latviešu literārās valodas vārdnīcā” iekļautais skaidrojums sniedz nepilnīgu informāciju par to, kurus speciālistus sagatavo tehnikums. Sal. *Tehnikums* – „mācību iestāde, kurā gatavo speciālistus ar vidējo izglītību (piemēram, rūpniecības, lauksaimniecības, celtniecības nozarēs)” (LLVV 7. (2) sēj., 1991, 477).

Vēl šaurāks skaidrojums ir dots „Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā” – „Mācību iestāde, kurā iegūst vidējo profesionālo izglītību, *lauksaimniecības tehnikums*” (PTSV 2000, 173).

Svešvārdu vārdnīcu izpēte liecina, ka *tehnikums* ir „vidēja tehniska skola Vācijā” (SG 1911, 813), bet visprecīzākais, šķiet, ir skaidrojums – „vidusskola, kur sagatavo tehniķus dažādos arodos” (SV 1926, 199).

Dažādu leksikogrāfisko materiālu salīdzinājums ļauj secināt, ka tehnikumā apgūst specialitātes, kas saistītas ar tehniku. Dažas „Svešvārdu vārdnīcas” sniedz norādi nozīmes salīdzināšanai – sk. *tehnika* (*technika* SV 1926, 199; SV 1969, 639), tādējādi uzsverot saistību ar tehniku. Sal. *Tehniķis*, „gr. *technikos*, 1. *technicus*, tehnikas pratējs; cilvēks, kas labi prot kādu rūpniecības nozari un ir spējīgs patstāvīgi šādus darbus veikt (piemēram, elektrotehniķis var ierīkot elektrības mašīnas un aparātus)” (SV 1926, 199).

Jaunākajās svešvārdu vārdnīcās termina skaidrojums ir precīzāks. Sal. „vidējā speciālā mācību iestāde, it īpaši tehnikas nozarēs” (SV 1969, 639) un „vidējā profesionālā mācību iestāde, kurā gatavo kādas *tautsaimniecības* nozares speciālistus” (SV 1999, 779; ISV 2005, 782).

Tā kā pašreizējā Latvijas izglītības sistēmā termins *tehnikums* tiek lietots daudz plašākā nozīmē nekā sākotnēji avotos norādīts, tad radās nepieciešamība pievērst lielāku uzmanību šī vārda semantikai mūsdienās. Piemēram,

1969. gadā izdotajā „Svešvārdu vārdnīcā” vārdam *tehnika* ir fiksētas jau 3 nozīmes. Sal. 3. noz. „Paņēmienu kopums, kurus lieto kādā nozarē, kā arī šo paņēmienu pārvaldīšana, piemēram, būvtehnika, vijoļspēles tehnika, vārsmošanas tehnika, sporta tehnika utt.” (SV 1969, 639). Šis nozīmes skaidrojums, iespējams, lielā mērā attaisno termina *tehnikums* lietošanu tādu mācību iestāžu nosaukumos, kurās apgūst specialitātes, kas nav tieši saistītas ar tehniku, piemēram, *Rīgas Kultūras un izglītības darbinieku tehnikums* (1946–1990). Tas ir konstatējams arī skolas nosaukumā, kurā apgūstamās specialitātes saistītas ar komerczinībām jau no tās dibināšanas pirmsākumiem, par to liecina šī tehnikuma vēsturiskā izziņa:

1945. gada 14. janv. dibināts *Rīgas Tirdzniecības tehnikums*,
1945. gada 16. jūn. *Republikas Padomju Tirdzniecības tehnikums*,
1990. gadā *Rīgas Tirdzniecības tehnikums*
(www.rtt.edu.lv/latviesu.htm, sk. 2009. gada 5. martā).

Uzziņas materiāls par tehnikumu vēsturi ļauj spriest, ka „pirmie tehnikumi radās 18. gs. Vācijā, Šveicē, u. c. Eiropas valstīs; Krievijā mācību iestādes ar šādu nosaukumu tika izveidotas 20. gs. sākumā. Pēc 1917. gada tās tika iekļautas vienotā kadru gatavošanas sistēmā. Darbojās arī medicīnas, pedagoģiskie, mūzikas, teātra, kultūrizglītojošie u. c. tehnikumi. 30. gadu 2. pusē medicīnas, pedagoģijas un dažu citu netehnisko nozaru tehnikumi tika pārveidoti par *vidējām speciālajām skolām*. (..) Mācību ilgums tehnikumos vidēji bija 1 gads 10 mēneši līdz pat 4 gadiem. Padomju laikā klāt ir ideoloģiska norāde, ka buržuāziskajā Latvijā tehnikumos uzņēma sešklasīgo pamatskolu beigušos, no 1934. gada mācību ilgums tajos bija 5 gadi, bet 1939./40. mācību gadā pastāvēja 8 tehnikumi. LPSR 1985./86. mācību gadā darbojās 31 tehnikums (no tiem 14 bija sovhoztehnikumi)” (LPE 9. sēj., 1987, 555).

Lai gan pats termins *tehnikums* dažu izglītības iestāžu nosaukšanai Latvijā tika lietots praktiski bez pārtraukuma, tomēr tā obligāta ieviešana ar 1958.–1959. gada izglītības reformu Latvijā radīja daudz problēmu ne tikai organizatoriskajos jautājumos, bet arī paša jēdziena skaidrojumā atbilstoši padomju laika likumdošanas aktiem izglītībā (sk. Bleiere 2004, 140–143).

Kopš 20. gadsimta 60. gadiem lauksaimniecības speciālistu sagatavošanai Latvijā darbojās arī īpaša tipa tehnikumi – *sovhoztehnikumi* (LPE 9. sēj., 1987, 555). Pēc Padomju Savienības izglītības sistēmas parauga tādi tika veidoti arī Latvijā, piemēram, *Saulaines sovhoztehnikums* (dibināts 1963. gadā), *Vecbebru sovhoztehnikums* (dibināts 1971. gadā), *Laidzes sovhoztehnikums* (1964–1989) u. c. Šāda nomenklatūras vienība nosaukumā bija aktuāla līdz 1991. gadam, kad sovhozi tika likvidēti.

Vēsturiski arī latviešiem kā izglītības iestāde bija pazīstams *politehnikums*. Termins ir aizgūts ar vācu valodas starpniecību „no jaunlatīņu valodas vārda *polytechnicum* (no gr. *poly* „daudz” + *technikē* „amatniecības māksla”) – augstskola, ar dažādām tehnikas nozarēm (fakultātēm)” (SV 1926, 130; SV 1934, 227). Latvijā *Rīgas Politehnikums* nodibināts 1862. gadā (pirmā politehniskā augstskola Krievijas impērijā), 1896. gadā to pārdēvēja par *Rīgas Politehnisko institūtu* (Strods 2007, 21). Savukārt 20. gadsimtā pazīstami bija *Rīgas Industriālais politehnikums* (1945–1991) un *Liepājas politehnikums* (1951–1989). Nomenklatūras vienība *politehnikums* Latvijas izglītības iestāžu nosaukumos no 1991. gada vairs netiek izmantota, tiek lietots tikai īpašības vārds *politehnisks*, parasti saistībā ar izglītību (SV 1999, 610).

Vēsturiski kā vidējās izglītības iestāžu nosaukums lietots arī termins ***seminārs***.

Termins *seminārs* latviešu valodā publicētajos tekstos ir jau konstatēts 19. gadsimta 2. pusē. Termina cilme saistāma ar latīņu valodas vārdu „*sēminārium* (no latīņu *sēmen* ‘sēkla’, ‘leceklis’, ‘stādu audzētava’, mācības iestāde skolotāju vai garīdznieku sagatavošanai” (SV 1934, 260), viena no nozīmēm skaidrota kā ‘koku skola’ (SV 1926, 159), [vācu Seminar < *lat. seminarium* ‘dēstu audzētava’] (SV 1999, 710). Dažās vārdnīcās termins nav reģistrēts (SV 1911). Leksikogrāfijas materiālā fiksētie cilmes skaidrojumi ļauj secināt, ka termina *seminārs* nozīme sākotnēji veidojusies kā metafora.

Termina aizgūšanas sākumā tam ir doti skaidrojumi dažādos izdevumos. Piemēram: ”Mēs pieņemam tādus svešus vārdus, kuri jau citā valodā priekš tam ieņemti, kā *zeminarija*, tas ir, skola, kur skolotājus (mācītājus) māca, ..” (Kronvalds 1869, nr. 59). Tas ir plaši izplatīts termins 19. gadsimta 50.–70. gados, kam blakus lietots arī latviskais nosaukums *skolotāju=skolas jeb zeminarijas* (Kronvalds 1869, nr. 59). Nereti jēdziena precīzākai izteikšanai pievienots raksturotājs vārds – “*skolmeiſteru zeminarija*” (PA 1863, nr. 12), “*elementahr-skolotaju zeminarija*” (D un B 1869, nr. 3), vācu *Seminār, Seminarium – seminahrs, skohlmeisteru skohla* (UB 1880, 648). Tekstos

konstatēts arī šī termina lietojums bez jebkādiem paskaidrojumiem vai precizējumiem – “*schinni zeminarija mahcihs tie labahkie ģimnazijas skohlmeifteri*” (PA 1863, nr. 6).

Seminārs kā mācību iestāžu tips ir bijis raksturīgs tikai garīdznieku un skolotāju (SV 1934, 260), sevišķi tautskolotāju sagatavošanai (SV 1933, 378). Kā vidējās speciālās mācību iestādes apzīmējums termins ir minēts vairākās 20. gadsimta vārdnīcās (SV 1999, 710; PTSV 2000, 156), arī LLVV (7. (1) sēj., 1989, 386).

Sākotnēji fiksētais skaidrojums terminam *seminārs* laika gaitā ir būtiski mainījies, tas attiecas ne tikai uz fonētisko noformējumu un rakstību, bet to ir skārušas arī nozīmīgas saturiskas pārmaiņas. Minētais termins 20. gadsimtā ieguvis arī jaunas nozīmes:

- 1) īpašs studiju nodarbības veids – speciālista vadīta mācību nodarbība,
- 2) neliels intensīvu studiju kurss, kurā koncentrētā veidā tiek sniegta informācija,
- 3) īpaša vidējās izglītības iestāde, kur sagatavo tautskolotājus vai garīdzniekus (PTSV 2000, 156).

Mūsdienās kā nomenklatūras vārds *seminārs* sastopams tikai dažādu konfesiju mācību iestāžu nosaukumos, piemēram, *Rīgas Garīgais seminārs*, *Rīgas Pareizticīgo garīgais seminārs*, *Rīgas Metropolijas Romas katoļu seminārs*. Šīs iestādes sagatavo baznīcas kalpotājus un ticības mācības skolotājus.

Profesionālās izglītības iestāžu nomenklatūras vienības

Tā kā vispārējo vidējo izglītību var iegūt arī daļā profesionālās izglītības iestāžu un profesionālā izglītība nav apgūstama bez pamatizglītības, lietderīgi ir aplūkot šo iestāžu nomenklatūru pie vidējās izglītības iestāžu grupas. Turklāt profesionālo skolu nosaukumos tiek izmantota jau iepriekš aplūkotās vispārējās izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūras vienības.

Profesionālās izglītības likuma III nodaļas 16. pantā par *Profesionālās izglītības iestādes nosaukumu* ir noteikts, kurš no nomenklatūras vārdiem, atkarībā no īstenojamās izglītības pakāpes, ir iekļaujams iestādes nosaukumā:

1) *skola* (*arodskola* vai *cita izglītības iestāde*, kura īsteno profesionālās pamatizglītības vai daļējas profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt pirmo vai otro profesionālās kvalifikācijas līmeni);

2) *vidusskola* (*profesionālā vidusskola* vai *cita izglītības iestāde*, kura īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni);

3) *koledža* (izglītības iestāde, kura īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas izglītības) programmas un dod iespēju iegūt ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni) un (4) Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmas var īstenot arī koledžās.

Šis likums nosaka arī to, ka

(3) Profesionālās izglītības iestāde ir tiesīga īstenot dažādu izglītības pakāpju profesionālās izglītības programmas. Izglītības iestādes nosaukumu nosaka atbilstoši augstākajai attiecīgajā izglītības iestādē īstenojamai izglītības pakāpei, ja attiecīgo izglītības programmu īpatsvars nav mazāks par 30 procentiem (pasvītrojums mans – V. L.).

Likumā ir dots precizējums par atbilstoša nosaukuma izvēli

(2) Papildus īstenojamās izglītības pakāpei profesionālās izglītības iestādes nosaukumā var ietvert izglītības programmas raksturojumu.

Tādējādi jau no paša Profesionālās izglītības likuma izriet, ka šo iestāžu nosaukumos pieļaujama liela nomenklatūras vienību dažādība un pēc nosaukuma vien nav nosakāms, kuras profesionālās pakāpes izglītība iegūstama konkrētajā skolā.

Nomenklatūras vienību dažādību ietekmē arī šo izglītības iestāžu dažādā pakļautība. Pēc 2008. gada datiem Latvijā kopumā ir 108 profesionālās izglītības iestādes, no kurām Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) pakļautībā ir 79, Kultūras ministrijas – 14, Labklājības ministrijas – 1, Iekšlietu ministrijas – 1, pašvaldību – 5, privātās – 8. Šo iestāžu nosaukumos konstatētas 25 dažādas nomenklatūras vienības. Arī vēsturiski var konstatēt, ka 20. gadsimta 20. gados arodskolas ir bijušas pakļautas dažādām ministrijām, piemēram, Zemkopības ministrijai 44 skolas: *dārzkopības, piensaimniecības, mājturības, biškopības* u. c. (LKV 1. sēj., 1927–1928, 913), šāda tradīcija saglabājās arī turpmākajos gados. Tas lielā mērā izskaidro lielo dažādību arodskolu nosaukumu izveidē, kas vienlaicīgi apgrūtina to praktisko lietojumu.

Mūsdienās visbiežāk tiek izmantoti nomenklatūras vārdi *skola* (30 vienības) un *vidusskola* (24 nosaukumos), kuriem pievienoti raksturojošie

elementi, kas vispārināti norāda uz profesionālās izglītības iestādi, piemēram, *profesionālā, tehniskā, arodizglītības* u. c. Bieži lietoti ir salikteni *arodvidusskola* (27 nosaukumos), un *arodskola* (6 nosaukumos). Sastopams arī *tehnikums* (7 nosaukumos), *profesionālās pamatizglītības iestāde* (2 nosaukumi), pa vienam fiksēti nosaukumi, kuros izmantoti specifiski termini: *skola un studija, skola-studija, mācību centrs, mācību ražošanas kombināts* u.c.

Kā nomenklatūras vārdi izmantoti arī mācību iestādei neraksturīgi uzņēmumu veidu apzīmējumi, piemēram, *valsts aģentūra* un *nodibinājums*.

2. 2. 3. Augstākās izglītības iestāžu nomenklatūra

Augstākā izglītība ir izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē un/vai mākslā pamatota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, kā arī sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai (Augstskolu likuma 1. pants (2); arī PTSV 2000, 24).

Augstāko izglītību Latvijā var iegūt augstākās izglītības iestādē. Līdz 1991. gadam Latvijā bija 10 augstskolas, bet 2008./2009. studiju gadā Latvijā darbojās jau 30 augstskolas (10 akadēmijas, 12 augstskolas, 6 universitātes, 2 institūti) un 26 koledžas.

1991. gada 19. jūnijā tika pieņemts Latvijas Republikas Izglītības likums, kura 14. pants paredzēja tiesības dibināt izglītības iestādes ne tikai valstij un pašvaldībām, bet arī privātām un juridiskām personām. Līdz 1995. gadam augstskolu nosaukumu veidošanā bija vērojama diezgan liela brīvība. Iespējams, tas arī ir viens no iemesliem, kāpēc joprojām pastāv tik liela dažādība konstatētajos nosaukumos, kaut arī pašreizējā situācijā izglītības pakāpes un augstskolas tipu nosaka „Augstskolu likums” (sk. augstskolu sarakstu pielikumā Nr. 5).

Pašreizējā nomenklatūrā ir iekļauti 4 termini, to lietojumu nosaka Augstskolu likuma 3. panta 5. daļa: „Vārdus “universitāte”, “augstskola”, “akadēmija” vai “koledža” ir tiesības ietvert tikai to izglītības iestāžu nosaukumos, kuras īsteno studiju programmas, vai to dibināto institūciju

nosaukumos. Vārdu “universitāte” savā nosaukumā ir tiesības ietvert augstskolai, kura atbilst šā panta trešajā daļā minētajiem kritērijiem.” Augstskolu likuma 3. panta 1. daļa paredz šo nomenklatūras vienību piešķiršanu augstākās izglītības iestādei atbilstoši akadēmiskajos amatos ievēlēto personu skaitam ar doktora zinātnisko grādu.

Vēsturiski kā augstākās izglītības iestāžu nosaukumu daļa (nomenklatūra) Latvijā ir lietoti arī daži citi internacionāli termini: *institūts*, *politehnikums* un *konservatorija*.

Izņēmumi augstākās izglītības iestāžu nomenklatūras vārdu izvēlē iestādes nosaukumā bija padomju gados. Piemēram, „Augstākā komjaunatnes skola – VĻKJS CK augstākā mācību iestāde izveidota 1969. gadā uz 1945. gadā dibinātās skolas bāzes” (sīkāk sk. LPE 1. sēj., 1981, 487). Skolas pakāpi šajā gadījumā apzīmē raksturotājvārds – īpašības vārda *augsts* pārākā pakāpe.

Augstskola

Par termina *augstskola* lietojumu latviešu valodā var spriest kopš 18. gadsimta beigām, piemēram, Vecā Stendera „Augstas gudrības grāmatā no pasaules un dabas” (1796) 3. izdevuma 9. nodaļā „No Kurzemes”, piemēram, „Še aridzan iraid tāda augsta skola, kur visas augstas gudribas un skunstes var mācīties” (citēts pēc 1988. gada izdevuma, 56. lpp.). Pētījumi liecina, ka sākotnēji latviešu valodas vārdkopa *augsta skola*, kam vēlāk atbilst saliktenis *augstskola*, ir burtisks vācu valodas vārda *Hochschule* tulkojums.

„... tā univerzitiēte pa latviski saucama augstskola, vāc. Hochschule” (BV 1869, 463).

Šajā periodā bieži vērojams internacionālā un latviskā termina paralēls lietojums:

„... univerzitetas jeb augftas skohlas..” (PA 1863, nr. 12),

„... augstu skohlu (univerziteti) (Valdemārs 1853, 163),

„... augstskohlas jeb univerzitetes” (Kronvalds 1869, nr. 59),

„augsta skohla, universitete” (UB 1880, 713).

LLVV dotais lingvistiskais nozīmes skaidrojums atspoguļo mūsdienu reālo situāciju augstskolu sistēmā. Termins *augstskola* ir gan kopīgais apzīmējums visām augstākajām mācību iestādēm, gan augstākās izglītības iestāžu tips. Sal. „*Augstskola* – mācību iestāde, kurā iegūst augstāko izglītību; augstākā mācību iestāde” (LLVV 1. sēj., 1972, 495).

PTSV terminoloģiskajā skaidrojumā ir precizētas augstskolas funkcijas, no tā izriet, ka definēts tikai augstākās izglītības iestāžu tips. Sal. „*Augstskola* – augstākās izglītības iestāde, kurā studenti apgūst akadēmisko un/vai profesionālo studiju programmu. Augstskolā līdz ar studijām un mācībām tiek nodrošināta un īstenota iespēja nodarboties ar pētniecību un/vai tehnisko vai mākslas jaunradi” (PTSV 2000, 24).

Lai gan LLVV terminam *augstskola* ir fiksētas 2 nozīmes, tomēr leksikogrāfijas materiāls liecina, ka ne vienmēr tā ir bijis. Sal. „Par augstskolām, no viduslaikiem sākot, sauca tikai universitātes” (LKV 1. sēj., 1927–1928, 1189); „Augstskuola – Hochschule, Universität ” (ME I 1923–1925, 218).

Augstākās izglītības vēstures izpēte liecina, ka minētais termins kā izglītības iestādes tips sākotnēji praksē netika lietots. Šie pētījumi vēlreiz apstiprina, ka Latvijas augstskolu nosaukumos pats termins *augstskola* ir lietots tikai 1919. gadā pirmās Latvijas valdības dibinātās augstskolas nosaukumā: *Latvijas augstskola* (tagadējā *Latvijas Universitāte*), bet jau 1923. gadā tā tiek pārdēvēta par Latvijas Universitāti. Pēc tam gandrīz 70 gadus nomenklatūras daļa *augstskola* netika lietota, līdz 20. gadsimta 90. gadu sākumā, dibinot jaunas augstskolas, tas atkal kļuvis aktuāls tieši šādā nozīmē.

Universitāte

Termina universitāte cilme ir saistāma ar latīņu *ūniversitās*, ģen. *ūniversitātis* (SV 1926, 222); vācu *Universität* < lat. *universitas* (universitatis) (SV 1969, 670; SV 1999, 818; ISV 2005, 831). Vārda adaptācijas periodā rakstos konstatējamās dažādas šī vārda formas – *univerzīteta* (PA 1863, nr. 12), *univerzitate* (D un B 1868, nr. 3), *univerzitate* (Kronvalds 1869, nr. 59). No

termina aizgūšanas paša sākuma var konstatēt vācu valodas ietekmi, jo par paraugu kalpo vācu valodas vārds *Universität* (UB 1880, 713; VLV 1910, 1141, Heyse 1910, 898). Rakstībā ilgu laiku bija vērojamas vārda paralēlformas ar dažādu patskaņu kvantitāti, piemēram, *universitate* (VLV 1910, 1141; SG 1911, 656; LVV 1914, 269), *universitāte* un *ūniversitāte* (SV 1926, 222; SV 1934, 302), kas skaidrojams ar atbilstošā laika svešvārdu pareizrakstības normām.

Vārda lingvistiskais skaidrojums, iespējams, veidots atbilstoši reālajai situācijai Latvijā 20. gadsimta beigās, kad darbojās tikai 2 universitātes (*Latvijas Valsts universitāte* un *Rīgas Tehniskā universitāte*). Sal. „*Universitāte* – augstākā mācību iestāde un zinātniskās pētniecības iestāde, kurā ir ietvertas daudzas specialitātes. Tehniskā universitāte, kurā ir ietvertas tikai tehniskas specialitātes” (LLVV 8. sēj., 1996, 83).

Gan LLVV, gan PTSV dotais skaidrojums nenorāda uz saturisku atšķirību starp augstākās izglītības iestāžu dažādajiem nomenklatūras nosaukumiem. Sal. „*universitāte* – Augstākās izglītības iestāde (augstskola), kurā apgūst augstāko akadēmisko vai profesionālo izglītību saskaņā ar attiecīgu studiju programmu, kas aptver plašu vispārizglītojošo humanitāro vai eksakto zinību spektru, ir saistīta ar zinātnisko pētniecību un paredzēta vismaz četru gadu studijām” (PTSV 2000, 179).

Detalizēti kritēriji *universitātes* statusa piešķiršanai izvirzīti Augstskolu likuma 3. panta 3. daļā.

Universitāte ir augstskola, kas atbilst šādiem kritērijiem:

- 1) īsteno bakalaura, maģistra un doktora studiju programmas; doktora studiju programmās promocijas darbu aizstāvēšana notiek katru gadu;
- 2) vismaz pusei no akadēmiskajos amatos ievēlētajām personām ir doktora zinātniskais grāds;
- 3) izdod zinātniskus periodiskus izdevumus augstskolā īstenotajās studiju programmās;
- 4) galvenajās zinātņu nozarēs, kurās īsteno studiju programmas, ir izveidotas augstskolas struktūrvienības vai zinātniskās institūcijas un tajās tiek veikta zinātniskā darbība.

Pats termins *universitāte* latviešu valodā rakstos tika lietots 19. gadsimta 2. pusē. To apliecina regulārā informācija presē par Tērbatas universitāti, piemēram, „.. *univerſitiete*, t. i., skola, kur gariniekus, dakterus, tiesas vīrus u. c. izmāca ..” (Kronvalds 1869, nr. 59).

Agrāk izdotajās vārdnīcās nozīmes skaidrojums atbilst arī mūsdienu vārdnīcās terminam *universitāte* izvirzītajiem nosacījumiem. Sal. *Universitate*, augstāka mācības iestāde, kur sistemātiski māca visādas zināšanas; Krievijā mēdz būt 4 fakultātes: medicīniskā, juridiskā, fiziko=matemātiskā un vēsturiski=filoloģiskā (SG 1911, 656). Jēdzieniski latīņu cilmes valodas vārds *ūniversitās* ar nozīmi ‘visums, kopība’ izsaka termina būtību, nosaucot būtiskus mūsdienu kritērijiem atbilstošus komponentus, t. i., „kam tiesība piešķirt zinātnieka gradus un kur māca un pētī visas galvenās zinātnes” (SV 1926, 222); „augstākā mācības iestāde, kur sistemātiski māca visādas zinātnes; tā iedalās vairāk fakultātēs: medicīnas, tieslietu, filoloģijas un filozofijas, teoloģijas u.t.t.” (SG 1933, 448). Tā ir „augstskola, kur māca un pētī visas galvenās zinātnes un sagatavo audzēkņus (studentus) zinātniskiem pētījumiem; ūniversitātēm tiesība piešķirt zinātnieku gradus” (SV 1934, 302).

Par nepilnīgiem jāatzīst dažās „Svešvārdu vārdnīcās” iekļautie skaidrojumi, kuros par būtiskāko atšķirību (līdzīgi kā 1911. gadā izdotajā vārdnīcā) tiek uzskatītas vairākas fakultātes, kas bez citiem kritērijiem ir jebkuras augstākās mācību iestādes būtiska pazīme. Sal. „augstākā mācību iestāde ar vairākām fakultātēm, kurās māca tādas disciplīnas, kas veido kādas zinātnes nozares pamatus” (SV 1969, 670). Jāņem vērā, ka vārdnīcu sniegtie nozīmes skaidrojumi atspoguļo dažādus aspektus, tie ir: apjoma ierobežojumi, avotu specifika, kontaktvalodu ietekme u. c., tomēr vārdnīcās iekļautais materiāls ir attiecīgā laika aktīvās leksikas atspoguļotājs.

Pētījumi liecina, ka mūsdienās *universitātei* izvirzītie kritēriji neatbilst citu valstu universitāšu struktūrai. Piemēram, tipveida universitātē bijušajā PSRS ir minētas 12 fakultātes (vēstures, filozofijas, filoloģijas, ekonomikas, juridiskā, žurnālistikas, fizikas, mehānikas un matemātikas, ķīmijas, bioloģijas, ģeoloģijas un ģeogrāfijas fakultāte) (LPE 10. (1) sēj., 1987, 139–140). Sal. ASV universitātes būtiski atšķiras ar kvantitatīvajiem rādītājiem, piemēram, studentu, mācībspēku, fakultāšu skaitu (www.harvard.edu; sk. 2009. gada 10. maijā).

Nomenklatūras vienība *universitāte* laika gaitā tika paplašināta, pievienojot kādu raksturojošo elementu. Šādi nosaukumi fiksēti jau J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatā” (1911). Piemēram, *Brīvā universitāte* tiek uzturēta no privātiem līdzekļiem un tā nedod nekādas tiesības. „*Tautas universitātes*” ir tās pašas brīvās universitātes, kurās var iestāties ar mazu priekšizglītību un klausīties priekšmetus pēc savas izvēles” (SG 1911, 656; SV 1926, 222; SG 1933, 448).

Padomju iekārtas gados par universitātēm tika sauktas arī partijas politiskās izglītības sistēmas mācību iestādes – *marksisma-lenīnisma universitāte* (LPE 10. (1) sēj., 1987, 139–140).

Diskutējams būtu jautājums par to vēsturisko nosaukumu saglabāšanu, kurā tradicionāli iekļauts termins *universitāte*, piemēram, *Zentas Mauriņas Mūrmuižas Tautas universitāte*, kas ar pārtraukumiem darbojusies no 1928. gada. Sevišķi aktuāls tas ir kļuvis kopš *universitātei* izvirzīto kritēriju formulēšanas Augstskolu likumā.

Tajā pašā laikā vērojams termina *universitāte* lietojums neatbilstoši saturam, nosacīti paplašinot tā sākotnējo nozīmi un par universitātēm saucot dažādus pulciņus u. tml., piemēram, *Rīgas Dabaszinību skolas pulciņi*:

Mazā ķīmijas universitāte (8.–12. klašu skolēniem),

Mazā bioloģijas universitāte (9.–12. klašu skolēniem).

Akadēmija

Termina *akadēmija* cilme ir saistāma ar grieķu valodu. To apliecina arī konstatētās norādes izmantotajā leksikogrāfijas materiālā, piemēram, gr. *akadēmiā* (SV 1926, 3), gr. *akadēmeia* (SV 1934, 8). Jaunākās vārdnīcas jau sniedz papildu norādi par atbilstošu īpašvārdu – gr. īpašv. *Akadēmia* (SV 1969, 23; SV 1999, 31), kaut gan šāds secinājums izriet no vārda nozīmju skaidrojuma un fiksēts jau J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatā”, t. i., „*Akademija*, vieta Atēnās, kur mācīja Platons” (SG 1911, 9; arī SG 1933, 12). Atsevišķos leksikogrāfiskos avotos ir konstatēta precizējoša norāde, ka vietas nosaukums

radies pēc mītiskā varoņa Akadēma vārda (SV 1934, 8; SV 1969, 23; SV 1999, 31), no latīņu *Akadēmos* (LPE 1. sēj., 1981, 111).

Senākajos rakstos konstatēta vārda forma *akademija* rakstība ar īsajiem patskaņu burtiem, lai gan oriģinālvalodā ir norāde uz garā patskaņa burtu *ē* rakstībā. Šo formu pamatā ir katra perioda pareizrakstības noteikumi latviešu valodā. Internacionālisms *akademija* jau dots G. Elgera (1686) vārdnīcā (Zemzare 1961, 71). Šāda forma konstatēta arī laikrakstos, kur izglītības iestādes diferencēšanai tika pievienoti atbilstoši raksturotājevārdi: “*zemkopības akademija*” (PA 1863, nr. 29), *skunstu akademija* (PA 1866, nr. 12). Sal. vācu *Academie – akademija, augsta skohla, zinaschanu kohpeju beedriba* (UB 1880, 24). Mūsdienu rakstībai atbilstošā forma *akadēmija* fiksēta, sākot ar Ed. Ozoliņa „Svešvārdu vārdnīcu” (1926).

Vārda *akadēmija* lingvistiskais skaidrojums sniedz divus nozīmes leksiski semantiskos variantus:

1. *Augstākā valsts zinātniskās pētniecības iestāde* (LPSR Zinātņu akadēmija);
2. *Augstākā* (piem., lauksaimniecības, mākslas, militārā) *mācību iestāde* (LLVV 1. sēj., 1972, 141).

Terminoloģiskais skaidrojums aktualizē *akadēmiju* kā izglītības iestādi, nosaucot arī tās galvenās diferencējošās pazīmes, tādēļ nozīmes pēc svarīguma sakārtotas apgrieztā secībā. Sal.

„1. Augstākās izglītības iestāde (augstskola), kurā apgūst augstāko akadēmisko vai profesionālo izglītību saskaņā ar attiecīgu studiju programmu, kas aptver noteikta virziena zinību spektru (pasvītrojums mans – V. L.), ir saistīta ar zinātnisko pētniecību un paredzēta vismaz 4 gadu studijām **pedagoģijas akadēmija*.

2. Zinātnes, mākslas vai kultūras iestāde; izcilu zinātnes, mākslas un/vai kultūras personību kopums (institūcija) **zinātņu akadēmija*” (PTSV 2000, 10).

Fiksētās termina nozīmes lietotas tradicionāli un ir pazīstamas jau no „Pēterburgas Avīzēs” publicētā svešvārdu skaidrojuma, kurā minētas vārda „*akadēmija*” divas nozīmes: „1) *biedrība no mācītiem vīriem*; 2) *augsta skola*,

kur tik vienu pašu zināšanu un nevis vairāk kopā māca” (PA 1862, nr. 26, piel.). Tieši šīs divas nozīmes (jaunākajās vārdnīcās arī vēl citas) reģistrētas visās turpmākajās vārdnīcās. Sal. augstskola; zinātnieku sabiedrība (SV 1926, 3); 1) zinātņu augstskola, 2) mākslas augstskola, 3) valsts uzturēta zinātnieku organizācija (SV 1934, 8); 2. nozīme – dažu zinātnisku iestāžu, kā arī mācību un mākslas iestāžu un biedrību nosaukums: a) augstākā *zinātniskā* iestāde, piemēram, PSRS Zinātņu akadēmija .. b) augstākā *mācību* iestāde, piemēram, kara akadēmija, lauksaimniecības akadēmija u. c. (SV 1969, 23).

Nomenklatūras vienība *akadēmija* ir vienīgais termins, kas jau no tā rašanās brīža ir lietots arī kā raksturojošais elements (latviešu valodā – īpašības vārds). No termina nozīmes skaidrojuma J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatā” (1911) ir secināms, ka, lai izceltu vienu skolu citu starpā, vispirms radies diferencējošais elements *akadēmiskā* .. Sal. „*Akadēmija*, vieta Atēnās, kur mācīja Platons, kāpēc arī viņa skola nosaukta par *akadēmisko*; tagad par akadēmiju sauc augstākas zinātniskas mācības iestādes, un tāpat arī zinātniskas biedrības” (SG 1911, 9; SG 1933, 12).

Iespējams, ka jēdzienu nozīmes meklējumos radies nosaukums, kurā gan nomenklatūras vārds *universitāte*, gan raksturotājvārds *akadēmiskā* izsaka vienu un to pašu jēdzienu. Sal. 1631. gadā tika nodibināta *akadēmiskā ģimnāzija* Rīgā (Staris 2000, 19), *Akadēmiskā universitāte* – pirmā laicīgā augstākā mācību iestāde Krievijā (darbojās Pēterburgā no 1725. gada līdz 1766. gadam) (LPE 1. sēj., 1981, 111).

Pašreizējā periodā Latvijā bieži sastopams vārda *akadēmija* netradicionāls lietojums, kas neatbilst vārdnīcās minētām nozīmēm, akcentējot padziļinātu zināšanu apguvi. Populāras ir kļuvušas t. s. *mazās akadēmijas* ar nozīmes pārnese, piemēram,

Jauno pētnieku akadēmija domāta perspektīvākajiem doktorantiem, kuri saņēmuši ZA prēmijas .. Šāda *mazā akadēmija* nesen nodibināta Vācijā (Zinātnes Vēstnesis, 2001, 5. marts);

RPIVA Mazās akadēmijas Psiholoģijas fakultāte (arī Svešvalodu fakultāte);

Mazā akadēmija – kultūrizglītojošo lekciju cikls Liepājas Universitātē;

Mazā Lutera Akadēmija – Lutera akadēmijas lekciju cikls.

Sevišķi uzmanīgiem jābūt tajos gadījumos, ja, lietojot terminu *akadēmija* netradicionālās nozīmēs, var rasties pārpratumi, jo nosaukuma struktūra maldinoši liecina par augstākās izglītības iestādi, piemēram,

Latvijas Olimpiskā akadēmija – izglītojoša rakstura sporta sabiedriska organizācija;

Baltijas Datoru akadēmija – „Lattelecom” meitasuzņēmums; – sabiedrība ar ierobežotu atbildību.

Institūts

Vārda cilme ir saistāma ar latīņu valodu, tomēr oriģinālvalodas forma leksikogrāfiskajos avotos dota ar atšķirīgu patskaņu kvantitāti: *īnstitūtum* (SV 1926, 53), *īnstitūtum* (SV 1934, 117), *īnstitutum* (SV 1969, 290; LPE 4. sēj., 1983, 286; SV 1999, 309).

Arī minētā aizguvuma adaptācijas periodā latviešu tekstos konstatētas vairākas rakstības formas: *īnstituts* (SDP 1860, II 60), *īnstitūts* (PA 1863, 22. nr.), *īnstituts* (SG 1911, 159). Sākot ar 1926. gada „Svešvārdu vārdnīcu”, autori rakstu formā atspoguļoja tā laika izrunu, kas izveidojusies atbilstoši vācu un krievu vārdu uzsvāra ietekmē: *īnstitūts* (SV 1926, 53; SG 1933, 136 u. c.).

Nomenklatūras vārda *īnstitūts* izpratni un lietošanu dažādos laika posmos un iestāžu nosaukumos apgrūtinājusi šī vārda polisēmija. Salīdzinot vārda nozīmi skaidrojošajās un pedagoģijas terminu vārdnīcā, var konstatēt, ka jau 1. nozīmē nosauktas dažādas iestādes: „1. Zinātniskās pētniecības iestāde, augstākā speciālā mācību iestāde. Fizikas i., Valodas un literatūras i., Pedagoģiskais i., Politehniskais i.” (LLVV 3. sēj., 1975, 464; PTSV 2000, 69). Tas pats skaidrojums (2. nozīme) ir konstatēts „Svešvārdu vārdnīcā” (SV 1969, 290).

Dažu vārdnīcu autori uzskatījuši par lietderīgu šīs nozīmes diferencēt, piemēram, 1. nozīme – „Augstākā mācību iestāde (piemēram, politehniskais institūts, medicīnas institūts). 2. Zinātniski pētnieciska iestāde (piemēram, ped.

ZPI, bioloģijas institūts)” (LPE 4. sēj., 1983, 286) vai līdzīgi – „1. nozares augstskola (it īpaši PSRS). 2. pētniecības vai kultūras iestāde” (SV 1999, 309). Lai gan, šķiet, šāds nozīmju dalījums ir lietderīgs, tomēr pēc nosaukuma vien nav iespējams atšķirt mācību iestādi no pētniecības iestādes, jo nosaukumu struktūra abu šo iestāžu nosaukumos ir līdzīga. Aplūkojot konkrētu Latvijas augstāko mācību iestāžu nosaukumus ilgākā vēstures periodā, var konstatēt, ka nomenklatūras vārds *institūts* saglabāts tik ilgi, kamēr studiju programmas nepārsniedz vienas nozares robežas (kā minēts citētajās vārdnīcās), piemēram, *medicīnas institūts*, *fiziskās kultūras institūts*, *pedagoģiskais institūts*, *politehniskais institūts*. Vienas nozares speciālistu sagatavošana institūtā bijusi tradicionāla, vārdam *institūts* pievienoti attiecīgi latviskas cilmes vārdi, attiecīgo mācību iestādes profilu raksturojoši elementi, piemēram, *mežakopēju institūts* (PA 1863, nr. 22), *zemkopīgs institūts* (SDP II 1860, 60), *institūts priekš kalnu inžinieriem* (PA 1863, nr. 17).

Nozīmes skaidrojums senākajos rakstos parāda dažādību šī termina lietojumā, piemēram, krājuma „Sēta, daba, pasaule” II izdevumā dots šāds jēdziena *institūts* skaidrojums: „... *institūts ir iestādīšana jeb augstāka vara*” (SDP II izd. 1860, 60); sal. „v. *Institūt – iestādīšana, ierikte; nabagu nams, skohla u. vergl.*” (UB 1880, 426), „*vispārim iestādījums*” (SG 1933, 136). Dažās vārdnīcās ir fiksēts skaidrojums, ka *institūts* „ir iestāde, sevišķi audzināšanas iestāde” (VLV 1944, 288) vai „iestāde, sevišķi mācības un audzināšanas iestāde” (SV 1926, 53; SV 1934, 117). Šajos skaidrojumos nav norādīts mācību iestādes tips un pakāpe. Iespējams, skaidrojums saistīts ar šajā periodā labāk pazīstamo kādu konkrētu iestādi. Sal. „priviliģēta, slēgta vidējā sieviešu mācību iestāde pirmsrevolūcijas Krievijā, piem., *Smoļņija institūts*” (SV 1969, 290). Atsauce uz šo institūtu ir minēta arī „Svešvārdu grāmatā” (SG 1911, 159); dažkārt avotos minēts arī *Dižciltīgo jaunavu institūts* (LPE 4. sēj., 1983, 286).

Izglītības vēstures izpēte pierāda, ka 20. gadsimta 20. – 30. gados vidusskolām līdzīgu statusu Latvijā bija ieguvuši *skolotāju institūti*, kas sagatavoja skolotājus tautskolām (LZDT 3. sēj., 1937, 331).

Mācības skolotāju institūtos ilga 6 gadus. Arī skolotāju institūtu un Fiziskās audzināšanas institūtu beigušie ieguva tiesības iestāties universitātē. Šajā laikā *skolotāju institūti* stājās agrāko *skolotāju semināru* vietā. No 1929./30. mācību gada Latvijas teritorijā darbojās jau 12 *skolotāju institūti* (Šilde 1992, 439). Tas liecina par izglītības sistēmas kvalitāti un straujo attīstību.

Tā kā vēstures dokumenti liecina, ka 1940. gada 3. decembrī tika pieņemts Izglītības Tautas komisariāta rīkojums, ar kuru *Valsts skolotāju institūtus* pārdēvēja par *Valsts pedagoģiskajiem institūtiem*, var uzskatīt, ka no šī brīža *institūts* maina mācību iestādes pakāpes apzīmējumu, t. i., no profesionālās kļūstot par augstāko mācību iestādi (Latvija Otrajā pasaules karā 2008, 229). Salīdzinot dažādās vārdnīcās dotos vārda *institūts* nozīmes skaidrojumus pa posmiem (līdz 1940. gadam un vēlāk), konstatēts, ka katrā laikmetā izdotajās vārdnīcās nozīmju uzskaitījumā priekšplānā izvirzās aktuālās nozīmes. Piemēram, 1911. gadā izdotajā J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatā” dots skaidrojums, nosaucot visas nozīmes, (lai gan bez nozīmju skaitliskā uzskaitījuma), saturiski tas atbilst mūsdienu skaidrojošajās vārdnīcās iekļautajam materiālam (LLVV). Sal. „*Institūts*, vispārim iestādījums, piem., mirtiesu iestādījums. – Slēgta mācības iestāde priekš meitenēm. – Augstākās speciālās mācības iestādes, piem., tehnoloģiskais, meža institūts. – Zinātniskas biedrības, piem., Sociālo zinātņu institūts Briselē, Starptautiskais statistiskais institūts, eksperimentālās medicīnas institūts un c.” (SG 1911, 159).

Leksikogrāfisko avotu izpēte liecina, ka dažādos izdevumos atšķiras nozīmes leksiski semantisko variantu sakārtojums secības (svarīguma) ziņā, tādējādi radot neizpratni par lietojuma precizitāti.

Izpētes fakti pierāda, ka termins *institūts* kā augstākās mācību iestādes nosaukuma nomenklatūrdaļa funkcionējis ilgāku laika periodu, taču 1995. gadā pieņemtais Augstskolu likums paredz, ka „augstskolas nosaukumā nedrīkst ietvert vārdu *institūts*” [Augstskolu likuma 3. pants (5)].

Reālā situācija Latvijas izglītības sistēmā apstiprina faktu, ka pašreiz tomēr darbojas 2 institūti: *Rīgas Aeronavigācijas institūts* un *Transporta un sakaru institūts* (sk. 5. pielikumu). Praktiski dzīvē tiek aktualizēta nozīme *institūts* kā *pētniecības iestāde* (2. nozīme PTSV 2000, 69); tā būtību un

funkcijas nosaka Augstskolu likuma 23. pants, piemēram, *Liepājas Universitātes Kurzemes Humanitārais institūts*.

Konservatorija

Leksikogrāfiskie avoti norāda, ka termina *konservatorija* cilme saistāma gan ar jaunlatīņu *conservatorium* (SV 1926, 76; SV 1934, 150), gan itāļu *conservatorio* (SV 1969, 352; LPE 5. (1) sēj., 1984, 302; ISV 2005, 384), dažkārt norādītas abas cilmes valodas (LKV 9. sēj., 1933, 17405). Zināmā mērā tas izskaidro šī termina rakstības dažādās formas: *konservātorija* (SV 1926, 76; SV 1934, 150) un *konservātōrija* (SG 1933, 177) ar garajiem patskaņiem pēc jaunlatīņu valodas parauga un ar īsajiem patskaņu burtiem *konservatorija* (SG 1911, 228; SV 1969, 352; SV 1999, 386).

A. Kronvalda leksikogrāfijas materiālos termins dots vācu valodai atbilstošā formā *konzervatoriums*, (sal. vācu val. *Conservatorium*) ar atbilstošu skaidrojumu “muzika=skola” (Kronvalds 1869, nr. 59). Šāda forma sastopama arī 19. gadsimta 60. gadu laikrakstos kopā ar nozīmes skaidrojumu, piemēram, *konzervatorija* (PA 1863, nr. 2), arī “Šīs muzikas skolas sauc par *konzervatorijām*” (PA 1862, nr. 2). Sākotnēji sinonīmiski lietotie termini *mūzikas skola* un *konservatorija* nozīmes ziņā ir diferencējušies un pašreiz apzīmē dažādu izglītības pakāpju iestādes (sk. LKV 9. sēj., 1933, 17405).

No mūsdienu viedokļa ideoloģizēts skaidrojums sniegts “Latviešu literārās valodas vārdnīcā” ar norādi uz buržuāzisko Latviju, jo Latvijā tajā laikā konservatorija bija augstākā mācību iestāde. Pirmo reizi norāde uz *koservatoriju* kā vidējo mūzikas iestādi konstatēta LLVV:

„*Konservatorija* – 1. Augstākā mūzikas mācību iestāde (piemēram, Padomju Savienībā, buržuāziskajā Latvijā).

2. Vidējā mūzikas mācību iestāde (piemēram, vairākās Rietumeiropas zemēs)” (LLVV 4. sēj., 1980, 342).

Ed. Ozoliņa sakārtotajā „Svešvārdu vārdnīcā” (vienīgajā) dota arī nozīme, kas saistās ar šī termina rašanās vēsturi: „siltumnīca; mūzikas

augstskola” (SV 1926, 76). Pārējās vārdnīcas, kas izdotas Latvijā līdz 1940. gadam, gan Padomju Savienības periodā, nosauc tikai augstāko izglītības pakāpi: „mūzikas augstākā skola” (SG 1911, 228), augstākā mūzikas skola (SG 1933, 177), mūzikas augstskola (SV 1934, 150), augstākā mūzikas mācību iestāde (SV 1969, 352).

Plašāku ieskatu šī termina attīstības un lietojuma vēsturē sniedz LPE. *Konservatorija* (it. *conservatorio*) – augstākā mūzikas mācību iestāde, kas sagatavo komponistus, atskaņotājmāksliniekus un muzikologus. 16. gs. par konservatoriju sauca bāreņu patversmi, kur bērnus apmācīja dažādos arodos, arī mūzikā (pirmā šāda patversme dibināta Neapolē 1537. gadā). 17. gs. mūzika patversmēs kļuva par galveno mācību priekšmetu. 18. gs. par konservatoriju sāka saukt mūzikas augstskolu .. (LPE 5. (1) sēj., 1984, 302).

Ievērojot Latvijas situāciju, termina *konservatorija* skaidrojumā vārdnīcās akcentēta tieši tā nozīme, kas norāda uz augstāko mācību iestādi.

Ar Ministru kabineta lēmumu 1919. gada 20. augustā dibināta *Latvijas Konservatorija*. 20. gs. 90. gadu sākumā līdztekus politiskajām pārmaiņām *Latvijas Konservatorija* pārdēvēta par *Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmiju* (www.jvlma.lv/latvian/page/948.html, sk. 2008. gada 16. sept.)

Leksikogrāfiskais materiāls ļauj spriest par šī termina nozīmes attīstību ilgākā laika periodā. Šobrīd neviena augstskola Latvijā nav *konservatorija* (kopš 1991. gada). Jaunākajās vārdnīcās minētais termins skaidrots šādi: „Augstākā (dažās valstīs vidējā) mūzikas izglītības iestāde” (PTSV 2000, 85; SV 1999, 386). Iespējams, šajās vārdnīcās derēja iekļaut norādi par to, ka šobrīd termins netiek lietots kā nomenklatūras vienība Latvijas izglītības sistēmā.

Tādējādi termins *konservatorija* kā izglītības sistēmas nomenklatūras vienība Latvijā zaudējis savu aktualitāti, kaut gan „*Ilustrētā svešvārdu vārdnīca*” (2005) joprojām bez piebildēm sniedz skaidrojumu – „augstākā mūzikas mācību iestāde” (ISV 2005, 384).

Koledža

Termins *koledža* ir reģistrēts J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatā”, norādot divas cilmes valodas: „*koležs* (franciski), *koledžs* (angliski) franču un angļu videja vaj augstaka mācības vaj zinātnes iestāde” (SG 1911, 208). Šāds skaidrojums ļauj secināt, ka Eiropā izplatījās gan franču, gan angļu skolu tips.

Latvijā tāda izglītības iestāžu tipa tajā laikā nemaz nebija. Vēlāk leksikogrāfijas materiālos konstatēta norāde tikai uz angļu valodu: angļu *college* (SV 1969, 336; LPE 5. (1) sēj., 1984, 218; SV 1999, 364).

Dzimtes svārstības termina *koledža* lietojumā vērojamas, salīdzinot kaut vai J. Vidiņa „Svešvārdu grāmatas” pirmo un otro izdevumu (1911. un 1933. gadā), vīriešu dzimtē *kolečs* un *koledžs* (SG 1911, 208), bet sieviešu dzimtē *kolledža* un *kollēža* (SG 1933, 165). Līdzskaņu burtu dubultojums pēc cilmes valodas parauga konstatēts ne tikai J. Vidiņa otrā papildinātā izdevuma vārdnīcā, kur tiek dotas vārda paralēlformas: *kolledža* (angl.) (SV 1926, 70; SG 1933, 165) un *kollēža* (fr.) (SG 1933, 165). Blakus jau iepriekšminētajām formām vēl citus variantus valodas vēsturiskās attīstības gaitā (19. gs. beigās) savā pētījumā ir konstatējis J. Baldunčiks: *koleģija*, *kolleģija* (Baldunčiks 1989, 234).

Tā kā aizgūtais termins *koledža* ir jaunākais, kas iekļauts Latvijas izglītības iestāžu tipu un pakāpju sistēmā, tā skaidrojumā un lietojumā ir vērojamas neprecizitātes. Sal. „*koledža* – augstākā vai vidējā mācību iestāde (piemēram, Anglijā, Amerikas Savienotajās Valstīs)” (LLVV 4. sēj., 1980, 299). Nav norādes uz jēdzienisko atšķirību, kas šķir terminu *koledža* no citiem attiecīgās pakāpes nomenklatūras vārdiem. Norāde, kas attiecas tikai uz augstāka tipa mācību iestādi, ir fiksēta Ed. Ozoliņa „Svešvārdu vārdnīcā”. Sal. „*kolledža*, augstāka mācības iestāde” (SV 1926, 70). Jāatzīmē, ka šajā periodā (20. gs. 20. gados) Latvijā bija zināma tikai viena *koledža*: *Angļu-amerikāņu koledža*, kuras direktors bija J. Šmits (Baldunčiks 1983, 153).

Saturiski precīzāks ir PTSV dotais skaidrojums. Sal. „Vidējās vai augstākās izglītības iestāde daudzās pasaules valstīs. Latvijā mūsdienās koledžas attīstās kā augstākās profesionālās izglītības iestādes” (PTSV 2000, 82). Tātad terminoloģiskais skaidrojums diferencē vidējās un augstākās izglītības pakāpes iestādes, norādot, ka Latvijā termins izvēlēts augstākās pakāpes izglītības iestādes tipa apzīmēšanai. To paredz arī Augstskolu likums (sk. iepriekš).

Termina skaidrojumu un izpratni apgrūtina fakts, ka „Latvijā koledžas kā mācību iestāžu tips ir attīstījušās tikai no 1989. gada” (EV I 1991, 318), kad,

dibinot privātās arodscolas un augstskolas, bija brīva izvēle iestādes nosaukuma veidošanā. Vairākas arodscolas tika pārdēvētas par koledžām, līdz Augstskolu likums noteica, ka *koledža* ir izglītības iestāde, kurā īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (Augstskolu likuma 25. pants).

Leksikogrāfijas materiāls liecina, ka „*koledža* radās 13. gs. Anglijā, 17. gs. – ASV; darbojas universitāšu ietvaros vai patstāvīgi, atbilst augstskolai, vidusskolai vai augstākā tipa vidusskolai. Ir arī tehniskās, pedagoģiskās u. c. speciālās koledžas” (LPE 5. (1) sēj., 1984, 218).

Jaunākās svešvārdu vārdnīcas sniedz līdzīgu informāciju: „*koledža* – augstākā vai vidējā mācību iestāde (gk. angļiski runājošajās zemēs); koledžas kā augstskolas bieži ietilpst universitātēs” (SV 1969, 336; SV 1999, 364). Praktiski var secināt, ka Latvijas izglītības sistēmā jēdziens *koledža* un tā nozīme ir pārņemti, kā iepriekš citēts, no „angļiski runājošajām zemēm”.

Latvijā no 1991. gada līdz 2001. gadam bija 2 veidu koledžas: 1) ar 5-gadīgu mācību kursu, kurās apgūst gan vidējo speciālo, gan 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību, piemēram, *Emiļa Melngaiļa Liepājas Mūzikas koledža* un 2) divgadīgas iestādes, kurās pēc vidējās izglītības iegūšanas apgūst jau 1. līmeņa profesionālo augstāko izglītību. Piemēram, *Juridiskā koledža* bija pirmā šāda veida divgadīgā mācību iestāde Latvijā 2000. gadā. Šobrīd tiek lietoti tikai 2. grupas iestāžu nosaukumi. Ja kādā no iestādēm var apgūt divas izglītības pakāpes, tiek veidoti vārdkopnosaukumi (sk. nodaļu par nomenklatūras vārdkopām).

Neuniversitātes tipa profesionālā augstākā izglītība (termins nav minēts PTSV, bet ir Augstskolu likumā), tās attiecības ar akadēmisko augstāko izglītību, koledžas līmenis – tie ir Latvijas izglītības sabiedrībai visumā jauni jēdzieni.

Darba tirgus pieprasījums 20. gs. 90. gadu sākumā pēc profesionāliem ar augstām profesionālajām prasmēm noteica Rietumeiropas valstu izglītības sistēmu reorganizāciju ar mērķi – dažādot augstāko izglītību, veidojot profesionālo augstāko izglītību blakus akadēmiskajai augstākajai izglītībai kā atsevišķu atzaru augstākajā izglītībā.

Daļa augstākās profesionālās izglītības programmu sastāv no diviem posmiem, pēc katra piešķirot noteiktu profesionālo kvalifikāciju. Tādēļ Latvijas izglītības sistēmā bija nepieciešami jauni jēdzieni.

Salīdzinot lielāko kultūrtautu izglītības sistēmu, kura veidojusies vairāku gadsimtu garumā, var secināt, ka tikai dažās valstīs augstākās profesionālās izglītības pirmā posma apzīmēšanai izmanto nosaukumu *koledžas* izglītība. Atkarībā no katras konkrētās valsts vēstures, kultūras un izglītības tradīcijām, tās iestādes, kuras piedāvā augstāko profesionālo izglītību, parasti attiecīgajā valodā tiek sauktas par *augstskolām* kā Nīderlandes un Flandrijas *Hogeschool* vai *arodaugstskolām* (*nozaraugstskolām*) kā Zviedrijas *Yrkeshögskole*, Vācijas *Fachhochschule*, Somijas *Ammatikorkeakoulu*, tiek izmantoti arī citi nosaukumi, kā *Polytechnics* Anglijā (<http://www.aic.lv/tert/>, sk. 2008. gada 20. septembrī = Starptautiskā semināra “Tertiary professional education” noslēguma dokuments, Rīga, 1999. gada 20.–21. maijs).

Apkopotais un analizētais materiāls ļauj secināt, ka augstāka tipa (vidusskolu un augstskolu) nosaukšanai Latvijas izglītības sistēmā galvenokārt tiek izmantoti internacionālismi: *akadēmija*, *institūts*, *universitāte*, *ģimnāzija*, *koledža*, *konservatorija*.

Aizguvumu problēma piesaistījusi ne tikai valodnieku uzmanību, izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūra ir arī dažāda līmeņa iestāžu vadītāju risināmo jautājumu lokā. Augstskolu rektoru padomes darba grupa izstrādājusi rekomendācijas diploma pielikumu aizpildīšanai: „Dokumentu par izglītības dokumentu pielīdzināšanu”. Nepieciešamība izstrādāt šādu dokumentu un jaunu jēdzienu ieviešana augstākās izglītības iestāžu tipveida iedalījumam liecina, ka nomenklatūras sakārtošanas un saskaņošanas jautājums nav vienkāršs, piemēram, iedalījums – *universitātes tipa* un *neuniversitātes tipa augstskolas* u. c.

Svarīga ir arī rektoru padomes izstrādātā dokumenta atziņa, ka augstskolas nosaukumu pēc starptautiskas vienošanās netulko, jo tas var novest pie patvaļīgas vārdu „augstskola”, „koledža” u. c. interpretācijas angļu valodā. Ja augstskola oficiāli nesaucas „universitāte” vai „akadēmija”, tad piebildē norāda, ka nosaukuma tulkojums ir aptuvens.

Uz šīm problēmām skaidri norāda arī promocijas darbā aplūkotie izglītības iestāžu nosaukumi, to semantika un lietojuma specifika latviešu valodā.

2.3. Nomenklatūras vienību veidošana

Izglītības iestāžu nomenklatūras vienību izpēte ļauj konstatēt, ka to struktūrā skaidri var izdalīt vairākus būtiskus darināšanas modeļus. „Noteiktos valodas attīstības posmos bijuši aktīvi vieni vārddarināšanas modeļi, citos atkal pēc šiem modeļiem darināto vārdu īpatsvars valodā samazinājies, tie pakļauti aizmiršanai, izzušanai, aizstāti ar citu struktūru darinājumiem vai arī pastāv kā sinonīmi” (Soida 2009, 28–29).

2.3.1. Defissavienojumi

Analizētajā IZM 2007./2008. mācību gada skolu sarakstā nosaukumu nomenklatūrdaļā konstatēti 3 defissavienojumi: *vidusskola-licejs* (1 skola), *skola-studija* (1 skola) un *internātpamatskola-attīstības centrs* (4 skolas). Šādi savienojumi, kur divi vai vairāki pilnformas vārdi savienoti ar defisi, latviešu valodai nav raksturīgi. „Kā defise, tā biedruzīme latviešu rakstībā ienākusi pēc vācu un krievu valodas parauga” (Blinkena 1969, 380). Latviešu valodas zinātniskajā terminoloģijā defissavienojumos komponenti viens otru tuvāk neraksturo un nepaskaidro, bet gan kopā izsaka vai apzīmē jēdzienu, kurā dažādas reālijas apvienotas kā līdzvērtīgi salikta jēdziena komponenti, kuru starpā nav atributīvu attieksmju, bet kuri funkcionē vienlaicīgi un viens otru papildina (Blinkena 1969, 382; Skujiņa 2002, 115).

A. Blinkena monogrāfijā „Latviešu interpunkcija”, analizējot defises lietojumu un piedāvājot dažādus variantus tā aizstāšanai, secina, ka „defisrakstījums būtu iespējami ierobežojams, bet ne absolūti skaužams. Dažreiz latviešu valodai svešais defisrakstījums izsakāmā jēdziena precīzam attēlojumam ir lietderīgs” (Blinkena 1969, 384). Izvērtējot šāda rakstījuma lietderību jaunākajā izglītības iestāžu nomenklatūrā un salīdzinot to komponentu semantiku, var secināt, ka nozīmes ziņā šādi mākslīgi (dažreiz arī

nepārdomāti) rakstījumā apvienotie termini nozīmes ziņā dublē viens otru, nevis kopā izsaka vienu jēdzienu, tātad neatbilst iepriekšminētajam valodnieku uzskatam, un to lietojums no lingvistiskā aspekta nav attaisnojams.

Promocijas darba autore uzskata, ka katras aplūkotās izglītības iestādes būtību var izteikt, minot tikai vienu, nozīmes ziņā ietilpīgāko un skolas specifikai atbilstošāko nomenklatūras vārdu. Piemēram, *Daugavpils Krievu vidusskola-licejs* pēc būtības ir vidusskola, tādēļ būtu arī atbilstoši saucama par *vidusskolu*. Analizējot citus defisrakstījumus, par lieku uzskatāma nomenklatūras vienība *attīstības centrs*, piemēram, nosaukumā – *Daugavpils logopēdiskā internātpamatskola-attīstības centrs*, jo katra skola, īpaši, ja tās nosaukumā jau ir minēta specializācija, pēc būtības lielākā vai mazākā mērā ir *attīstības centrs*. Šāds termins nav konstatēts arī PTSV (2000).

Var konstatēt, ka ar vienādiem nomenklatūras elementiem veidoti nosaukumi reizēm atšķiras pieraksta ziņā:

Frizieru skola-studija un „*Aija Fashion*” *Modeļu skola un Stila studija*.

Latviešu valodas tradīcijām vairāk atbilst ar sakārtojuma saikli *un* saistītie vārdu savienojumi, kā tas vērojams skolu tipa iestādes nosaukumā: „*Aija Fashion*” *Modeļu skola un Stila studija*. Tomēr abos gadījumos nosaukuma veidotāji nav ņēmuši vērā, ka pats termins *studija* jau tiek lietots ar nozīmi ‘ar mākslu saistīta mācību iestāde’. Sal. „3. nozīme – mācību iestāde, noteikts mācību pasākums, kurā apgūst mākslas meistarības pamatus un kurš parasti ir saistīts ar kādu teātri, mākslinieka darbnīcu” (SV 1999, 757).

Valodnieki uzskata, ka defissavienojumi terminoloģijā pa lielākai daļai radušies tiešā krievu valodas ietekmē, t. i., tulkojot vārdus, ko krievu valodā raksta ar defisi, tiek pārņemts arī atbilstošais defisrakstījums (Blinkena 1969, 383; Skujiņa 2002, 117). Pārskatot atsevišķu izglītības iestāžu nosaukumu vēsturi, uzskatāmi redzams, kuros gados defissavienojumi bijuši aktuāli, jo tie ir saglabāti, pat vairākkārt mainot skolas nosaukumu, piemēram,

1953–1969 *Spāres īpatnējā režīma skola-internāts*

1969–1970 *Spāres palīgskola-internāts*

1970–1991 *Spāres internātskola* (Cēsu ZVA, 757)

vai, piemēram,

1957–1958 *Valmieras kurlmēmo bērnu skola-internāts*

1958–1962 *Valmieras vājdzirdīgo bērnu skola-internāts*

1962–1998 *Valmieras vājdzirdīgo bērnu internātskola* (Valmieras ZVA, 670).

Balstoties uz minētajiem piemēriem, var secināt, ka no krievu valodas tulkotajam jēdzienam *skola-internāts* latviešu valodā atbilstošais saliktenis *internātskola* praksē ieviests 20. gadsimta 60. un 70. gados. Salīdzinot viena tipa skolu nosaukumus dažādos Latvijas reģionos, pārliecinoši redzama krievu valodas dažādā ietekme. Rajonos, kur krievu valodas lietojums ikdienā ir pārsvarā, defīssavienojumi izglītības iestāžu nosaukumos tika nomainīti tikai 20. gadsimta 90. gados, piemēram,

1959–1988 *Tiskādu palīgskola-internāts*

1988–1992 *Tiskādu bērnu-bāreņu un bez vecāku aizgādniecības palikušo bērnu skola-internāts*

1992–1996 *Tiskādu internātskola* (Rēzeknes ZVA, 1058).

Vēsturiski ir konstatēts vēl viens izglītības iestāžu tips *bērnudārzs-skola*, kur defīsrakstījums ir pamatots, ja ar defīsi saistīti divi lietvārdi, kas „izsaka saliktu jēdzienu, kurš sastāv no diviem patstāvīgiem, neatkarīgiem, sakārtojumā saistītiem vārdiem” (Stuite 1980, 57).

Konstatētie piemēri liecina, ka komponentu secība defīsrakstījumos nav konsekventa, iespējams, izkārtojumā ir ievērota svarīguma pakāpe vai iestādes funkciju maiņa. Salīdzinājumam minēti šādi piemēri:

1988–1990 *Kalnecmpju ciema bērnudārzs-skola „Rūķītis”*,

1990–1992 *Kalnecmpju ciema skola-bērnudārzs „Rūķītis”* (Alūksnes ZVA, 24).

2.3.2. Salikteņu darināšana

Viens no produktīviem terminu veidošanas paņēmieniem ir salikteņu darināšana. Kā atzīst V. Skujiņa, salikteņdarinājumi zinātniskajā terminoloģijā ir īpaši produktīvi tāpēc, ka saliktenī ir iespējams uzskatāmi izteikt virsjēdziena

un apakšjēdziena pazīmi un tādējādi īstenot terminu sistēmiskuma prasību (Skujiņa 2002, 88). Salikteņu produktivitāti un izplatību dažādās nosaukumu tematiskajās grupās apliecina arī citu valodnieku pētījumi (Bušmane 2007, 402; Jansone 2003, 174, 180; Kurzemniece 2008, 158; Laumane 1973, 50; Laumane 2005, 353; Pūtele 2008, 85). Noteiktos periodos vienlaikus kā sinonīmi var eksistēt gan salikteņtermini, gan vārdkoptermini. Tā kā latviešu valoda ir ļoti elastīga determinatīvo salikteņu (t. i., tos motivē vārdkopa) darināšanā sintaktiskā veidā (MLLVG 1959, 200), tad šī parādība atspoguļojas arī pedagogijas terminos. Kā atzīmē V. Skujiņa, arī citi valodas pētnieki ir īpaši uzsvēruši salikteņu priekšrocības zinātniskajā terminoloģijā (Skujiņa 1972, 17–33).

Minētās tendences var konstatēt, analizējot izglītības terminoloģiju saistībā ar mācību iestāžu tipiem un izglītības pakāpēm. Latvijas izglītības iestāžu nosaukumu veidošanā, pakāpeniski attīstoties izglītībai kā sistēmai, radās nepieciešamība pēc papildus raksturotājevārdiem visbiežāk lietotajam un izplatītākajam nomenklatūras vārdam *skola*.

Veidojot salikteņus, terminam *skola* ar nozīmi *mācību iestāde* jau kopš tā lietošanas pirmsākumiem tiek pievienoti dažādi raksturotājevārdi, kas tuvāk paskaidro mācību iestādes tipu, piem., *pagasta=skola* (D un B 1868, nr. 3), *tautas=skola* (BV 1870, nr.14), *ziemas=skola* (SDP 1873, 99), *laužu=skola* (BV 1887, 138). „Vārdsavienojumi ar biedrības zīmi un to morfoloģiskie, resp., derivatīvie varianti, bijusi izplatīta un produktīva vārddarināšanas sistēmas vienība 17. gs. tekstos.” (Baltiņa 1995, 104). Uz šo īpatnību norāda arī V. Skujiņa, akcentējuma, ka 17.–19. gs. latviešu rakstu avotos defise, resp., savienojuma zīme (=), lietota, lai parādītu vārdu vai vārda daļu ciešo jēdzienisko saistījumu (Skujiņa 2002, 116).

Šādas vārdkopas ar ģermānismu pirmajā komponentā zināmu laiku lietoja paralēli, kamēr latviskais termins pakāpeniski aizstāja ģermānismu. tas tika aizstāts ar latviskas cilmes vārdu, piem., *kreis=skola – apriņķa skola* (PA 1863, nr. 12), *ķirspēlu=skola* (D un B 1868, nr. 5) – *draudzes=skola* (BV 1869, 488).

Analizējot šo vēstures posmu, svešvārdu aizstāšanu ar latviskas cilmes vārdiem atzinīgi vērtējis valodas vēstures pētnieks R. Grabis: „Rodoties vajadzībai nosaukt kādas zinātnes nozares jēdzienus, kā arī noskaidrot šo jēdzienu būtību un savstarpējās sakarības, nepieciešamo izteiksmes līdzekļu pamati rodami katrā valodā pašā” (Grabis 1978, 70–88).

Mūsdienās šādiem vārdsavienojumiem atbilst gan vārdkopas, piemēram, *apriņķa skola*, gan salikteņi, piemēram, *pagastskola*.

Patstāvīga termina funkcijā plaši tiek izmantoti sintaktiskie salikteņi, kas veidoti uz attiecīgo vārdkopu bāzes, kad saliktenī nemainītā veidā tiek paturēti vārdkopas pamatkomponenti – parasti lietvārdi, un saliktenis radies, vārdkopas elementiem saplūstot vienā, piemēram, *pamatskola*, *vidusskola*, *augstskola*.

Šo salikteņterminu pirmajā komponentā var konstatēt dažādu vārdšķiru vārdu celmus.

Pētījumi liecina, ka salikteņi veidoti pēc šādiem modeļiem:

1. Visproduktīvākais modelis ir salikteņi, kuru struktūru veido *lietvārds* + *lietvārds*, kur salikteņa pirmais komponents ir substantīvs ar zudušu vienskaitļa ģenitīva galotni, piemēram, analizētajā materiālā tādi ir: *sākumskola*, *pamatskola*, *internātskola*, *jūrskola*, *palīgskola*, *arodskola*.

Izglītības vēstures izpēte rāda, ka šādi ir veidoti arī agrāk lietotie termini, piemēram, *mājskola*, *tautskola*.

Izpētes materiālā ir konstatēts viens saliktenis ar nepārveidotu pirmā komponenta pilnu ģenitīva formu: *vidus* + *skola* = *vidusskola*.

2. Retāk sastopami salikteņi, kuru pirmais komponents ir īpašības vārds, veidojot vārddarināšanas tipu: *īpašības vārds* + *lietvārds*, piemēram, *augst-a* + *skola* = *augstskola*, *privāt-a* + *skola* = *privātskola*.

Arī šiem salikteņiem pirmais komponents ir bezgalotnes formā.

3. Izglītības vēstures materiāli ļauj fiksēt salikteņu konstrukciju, kuru veido *skaitļa vārds* + *lietvārds*, t. i., *pirm-ā* + *skola* = *pirmskola*.

Mazāk raksturīgi ir tādi termini, kuru konstrukciju veido *prievārds* + *lietvārds*, piemēram, *pirms* + *skola* = *pirmsskola*. Sal. *pirms* = *prievārds*, kā

salikteņa pirmā daļa norāda uz „kā pastāvēšanu pirms tā, kas izteikts salikteņa otrajā daļā” (LVV 1987, 632).

4. Promocijas darbā konstatēti arī trīskomponentu salikteņi, ja papildus raksturotājelements pievienots jau saliktenim, kas apzīmē skolas tipu, piemēram, *internātpamatskola, palīginternātskola, privātvidusskola, paraugpamatskola, arodvidusskola*.

Dažādas cilmes elementu apvienošana vienā vārdā ir samērā izplatīts vārddarināšanas veids, īpaši, ja otrais komponents ir aizgūts vārds, kurš latviešu valodā jau ir nostiprinājies. Par tādu būtu uzskatāms termins *skola* un ar šo nomenklatūras elementu veidotie salikteņi, piemēram, *komercskola, reālskola*. Valodniecībā ir pārstāvēts arī otrs viedoklis, ka salikteņi, kuru komponenti ir internacionālismi, parasti tiek aizgūti jau gatavā veidā. Piemēram, *neogimnāzija, reālgimnāzija, progimnāzija*.

Apkopojot izglītības iestāžu nomenklatūras vienības, var konstatēt, ka salikteņi veidoti pēc stabiliem izglītības iestāžu nomenklatūras paraugiem un jauni to darināšanas modeļi netiek ieviesti.

Nozīmes ziņā piesaistītie komponenti var izteikt gan skolas pakāpi: *pamatskola, vidusskola, augstskola*, gan specializāciju: *palīgskola, jūrskola*, gan vispārinājumu: *arodskola*, gan kādu speciālu skolu tipu: *internātskola, internātvidusskola, internātpamatskola*.

Nomenklatūrā iekļaujamie salikteņi visbiežāk tiek veidoti ar noteiktas nozīmes otrajiem komponentiem (*skola, gimnāzija, vidusskola* u. c.), tāpat, darinot jaunus salikteņus, tiek izmantoti noteiktas nozīmes pirmie komponenti, t. i., atbilstoši termini, piemēram,

arod- *arodskola, arodvidusskola, arodgimnāzija;*

privāt- *privātskola, privātpamatskola, privātvidusskola.*

Izglītības iestāžu nomenklatūras nosaukumu veidošanā kopumā tiek respektētas vispārlietojamās salikteņdarināšanas likumības un ievēroti to darināšanas pamatprincipi. Precīzākai kāda jēdziena izteikšanai, t. i., vairāku būtisku pazīmju nosaukšanai, visbiežāk tiek veidoti vārdkoptermini, kuros parasti viens komponents ir saliktenis.

2. 3. 3. Vārdkopterminu veidošana

Vārdkopterminu veidošana valodā ir samērā izplatīts sintaktiskais terminu darināšanas paņēmiens, „jo vārdkopterminos atsevišķus vārdus apvieno noteiktās sintaktiskās un jēdzieniskās attieksmēs, turklāt katrs komponents paliek kā atsevišķs vārds” (Skujiņa 2002, 106). Izglītības terminoloģijā saistībā ar mācību iestāžu nosaukumiem parasti virsjēdziena terminam tiek pievienots apakšjēdziena apzīmējums, tādējādi veidojot jaunu nomenklatūras vienību skolu nosaukumā. Vārdkoptermini kā nomenklatūras vienības dod lielāku iespēju diferencēt dažādus skolu tipus, vienam un tam pašam pamatvārdam pievienojot dažādus raksturotājelementus. Tādējādi vārdkoptermini, tāpat kā saliktu termini, precīzi rāda terminu sistēmisko raksturu, jo vienā terminā skaidri izteikts gan virsjēdziens, gan apakšjēdziens. Izglītības iestāžu sistēmā vārdkopnomenklatūra nav īpaši produktīvs paņēmiens, vispārizglītojošo iestāžu nomenklatūras vienību veidošanu nosaka Vispārējās izglītības likums (1999), kurā vārdkopnomenklatūra nav paredzēta.

Vēsturiski par nomenklatūras vārdkopām būtu uzskatāmi 1958. gada izglītības reformas likumā noteiktie mācību iestāžu tipi, jo tie minēti jau attiecīgajā likumā un tā arī tika lietoti skolu nosaukumos.

Šī likuma 7. pants noteica galvenos mācību iestāžu tipus, kuri dod pilnu vidējo izglītību: a) *strādnieku vai lauku jaunatnes skola; vispārizglītojošās vakara (maiņas) vidusskolas*, un b) parastās (dienas) vidusskolas pārveidot par *vispārizglītojošām politehniskā darba vidusskolām ar ražošanas apmācību*, kurās personas, kas beigušas astoņgadīgo skolu, iegūst vidējo izglītību un profesionālo sagatavotību darbam kādā no tautas saimniecības vai kultūras nozarēm (Bleiere 2004, 127).

Diferencējot dažādu skolu veidus, vispārinātie nosaukumi *skola, ģimnāzija, vidusskola* lietoti kā vārdkopu neatkarīgie vai saliktu otrie komponenti, bet skolu tipu vai raksturojošu pazīmi (specializāciju) galvenokārt nosaka atkarīgais (pirmais komponents). Izglītības terminoloģijā tādi ir fiksētie nosaukumi: *vakara-maiņu vidusskola, politehniskā darba ražošanas vidusskola, nepilnā vidusskola, profesionālā vidusskola*, arī *arodizglītības skola, profesionālā skola, tehniskā skola*.

Šāda struktūra ir konstatēta arī saistībā ar augstākās izglītības pakāpes nomenklatūras vienībām, piemēram, *Tautas universitāte*, arī *Tautas*

konservatorija (vecākā tāda tipa konservatorija ir dibināta 1922. gada maijā Liepājā; Rīgā un Jelgavā tās nodibināja vēlāk). Šīs vārdkopas izmantotas, lai nosauktu īpašu izglītības iestāžu tipu, kas nav augstākā mācību iestāde.

Lai apzīmētu pakāpenisku pakļautību, vārds *skola* (arī *vidusskola*, *jūrskola*, *koledža* u. c.) var tikt lietots kopā ar atkarīgo komponentu, kas semantiski norāda uz augstākas pakāpes izglītības iestādi, kuras struktūrā ietilpst ar neatkarīgo komponentu nosauktā nomenklatūras vienība, piemēram,

Liepājas Jūrniecības koledžas jūrskola,

Latvijas Jūras akadēmijas jūrskola,

Rīgas Celtniecības koledžas vidusskola,

Valsts robežsardzes koledžas Robežsargu skola,

Transporta un sakaru institūta koledža,

Malnavas koledžas profesionālā vidusskola.

Šādās nomenklatūras vārdkopās ar pārvaldījuma sintaktisko sakaru starp komponentiem atkarīgais komponents vienmēr ir lietvārds vienskaitļa ģenitīva locījumā. Arī citos gadījumos, ja abi vārdkopas komponenti ir lietvārdi, atkarīgais komponents ir lietvārds vsk. ģenitīvā, izņemot *vakara-mainu vidusskola*, kurā ir lietvārds daudzskaitļa ģenitīvā.

Vārdkopnomenklatūra ar īpašības vārdu atkarīgajā komponentā vēsturiski ir bijusi produktīva vārdkopnomenklatūras grupa. Šādās vārdkopās īpašības vārds ar noteikto galotni parasti lietots pamata pakāpē, piemēram, *brīvā universitāte*, *nepilnā vidusskola*, *humanitārā ģimnāzija*. „Īpašības vārda noteiktā galotne raksturo apzīmēto priekšmetu kā noteiktu, zināmu, pazīstamu vai nosaukto īpašību izceļ, to pastiprina” (MLLVG I 1959, 434). Šāda funkcija piemīt īpašības vārdam nomenklatūras vārdkopā, lai noteiktu jēdzienu ietverošajam objektam pretstatā minētu kādu citu objektu. Arī MLLVG I (1959, 442) minēts, ka noteiktās galotnes lietojums nostabilizējies daudzās vārdkopās, īpaši terminos. „Ar noteikto galotni adjektīvs ir vārdkopās, kas apzīmē vienu no noteiktiem diviem vai dažiem priekšmetiem” (MLLVG I 1959, 443). Šādas vārdkopkonstrukcijas izglītības iestāžu nosaukumos parasti lietotas noteiktu objektu grupu nosaukumos, piemēram, *humanitārā ģimnāzija*,

klasiskā ģimnāzija, reālā ģimnāzija, praktiskā ģimnāzija. Šādi nosaukumi lietoti IZM dokumentos, tajos dots arī termina skaidrojums, bet skolu nosaukumos konstatēti reti, jo katru no šiem ģimnāziju tipiem noteicis vidusskolu mācību plāns. Tādēļ vienā skolā varēja darboties vairāki no minētajiem tipiem, bet iestādes nosaukumā raksturojošos vārdus nelietoja.

Īpašības vārds vārdkopas atkarīgajā komponentā tradicionāli lietots tad, ja attiecīgajā laika periodā tas ir bijis vienīgais atbilstošās grupas raksturotājevārds skolu nosaukumu nomenklatūrā, piemēram, septīnklasīgā skola (1946./47. māc. gadā), septīngadīgā skola (sākot no 1948./49. māc. gada), astongadīgā skola (sākot no 1962./63. māc. gada), devīngadīgā skola (no 1989./1990. māc. gada līdz 1992. gadam).

Vienas grupas objektu atšķiršanai var izmantot dažādu vārdšķiru raksturotājelementus, piemēram: tautas universitāte (lietvārds vsk. ģenitīvā), brīvā universitāte (īpašības vārds ar noteikto galotni vsk. nominatīvā), marksisma-ļeņinisma universitāte (defīssavienojums).

Profesionālās izglītības iestāžu nosaukumu veidošanā mēdz izmantot izglītības iestādēm neraksturīgus nomenklatūras vārdus (*centrs, kombināts, iestāde* u. c.), tādos gadījumos uz iestādes darbības mērķi norāda raksturojošais elements (piemēram, mācību centrs) vai kāds no tiem, piemēram, mācību ražošanas kombināts. Dažkārt šīs grupas iestāžu nosaukumi ir īpaši gari (salīdzinot ar citu izglītības pakāpju nosaukumiem), jo nomenklatūras vienību veido 3 vārdi, nosaucot gan izglītības pakāpi (*pamatizglītība*), gan veidu (*profesionālā*), piemēram, *profesionālās pamatizglītības iestāde*.

3. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU NOSAUKUMU IEDALĪJUMS PĒC DIFERENCĒTĀJDAĻAS

Vārdiskais apraksts, kas atklāj ar nomenklatūras vienību nosauktā objekta būtību, norāda uz individuālām atšķirības pazīmēm, bez kurām šo terminu var lietot tikai vispārinošā nozīmē, piemēram, *vidusskola*, *arodskola*, *augstskola*.

Par to īpašus pētījumus ir veikuši arī citu valstu valodnieki, piemēram, izsakot apgalvojumu, ka „katrs nosaukums no citiem līdzīgiem atšķiras ar papildus pazīmēm, veidojot aprakstu” (Канделаки 1973, 63). Arī skolu nosaukumos ietilpstošie elementi dažkārt veido aprakstu (sk. darba 3. 7. apakšnodaļā), bet lielā nosaukumu dažādība liecina, ka joprojām trūkst vienotas koncepcijas par izglītības iestādes nosaukumā iekļaujamiem elementiem.

Apkopotajā skolu nosaukumu kartotēkā neviena no izglītības iestādēm nav nosaukta tikai vienā vārdā. Promocijas darbā veiktie pētījumi ļauj secināt, ka sākotnēji bijis tikai viens raksturojošais vārds: vietas nosaukums vai tā precizējums, retāk personvārds (sk. atbilstošās apakšnodaļas). Pirmās latviešu skolas bieži tika nosauktas to māju vārdā, kurās notikušas mācības, piemēram, bijušajā Pociema pagastā pirmā skola bija *Pīlāgu skola*. Lai skola varētu ātrāk uzsākt darbu, barons skolas vajadzībām atdeva „Pīlāgu” māju (tagad tā ir *Friča Bārdas Pociema pamatskola*). Savukārt Valmieras pagastā 19. gadsimta beigās bija jau 3 skolas, un katrai vajadzēja savu atšķirības zīmi (Latvijas pagasti 2002, 551). Izvēle bija šāda:

Briedes skola (skola atradusies pie Briedes upes),

Pidriķa skola (pusmuižas nosaukums, izmantots personvārds),

Edgara skola (nosaukta barona vārdā, nosaukums saglabājies līdz pat neatkarīgās Latvijas laikam).

Pagastu vēstures dokumenti atklāj interesantus faktus: ja barons bija labs un atvēlēja skolai zemi vai ēkas, tad nereti arī pats lūdza (pieprasīja) nosaukt skolu savā vai sev tuvu cilvēku vārdā, piemēram,

Rankas pagastā *Elizabetes skola* (dibināta 1859. gadā) – nosaukta barona sievas vārdā.

Skolu nosaukumu izpētes fakti apliecina, ka skolas vārds dzīvo ilgāk nekā pati ēka, nosaukumā vēl ilgi saglabājot pirmās skolas ēkas vārdu, tādējādi pierādot nosaukuma došanas svarīgumu.

Piemēram, skolu pirmsākumos pastāvēja tā saucamā *Kēķa skola* Ciemupē (tagad Ogrē), kas atradās krogum līdzīgā ēkā, kurā lielos katlos vārīts ēdiens. Tā arī radies nosaukums. Pati ēka jau 1873. gadā pēc Ikšķiles pagasta valdes lēmuma, ar kuru lika šo krogu – skolu noplēst un tajā pašā vietā uzcelt jaunu mūra skolas namu, tika nojaukta. Jau 1874. gada 10. novembrī jaunā skolas ēka tika iesvētīta un atklāta, bet nosaukums *Kēķa skoliņa* kā izglītības iestādes nosaukums kļuva neaktuāls tikai 1969. gadā (Vaida Villeruša. Latvijas Vēstnesis, 2004, 28. janv.).

Var piekrist apgalvojumam, ka nosacīta ekstralingvistiskā realitāte ir saistīta ar nominācijas principu kā normu, kura paredz no lielā diferencējošo elementu klāsta izvēlēties tikai noteiktus elementus, kuru aktualitāti nosaka laikmeta prasības. „Nominācijas principi ir universāla kategorija un izpaužoties atsevišķu pazīmju veidā, atspoguļo nacionālās vai citas specifiskas īpatnības” (Сычалина 2008, 12).

Uz izglītības iestāžu nosaukumiem var attiecināt O. Buša (Bušs 2003, 280–281; Bušs 2008) atziņas par īpašvārdu ārējo semantiku, ko rada pati īpašvārda (kā morfoloģiskas vienības) leksēma, veidojot likumsakarīgus priekšstatus un asociācijas, neatkarīgi no šī vārda leksiskās pamatnozīmes. Ārējā semantikā var izdalīt divus pamatveidus, kurus varētu saukt par etimoloģizējošo semantiku un adresatīvo jeb piesaistes semantiku. Piemēram, antroponīms skolas nosaukumā izraisa priekšstatu, ka tas ir iestādes dibinātāja vai īpašnieka vārds (sk. 3. 3. apakšnodaļu), bet var būt arī tā, ka tas ir apdzīvotās vietas nosaukums, kam pamatā ir personvārds vai kas ir homonīmisks ar personvārdu. Piemēram, *Indras vidusskola* atrodas Krāslavas rajona Indras pagasta Indras ciemā.

Adresatīvo jeb piesaistes semantiku veido priekšstati, kurus īpašvārds rada par attiecīgā apzīmējamā objekta nacionālo, lokālo, reliģisko u. tml. piederību. Piesaistes semantikai raksturīgs varbūtības moments, jo radītais priekšstats dažreiz var izrādīties maldīgs.

Skolu nosaukumos īpašvārdi parasti tiek lietoti kā onomastiskās reālijas. Onomastikas materiāls ietver sevī milzīgu kultūrvēsturisku potenciālu, valodniecībā īpašvārda kultūrvēsturiskā vērtība, pēc darba autores domām, joprojām nav pietiekami apzināta. Reizē ar spēju sniegt recipientam nozīmīgu informāciju, onīmam piemīt arī īpatnība šo pašu informāciju nepaust „nepiederošajiem” (cittautiešiem vai „ārpuskultūras uztvērējiem”), jo īpašvārdi – tās ir specifiskas reālijas, kas attiecas (pieder) fona leksikai (Ражина 2007, 14). Piemēram, *Rīgas ģimnāzija „IVRIT”, Sākumskola „Dartija”, Rīgas sākumskola „Papatya”* (sk. promocijas darba 3. 8. apakšnodaļu).

Normatīvajos materiālos ir akcentēta prasība, atveidojot citvalodu īpašvārdus latviešu valodā, lietot tos ar galotni, kas atbilst latviešu valodas lietvārdu sistēmai (Par vārdu un uzvārdu lietošanu un rakstību latviešu literārajā valodā, 1999). Tā kā uzņēmumu nosaukumos var izmantot īpašvārdus, tad norādījumu 3. punktā noteikts, ka neatkarīgi no tā, vai īpašvārds ir latviskas cilmes vai citvalodu cilmes vārds, uzņēmuma nosaukumā latviešu valodā tas lietojams atbilstoši latviešu valodas rakstībai (izmantojami latviešu valodas burti) un gramatikai (īpašvārds rakstāms noteiktā dzimtē, skaitlī, locījumā, ko rāda vārda galotne) (Skujiņa 1998, 12). Tātad latviešu valodā arī citvalodu vārdiem, tāpat kā latviešu vārdiem, ir lokāmās galotnes, kas atšķiras sieviešu un vīriešu dzimtē (protams, izņemot nelokāmos personvārdus). Promocijas darbā analizētajos nosaukumos Valsts valodas likuma un normatīvo aktu prasības kopumā ir ievērotas.

Ne visu skolu nosaukumos šīs latviešu valodas normas ir ievērotas, piemēram, ebrejiskas cilmes akronīma lietojumā – *Habad Ebreju privātā vidusskola*. Problēmas rodas, ja aizgūtie vārdi tiek lietoti neatbilstoši latviešu valodas likumiem. Tā rezultātā publiskajā telpā ir konstatēti visdažādākie varianti, piemēram,

- Patstāvīga loma ir Rīgas ebreju reliģiskajai draudzei, tās sinagogai Rīgā, Peitavas ielā. Ārpus šīs draudzes darbojas ebreju hasīdisma *Habad Ļubavič* draudze. Šīs draudzes paspārnē darbojas arī 1995. gadā nodibinātā *Habad Ļubavič pamatskola*. ([www.am.gov.lv/lv/ Ministrija/4396/4430/](http://www.am.gov.lv/lv/Ministrija/4396/4430/) – 229k , sk. 2008. gada 14. aug.).
- 1992. gadā no ASV ieceļojušā rabīna Mordehaja Glazmana vadībā sāka darboties hasīdisma novirziena “Habad Ļubavič” kopiena, kurai tagad ir

draudzes Rīgā, Daugavpilī, Liepājā, Ludzā, Rēzeknē, Jelgavā un Jūrmalā. Rīgā darbojas arī 1995. gadā nodibinātā „*Habad Ljubavič*” pamatskola (www.biblesbiedriba.lv/religijuenciklopedija/judaizms/judaizms-latvija.html - sk. 2008. gada 14. aug.).

- Reliģiskā organizācija „*HABAD-ĻUBAVIČ DRAUDZE*” Kronvalda parkā rīkoja ebreju svētkus „Hanuka” (www.tm.gov.lv/lv/jaunami/ - sk. 2008. gada 14. aug.).
- Rīgas privātās ebreju skolas „*Habad - Ljubavič*” mājas lapa. Skolas vēsture, skola, bērnudārzs (<http://www.chabad.lv>, sk. 2008. gada 14. aug.).
- Ebreju privātā vidusskola „*Habad*” (www.one.lv, sk. 2008. gada 14. aug.).

Var piebilst, ka ieteikumi šo nosaukumu veidošanā ir iespējami tikai pēc speciālām studijām un pētījumiem. Tikmēr publiskajā telpā tiek izplatīti Valsts valodas likumam neatbilstoši veidojumi.

3. 1. Administratīvais iedalījums un ģeogrāfiskais nosaukums kā raksturojošais elements

Aplūkotajos 2007./2008. mācību gada skolu nosaukumos iekļautajam nomenklatūras vārdam, piemēram, *pamatskola*, *vidusskola*, *ģimnāzija* tradicionāli ir pievienots viens vai vairāki no raksturojošajiem elementiem.

Tā kā šobrīd Latvijā tiek realizēta jauna administratīvi teritoriālā reforma, tās ietekmē, visticamāk, mainīsies arī skolu nosaukumi, vismaz tā daļa nosaukumā, kura ir saistīta ar administratīvo iedalījumu.

Visvienkāršākā nosaukumu struktūra no šī viedokļa ir Latvijas augstskolām (2007./2008. studiju gadā 30 augstskolas). Toponīms kā diferencējošais elements ietverts 22 augstskolu nosaukumos, bet 8 augstskolu nosaukumos nomenklatūras vārda raksturošanai izmantoti citi tās specializāciju raksturojoši diferencējošie elementi, toponīmu nosaukumā neiekļaujot, iespējams, pieņemot, ka visiem zināms: minētā iestāde atrodas Rīgā, piemēram,

Ekonomikas un kultūras augstskola, Biznesa augstskola „Turība”,

Starptautiskā praktiskās psiholoģijas augstskola, Banku augstskola.

Aplūkojot Latvijas augstākās izglītības iestāžu nosaukumus, vērojama tendence izvēlēties toponīmu, kas nosauc pilsētu, kurā atrodas augstskola: *Daugavpils Universitāte, Liepājas Universitāte, Rēzeknes Augstskola, Ventspils Augstskola*. Toponīms *Rīga* iekļauts 6 augstskolu nosaukumos, piemēram,

Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Rīgas Ekonomikas augstskola, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola.

Toponīms *Latvija* iekļauts 10 augstskolu nosaukumos, 9 no tām atrodas Rīgā, piemēram, Latvijas Jūras akadēmija, Latvijas Kristīgā akadēmija, Latvijas Kultūras akadēmija, Latvijas Universitāte, viena – Jelgavā, t. i., Latvijas Lauksaimniecības universitāte. Faktoloģiski precīzu pamatojumu šādu nosaukumu veidošanai, kāpēc daļai augstskolu, kuras ir vienīgās noteiktā specialitātē, nosaukumā ir iekļauts toponīms Latvija, bet citām – nē, nav izdevies atrast.

Nosaukumā ietvertais toponīms ne vienmēr nosauc precīzu iestādes atrašanās vietu, piemēram, Vidzemes Augstskola (Valmierā). Reģiona nosaukums vietu šajā gadījumā norāda tikai aptuveni. Šī augstskola 1996. gadā tika dibināta kā reģionāls akadēmiskās izglītības un pētniecības centrs, tās dibinātāji bija Vidzemes reģiona pašvaldības sadarbībā ar Norvēģijas Ārlietu ministriju un Lillehammeres augstskolu Norvēģijā (www.va.lv, sk. 2009. gada 16. febr.), tādēļ toponīma izvēle liecina nevis par atrašanās vietu, bet par tās dibinātājiem un paredzamajiem lietotājiem – Vidzemes reģiona vidusskolu absolventiem.

Plašāks reģions ir iekļauts nosaukumā Baltijas Starptautiskā akadēmija. Raksturotājs vārds neizsaka iestādes būtību un specializāciju, jo tajā, tāpat kā jebkurā augstākajā mācību iestādē, var studēt bez teritorijas ierobežojuma.

Aplūkojot Latvijas IZM apkopotajā izglītības iestāžu sarakstā iekļauto 1429 skolu nosaukumus, tajos vērojama liela dažādība administratīvās teritorijas un ģeogrāfiskā nosaukuma norādē.

Administratīvās teritorijas nosaukums, kurā atrodas skola, lielākoties tiek minēts pats pirmais. Viens no raksturīgākajiem skolu nosaukumu tipiem ir V + N (V = vieta, N = nomenklatūras vārds), piemēram, Ošupes pamatskola vai Naukšēnu vidusskola. Nereti tie ir divi, viens otru precizējoši vārdi. Piemēram, Rīgas Imantas vidusskola (V1 + V2 + N).

Ģeogrāfiskais nosaukums un administratīvi teritoriālā vienība (dažkārt pat vairākas) bieži sakrīt, tādēļ praktiski pēc nosaukuma vien nav iespējams noteikt, kuras vienības (ģeogrāfiskās vai administratīvās) nosaukums ietverts skolas nosaukuma struktūrā, tā noskaidrošanai nepieciešama papildus informācija.

Vēsturiski administratīvi teritoriālais iedalījums ir valsts teritorijas iedalījums tipveida vienībās un šo vienību attiecību noregulējums (EV 1. sēj., 1991, 9).

Analizējot vēstures liecības, var secināt, ka ir bijusi dažāda pieeja un sistēma sava laika objektu uzskaitē. Šī iemesla dēļ Vidzemē un Kurzemē no dzimtbūšanas atcelšanas līdz Pirmajam pasaules karam dominējošais uzskaites objekts bija *muiža*, kas pildīja vietējā centra lomu (Latvijas ciemi, 2007, 11). Piemēram, Jelgavas draudzē 1875./76. mācību gadā:

Hercogmuižas 2 kl. skola (1875./76. m. g.),

Pētermuižas 2 kl. skola (1875./76. m. g.),

Ozolmuižas 2 kl. skola (1875./76. m. g.).

Muižu nosaukumiem arī pašreizējā toponīmijā ir liela nozīme, jo pēc dzimtbūšanas atcelšanas uz muižu bāzes veidojās *pagasti*, kuri pārņēma muižu nosaukumus (sk. Latvijas ciemi, 2007, 11). Nereti tie sastopami arī mūsdienu skolu nosaukumos, ja vien ir izdevies saglabāt vai atjaunot vēsturisko toponīmu, jo 1937. gadā vārds *muiža* toponīmos tika likvidēts vēsturiskās situācijas un ideoloģijas dēļ. Sal. *muiža* – feodālā zemes valdījuma saimniecisks un administratīvs centrs; šāds centrs kopā ar tam pakļauto zemnieku zemi (LLVV 5. sēj., 1984, 284).

Tā kā jēdziens *muiža* vairāk asociējas ar lauku apdzīvotajām vietām, bet administratīvo robežu paplašināšanās un izmaiņu dēļ reizēm tā ir kļuvusi par pilsētas daļu, tad norādei nosaukumā jābūt precīzākai, piemēram, Strazdumuižas internātvidusskola – attīstības centrs vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem ir vienīgā šāda veida skola Latvijā, bet nosaukumā trūkst norādes, ka tā atrodas Rīgā. Par labāku (jo precīzāks) atzīstams variants,

piemēram, *Rīgas Bišumuižas pamatskola*, *Rīgas Anniņmuižas vidusskola*, kur iekļauts lielākas administratīvās teritorijas nosaukums.

Tagadējais teritoriālais iedalījums noteikts Latvijas Republikas Augstākās Padomes likuma 1. pantā „Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu”, kas pieņemts 1991. gada 6. jūnijā (ZINOTĀJS 29/30 1991.08.01.), un tas paredz, ka administratīvā teritorija ir Latvijas teritorijas iedalījuma vienība, kurā valsts pārvaldes institūcijas un pašvaldība savas kompetences ietvaros realizē pārvaldi. Likumā ir definētas arī Latvijas Republikas administratīvās vienības hierarhiskā secībā: Latvijas Republika sastāv no Vidzemes, Latgales, Kurzemes un Zemgales (šis iedalījums ir ļoti plašs un neatbilst IZM struktūrai, skolu nosaukumos tas neparādās), minētos apgabalus iedala šādās **administratīvajās teritorijās**:

1. Apriņķos – šis iedalījums skolu nosaukumos 2007./2008. mācību gada sarakstā nav konstatēts, bet bijis aktuāls 20. gadsimta 20. gados, piemēram, *Rīgas apriņķa pašvaldības vidusskola Pļaviņās* (1925./26. māc. g.), *Ludzas apriņķa arodu skola* (1924./25. māc. g.). Iespējams, ka *apriņķis* pēc jaunā administratīvi teritoriālās reformas likuma teritoriāli ir daudz lielāks nekā 20. gadsimta 20. gados, „apriņķis – administratīvā teritorija, kas sastāv no novadiem un republikas pilsētām. Apriņķu izveidošanu nosaka īpašs likums” (likuma grozījumi 2005. gada 7. aprīlī, Ziņotājs, 2005, Nr. 20).

2. Republikas pilsētās; atbilstošais toponīms skolu nosaukumos minēts, taču bez diferenciacijas: republikas vai rajona pilsēta, tomēr pašu administratīvā iedalījuma nomenklatūras vārdu *pilsēta* lietojot reti, piemēram, *Liepājas pilsētas 11. vidusskola*, *Jūrmalas pilsētas Kauguru vidusskola*, *Daugavpils pilsētas Centra ģimnāzija*, bet *Jelgavas 1. ģimnāzija*, *Liepājas internātpamatskola*, *Daugavpils 9. pamatskola*. Termins *valstspilsēta*, kas pieņemts Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2008. gada 13.maija sēdē termina *republikas pilsēta* vietā, izglītības iestāžu nosaukumos nav konstatēts (LZA TK protokols Nr. 4/1085 2008. gada 28. maijā).

3. Rajonos, piemēram, Ludzas rajona vakara vidusskola, Talsu rajona sporta skola, Ventspils rajona Bērnu un jaunatnes sporta skola;

Savukārt Latvijas **rajonos** iedala administratīvajās teritorijās, kas ir iekļautas arī skolu nosaukumos, piemēram:

- 1) **rajonu pilsētas** – Ludzas pilsētas ģimnāzija, Balvu pilsētas ģimnāzija;
- 2) **rajonu pilsētas ar lauku teritoriju** – Ikšķiles pilsētas ar lauku teritoriju domes Vispārējās pirmsskolas izglītības iestāde „Urdaviņa”, Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju domes mūzikas skola;
- 3) **pagasti** – Zirņu pagasta pamatskola, Grobiņas pagasta sākumskola;
- 4) **novadi** – Ilūkstes novada neklātienes vidusskola, Līvānu novada vakara (maiņu) vidusskola, Kandavas novada Bērnu un jaunatnes sporta skola.

20. gadsimtā Latvija dažādu politisko notikumu rezultātā piedzīvoja vairākas administratīvi teritoriālā iedalījuma izmaiņas (gubernas, apriņķi, pilsētas, pagasti). „Valodu likuma īstenošanas rezultātā latviešu valoda nostiprinās visās sociolingvistiskajās sfērās. Piemēram, īstenojot valsts administratīvi teritoriālo, kā arī zemes reformu, ir jānodrošina vēsturisko vietvārdu atjaunošana. Pārkārtojumi lauksaimniecībā ir iznīdējuši daudzas viensētas un prāvas lauku apdzīvotas vietas. Jaunveidotie lielsaimniecību centri un palīgcentri radījuši vietvārdu pārbīdi, kultūrvidei svešu nosaukumu ieviešanu, vietu nosaukumu izskaušanu ar numerācijas palīdzību un citas negatīvas parādības” (Īpašvārdu rakstība 1998, 3). Piemēram, aplūkosim vienas konkrētas skolas nosaukuma maiņu šo ekstralingvistisko faktoru ietekmē. Uzskatāmi vēsturiskās pārmaiņas laikmetu griežos redzamas tagadējās *Gulbenes rajona Rankas pagasta Rēveļu pamatskolas* nosaukumā, kur mainās gan administratīvi teritoriālais iedalījums, gan paša pagasta nosaukums atbilstoši katra laika perioda pieņemtajiem likumiem:

No 1944. g.– 1945. g. Cēsu rajona Rankas Elizabetes nepilnā vidusskola;

No 1948. g. – 1949. g. Gaujienas rajona Rēveles septiņgadīgā skola;

No 1957. g. – 1959. g. Smiltenes rajona Rēveļu septiņgadīgā skola;

No 1960. g. – 1962. g. Gulbenes rajona Rēveļu septiņgadīgā skola, bet skolas ēka savu atrašanās vietu nav mainījusi, saglabājies arī 7 gadu ilga mācību posms.

Tāpat *Rīgas 13. vidusskolas* administratīvā pakļautība no 1951. gada līdz 2002. gadam ir mainījusies 5 reizes (skolas vēsturiskā izziņa <http://www.r31vsk.lv/> un www.school13.lv/ sk. 2008. gada 29. aug.), kaut gan formāli lielākoties mainījies tikai Rīgas rajona nosaukums. Šīs pārmaiņas atspoguļojas Rīgas 13. vidusskolas nosaukumā:

No 1951. – 1959. gadam *Rīgas Staļina rajona 13. vidusskola*;

No 1959. gada *Rīgas Proletāriešu rajona 13. vidusskola* (sakarā ar Staļina rajona likvidāciju);

No 1962. gada *Rīgas pilsētas Oktobra rajona 13. vidusskola* (sakarā ar Rīgas pilsētas administratīvām izmaiņām tika izveidots Oktobra rajons);

No 1990. gada *Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona 13. vidusskola* (Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija 1990. gada 28. janvāra lēmums Nr. 45).

Minētajos nosaukumos vietvārds ir tas, kas konkretizē attiecīgās skolas nosaukumu. Ja nosaukumā īsināšanas dēļ vietvārds tiek atmests vai nav minēts vispār, bieži rodas neskaidrības. Valodas praksē ir konstatēti 86 skolu nosaukumi arī bez ģeogrāfiskajām norādēm, piemēram:

Friča Brīvzemnieka pamatskola (Rīgā),

Habad Ebreju privātā vidusskola (Rīgā),

Kr. Valdemāra pamatskola (Gulbenes rajona Beļavas pagastā),

Kr. Barona pamatskola (Tukuma rajona Viesatu pagastā),

Sākumskola „Dartija” (Bauskas rajona Iecavas novada Iecavas pagastā),

Eksperimentālā Kristīgā vidusskola "Staburadze" (Jūrmalā),

Sākumskola „UNIVERSUM” (Valmierā).

Sastopami arī tādi nosaukumi, kuros simboliskais nosaukums ļauj secināt, ka šī iestāde atrodas Rīgā, piemēram, *Skolu komplekss „Rīgele”*. Līdzīgi veidoti daži speciālo skolu nosaukumi, kuros toponīms iekļauts simboliskajā nosaukumā, piemēram, *Sociālās korekcijas izglītības iestāde „Naukšēni”* (Valmieras rajona Naukšēnu pagastā), *Sociālās korekcijas izglītības iestāde „Strautiņi”* (Alūksnes rajona Alsviķu pagasta Strautiņu

ciemā). Minēto skolu dibinātāja ir Izglītības un zinātnes ministrija, tās ir attiecīgās ministrijas pakļautībā, tāpēc šādu nosaukumu veidošana ir loģiska.

Aplūkojot izglītības iestāžu nosaukumus, kuros netiek izmantots toponīms, rodas pamatotas grūtības skolas atrašanās vietas noteikšanā. Varbūt bez toponīma kā raksturotājevārda var iztikt Rīgā, jo atbilstoši iepriekš minētā likuma 2. pantam Rīgas pilsēta ir Latvijas Republikas galvaspilsēta, taču vienveidības un konsekvences dēļ vēlams to iekļaut pilnā skolas nosaukumā, īpaši, ja ar vienādu nosaukumu sastopams gan pagasts, gan pilsēta un administratīvā iedalījuma vienība, kas minēta nosaukumā, ir tā, kas diferencē iestādes atrašanās vietu, ja dažādas administratīvā iedalījuma vienības (*pilsēta*, *pagasts*) apzīmētas ar vienu toponīmu, piemēram, Olaines pagasta sākumskola un Olaines 1. vidusskola,

Grobiņas pagasta sākumskola un Grobiņas vidusskola, Grobiņas ģimnāzija.

Analizējot izglītības iestāžu nosaukumus teorētiskā aspektā, var konstatēt, ka nav iespējams veidot izglītības iestāžu nosaukumus, tikai balstoties uz administratīvā iedalījuma 9. pantu (Apdzīvotā vieta ir teritorija, kurā pastāvīgi dzīvo cilvēki un kurā ir izveidoti materiāli priekšnoteikumi teritorijas apdzīvošanai) un 10. pantam par apdzīvotajām vietām (likuma II daļa „Apdzīvotās vietas”), lietderīgāks ir sīkāks iedalījums, kas attiecas uz administratīvo teritoriju iedalījumu. Likumā noteiktais apdzīvoto vietu iedalījums [10. pants. Latvijā ir šādas apdzīvotās vietas: 1) pilsētas, 2) lauku apdzīvotās vietas (ciemi, viensētas)] teritoriālo struktūru nenosaka pilnīgi.

Izglītības iestāžu nosaukumos no 52 rajonu pilsētām un 9 republikas pilsētām nomenklatūras vārds *pilsēta* izmantots reti.

Konstatēts, ka vienveidības administratīvā iedalījuma lietošanā izglītības iestāžu nosaukumos nav pat vienā pilsētā Latvijas teritorijā, piemēram,

Rīgas pilsētas Pļavnieku ģimnāzija un Rīgas Pļavnieku sākumskola;

Bauskas 1. vidusskola, bet Bauskas pilsētas 2. vidusskola;

Cēsu 1. pamatskola un Cēsu pilsētas pamatskola;

Jūrmalas pilsētas sākumskola „Zvaniņš” un Jūrmalas sākumskola „Atvase”.

Pašreiz situācija valstī ir izveidojusies tāda, ka *ciems*, kas kā administratīvi teritoriāla vienība bija no 1945. gada līdz 1991. gadam (sk. iepriekš minētā likuma 10. pantu), šobrīd tiek saukts par *apdzīvotu vietu laukos*. Līdz ar lauku skolu likvidāciju jēdziens *ciems* palicis tikai tajos skolu nosaukumos, kur *ciems* ir toponīma sastāvdaļa, piemēram,

Friča Bārdas Pociema pamatskola (Limbažu rajona Katvaru pagastā),

Briežuciema pamatskola (Balvu rajona Briežuciema pagastā).

Pēc vairākkārtējām teritoriālajām reformām ir izveidojusies situācija, ka *ciems* „izaudzis” par *pilsētu* (Kalnciems Jelgavas rajonā). *Kalnciema* skolu nosaukumi bieži maldina nezinātājus, jo Lielupes kreisajā krastā atrodas *Kalnciema pilsēta*, kuras teritorijā ir *Kalnciema pilsētas pamatskola*, bet kam gan var ienākt prātā, ka *Kalnciema pilsētas vidusskola* atrodas Valgundes novadā Lielupes labajā krastā (<http://www.kalnciemavsk.lv>, sk. 2008. gada 31. okt.). *Kalnciema 2 kl. skola* darbojusies jau 1875./76. mācību gadā un pēc skolēnu skaita bijusi tikpat liela kā *Svētās Annas baznīcas skola* Jelgavā, tas nozīmē, ka ciems sen jau bija sasniedzis pilsētas izmērus.

Savukārt likumā minēto *viensētu* nosaukumu iekļaušana mācību iestādes nosaukumā bija svarīga skolu pirmsākumos, kad vienas apdzīvotās teritorijas robežās tas bija viens no apzīmētāju lietošanas motivācijas veidiem skolu atšķiršanai.

Vienīgais nosaukums, kur mājas vārds iekļauts skolas nosaukumā, ir 1995. gadā dibinātā vispārizglītojošā sākumskola *Grašu bērnunams-skola* (mājas nosaukums – Grašu muiža – Madonas rajona Cesvaines lauku teritorijā)

Pēc padomju varas nodibināšanas tika mainīts Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums. 1945. gadā pagasti tika sadalīti **ciemos** (nelikvidējot pašus pagastus). 1949. gada 31. decembrī ar LPSR Augstākās Padomes Prezidija dekrētu „Par lauku rajonu nodibināšanu Latvijas PSR sastāvā” tika izveidoti **rajoni**. **Apriņķi** un **pagasti** tika likvidēti, bet par administratīvās teritorijas pamatvienību kļuva ciems (Latvijas ciemi 2007, 9). Šī vēsturiskā atkāpe izskaidro administratīvo vienību nomenklatūras maiņu skolu nosaukumos padomju periodā, piemēram, *Skrundas ciema nepilnā vidusskola*

(no 1945. gada – 1968. gadam). No 1999. gada *ciems* ir apdzīvota vieta, nevis administratīva teritorija.

Izlates veidā analizētajā citu periodu (ne padomju) kartotēkā *ciems* skolu nosaukumos nav konstatēts. Iemesls varētu būt šī vārda dažādās semantiskās funkcijas. „Latviešu konversācijas vārdnīcā” (LKV 2. sēj., 1928–1929, 3901) par *ciemu* saukts viens no vairākiem lauku apdzīvoto vietu tipiem, t. i., *tuvā apkārtnē celta ciematu (viensētu) grupa ar kopēju novadu*, savukārt padomju laika izdevumos vārds *ciems* attiecināts tikai uz administratīvi teritoriālu vienību. Tā kā *ciems* ir lauku teritorijas administratīvā iedalījuma vienība, obligāti vajadzētu minēt arī lielāku teritoriālo vienību, kurā ciems atrodas, piemēram, Mežciema pamatskola, Ilģuciema sākumskola un Ilģuciema vidusskola (Rīgā), Lejasciema vidusskola (Gulbenes rajonā), Briežuciema vidusskola (Balvu rajonā).

Pārejas noteikumi (2006. gada 28. septembra likuma redakcijā) paredz izveidot apriņķus līdz 2010. gada 1. janvārim. Spriežot pēc iepriekš teiktā, var secināt, ka tas nozīmē daudzu skolu nosaukumu maiņu. Par to liecina arī neliels ieskats sagatavotajos projekta materiālos, kuros nosauktas jaunās administratīvās vienības: apriņķi, republikas pilsētas un novadi. (Savukārt Novadu administratīvās teritorijas iedala šādās teritoriālā iedalījuma vienībās: *novada pilsētās* un *novada pagastos*.)

Lai gan jaunais jēdziens *novads* vēl ir tikai projektā, tas jau ir iekļauts pirms reformas izveidoto novadu skolu nosaukumos, piemēram, Līvānu novada vakara (maiņu) vidusskola.

Veidojot skolas nosaukumu ar administratīvi teritoriālā iedalījuma raksturotājvārdu, nereti ir vērojamas nekonsekvences un liela dažādība, piemēram, visas skolas atrodas Alūksnē, bet vietu norādošais vārds konstatēts 3 dažādos variantos, nosaukumu dažādību varētu skaidrot ar to, ka skolām ir dažādas dibinātājorganizācijas, piemēram:

Alūksnes rajona vakara (maiņu) un neklātienes vidusskola (dibinātāja – rajona padome, 1947. gada arhīva izziņa),

Alūksnes vidusskola (dibinātāja – pilsētas padome 1950. gadā),

Alūksnes pilsētas sākumskola (dibinātāja – pilsētas dome 1992. gadā).

Tomēr arī vienas dibinātājorganizācijas ietvaros nosaukumi mēdz būt noformēti dažādi, piemēram, visas skolas atrodas Aizkrauklē, bet nosaukums katrai veidots citādi, kaut gan dibinātājs ir viens:

Aizkraukles novada ģimnāzija (dibinātāja – novada dome 1993. gadā),

Aizkraukles pagasta sākumskola (dibinātāja – novada dome ar pagasta padomes lēmumu 1991. gadā),

Aizkraukles pilsētas sākumskola (dibinātāja – novada dome ar pilsētas TDP IK lēmumu 1993. gadā),

bet Aizkraukles vakara (maiņu) vidusskola (dibinātāja – novada dome ar pilsētas domes lēmumu 1999. gadā).

Atsevišķu nosaukumu analīze pierāda, ka saistībā ar administratīvo iedalījumu skolu nosaukumi ir nevajadzīgi pagarināti, piemēram, *Jaungulbenes pagasta Gulbīša vidusskola* – nosaukumā ir iekļauta lieka informācija, jo pagastā ir tikai viena skola. *Gulbītis* – adreses precizējums pagasta teritorijā; tāpat vienīgajai Gulbenes pamatskolai – *Gulbenes Bērzu pamatskola* – nosaukumā varētu iztikt bez apzīmētāja, kas nav vietas nosaukuma precizētājs, bet raksturo skolas apkārtni, kurā auguši bērzi skolas izveides laikā 20. gadsimta 90. gados (intervija ar skolas direktori Viju Čakari 2008. gada 24. septembrī).

Nereti pārprastas vietvārdu standartizācijas dēļ par oficiāliem apstiprināti latviešu valodas tradīcijām neatbilstoši (kļūdainā formā) uzrakstīti ciemu nosaukumi, tādējādi apgrūtinot gan dokumentu sagatavošanu, gan to lietošanu. Turklāt *kārtējās reformas dēļ ciemiem mēdz būt vairāki nosaukumi* vai nosaukumu varianti, kas apgrūtina noteikt to atrašanās vietu. Piemēram,

Liepājas Ceļojošā leļļu teātra aktieri stāsta: „Izrāžu grafiks tiek sastādīts jau pirms vairākiem mēnešiem. Reiz, ieradusies kādā Latgales ciemā un nevarēdami atrast skolu, kurā sarunāta izrāde, nolēmuši: nu jāpajautā taču kādam vietējam iedzīvotājam. Pajautājuši. „Vai, jūs skolu meklējat!” uzrunātais onkulītis bijis pagalam pārsteigts. „Tad jūs esat nokavējuši, jo mūsu ciema skola ir nodegusi.” Nu bija laiks brīnīties aktieriem: „Vai tad sen?” „Sen, bērniņi, sen,” sarunai pievienojusies kāda pienākusi mammīte, „nu jau kādi pieci gadi vismaz būs!” Izrāde tomēr notika, jo izrādījās, ka pirms pieciem gadiem nodegušās skolas vārdā tagad saucas kaimiņu ciema skola, tikai, vienojoties par izrādi, tās direktore bija aizmirsusi aktierus brīdināt, ka skola atrodas blakus ciemā” (Kurzemes Vārds, 2000, 10. janv.).

Mēdz būt arī otrādi – dažādām vietām Latvijā ir vienāds nosaukums, tādēļ, neminot rajonu, kurā skola atrodas, rodas vienādi ieraksti gan Uzņēmumu reģistrā, gan IZM skolu sarakstā. Pārpratumi var rasties ne tikai ikdienas, bet arī oficiālajā saziņā, piemēram, maldinoša informācija par skolas beigšanu, iesniedzot dokumentus augstākas pakāpes izglītības iestādē. Skolas nosaukuma atpazīstamība un lietojums mūsdienu situācijā parasti pārsniedz vienas administratīvi teritoriālās iedalījuma vienības robežas, tādēļ gadījumos, ja veidojas homonīmi pagastu nosaukumi, noteikti nosaukumā jāmin arī rajons. LR Uzņēmumu reģistrā konstatēti vairāki vienādi ieraksti (iestādes reģistrācijas numuri gan atšķiras):

- *Salas pamatskola* (Rīgas rajona Salas pagasts)
Salas pamatskola (Preiļu rajona Saunas pagasts)
- *Sikšņu pamatskola* (Alūksnes rajona Virešu pagasts)
Sikšņu pamatskola (Liepājas rajona Dunikas pagasts)
- *Skultes pamatskola* (Limbažu rajona Skultes pagasts)
Skultes pamatskola (Rīgas rajona Mārupes pagasts)
- *Vītolu pamatskola* (Ludzas rajona Malnavas pagasts)
Vītolu pamatskola (Rēzeknes rajona Sakstagala pagasts)
- *Zemgales vidusskola* (Tukuma rajona Slampes pagasts)
Zemgales vidusskola (Daugavpils rajona Dēmenes pagasts)

Pilsētās teritoriālais iedalījums ir sīkāks, bieži tas ir tikai ģeogrāfiskais iedalījums, tādēļ pēc nosaukuma vien, nezinot papildus informāciju, tas nav nošķirams un bez adreses šādos gadījumos neiztikt.

20. gadsimta 90. gados skolēnu pievilināšanai (citādi to grūti izskaidrot) vairākās pilsētās tika izmantots apzīmētājs *centra*, tādējādi ne tikai norādot aptuvenu atrašanās vietu, bet uzsverot, ka skola ir īpašāka, parasti vadošā un noteicošā iestāde savā grupā. Sal. „*centrs* 3. nozīme – Administratīvi, ekonomiski nozīmīga (teritorijas, apdzīvotas vietas) daļa; 4. nozīme – Galvenā, arī vadošā daļa (kādā sistēmā)” (LLVV 2. sēj., 1973, 172).

Piemēram, Liepājā 1992. gadā nosaukumu vajadzēja dot vienlaikus divām sākumskolām, kuras tika atdalītas no vidusskolām kā atsevišķas juridiskas vienības, un katrai kā raksturojošais elements tika izvēlēts pilsētas konkrētas daļas nosaukums, tādējādi izveidojās *Liepājas Ezerkrasta*

sākumskola un *Liepājas Centra sākumskola*, kura ir vienīgā sākumskola nosacīti pilsētas centrā. Šāds apzīmētāju lietojums ir loģiski pamatots, jo, lai nosauktu kādu skolu par *centra*, jābūt vēl kādai ar citu šīs pašas semantiskās grupas (šajā gadījumā – mikrorajona) apzīmētāju. Šāda tipa apzīmētājs ir lieks, piemēram, Smiltē, *Smiltēnes Centra vidusskola*, jo Smiltē ir tikai viena vidusskola. Nosaukums izvēlēts apzināti, jo 1. vidusskola atguvusi vēsturisko nosaukumu – ģimnāzija, bet 2. vidusskolas kolektīvs nav bijis mierā ar apzīmējumu – *otrā* divu iemeslu dēļ: gan tāpēc, ka tas nozīmē skaitīšanas secību, t. i., kāds vienmēr ir priekšā, gan tāpēc, ka tradicionāli padomju laikā 2. vidusskola Latvijā bija krievu plūsmas skola (intervija ar Smiltēnes Centra vidusskolas direktori Ilzi Verginu 2008. gada 4. novembrī).

Līdzīgā veidā ir noskaidrota situācija, kura skolu nosaukumu veidošanā ir radusies Daugavpilī. Pilsētā ir divas ģimnāzijas, turklāt abas atrodas pilsētas centrā: *Daugavpils Valsts ģimnāzija* (bijusī 1. vidusskola) un *Daugavpils Centra ģimnāzija* (bijusī 4. vidusskola), sarunā ar promocijas darba autori Centra ģimnāzijas direktore Nadežda Hertmane atzīst, ka kvalitātes ziņā abas ģimnāzijas ir līdzvērtīgas, tādēļ apzināti izvēlēts konkretizējošs raksturotājs kā kvalitātes rādītājs (intervija 2008. gada 4. novembrī).

Aplūkojot Rīgas skolu sarakstu, redzams, ka no Rīgas Centra rajona 18 skolām *pilsētas rajona* nosaukums izmantots tikai trijos gadījumos:

1) *Rīgas Centra sākumskola*, kurai atbilst skolas citos Rīgas rajonos: *Rīgas Pļavnieku sākumskola*, *Rīgas Imantas sākumskola*,

2) *Rīgas Centra humanitārā ģimnāzija*, kaut gan humanitārā ģimnāzija Rīgā ir tikai viena, tādēļ apzīmētājs – *centra* –, šķiet, nosaukumā ir lieks,

3) *Rīgas Centra daiļamatniecības pamatskola*, (nosaukums veidots 1992. gadā), bet Rīgā ir pamatskola ar līdzīgu novirzienu, kurai bija nepieciešams papildus apzīmētājs, jo nosaukums tika veidots vēlāk – 2000. gadā, t. i., *O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskola*, atjaunojot vēsturisko nosaukumu.

Republikas galvaspilsētā Rīgā var konstatēt arī cita veida savdabīgi veidotus skolu nosaukumus. Rīgā trūkst vienotu uzskatu par pilsētas daļu

nosaukumiem un to klasifikāciju: *pilsētas daļa, mikrorajons* vai vienkārši *rajons*. Oficiāli eksistē tikai administratīvais iedalījums *rajonos* un *priekšpilsētās*. Pēc šāda principa ir sastādīts Rīgas skolu saraksts. Citu oficiālu norādījumu (noteikumu) par mikrorajoniem nav. Sal. „*Mikrorajons – Dzīvojamās apbūves struktūras galvenais elements, kas sastāv no vairākām dzīvojamo ēku grupām ..*” (LLVV 5. sēj., 1984, 219).

Tradicionāli tiek uzskatīts, ka mikrorajons ir sīkākā vienība, kurā iedalīts kāds rajons, lai gan praksē ir vērojami dažādi iedalījumu veidi: 1) subjektīvie motīvi: iedzīvotāji sauc rajonus atbilstoši ikdienā pierastajam lietojumam, tai skaitā – neformālās pilsētas daļas (*Atgāzene, Bišumuiža, Dienvidu pakavs* u. c.) 2) resoriskie: dažādi resori sadala pilsētu aprūpes rajonos, un bieži šo rajonu izveide sakrīt ar iepriekšminētajiem motīviem.

Oficiāls iedalījums konkrētās teritorijās Rīgā ir bijis pirms Otrā pasaules kara, kas bija pamatā policijas iecirkņu izveidei, un zināmā mērā tas ir projicējies uz mūsdienām (Rīgas Vietvārdu un pilsētvides objektu nosaukumu komisijas materiāli, vadītājs Jānis Krastiņš, www.rdpad.lv/uploads/rpap/RTP-2006, sk. 2008. gada 26. aug.).

Izvērtējot Rīgas skolu sarakstu, tika konstatēts, ka no 6 Rīgas rajoniem skolu nosaukumos minēts tikai *Centra* rajons, citu pilsētas rajonu nosaukumi acīmredzot atzīti par pārāk nekonkrētiem, un nosaukumos ir izmantotas mazākas ģeogrāfiskas pilsētas teritoriālā apzīmējuma vienības, kurām nav noteikta nomenklatūras vārda, piemēram, *Rīgas Šampētera vidusskola*, *Rīgas Lastādijas internātvidusskola*, *Rīgas Ziepniekkalņa sākumskola*.

Precizēšanai ir izmantoti tradicionāli un jau pazīstami mikrorajonu nosaukumi: *Rīgas Imantas vidusskola*, *Rīgas Pārdaugavas pamatskola*, *Rīgas Purvciema vidusskola*. Vairāku skolu nosaukumos vispār netiek minēts pilsētas vārds, nosaucot tikai tuvāko teritoriālo vienību, kas minēto objektu var raksturot precīzāk, piemēram: *Āgenskalņa sākumskola*, *Iļģuciema sākumskola*, *Zolitūdes sākumskola*.

Vienveidība toponīmijas lietošanā Rīgas pilsētas rajonos nav konstatēta, un līdz ar to ir sastopami dažādas konstrukcijas nosaukumi:

Rīgas Pļavnieku sākumskola un Rīgas pilsētas Pļavnieku ģimnāzija,
Mežaparka sākumskola un Rīgas Mežaparka vidusskola u. tml.

Lielo pilsētu raksturīga iezīme ir tā, ka pilsētas oficiāli vai neoficiāli tiek sadalītas rajonos, un pilsētas daļu nosaukumi pilsētās ārpus Rīgas tikai dažreiz tiek iekļauti skolu nosaukumos: *Valmieras Pārgaujas ģimnāzija*, *Liepājas Ezerkrasta sākumskola*, *Daugavpils Ruģeļu pamatskola*, *Jūrmalas pilsētas Jaundubultu vidusskola*, *Jūrmalas pilsētas Mežmalas vidusskola*.

Skolu nosaukumi pierāda, ka ne vienmēr vietas apzīmējums norāda skolas atrašanās vietu. Skolu vēstures pētnieku savāktie materiāli liecina, ka, piemēram, *Valmieras skolotāju seminārs* 1917. gada rudenī, kad Rīga jau bija kritusi vāciešu rokās, steigšus atstāja Valmieru, un semināristi varēja doties uz Sizraņu (Krievijā), kur seminārs atrada savu jauno mājvietu un mācības turpinājās (intervija ar Valmieras Valsts ģimnāzijas vēstures muzeja vadītāju Inetu Amoliņu 2008. gada 27. jūlijā).

Vairākas dažādu nosaukumu skolas vienā ēkā atradušās noteiktās vēsturiskās situācijās, piemēram, Rīgā 1904. gadā jaunuzceltajā skolas ēkā (tagad O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskolā) atradās sešas skolas – *Pētera skola*, *Pētera meiteņu skola*, *Martas meiteņu skola*, *Aleksandra zēnu skola*, *Jēzus skola* un *Matīsa zēnu skola*. Šo skolu nosaukumos toponīms netika lietots. Šādos gadījumos skolas atrašanās vietu nosaka vienīgi adrese. Šobrīd līdzīgās situācijās šāda veida nosaukumus veido, norādot saistību kā pakāpenisku pakļautību, kas pēc būtības ir viena iestāde, piemēram, viena no Rīgas 31. vidusskolas īpatnībām ir tā, ka skolai ir divas ēkas – *Rīgas 31. vidusskolas pamatskola* (Skuju ielā), bet *Rīgas 31. vidusskolas sākumskola* (Vecmīlgrāvja 1. līnijā); sal. arī *Ķekavas vidusskolas sākumskola*.

Ģeogrāfiskā nosaukuma iekļaušana izglītības iestādes nosaukumā var būt saistīta arī ar citu mērķi, piem., atbilstoši izglītības iestādes satura profilam un specializācijai vai arī saistībā ar vēsturisko izcelsmi:

Latvijas Starptautiskā skola – ir viena no 17 Centrālās un Austrumeiropas starptautisko skolu asociācijas locekļēm, kas nodrošina vispārējās izglītības

iespējas ārvalstu diplomātu un uzņēmēju bērniem; 2007./2008. mācību gadā tajā mācās 27 valstu pārstāvji (www.izglitiba.bzb.lv, sk. 2008. gada 17. nov.), Austrumāzijas valodu privātgimnāzija – jau nosaukumā minēta ģeogrāfiskā nosaukuma saistība ar skolu, t. i., Austrumāzijas valodas, Ziemeļvalstu ģimnāzija, kurā tiek apgūtas ziemeļvalstu valodas, Privātā Baltijas komercskola (Liepājā), bez saistības ar Baltijas valstīm.

Ja apdzīvotā vieta ir nosaukta kādā konkrētā personvārdā, tad bez īpašiem pētījumiem nevar noteikt, vai tas ir goda nosaukums, skolas īpašnieka vārds vai pagasta nosaukums, kas veidojies no personvārda, piemēram:

Ances pamatskola Ventspils rajona Ances pagastā,
Annas pamatskola Alūksnes rajona Annas pagastā,
Indras vidusskola Krāslavas rajona Indras pagastā, bet Cēsu rajona Zosēnu pagastā tādas pašas konstrukcijas nosaukums veidojies, nosaucot to skolas dibinātāja vārdā – Pētera pamatskola. Par to ir atrastas šādas liecības: „.. Par Pēterskolu – Zosēnu skola saukta vairākus gadu desmitus tās pirmā dibinātāja, Pētera Ceriņa, vārdā, kurš skolā darbojies no 1870. gada līdz 1903. gadam” (Padomju Druva, 1971, 19. jūn.). Par pareizi veidotu uzskatāms jaunākās skolas nosaukums – *Indras pagasta mūzikas un mākslas skola*. Tā kā *Indra* ir sievietes vārds, termina *pagasts* lietojums nosaukumā ir īpaši motivēts.

Dažādība skolu nosaukumu izveidē rodas tajos gadījumos, ja izglītības iestādes nosaukumā bez nomenklatūras vārda ir arī citi vārdi. Raksturojošo elementu secībā konsekvences trūkums (resp., pirmajā vietā ir vēlams apdzīvotās vietas nosaukums) vērojams jau 20. gadsimta sākumā (no brīža, kad tika lietoti divi raksturotājevārdi), un apdzīvotās vietas norāde izglītības iestādes nosaukumā sastopams kā otrais elements, īpaši, ja konkrētajai iestādei piešķirts goda nosaukums, piemēram, Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola, V. Plūdoņa Kuldīgas ģimnāzija, Zigfrīda Meierovica Kabiles vidusskola. Ekscerpētajā materiālā konstatēti arī nosaukumi, kuros pirmais ir minēts apdzīvotās vietas nosaukums, piemēram, Burtnieku Ausekļa vidusskola, Cēsu pilsētas Pastariņa pamatskola, Kandavas Kārļa Mīlenbaha vidusskola. Ja nosaukumā kā goda apzīmējums ietverts ievērojamas personas vārds un uzvārds, tas rakstāms

nosaukuma priekšā, un tas neietekmē lielā sākumburta rakstību pamatnosaukumā (Skujiņa 1993, 20). Neievērojot šo norādi, veidojas nosaukumu modeļi ar vienādiem elementiem, bet dažādu struktūru.

Vēlme atjaunot vēsturisko ciema, pagasta, skolas u. c. nosaukuma vienības vienmēr saistās ar reālu nosaukuma maiņu. Piemēram, kad *Adulienas speciālās internātskolas* direktoram lika mainīt skolas nosaukumu, jo tajā nebija izglītības pakāpi apzīmējoša nomenklatūras vārda, skolas darbinieki nolēma skolas nosaukumā iekļaut veco ciema nosaukumu *Sveķi*, kas ir apdzīvotās vietas *Aduliena* (nominatīvs) daļa, bet Latvijas kartē pašreizējo skolas nosaukumā iekļauto toponīmu *Sveķu speciālā internātpamatskola* nevar atrast. Gatavojoties teritoriālajai reformai, Gulbenes skolu vadītāju sanāksmē 2008. gada septembrī jaunais ieteiktais nosaukums šai konkrētajai skolai ir: *Gulbenes rajona Gulbenes novada Jaungulbenes pagasta Adulienas Sveķu speciālā internātpamatskola*. Shematiski šī nosaukuma struktūra veido īpaši sarežģītu modeli: V1 + V2 + V3 + V4 + Vvecais + Apz. + N (intervija ar skolas direktoru Aigaru Lasi 2008. gada 18. oktobrī).

Minētais piemērs vēlreiz skaidri pierāda, ka viss dzīvē un valodā ir saistīts. Izmaiņas vienā likumdošanas un nosaukumu veidošanas jomā likumsakarīgi uzreiz ietekmē arī citas nozares. Valodas praktiskā lietojuma aspektā katra maiņa vispirms ir rūpīgi jāpārdomā no dažādiem viedokļiem.

Vietas norāde izglītības iestādes nosaukumā ir tas elements, kuru tajā vajadzētu iekļaut, tomēr būtu jāšķir adrese un iestādes nosaukums. Īpaši svarīgi tas ir skolām, kuru atrašanās vietu nepieciešams precizēt ar vairākiem norādošiem elementiem.

3. 2. Numerācija kā diferencētājdaļas elements

Kā diferencētājelements skolas nosaukumā var būt iekļauts *kārtas skaitļa vārds*, ko apzīmē ar ciparu. To lieto tajos gadījumos, ja ir vairākas skolas, kuru nosaukumos pārējie elementi ir identiski (parasti toponīms un nomenklatūras vienība), piemēram, *Ilūkstes 1. vidusskola*, *Ilūkste 2. vidusskola*

vai *Cēsu 1. pamatskola* un *Cēsu 2. pamatskola*. Augstskolām un profesionālās ievirzes izglītības iestādēm numerācija nosaukumā nav konstatēta.

Norādījumi par skaitļa vārda lietošanu nosaukumos paredz: „Ja tiešajā nosaukumā izmantots skaitļa vārds, tas rakstāms tieši aiz vietas apzīmējuma vai, ja vietas apzīmējuma nav, – nosaukuma sākumā” (Skujiņa 1993, 19).

Praksē ne vienmēr šī norma tiek ievērota, piemēram, Ludzas rajona Mežvidu pagasta skolām kārtas skaitļa vārdu apzīmējošā cipara novietojums nosaukumā neatbilst norādēm:

1. *Mežvidu pamatskola*,

2. *Mežvidu pamatskola*.

Veidojot nosaukumus, ir svarīgi atcerēties, ka „kārtas skaitļa vārdi norāda kārtību, kādā priekšmeti atrodas īstenībā vai arī seko cits citam, priekšmetus minot vai skaitot” (MLLVG I, 1959, 479).

Jāpievērš uzmanība arī konstatētajam formulējumam, ka „kārtas skaitļa vārdi norāda secību, kādā būtnes, parādības vai priekšmeti seko cits citam skaitīšanā” (Kalme, Smiltnece, 2001, 151). Atbilstoši šai definīcijai pēc kārtas skaitļa nosaukumā var spriest par skolu rašanās secību, tomēr ne vienmēr kārtas skaitļa vārds norāda skolu dibināšanas secību. Par to var pārliecināties pēc skolu nosaukumu detalizētas izpētes.

Nereti skolu nosaukumu numerācija sākas tikai ar skaitli 2, piemēram, *Gulbenes vidusskola* un *Gulbenes 2. vidusskola*, *Talsu pamatskola* un *Talsu 2. pamatskola*, tādēļ praktiski var rasties situācija, kad 1. numurs tiek piešķirts pat kā pēdējais. Piemēram, kad *Valmieras 11 komjauniešu varoņu vidusskolai* 1990. gadā pēc skolas ierosinājuma tika mainīts skolas vārds, atsakoties no *11 komjauniešu varoņu vārda*, nevarēja izdomāt neko laikmetam raksturīgu. Tā kā līdz šim pilsētā bija vidusskolas, kuru numerācija sākās ar 2., 3., 4. un 5., bet ar pirmo numuru nekad Valmieras vēsturē neviena vidusskola nav bijusi, taču tieši šī skola – *Valmieras Valsts vidusskola* (kādreizējais nosaukums) – bija vienīgā vidējās izglītības mācību iestāde 20. gadsimta 20. gados Valmierā, tātad pirmā, skolai tika piešķirts nosaukums – *Valmieras 1. vidusskola* (skolas vēstures materiāli).

Dažkārt Nr. 1 nosaukumos vairs netiek lietots tāpēc, ka tradicionāli 1. vidusskola kļuvusi par ģimnāziju, tādēļ dažās pilsētās (piemēram, Talsos, Saldū) ir tikai 2. vidusskola. Šī tendence raksturīga daudzām Latvijas pilsētām, kurās 20. gadsimta 90. gados atsevišķām skolām „tika atjaunots skolas vēsturiskais nosaukums” un *vecākās vidusskolas* parasti tika pārdēvētas par *ģimnāzijām*, piemēram, *Saldus pilsētas ģimnāzija* un *Saldus pilsētas 2. vidusskola*.

Nosaukumu praktiskais lietojums liecina, ka atsevišķās pilsētās par ģimnāziju kļuvusi 2. vidusskola, un pilsētā palikusi tikai viena vidusskola, kas saglabājusi savu sākotnējo numerāciju. Tas it kā neatbilst ne loģikas, ne arī gramatikas likumiem par skaitļa vārda lietošanu, jo „numerāciju izmanto, ja ir vismaz divas numurējamās vienības” (Krūmiņa, Skujiņa, 2002, 96). Piemēram, no šī viedokļa neloģisks numura lietojums, šķiet, nosaukumā *Ogres 1. vidusskola*, jo tā ir vienīgā vidusskola pilsētā. Liepājas vienīgās ģimnāzijas nosaukuma izveidi – *Liepājas 1. ģimnāzija* – komentē domes izglītības speciāliste S. Golde: ”Mācību iestādes nosaukumā saglabāts skaitlis 1 (ģimnāzija izveidota uz 1. vidusskolas bāzes), domājot par pilsētas attīstības iespējām, jo pilsētā plānots turpināt ģimnāziju tīkla attīstību” (Kurzemes Vārds, 2006. gada 12. aprīlī).

Loģisku skaidrojumu mūsdienās kārtas skaitļa lietojumam nevar atrast vēl veselā virknē citu skolu nosaukumu. Nosaukumā *Siguldas 3. pamatskola* skaitlis 3 nenorāda, ka Siguldā ir 3 pamatskolas, patiesībā ir tikai viena pamatskola. Droši vien saglabāta vēsturiskā numerācija, taču šī fakta noskaidrošana prasa papildus pētījumus. Līdzīgas īpatnības var konstatēt nosaukumos *Saldus pilsētas 2. vidusskola* un *Talsu 2. vidusskola*, jo citu vidusskolu šajās pilsētās nemaz nav. Pilsētā ir gan šī paša līmeņa vidējās izglītības iestādes – ģimnāzijas. Var secināt, ka dažkārt skolas nosaukumā cipars ir zaudējis savu semantiku un kļuvis par simbolisku ergonīma sastāvdaļu, lai saglabātu vēsturisko nosaukumu un skolas atpazīstamību.

Analizējot apkopotos izglītības iestāžu nosaukumus, var secināt, ka cipars nosaukumā nav universāls diferencētājelements. Piemēram, Valmierā cipars ir iekļauts tikai dažu vidējās izglītības iestāžu nosaukumos:

Valmieras Valsts ģimnāzija,
Valmieras 2. vidusskola,
Valmieras Viestura vidusskola
Valmieras Pārgaujas ģimnāzija,
Valmieras 5. vidusskola.

Līdzīga situācija ir vērojama arī Liepājā, piemēram, *Liepājas 8. vidusskolas* nosaukums vedina domāt, ka Liepājā ir 8 vidusskolas, taču šajā sarakstā nav 3. vidusskolas (pārdēvēta par pamatskolu) un 4. vidusskolas (nav arī cita tipa šīs pakāpes izglītības iestāžu, kas aizvietotu trūkstošos ciparus).

Daugavpilī izglītības iestāžu numerācija veidota pēc cita principa. Acīmredzot, nelietderīga izrādījusies sistēma numurēt katra tipa skolas atsevišķi kā pirmskara periodā, kad pilsētā vienlaicīgi bija četras skolas ar kārtas Nr. 2, piemēram,

1922.–1941. *Daugavpils pilsētas 2. Valsts ģimnāzija,*
1939. gadā *Daugavpils pilsētas 2. poļu pamatskola,*
1925. gadā *Daugavpils pilsētas 2. latviešu pamatskola,*
1921.–1944. *Daugavpils pilsētas 2. krievu skola* (LVVA, 2067. f.).

Izpētot 2007./2008. māc. gada Daugavpils skolu sarakstu, tika konstatēts, ka visas izglītības iestādes sakārtotas, ievērojot nosacījumu, lai cipari neatkārtotos. Šāda kārtība skolu nosaukumu veidošanā ir konstatēta Jelgavā un Daugavpilī. Kopskaitā no 17 izglītības iestādēm katrs cipars izmantots tikai vienu reizi:

1., 4., speciālā pamatskola (nav minēti numuri 2 un 14, bet divām skolām piešķirti nosaukumi – *Daugavpils Saskaņas pamatskola, Daugavpils Vienības pamatskola*).

5., 7., 8., 11. – *Daugavpils pamatskola.*

3., 6., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 17. – *Daugavpils vidusskola.*

Liepājas skolu vēstures izpēte sniedz interesantas ziņas par numerācijas lietojumu skolu nosaukumos. 1940. gada 20. augustā pilsētas pagaidu valdība izdeva rīkojumu, ar kuru tika pārdēvētas visas Liepājas pamatskolas (Komunists, 1940. gada 21. aug., Nr. 64). Ar vieglu roku tika nosvītota neatkarības gados izveidojusies tradīcija skolām dot rakstnieku, dzejnieku, kultūras darbinieku vārdus, tā vietā ieviešot skolu numerāciju. Pildot rīkojumu, Liepājas skolas turpmāk tika sauktas šādi:

*28. janvāra Draudzīgā aicinājuma pamatskola – 1. latviešu pamatskola,
Kronvaldu Ata pamatskola – 2. latviešu pamatskola,
Raiņa pamatskola – 3. latviešu pamatskola,
Blaumaņa pamatskola – 4. latviešu pamatskola,
Janševska pamatskola – 5. latviešu pamatskola (tai tika pievienota arī Kalpaka
pamatskola),
Saulieša pamatskola – 6. latviešu pamatskola,
Poruka pamatskola – 7. latviešu pamatskola,
Čakstes pamatskola – 8. latviešu pamatskola.*

Šajā sakarībā promocijas darbā ieskatam dota Liepājas 5. vidusskolas nosaukuma maiņa, kur reizē ar nomenklatūras vārdu mainījies arī kārtas skaitlis, apliecinot, ka katram skolu tipam bijusi sava numerācija:

1938.–1940. *Liepājas pilsētas 28. janvāra Draudzīgā aicinājuma pamatskola,*
1940./1941. m. g. *Liepājas pilsētas 1. latviešu nepilnā vidusskola,*
1941.–1944. *Liepājas 1. tautskola, arī 1. pamatskola,*
1945. gadā *Liepājas 3. tautskola,*
1945.–1947. *Liepājas pilsētas 5. nepilnā vidusskola,*
1947.–1954. *Liepājas 5. septiņgadīgā skola,*
1954.–1997. *Liepājas pilsētas 5. vidusskola,*
No 1997. gada *Draudzīgā aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola.*

Skolu vēstures dokumenti liecina, ka arī iestāžu numerācijā nereti bija vērojama citas, tajā laikā noteicošās, valodas ietekme. To uzskatāmi parāda skolu numerācija Ventspilī un Daugavpilī, kur tradicionāli pēc krievu valodas parauga nosaukumā tiek lietota konstrukcija – Nr.+ cipars.

Promocijas darbā ieskatam doti vienas skolas nosaukumi dažādos periodos:

1947.–1955. *Speciālā amatniecības skola Nr. 2,*

1955.–1963. *Amatniecības skola Nr. 20,*

1963.–1975. *Profesionāli tehniskā skola Nr. 20* (Ventspils ZVA, 17. f.).

Sevišķi spilgti šī konstrukcija ar skaitļa vārdu aiz numurējamās vienības (t. i., aiz nomenklatūras vārda) spēcīgo tradīciju un valodas vides sociolingvistisko īpatnību dēļ Daugavpilī ir aktuāla joprojām:

Daugavpils pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola Nr. 1,

Daugavpils pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola Nr. 2.

Vēsturiski tādi nosaukumi ir konstatēti arhīva dokumentos, piemēram, no 1921. gada –1944. gadam *Daugavpils Valsts vidusskola Nr. 1* (LVVA, 2067.f.).

Izpētot 20. gadsimta 20.–30. gadu Izglītības ministrijas apkopotos ģimnāziju sarakstus, var secināt, ka skolu sarakstu veidotāji nav pievērsuši uzmanību izglītības iestāžu (ģimnāziju) nosaukumu vienotai pieraksta sistēmai, jo diferencējošo elementu rakstības secība mainās ik mācību gadu, ja šo elementu daudzums ir vairāk nekā divas vienības. Salīdzināšanai doti Rīgas ģimnāziju nosaukumi:

Rīgas pilsētas I ģimnāzija (1931./32. m. g.)

Rīgas pilsētas II ģimnāzija (1931./32. m. g.)

Rīgas pilsētas III ģimnāzija (1931./32. m. g.)

Rīgas pilsētas IV ģimnāzija (1931./32. m. g.)

Rīgas pilsētas ģimnāzija (1932./33. m. g.) – numurs vispār nav lietots

II Rīgas pilsētas ģimnāzija (1932./33. m. g.)

III Rīgas pilsētas ģimnāzija (1932./33. m. g.)

IV Rīgas pilsētas ģimnāzija (1932./33. m. g.)

Rīgas pilsētas I ģimnāzija (1933./34. m. g.)

Rīgas pilsētas II ģimnāzija (1933./34. m. g.)

Rīgas pilsētas III ģimnāzija (1933./34. m. g.)

Rīgas pilsētas IV ģimnāzija (1933./34. m. g.)

I Rīgas pilsētas ģimnāzija (1936./37. m. g.)

II Rīgas pilsētas ģimnāzija (1936./37. m. g.)

III Rīgas pilsētas ģimnāzija (1936./37. m. g.)

IV Rīgas pilsētas ģimnāzija (1936./37. m. g.)

Gramatikā tradicionāli ir pieņemts, ka aiz romiešu cipara punktu liek tikai tad, ja ar šo ciparu apzīmētais skaitļa vārds lietots teikuma nozīmē (Kalme, Smiltnece, 2001, 152). Valodnieciskajā literatūrā nav konstatēta cita romiešu skaitļu pieraksta tradīcija, tomēr pirmskara periodā ir konstatēti skolu nosaukumi, kas neatbilst šim pieraksta noteikumam: *I. Skultes 6 klasīgā pamatskola* (1933./34. m. g.), *Rīgas pilsētas I. papildu (vakara) skola* (1931./32. m. g.). No mūsdienu valodas viedokļa pārprotams nosaukums dažkārt radies, sajaucot diferencējošo elementu secību nosaukumā, piemēram, vedinot domāt par otro Rīgu:

II Rīgas valsts arodu skola (1938./39. m. g.).

II Rīgas arodu skola (1938./39. m. g.).

Var konstatēt, ka līdzīgas konstrukcijas skolas nosaukumā kārtas skaitlis nereti rakstīts vārdiski, tādējādi novēršot iespējamus pārpratumus:

Pirmā Talsu Pilsētas Pamatskola (1932./33. m. g.),

Pirmā Rīgas valsts ģimnāzija (1920. gadā) – (vēsturiski tā patiešām arī bija pirmā ģimnāzija Rīgā).

Var novērot, ka it kā nepārprotamā ciparu lietošana tomēr rada sarežģījumus gan skolu nosaukumu lietotājiem, gan vēstures pētniekiem, piemēram, *Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas* (<http://lv.wikipedia.org/wiki/>; sk. 2008. gada 22. jūl.) pastāvēšanai iespējams izsekot līdz pat 1211. gadam, kad dibināta *Domskola*. Meklējot datus par skolas vēsturi, jāņem vērā, ka laika posmā, kad skolu sauca par *Rīgas pilsētas 1. ģimnāziju*, pastāvēja arī *Rīgas Valsts 1. ģimnāzija*, kas faktiski ir divas dažādas skolas. Kaut arī nosaukumā ir lietoti diferencētājpārslauki *pilsētas* un *valsts*, valodas lietotājs tos var neuztvert, uzskatot par mazāksvarīgiem (vienas pakāpes skolām vienā apdzīvotā teritorijā nebūtu vēlami vienādi kārtas numuri).

Lai veicinātu profesionālo izglītības iestāžu atpazīstamību un skolas nosaukums atbilstu īstenojamajām profesionālās izglītības programmām, Izglītības un zinātnes ministrijā (IZM) guvis atbalstu Liepājas Domes priekšsēdētāja pirmās vietnieces S. Goldes ierosinājums par arodskolu nosaukumos ietvertās numerācijas nomaiņu uz skaidri saprotamiem

nosaukumiem, kuri izsaka skolas profilu. „Arodskolu nosaukumos ietvertais numerācijas princips uzskatāms par padomju laika pagātnes palieku. Būtu svarīgi jau iestādes nosaukumā ietvert izpratni par to, kāds ir šīs skolas profils, mācību programmas ievirze – tas neapšaubāmi radītu lielāku pievilcību un interesi potenciālajos attiecīgās skolas audzēkņos”, uzskata S. Golde (www.liepaja.lv; sk. 2007. gada 23. maijā).

Izglītības un zinātnes ministrija aicinājusi visas 18 IZM pakļautībā esošās Latvijas profesionālās izglītības iestādes lemt par jauno nosaukumu, kurā nebūtu iekļauts kārtas skaitlis, teikts B. Rivžas (IZM toreizējā ministre) atbildes vēstulē Liepājas Domei. B. Rivža piekrīt S. Goldes viedoklim par to, ka profesionālās izglītības iestāžu nosaukumos ietvertais numerācijas princips ir nomaināms. Pēc izglītības iestāžu iesniegto priekšlikumu apkopošanas IZM sagatavoja Ministru Kabineta noteikumu projektu par grozījumiem 2003. gada 16. septembra noteikumos „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums”. Šie Ministru Kabineta noteikumi apstiprināti 2008. gada 15. aprīlī (izm.gov.lv, sk. 2008. gada 13. okt.). Tie paredz atteikties no numerācijas skaitļa vairāku profesionālo izglītības iestāžu nosaukumos un norāda, kāda profila profesionālo izglītību iespējams iegūt konkrētajā skolā (sk. 3.7.2. nodaļā par profesionālo izglītību).

Numerācijas skaitli profesionālās izglītības iestādes nosaukumā 2008./2009. māc. gadā Latvijā vēl saglabājušas 8 profesionālās izglītības iestādes, piemēram, *Daugavpils 38. arodvidusskola*, *Rīgas 46. arodvidusskola*, *Rīgas 3. arodskola*.

Promocijas darba autore pēc apkopotajiem pētījumiem var secināt, ka cipars kā diferencētājelements izglītības iestāžu nosaukumos arī mūsdienās ir atzīstams, jo cipars ir pietiekoši īss, neitrāls un daudzfunkcionāls izteiksmes līdzeklis.

3.3. Antroponīmu lietojums izglītības iestāžu nosaukumā

Saistībā ar personvārdiem vispirms ir jānoskaidro daži būtiski termini, to semantika un lietojums. Tie ir *personvārds*, *antroponīms* – „īpašvārds, kas nosauc kādu cilvēku – vārds, uzvārds, tēvvārds, iesauka u. tml.” (VPSV 2007, 296).

Šajā sakarībā ir svarīgi apzināties arī terminu *antropomorfizēšanās* un *antropomorfizācija* lietojumu, t. i., „personvārda izmantošana priekšmeta, parādības u. tml. (nevis cilvēka) nosaukšanai, piemēram, *Milda* kā jahtas vārds, *Olga* kā veikala nosaukums” (VPSV 2007, 35).

Antroponīms pieder pie tiem valodas līdzekļiem, kas saglabā un nodod tālāk gan sociokultūras, gan pragmatisku informāciju. Analizējot antroponīmu (personvārdu) funkcijas tekstā, valodniece V. Ražina iedala tās 3 grupās: nominatīvā, raksturojošā un sociāli ideoloģiskā funkcija (Ражина 2007, 8). Šo iedalījumu var attiecināt arī uz antroponīmu lietošanu iestāžu nosaukumos, par nominatīviem uzskatot tos antroponīmus, kas reizē ir arī toponīmi, piemēram, *Annas* pamatskola, raksturojošie personvārdi – īpašnieku vārdi, bet sociāli ideoloģisko funkciju, kas tiek diferencēta atbilstoši laikmeta valdošajai politikai, pilda t. s. goda nosaukumi. Latviešu valodnieciskajā literatūrā personvārdu specifiskās funkcijas nosaukumos ir pētītas salīdzinoši maz (Bušs 2003; Balode, Bušs 2008).

Jaunākajos krievu valodnieku zinātniskajos darbos, pētot onīmus (īpašvārdus) tiek izdalītas būtiskas, līdz šim neapzinātas to funkcijas: „Onīma lietošanā kopā ar nomenklatūras vārdu lieto terminus „kulturēma” vai „lingvokulturēma”. Atšķirībā no vārda un vārda leksiski semantiskā varianta kā valodas vienībām, lingvokulturēma ietver sevī gan valodas segmentus (valodisko nozīmi), gan kultūras (ārpusvalodisko jēdzienu). Lingvokulturēma kā kompleksa starplīmeņu vienība ietver sevī un apvieno lingvistisko un ekstralingvistisko saturu. Šī vienība kā vārds-simbols ir daudz dziļāka nekā parasts vārds. Simboliskā reālijas nozīme ir pazīstama katram dotās valodas lietotājam un saistīta ar reālijas vietu dotajā kultūrā” (Tulkojums mans. – V. L.) (Ражина 2007, 12). „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” termini *kulturēma* un *lingvokulturēma* nav iekļauti (VPSV 2007).

Latvijas skolu nosaukumos personvārdi ietverti jau no skolu pirmsākumiem. Lauku skolām tie bieži bija vietējo baronu vārdi, bet pirmo Rīgas skolu nosaukumos izmantoti svēto vārdi saistībā ar tām baznīcām, kurām piederēja skolas, piemēram, *Gertrūdes skola*, *Jāņa skola*, *Jēkaba skola* u. c.

(Paegle 1999, 17). Cita tendence parādās apkopotajos 19. gadsimta skolu nosaukumos, kartotēkas piemēros var konstatēt, ka daļa skolu nosaukta tās vienīgā skolotāja uzvārdā, piemēram, *Krauzes zēnu skola* (Saldū 1880./81. māc. g., skolotājs – Heinrihs Krauze).

Pieaugot skolu skaitam un diferencējot to nosaukumus, aktuāls kļūst jautājums arī par goda apzīmējumu piešķiršanu, ko noteica dažādi faktori.

Liepājas skolām ievērojamu cilvēku vārdi piešķirti tikai **20. gadsimta 30. gados** pēc tā laika vispārīgām tendencēm Latvijā. Skolu nosaukumos personvārdi lietoti vārdkoptermina atkarīgajā komponentā, t. i., raksturotājkomponentā. Liepājas 10. vidusskolas novadpētnieku sarūpētā Latvijas Valsts arhīva izziņa liecina par to, ka šīs skolas nosaukuma apstiprinājuma pamatdokumentā oficiāli pievienots tikai uzvārds (*Liepājas pilsētas Čakstes pamatskola*), arī citu Liepājas skolu nosaukumos šajā laika posmā sastopams tikai uzvārds vai pseidonīms (piem., *Rainis*), izņēmums ir senākā personvārda forma *Kronvaldu Atis*, kurā ietverts gan vārds, gan uzvārds daudzskaitļa ģenitīva formā. Liepājas mācību iestāžu nosaukumos iedzīvināti reālu personu vārdi:

- Prezidents – *Jānis Čakste*.
- Literāti – *Rūdolfs Blaumanis, Jānis Rainis, Jānis Poruks, Kronvaldu Atis, Jēkabs Janševskis, Augusts Saulietis*.
- Pirmais latviešu karaspēka pavēlnieks pulkvedis *Oskars Kalpaks*.

Liepājas skolu vēstures pētījumi liecina, ka reāla, tuvāka vai tālāka saistība ar Liepāju, tās vēsturi vai konkrētu skolu ir tikai *Jānim Čakstem* (piedalījies skolas atklāšanā), *Kronvaldu Atim* (mācījies šajā ēkā), *Jēkabam Janševskim* (dzīvojis Liepājā, strādājis Nīcā), tādēļ var secināt, ka centieni ievērot laikmeta tradīcijas un vēsturi Liepājā bijuši svarīgi (Laugale 2008).

Lai gan skolas ar personvārdu nosaukumā 19. gadsimta beigās nemaz tik bieži nebija sastopamas, tomēr rakstos parādās liela dažādība: tikai uzvārds vienskaitļa ģenitīvā, uzvārds + kundze, iniciālis + uzvārds ģenitīvā.

Dažkārt skaidri redzams, ka skolotājs ir arī īpašnieks un antroponīms šajā gadījumā norāda skolas piederību, *Blumberga* *privātā tautas skola* (Kandavā 1875./76. māc. g., skolotājs Kārlis Blumbergs),

Burzi kundzes meiteņu skola (Saldū 1880./81. māc. g.) – Adele Burzi (vāciete, sugasvārds *kundze*, iespējams, pievienots nelokāmā uzvārda dēļ),

O. Diļnas meiteņu skola (Saldū 1880./81. māc. g.) – Olga Diļna (francūziete).

Apkopotajos materiālos ir konstatēti arī tādi gadījumi, kuros skolas nosaukumā ietverts viens un tas pats personvārds dažādos variantos, tas joprojām liecina par vienotas koncepcijas trūkumu: *Tukuma Raina ģimnāzija*, *J. Raina Daugavpils 6. vidusskola*, *Liepājas Raina 6. vidusskola*. Līdzīgi arī Oskara Kalpaka vārdā nosauktajās skolās (sk. piemērus tālāk tekstā).

Izpētot visus nosaukumus ar personvārdu skolas nosaukumā, var konstatēt dažādus to struktūras modeļus, piemēram,

- Uzvārds (pseidonīms) vienskaitļa ģenitīvā: *Meirānu Kalpaka pamatskola*, *Tukuma Raina ģimnāzija*
- Vārds (bez uzvārda) vienskaitļa ģenitīvā: *Līgas frizūru fantāzijas skola*, *Alberta koledža*
- Iniciālis + uzvārds vienskaitļa ģenitīvā: *J. Soikāna Ludzas mākslas skola*, *M. Lomonosova krievu vidusskola*
- Vārds ģenitīvā + uzvārds vienskaitļa ģenitīvā: *Oskara Kalpaka Rudbāržu pamatskola*
- Uzvārds daudzskaitļa ģenitīvā + vārds ģenitīvā, saglabāta senā piederības forma – *Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola*, *Māteru Jura Kazdangas pamatskola*
- Uzvārds vienskaitļa ģenitīvā + vārds ģenitīvā: *Krotes Kronvalda Ata pamatskola* neatbilst mūsdienu valodas normām, vispirms jāmin vārds. Senā personvārdu forma nav saglabāta nosaukumā – *Krotes Kronvalda Ata pamatskola*. Šajā gadījumā vajadzētu būt konsekventiem un lietot formu *Kronvaldu Ata* vai arī mūsdienu valodas normai atbilstošo – *Ata Kronvalda pamatskola*, vispirms minot vārdu. Sal. *Ata Kronvalda Durbes vidusskola*.

- Vietvārds + personvārds + cipars: Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskola
- Vārds un uzvārds ģenitīvā + vārdā nosauktā: Krišjāņa Kundziņa vārdā nosauktā brīvās cīņas sporta skola.

Personvārdu nozīmi iestādes nosaukumā vislabāk raksturo piemēros iepriekš minētais pēdējais modelis, t. i., tās ir nosauktas kāda cilvēka vārdā. Apkopotie skolu nosaukumi liecina, ka tikai sešu skolu nosaukumos iekļautais personvārds izsaka piederības ģenitīvu, bet pārējās dažādu iemeslu dēļ ir nosauktas kāda konkrēta cilvēka vārdā. Latviešu valodā pieraksta ziņā nosaukumā nav konstatējama atšķirība starp piederības ģenitīvu un goda nosaukumu. Semantiski atbilstoša būtu konstrukcija vārdā nosauktā, kā tas ir krievu valodā, piemēram, „Присвоить Лиепайскому государственному педагогическому институту имя народного писателя Латвийской ССР В. Т. Лациса и впредь именовать его: *Лиепайский государственный педагогический институт им. В. Лациса.*” (1966. gada 4. aprīlī izdotās pavēles kopiju sk. LiepU arhīvā). Lai gan valodnieki šo konstrukciju uzskata par nevēlamu, tomēr samērā izplatīta šāda konstrukcija bija arodskolu nosaukumos padomju periodā. Tas būtu skaidrojams ar faktu, ka IZM pavēles tajā laikā tika rakstītas krievu valodā un to tulkojums latviski bieži bija atkarīgs no vadošo darbinieku valodas izjūtas.

Ja nosaukumā kā goda apzīmējums vai piederība ietverts ievērojamas personas vārds un uzvārds, tas rakstāms pirms nosaukuma un tas neietekmē lielā sākumburta rakstību pamatnosaukumā (Skujiņa 1993, 20). Piemēram, Edgara Kauliņa *Lielvārdes vidusskola*, Ernsta Glika *Alūksnes Valsts ģimnāzija*.

Analizējamais materiāls rāda, ka šāds ieteikums, veidojot skolu nosaukumus, visos gadījumos tomēr nav ņemts vērā. Aptuveni pusei skolu, kuru nosaukumā ir arī antroponīms, pirmais komponents ir toponīms, piemēram, *Kandavas* Kārļa Mīlenbaha *vidusskola*, *Tukuma* E. Birznieka-Upīša 1. pamatskola.

Mūsdienu skolu nosaukumos konstatēti personvārdi, kuru piešķiršanai ir dažādi motīvi. Līdz ar to nosacīti var izdalīt šādas **tematiskas grupas**:

1. Skolas dibinātāja vārds, kas bieži saglabājas no pašiem skolas pirmsākumiem: Natālijas Draudziņas ģimnāzija (dibināta 1906. gadā), Marijas Brimmerbergas Pļaviņu vidusskola (dibināta 1910. gadā).

Skolu dibinātāji un īpašnieki labprāt ietver skolas nosaukumā savu personvārdu arī 20. gadsimta 90. gados veidotajām skolām, piemēram, Līgas frizūru fantāzijas skola (PII) (dibinātāja Līga Vizule), R. Lazdiņas privātskola „Punktiņš” (dibinātāja Ranta Lazdiņa).

Deju skolas nosauktas īpašnieku, dibinātāju, pazīstamu deju deju, vārdā: Edmunda Veizāna deju skola, Agra Daņileviča deju skola.

Skolas nosauktas arī to mācītāju vārdos, kuri vienlaicīgi bija arī skolu dibinātāji pašos skolu pirmsākumos, bet viņu piemiņa skolas nosaukumā iekļauta tikai 20. gadsimta 90. gados:

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija (vārds no 1996. gada),

Garlība Merķeļa Lēdurgas pamatskola (vārds no 1998. gada),

Ogres Sv. Meinarda katoļu pamatskola (dibināta 2006. gadā).

Pirmā vai ilggadējā skolotāja, direktora vārds var tikt lietots arī kā goda nosaukums: Ilmāra Gaiša Kokneses vidusskola, Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skola, Dāvja Ozoliņa Apes vidusskola.

2. Skola nosaukta kāda Latvijā ievērojama cilvēka, konkrētās skolas bijušā skolēna novadnieka vārdā: Ojāra Vācieša Gaujienas vidusskola, Friča Bārda Pociema pamatskola, V. Plūdoņa Kuldīgas ģimnāzija, Andreja Upīša Skrīveru vidusskola, Annas Brigaderes pamatskola, Ata Kronvalda Durbes vidusskola, Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskola, Māteru Jura Kazdangas pamatskola (rakstnieks, mācījies Kazdangas pamatskolā), Andreja Pumpura Rīgas 11. pamatskola (latviešu tautas eposa autors), A. Spāģa Dunalkas pamatskola (dzimis Dunalkā, publicists), Alojas Ausekļa vidusskola (dzejnieks, pedagogs, publicists, mācījies Alojā), Burtnieku Ausekļa vidusskola. Taču pētījuma gaitā tika konstatēts, ka dzejnieka Ausekļa biogrāfijā nav faktu, kas apliecinātu kaut mazāko dzejnieka saistību ar Burtniekiem. Skolas direktors

Uldis Millers (intervija 2008. gada 12. novembrī) stāsta, ka skolas vārds Auseklis = Rīta Zvaigzne, astronīms, skolai piešķirts 1930. gadā (*Ausekļa sešgadīgā pamatskola*), skolas simbols ir tautas ornaments – auseklis. Tādējādi šajā grupā nosaukums iekļaujams tikai nosacīti.

3. Pazīstamu vietējo darbinieku, piem., kolhoza priekšsēdētāja vārdā:

Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskola.

4. Literārs tēls, simbolisks nosaukums:

Jelgavas Spīdolas ģimnāzija, Valmieras Viestura vidusskola.

Visstabilākais personvārds Latvijas skolu nosaukumos ir zemgaļu virsaiša (citos avotos – ķēniņa) Viestura vārds. Sava senuma un dokumentālu liecību trūkuma dēļ tas kļuvis jau par mitoloģisku tēlu. Mitoloģiskās reālijas visbiežāk ir ilgmūžīgas un saglabā savu aktualitāti visas kādas tautas pārskatāmajā vēsturē (piemēram, krievu folklorā *Баба Яга, Ковчег Бессмертный*), tieši tāpēc tās tiek fiksētas lingvokulturoloģijas vārdnīcās (PKП 2004, 25). Runājot par Latvijas skolām, minēto īpašvārda funkciju var saskatīt tikai nosaukumā *Valmieras Viestura vidusskola*, kur zemgaļu virsaiša *Viestura* vārds nācis līdzī skolā izaugsmei no pašiem tās pirmsākumiem. Pati skola Valmieras pagastā ir dibināta 1923. gadā, bet Viestura vārds skolai piešķirts 1926. gadā pēc Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa ierosinājuma godāt tautas varoņus. Arī 1938. gadā, atklājot jauno ēku, Viestura vārds tiek pārņemts – *Viestura sešklasīgā pamatskola* (1938–1944). Šī ir vienīgā skola Latvijā, kuras nosaukumā personvārds saglabājies visus tās pastāvēšanas gadus, lai arī mainījušies citi skolas tipu raksturojošie elementi un pats nomenklatūras vārds:

no 1944. gada *Valmieras Viestura nepilnā vidusskola*
no 1947. gada *Valmieras Viestura septiņklasīgā skola*
no 1956. gada *Valmieras Viestura vidusskola*
no 1970. gada *Valmieras Viestura 3. vidusskola*
no 1989. gada *Valmieras Viestura vidusskola*
(no skolas vēstures materiāliem; intervija ar vēstures skolotāju Annu Gammeršmidt 2008. gada 18. septembrī).

Ilgmūžīgu aktualitāti reālām personām iestādes nosaukumā saglabāt ir grūti (sk. darba 3. 3. apakšnodaļā). Jebkuras reālas personas (diemžēl arī literāra tēla) raisītās asociācijas var būt subjektīvas.

Piemēram, *Jelgavas Spīdolas ģimnāzija* savu nosaukumu ieguva pārmaiņu gaidās 1990. gadā, kad Latvijas inteliģence, apvienojoties ar Latvijas Kultūras fondu, kā vienu no iespējām straujāk pārņemt rietumvalstu pieredzi un ātrāk atbrīvoties no padomju izglītības sistēmas mantojuma. Viena no iespējām bija arī jaunu skolu dibināšana. Šī nepieciešamība pēc straujām pārmaiņām ietekmēja jaunās skolas vārda izvēli – *Spīdolas skola*. Atsaucē uz Raiņa radīto tēlu lugā „Uguns un nakts” – Spīdolu, kuras moto „Mainies uz augšu!” labi noderēja izglītības kvalitātes veicināšanai. Tolaik bija doma, ka Latvijā tiks veidotas vairākas skolas ar šo vārdu, bet dažādu apstākļu dēļ tika izveidota tikai viena – Jelgavā. Neraugoties uz vislabākajiem nodomiem, 2003. gadā Jelgavā izraisījās polemika par Spīdolas kā negatīva tēla (raganas u. tml.) vārdu skolas nosaukumā.

5. Mazākumtautību skolu nosaukumos 20. gadsimta 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā arī tika ievērota tradīcija kā vienu no raksturotājevārdiem pievienot kāda izcila cilvēka vārdu un uzvārdu, piemēram, *Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola* (no 1989. gada). (*Šumans* Dubnovs – izcilais ebreju vēsturnieks un sabiedriskais darbinieks, 10 sējumu *Pasaules ebreju vēstures* autors, kurš Rīgā turpināja savus pētījumus). Saistībā ar tautu vēsturi, kultūru u. c., konstatēti dažādi struktūras modeļi gan novietojuma ziņā, gan nosaucot tikai uzvārdu (U), gan iniciāli un uzvārdu :

Liepājas A. Puškina 2. vidusskola (V + U + C + N),

Puškina licejs (Rīgā) (U + N),

Rīgas Herdera vidusskola – vācu mācītājs, skolai ir vācu valodas novirziens, sadarbība ar Vāciju u. tml. (www.herder.lv, sk. 2008. gada 10. okt.). Pētot Rīgas skolu vēstures materiālus, atklājās, ka Herders bijis Rīgas Domskolas skolotājs no 1764. līdz 1769. gadam (Staris 2000, 57).

Šajā grupā iekļaujamas arī *Rīgas L. Tolstoja krievu vidusskola*,

Rīgas M. Lomonosova krievu vidusskola (krievu ķīmiķis, dzejnieks, vēsturnieks),

Daugavpils J. Pilsudska Poļu vidusskola,

(*Juzefs Pilsudskis* – pirmais Polijas valsts vadītājs (1918–1922) un premjerministrs (1926 – 1935), Polijas armijas dibinātājs (EV II, 1991, 93).

Minoritāšu skolu nosaukumos dažkārt personvārds ir vienīgā pazīme, pēc kuras noteikt skolēnu mācību valodu. Personvārds šādos nosaukumos

liecina arī par tautas vēsturisko atmiņu un tautas vēlmi apliecināt sevi kā īpašu etnisku kopību daudztautu sabiedrībā (Сычалина 2008, 15).

6. Augstas valsts amatpersonas, piem., prezidentu un ministru vārdos:

Zigfrīda Meierovica *Kabiles vidusskola*,

J. Čakstes *Liepājas pilsētas 10. vidusskola*,

Jāņa Zālīša *Sausnējas pamatskola* –

nosaukta pirmās brīvvalsts Kārļa Ulmaņa valdības laikā pirmā Apsardzības ministra vārdā, kurš dzimis un audzis Sausnējā, vārds piešķirts jau 1938. gadā, tad vācu laikā noņemts, nosaukums atjaunots 1993. gadā (intervija ar skolas direktoru Andri Dombrovski 2008. gada 6. novembrī),

Pētera Stučkas *Latvijas Valsts Univeristāte* (1958–1990), Pēteris Stučka – Padomju Latvijas valdības priekšsēdētājs no 1918. gada līdz 1920. gadam.

7. Ievērojamu valodnieku vārdos:

Kandavas Kārļa Mīlenbaha *vidusskola* (dzimis Kandavā),

J. Endzelīna *Kauguru pamatskola* (dzimis un mācījies Kauguros).

8. Ievērojamu profesijas pārstāvju vārdos:

Rīgas Ostvalda *vidusskola* (no 2003. gada); Vilhelms Ostvalds – ķīmiķis, vienīgais Nobela prēmijas laureāts (1909) Latvijā. Strādājis par privātdocentu Tartu universitātes Ķīmijas institūtā (1880–1881) un par ķīmijas profesoru Rīgas politehnikumā (1881–1887). Šo pašu skolu no 1976. gada sauca par Lomonosova *politehnisko koledžu*, skolai saglabājies ķīmijas novirziens. Mainot nomenklatūras vārdu (no *koledžas* uz *vidusskolu*), pēc Rīgas Domes lēmuma mainīts zinātnieka vārds skolas nosaukumā, jo Rīgā jau bija *Rīgas* M. Lomonosova *krievu vidusskola* (intervija ar skolas direktori Jeļenu Ivanovu 2008. gada 11. oktobrī).

9. Pazīstamu jaunlatviešu vārdos:

Friča Brīvzemnieka *pamatskola* – folklorists, publicists,

Krišjāņa Valdemāra *Ainažu pamatskola* – (papildinformāciju sk. 128. lpp.)

Kr. Barona *pamatskola* – folklorists, rakstnieks, publicists.

10. Mūziķu un komponistu vārdos, resp., šajā grupā ietilpst daudzas mūzikas skolas, katra no tām ir nosaukta savas nozares pārstāvja, izcila komponista vārdā:

Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskola (PII),
Ernesta Vīgnera Kuldīgas mūzikas skola,
Jēkaba Graubiņa Līvānu mūzikas skola,
Arvīda Žilinska Jēkabpils mūzikas skola,
Kārļa Kažociņa Madlienas mūzikas un mākslas skola,
Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola – vārds skolai piešķirts 1989. gadā,
Latvijas himnas autors Baumaņu Kārlis ir dzimis šajā pagastā (<http://www.vilkene.lv>, sk. 2008. gada 15. aug.).

11. Mākslinieku vārdos:

J. Soikāna Ludzas mākslas skola (Juris Soikāns un brālis Nikolajs Soikāns abi ir bijuši mākslinieki),
Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola.

12. Sportistu vārdos:

Alfrēda Kraukļa VEF basketbola skola,
Krišjāņa Kundziņa vārdā nosauktā brīvās cīņas sporta skola,
Rīgas Sergeja Žoltoka vidusskola.

13. Ārstu vārdos:

P. Stradiņa veselības un sociālās aprūpes koledža, Pauls Stradiņš – profesors, slimnīcas vadītājs, Medicīnas muzeja dibinātājs.

Pēc Otrā pasaules kara pārdēvēt skolu kāda varoņa vārdā bija padomju periodam raksturīga tendence. Šim laikam piemita pārmērīga ideoloģizācija kā politiskās varas un ideoloģijas izpausme un skolas tika nosauktas Lielā Tēvijas kara militāro darbinieku vārdos, piemēram, tās bija latviešu militārpersonas:

Makša Reitera 3. astoņgadīgā skola (1970, Ventspilī)

Maksis Reiters - viens no Otrā pasaules kara laika latviešu armijas virsniekiem.

Jēkaba Alksņa Rūjas astoņgadīgā skola (1967–1987).

Jēkabs Alksnis – Krievijas impērijas apakšvirsnieks, augsts Sarkanās armijas virsnieks, viens no PSRS gaisa kara flotes izveidotājiem. Apbalvots ar Ļeņina ordeni, Sarkanā Karoga ordeni, Sarkanās Zvaigznes ordeni, 1. Mongoļu ordeni.

Par īpašiem nopelniem kaujās pēc nāves dažādu tautību varoņu vārdi tika piešķirti tām skolām, kuru tuvumā notikušas kaujas, piemēram,

Jāņa Rainberga v. n. Murjāņu sporta internātskola (1978) – Padomju Savienības Varonis, kritis cīņā pret vācu iebrucējiem.

Padomju Savienības Varoņa Urmana Tuktubajeva v. n. astoņgadīgā skola (1968) – Ludzā.

Padomju Savienības Varoņa Viktora Fjodoroviča Voronova v. n. Ludzas rajona Zilupes vidusskola (1966).

Liepājas pilsētas Imanta Sudmaļa 8. astoņgadīgā skola (Liepājas ZVA, f.832) vārdā tika saukta no 1947. – 1987. gadam. Padomju Savienības Varonis, partizāns un pagrīdnieks.

Padomju laikam raksturīgi bija godināt Komunistiskās partijas vadītājus arī mācību iestāžu nosaukumos, piemēram,

Jāņa Kalnbērziņa Ķekavas vidusskola (1968), Jānis Kalnbērziņš – LKP pirmais sekretārs okupētajā Latvijā no 1940. gada līdz 1959. gadam,

Roberta Eihe Dobeles 1. vidusskola (1966), Roberts Eihe – Komunistiskās partijas darbinieks.

Ventspilī militārā darbinieka Jāņa Fabriciusa piemiņa tiek godāta (pilsētā ir piemineklis), bet ne vairs skolas nosaukumā, piem.,

Ventspils pilsētas J. Fabriciusa 1. vidusskola (1950–1990), (Ventspils ZVA,155.f.)

Visi šīs grupas antroponīmi, kas saistīti ar konkrētas sabiedriskās iekārtas ideoloģiju un politiku, tika atcelti 20. gadsimta 90. gados.

Daudzu skolu nosaukumos ietvertu cilvēku darbības jomas ir joprojām vai ir bijušas tik daudzveidīgas, ka nav iespējams šos personvārdus ielikt tikai vienā no šajā darbā nosacīti izveidotajām grupām, piemēram:

Kr. Valdemāra pamatskola un Krišjāņa Valdemāra Ainažu pamatskola nosauktas jaunlatviešu galvenā ideologa, izcilā sabiedriski politiskā darbinieka, redzamā publicista un polemista, „Pēterburgas Avīžu” izdevēja, jūrskolu dibinātāja vārdā (EV II 1991, 294).

J. Cimzes Valkas mūzikas skola, Jānis Cimze – skolotāju semināru dibinātājs (Valkā un Valmierā), viens no pirmajiem tautasdziesmu vācējiem, viens no profesionālās mūzikas pamatlicējiem (www.ltn.lv, sk.2008. gada 15. nov.).

Jura Neikena Dikļu pamatskola – nosaukta novadnieka mācītāja, dzejnieka, valodnieka, literāta, sabiedriskā darbinieka vārdā.

Zanes Ludboržas mūzikas skolas nosaukumā ietvertais personvārds ir gan Latvijā pirmās privātās mūzikas skolas vadītājas, gan profesionālas mūziķes vārds. Zane Ludborža ir akordeoniste, daudzkārtējā starptautisko

konkursu laureāte, koncertējusi Itālijā, Dānijā, Vācijā, Krievijā u.c. (www.publika.lv, sk. 2008. gada 4. nov.).

Analizējot skolu nosaukumu veidošanu, ik pa brīdim nākas saskarties ar interesantām kultūras un vēstures liecībām. Bez to izpratnes nevar kompetenti spriest par skolu nosaukumu veidošanu un maiņu. Piemēram, *Friča Bārdas Pociema pamatskola* dzejnieka vārdā tika nosaukta 1936. gadā. Dzejnieka vārdu skolai atņēma 1943. gadā, bet 1997. gadā skola to atkal atguva. Skolā mācījušies dzejnieki Fricis Bārda (1890–1892) un Antons Bārda (1901–1903), 1920. gadā īsu brīdi šeit par skolotāju strādājusi arī dzejniece Paulīna Bārda. Nav viegli izvērtēt, kura skolas absolventa nopelni skolas, valsts vai sabiedrības labā ir visnozīmīgākie. Katrs no Bārdu dzimtas būtu bijis cienīgs, ka viņa vārdā nosauc skolu.

Cits piemērs – *Gaujienas vidusskola* 1984. gadā tika nosaukta dzejnieka skolas absolventa Ojāra Vācieša vārdā, bet *Ojāra Vācieša Gaujienas vidusskolā* ir mācījusies arī dzejniece Daina Avotiņa, komponists Gunārs Selga, rakstnieks Visvaldis Lāms, filologs Jānis Rudzītis, admirālis Gaidis Zeibots (skolas vēstures materiāli). Nenoliedzami, šobrīd dzejnieka O. Vācieša devums, šķiet, pārāks, tomēr šie piemēri (arī par Bārdu) mudina domāt par to, vai antroponīms ir būtisks (nevis subjektīvs) skolas nosaukuma elements.

Acīmredzot grūtās, dažkārt neiespējamās, izvēles dēļ par labu kādai vienai personai Latvijas skolu sarakstā sastopami nosaukumi, kuros iekļauti vairāku vienas dzimtas personu vārdi, piemēram, *Krāslavas Gr. Plāteru v. n. Poļu pamatskola* (IZM sarakstā un Uzņēmumu reģistrā) – grāfu Plāteru vārdā nosaukta 2002. gada 14. septembrī; *Brāļu Skrindu Atašienes vidusskola*, Antons Skrinda (1881–1918) – ārsts, latgaliešu rakstu valodas mācību grāmatas “Latvīšu volūdas gramatika” (1908) autors un Benedikts Skrinda – priesteris un Viļānu mariāņu klostera priekšnieks (Ārsts un cilvēks ar zelta burtiem. Latgales Laiks, 2006, 10. okt.).

Padomju periodā vārda piešķiršana tika reglamentēta valsts mērogā: „Valsts un sabiedrisko darbinieku, zinātnieku un kultūras darbinieku vārdus

piešķir tikai pēc to nāves kārtībā, kas noteikta ar PSRS APP 1957. gada 11. septembra dekrētu” (LPE 7. sēj., 1986, 233).

Mūsdienās galvenais nosaukuma veidotājs ir persona vai iestāde, kas to dibina. Atjaunotās neatkarības periodā pēc ievērojamu cilvēku nāves viņu vārdi piešķirti trijām skolām (pēc zināma sabiedrības grupējuma ierosinājuma):

1. *Rīgas Itas Kozakēvičas Poļu vidusskola*

Savas tautietes Itas Kozakēvičas piemiņu godāt ar skolas nosaukumā ietvertu vārdu bija Latvijas Poļu biedrības vēlme, tādējādi izsakot īpašu pateicību par ieguldījumu poļu skolu atjaunošanā un nopelniem Latvijas labā. Ita Kozakēviča bija Latvijas Republikas Augstākās Padomes – pirmā mūsu atkal demokrātiski ievēlētā parlamenta – deputāte. Viena no Latvijas Tautas frontes un Latvijas poļu organizācijas vadītājām, trešās atmodas darbiniece. Viņas vārdā nosaukta viena no poļu vidusskolām – 2005. gadā.

2. *Rīgas Sergeja Žoltoka vidusskola*

Rīgas 55. vidusskola tika pārdēvēta Sergeja Žoltoka (1972–2004) vārdā. Sergejs Žoltoks, viens no visu laiku labākajiem Latvijas hokeja uzbrucējiem, Nacionālās hokeja līgas spēlētājs, mācījās Rīgas 18. vidusskolā, bet šī skola jau no 70-iem gadiem ir vispārizglītojošā skola ar hokeja novirzienu, te mācījušies daudzi slavenie hokejisti, tajā skaitā arī Artūrs Irbe, Sandis Ozoliņš u. c. Pēc hokejistu un Rīgas Domes ierosinājuma viņa vārdā nosaukta tieši šī skola, un tagad tā ir (intervija ar skolas direktori Vaclavu Pluču 2008. gada 12. novembrī). Maiņas rezultātā skolas nosaukumā vairs netiek lietots cipars, bet informācija par skolas specializāciju ir slavenā hokejista vārds.

3. *Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skola*

2007. gada 16. maijā Rīgas Domes Kultūras, mākslas un reliģijas lietu komiteja atbalstīja Latvijas mākslas un kultūras darbinieku un Rīgas Mākslas skolas ierosinājumu piešķirt Rīgas Mākslas skolas nosaukumu un ilggadējās direktores Māras Muižnieces vārdu. Šajā sakarībā komitejas priekšsēdētāja Helmī Stalte (TB/LNNK) norādīja: „Latvijas kultūrai svarīgu cilvēku, kultūras personību piemiņas iemūžināšana ir būtiska ne tikai vēsturiskā aspektā. Tas ir svarīgi gan jaunās paaudzes virzībai nākotnē, gan Latvijas kultūrizglītībā vispār. Tieši Rīgas Mākslas skola vistiešākajā veidā simbolizē Māras Muižnieces mūža veikumu Latvijas mērogā” (www.riga.lv, sk. 2008. gada 14. jūn.).

Skolas nosaukumā iekļautais personvārds var liecināt par minētās personas saistību ar attiecīgo skolu, piemēram, Rīgas 11. pamatskolai 1937. gadā pēc tā laika tradīcijām deva tautā pazīstama kultūras darbinieka – dzejnieka Andreja Pumpura vārdu, jo tieši dzejnieka vārdā nosauktā biedrība bija ziedojusi naudu skolas celtniecībai. Pēc Otrā pasaules kara skola tika saukta par Rīgas 11. pamatskolu, bet 1988. gadā izglītības iestāde atguva savu vēsturisko nosaukumu *Andreja Pumpura Rīgas 11. pamatskola* (<http://www.pro5.lv/> - sk. 2008. gada 4. aug.).

Antroponīmu izmantošanai skolu nosaukumos visbiežākā motivācija ir personas saistība ar dzimto vietu, arī darbavietu. Nosaukumu analīze liecina, ka laika gaitā būtiski ir saglabāt idejisko saistību ar pastāvošo varu. Visgrūtāk tas

izdodas tajos gadījumos, ja skola nosaukta kāda politiķa vai rakstnieka vārdā. Dokumentāli dati (pamatojumi) par personvārdu atcelšanu/nelietošanu nosaukumā, acīmredzot ideoloģijas dēļ, nav saglabājušies. Dažādu arhīvu dokumentos redzams tikai gads, kad notikusi nosaukuma maiņa. Bieži tas notiek reizē ar skolas/augstskolas reorganizāciju (t. i., nomenklatūras maiņu). Neatkarības vilnis Latvijā licis pārvērtēt atstāto literāro mantojumu un daudzas Latvijas izglītības iestādes no antroponīma iestādes nosaukumā atteikušās:

Straupes Vilhelma Knoriņa 8-gadīgā skola (1966) – rakstnieks, publicists,

Annas Sakses Lejasciema vidusskola (1981–1996) – rakstniece,

Jaunpiebalgas Jāņa Sudrabkalna vidusskola (1976) – rakstnieks,

Viļa Lāča Rīgas 31. vidusskola (1966–1990) – rakstnieks,

Kurta Bartela 39. vidusskola (1977) – vācu revolucionārs, antifašists, rakstnieks.

Onomastikas leksika tieši un ātri reaģē uz sabiedriski politiskām, sociālām un kultūras pārmaiņām, saskaņojot savu sistēmu un tās atsevišķus komponentus, lai optimāli izpildītu sociālo pieprasījumu. Piemēram, *Skrīveru pamatskola* reizē ar nomenklatūras vārda maiņu 1933. gadā tika nosaukta pulkveža Jorģa Zemitāna vārdā, iegūstot pilnu nosaukumu – *Skrīveru pulkveža J. Zemitāna sešklasīgā pamatskola*, bet 1947. gadā sakarā ar cita ievērojama novadnieka 70. dzimšanas dienu skolai tiek piešķirts Tautas rakstnieka *Andreja Upīša* vārds. Īpašvārdu pētīšana nenoliedzami prasa daudz ekstralingvistisku liecību (t. i., vēsturiskas, etimoloģiskas u. c.), kurām piemīt pamatojoša dokumenta spēks.

Dažkārt vērojami izņēmumi pretēji valdošajām tendencēm. Lai gan pagaidu valdība 1940. gadā izdeva rīkojumu skolām personvārdus noņemt, sakarā ar dzejnieka V. Plūdoņa nāvi skola lūdza Skolu departamentam: “*Nemot vērā, ka dzejnieks V. Plūdonis ir mācījies telpās, ko tagad aizņem Kuldīgas Valsts ģimnāzija un šinīs telpās ir radušies viņa pirmie dzejoļi, laipni lūdzu pārdēvēt Kuldīgas Valsts ģimnāziju par “Viļa Plūdoņa Valsts ģimnāziju”*”. Latvijas Izglītības ministrija ar 1940. gada 14. marta rīkojumu Nr. 45 skolu pārdēvēja par Viļa Plūdoņa valsts ģimnāziju. Nosaukums tika saglabāts līdz 1945. gada maijam. Pēc tam atgūts tikai 1989. gada augustā (Intervija ar skolas muzeja vadītāju Dinu Zvejnieci 2008. gada 12. novembrī).

Ir konstatēti fakti, ka oficiālais nosaukums tautas mutvārdu saziņā tiek aizstāts ar skolas direktora vārdu atbilstoši viņa nopelniem skolas labā, piemēram, *Kārļa Videnieka*

Rīgas 77. vidusskolas vēstures materiālos var lasīt, ka tikai 1990. gadā *Rīgas 77. vidusskolai* piešķirts *Kārļa Videnieka* vārds, bet viņa autoritāte bijusi tik liela, ka gadu desmitiem skola dēvēta par *Videnieka pamatskolu*. Nosaukuma maiņu ieteicis kultūras darbinieks Konstantīns Karulis. Kārlis Videnieks ir izcila personība (latviešu valodas skolotājs, mācību pārzinis, direktors) skolas vēsturē, pedagoģiskajā darbā pavadījis 55 mūža gadus. Skolā strādājis kopš tās dibināšanas (www.videnieks.lv/big/p1280.html, sk. 2008. gada 15. aug.).

Atsevišķu skolu nosaukumos vērojami īpašvārdu homonīmi, piemēram, *Annas pamatskola* (Alūksnes rajona Annas pagastā), *Ances pamatskola* (Ventspils rajona Ances pagastā), tajos pagasta nosaukums sakrīt ar sieviešu vārdu, un skolas nosaukuma lietojums bez rajona nosaukuma īsuma dēļ var maldināt un radīt komisku situāciju.

Līdzīgas situācijas var rasties arī gadījumos, kad skolas nosaukums asociējas ar vīriešu vārdu – *Krišjāņu pamatskola* (Balvu rajona Krišjāņu pagastā) vai kādu populāru latviešu uzvārdu, kas lietvārda daudzskaitļa ģenitīva formas dēļ atgādina ģimenes uzņēmuma nosaukumu, piemēram, *Freimaņu pamatskola* (Rēzeknes rajona Freimaņu pagastā), *Sproģu pamatskola* (Aizkraukles rajona Zalves pagasta Sproģu ciemā) u. tml. (sk. arī darba 3.1. apakšnodaļu).

Īpašvārdu homonīmi un nepilnīga informācija skolas nosaukumā apgrūtina objektīvās īstenības izzināšanu. Vēstures periodā, kad bija populāri saukt skolas pazīstamu sabiedrisku darbinieku vārdos un dažkārt tika lietoti tikai uzvārdi, bija grūti, pat neiespējami noteikt, kas atspoguļots skolas nosaukumā – uzvārds vai ciema resp. pagasta nosaukums. Piemēram, Andrievs *Niedra* – bijis mācītājs, sabiedriskais darbinieks, politiķis, rakstnieks, K. Ulmaņa pretinieks, sadarbojies ar vācu ģenerāli fon der Golcu. Vācu valdīšanas laikā, iespējams, viņa uzvārdā tika nosauktas skolas, par kurām ir tikai ieraksti arhīva fondu kartītēs:

1940–1945 *Niedras pamatskola* (Raņķu pagasts Kuldīgas rajonā) (LVVA 2253. f.)

1944–1951 *Niedras pamatskola* (Liepājas rajonā) (Liepājas ZVA 153. f.).

Niedras kā ciemu nosaukumi sastopami tikai Cēsu un Daugavpils rajonā (Latvijas ciemi 2007, 488), tādēļ var spriest, ka šo skolu nosaukumā izmantotais īpašvārds, visticamāk, ir antroponīms, nevis toponīms.

Dažkārt personvārda/tēla lietošana nosaukumā bez papildus pētījumiem var palikt neskaidra. Tikai sarunā ar *Cēsu pilsētas Pastariņa pamatskolas* direktori (saruna ar skolas direktori Ievu Eglīti 2008. gada 12. novembrī) noskaidrojās, ka šī skola ir jaunākā pamatskola Cēsīs un *pastariņš* nav E. Birznieka-Upīša triloģijas „Pastariņa dienasgrāmata” tēls, bet lietots tiešā nozīmē – jaunākais bērns ģimenē (LLVV 6. (1) sēj., 1986, 469).

Vadoties tikai pēc enciklopēdiskajām uzziņām un neizmantojot fona informāciju, nevar uzzināt skolas nosaukumā *Jāņa Zālīša Sausnējas pamatskola* ietverto patieso informāciju arī tad, ja personvārds ir Latvijā populārs vārda un uzvārda salikums, un veido personvārdu homonīmus, piemēram, pārbaudot informāciju *Google* meklētājā, var atrast piecus dažādus cilvēkus ar vienādu vārdu un uzvārdu – *Jānis Zālītis*: 1) psihoterapeits un onkologs, 2) zvērināts advokāts, 3) komponists, 4) kalnu riteņbraucējs, 5) literatūrzinātnieks, bet skola nosaukta Latvijas brīvvalsts pirmā Apsardzības ministra vārdā, kurš šajā sarakstā vispār nav minēts (intervija ar skolas direktoru Andri Dombrovski 2008. gada 18. oktobrī).

Paaudžu maiņa sabiedrībā ietekmē nepieciešamību pēc papildus informācijas vēsturisko izziņu skaidrojumā ne tikai skolas nosaukumā, bet arī uzziņu literatūrā. Pēc 2000. gada izdotie informācijas avoti un interneta materiāli noklusē patieso informāciju (iespējams, atkal ideoloģisku apsvērumu dēļ) par reālām, iepriekšējos vēstures periodos pazīstamām personām. Piemēram, *Kārļa Jansona vārdā nosauktā Liepājas jūrniecības skola* (Kārļa Jansona vārds nosaukumā bija no 1982. gada līdz 1991. gadam). Jaunākajā uzziņu literatūrā ir minēts tēlnieks Kārlis Jansons (1882–1939), tāpēc rodas nepieciešamība noskaidrot, vai tiešām jūrskola nosaukta tēlnieka vārdā. Papildus informāciju var sniegt tikai nosaukumu maiņas liecinieki, konkrēti cilvēki. Intervijā ar skolas direktoru Ivaru Virgu tika noskaidrots, ka skola nosaukta šīs skolas absolventa, kapteiņa, internacionāles dibinātāja Kārļa Jansona vārdā. Lai gan skola ideoloģisku iemeslu dēļ no personvārda atteikusies, par šo vēstures faktu liecina skolas sienā iestrādātais krūšu tēls (intervija 2008. gada 12. novembrī).

Līdzīga situācija veidojas, pētot *Rīgas 31. vidusskolas* vēsturi. Tā sākas 1952./53. mācību gadā, kad A. Dombrovskā *Rīgas 29. pamatskola* iegūst šo vārdu un turpina darbu kā vidusskola. Nezinot vēsturisko situāciju attiecīgajā laika posmā, var tikai minēt, kurš no enciklopēdiskajās uzziņās atrastajiem A. Dombrovskiem (psihoterapeits, šahists, ārsts, baņķieris) ir pelnījis iemūžinātu piemiņu skolas nosaukumā. Šī pati skola no 1966. gada līdz 1990. gadam saukta Tautas rakstnieka *Viļa Lāča vārdā* (<http://www.r31vsk.lv/>, sk. 2008. gada 4. aug.), bet no 1990. gada tās nosaukums ir tikai *Rīgas 31. vidusskola*. Līdzīgas pārmaiņas nosaukumos, kuros mainīti pievienotie antroponīmi, piedzīvojušas daudzas skolas Latvijā.

Viens un tas pats personvārds dažkārt ir pievienots vairāku skolu nosaukumiem. Valstī ir trīs skolas, kurām ir saistība ar Latvijas armijas pirmo virspavēlnieku pulkvedi Oskaru Kalpaku:

Meirānu Kalpaka pamatskola (Lubānas novads, Madonas rajonā),

Oskara Kalpaka Rudbāržu pamatskola (Kuldīgas rajonā),

O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskola (Rīgā).

Skolu nosaukumos ietvertie toponīmi saistīti ar pulkveža biogrāfijas faktiem: Meirānos dzimis un apglabāts, Rudbāržos – 1919. gadā Latvijas Pagaidu valdība viņu iecēla par latviešu vienību virspavēlnieku, 24. janvārī Kalpaka bataljons atguva Rudbāržus, ar to sperot pirmo soli Latvijas atbrīvošanai (Latvju enciklopēdija. Stokholmā: Apgāds „Trīs zvaigznes”, 1955, 1. sēj., 942). Skola Rīgā Kalpaka vārdu ieguva 1919. gada 15. septembrī, kad savu darbību sāka *O. Kalpaka 12. latviešu pamatskola*. 1919. gadā O. Kalpaks viesojies šajā skolā un organizējis jauniešus cīņām. 1940. gadā *Oskara Kalpaka* vārdu skolai atņēma. 20. gadsimta 80. gados skolā ierīkoja mācību kombinātu, kurš bija labākais Padomju Savienībā. Tajā apmācīja nākamos pavārus, vilcienu pavadoņus un vēl citu profesiju pārstāvjus. 2000. gada 10. februārī skola atjaunoja savu vēsturisko nosaukumu *Oskara Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskola*.

Latvijas brīvvalsts sākumposmā arī *Skrundas pagastskolu* pārdēvēja par *O. Kalpaka Skrundas 6 kl. pamatskolu*, bet pēc Otrā pasaules kara pārdēvē par

Pumpura pamatskolu. Uzceļot Skrundā jauno skolas ēku (*Skrundas 1. vidusskola*), kurā tika apvienotas trīs skolas, *Pumpura* vārds tiek zaudēts (www.skrunda.lv, sk. 2008. gada 15. aug.).

No valodas lietojuma viedokļa novērojumi liecina, ka nepilna skolas nosaukuma lietošana, minot tikai antroponīmu, rada pārpratumus, piemēram, 2008. gada Lāčplēša dienai veltītās dokumentālās reportāžas komentāros, kur bijusī skolotāja Betija Strautniece stāsta par Kalpaka skolas dibināšanu, tika sajaukta Rīgas un Rudbāržu skola (draugiem.lv, sk. 2008. gada 11. nov.), jo lietots nepilnais skolas nosaukums *Kalpaka skola*. Šis piemērs apstiprina domu, ka antroponīms nosaukumā nav būtiska iestādes pazīme.

Apkopojot šajā promocijas darba nodaļā gūtos rezultātus, var spriest, ka personvārdi skolu nosaukumos netiek plaši lietoti, jo tie neatklāj būtiskas izglītības iestādes pazīmes un tā saturu neprecizē. Piemēram, *Rīgas Valda Zālīša pamatskolā*, kuras nosaukumā izmantots bērnu grāmatas „Staburaga bērni” autora īstais vārds, (pēc tā gan nav viegli noteikt, kas tā par personu, ja visiem pazīstamāks ir rakstnieka pseidonīms *Valdis*). Skola nosaukta rakstnieka vārdā, bet visās klasēs padziļināti māca matemātiku.

Pastāv arī cits viedoklis – šī tradīcija atzīta par vēlamu, jo tai ir izglītojoša, izziņas un kultūrvēsturiska vērtība: tādējādi tiek iemūžināts tā cilvēka vārds, kura godināšanai attiecīgais lēmums pieņemts. Šajā Latvijas valsts attīstības periodā tas tika darīts ar zināmu ideoloģisku mērķi – celt tautas pašapziņu. Ne vienmēr tas izdevās, īpaši, ja nosaukums tika uzspiests.

Piemēram dots ieskats *Kocēnu pamatskolas* (Valmieras rajonā) nosaukuma veidošanas vēsturē, kas uzskatāmi rāda, cik atbildīgs uzdevums ir skolas nosaukuma veidošana ne tikai attiecībā pret līdzcilvēkiem, bet arī iepriekšējām un nākamajām paaudzēm.

1937. gada 22. septembrī Izglītības ministrijas pārvalde *Kocēnu sešklasīgo* (toreiz *Kokmuižas*) *pamatskolu* pārdēvē par *Apsīšu Jēkaba sešklasīgo pamatskolu*. (Ņina Zavacka. Mīlestībā un patecībā. Valmieras raj. avīze „Liesma”, 1989, 21. okt.)

Skolas vēstures materiāli liecina: pagasta ļaudis apvainojās, ka nosaukuma piešķiršana nolemta Rīgā, jo tagad skolas nosaukums bija bez Kocēnu vārda, tikai – *Apsīšu Jēkaba sešklasīgā pamatskola*.

Par šo faktu liecina 1937. gada 25. oktobra Kokmuižas pagasta sēdes protokols: „Pagasta padome 22. oktobrī, to uzzinājusi, uzņēma ar sašutumu, pirmkārt, tamdēļ, ka tāda

skolas pārdēvēšana notikusi visklusākā pagasta pašvaldības aizmugurē, tas ir, bez jebkādas par to pagasta valdes vai padomes līdzzināšanas..”

Papildinformācija par rakstnieku liecina, ka Apsīšu Jēkabs (īstajā vārdā Jānis Jaunzems), rosīgs skolas un pagasta darbinieks skolā strādāja no 1881. gada līdz 1893. gadam. Rakstnieks daudziem saviem darbiem ņēmis vielu no Kocēnu pagasta dzīves, gan prototipi, gan pagasta iedzīvotāji sevi atpazīnuši darbos „Pie pagasta tiesas”, „Bagāti radi”, „Svešos ļaudīs”, „No mazām dienām” u. c., ne velti literatūrā Apsīšu Jēkabs pazīstams kā reālā stāsta pamatlicējs un tieši prototipu atpazīstamības dēļ vietējo iedzīvotāju vidū nav bijis cieņā (no skolas vēstures materiāliem, skolotāja Elga Olmane, intervija 2008.gada 26.jūlijā).

Šis nosaukums pastāvēja līdz 1942./43. māc. gadam, bet pēc kara skola tika pārdēvēta par Kocēnu septiņgadīgo skolu (tāpat arī Kokmuiža kā apdzīvota vieta par Kocēniem un pagasts par Kocēnu pagastu, jo padomju ierēdņiem nav patīcis *muižas* vārds nosaukumā). Bet iepriekšējais nosaukums iestrādāts skolas ārējās kolonnas plāksnē tik pamatīgi, ka rotā skolu vēl šobrīd. Apsīšu Jēkaba vārds ir arī atjaunotajā skolas karogā, kaut skolu sen jau tā vairs nesauc. Vecais nosaukums joprojām tiek minēts gan ilustrētajos vēstures albumos, gan tūrisma ceļvežos. Toreizējais skolas pārzinis Roberts Zuika (1913, tagad dzīvo ASV, Kalamazū), 20. Dziesmu svētku virsdiriģents, 21.–23. Dziesmu svētku Goda virsdiriģents, ir Apsīšu Jēkaba Goda balvas (tiek piešķirta Kocēnu pamatskolas labākajiem skolēniem) dibinātājs, reizi gadā pats ierodas skolā balvu pasniegt (Maija Mežaka. Pirms jauna ceļa. „Liesma”, 14. 06. 2008.). Aiz cieņas pret R. Zuiku un vēsturi pie skolas **nav plāksnes ar tagadējo nosaukumu – Kocēnu pamatskola** (tas arī reizēm rada pārpratumus ar nosaukumiem).

Personvārdu piešķiršana, noņemšana vai mainīšana iestāžu nosaukumos, īpaši izglītības iestāžu nosaukumos, ir cieši saistīta ar ideoloģijas maiņu, un līdz ar to ir iespējams izdarīt pamatotus secinājumus par sabiedrības vērtību maiņu.

„Vārds uzliek pienākumus,” atzīst Rīgas skolas kalpakiešu līgas vadītājs Jānis Tamsons (Kurzemnieks, 2008. gada 22. maijā). Izvēloties kādu nosaukumu vai lemjot par tā maiņu, vispirms rūpīgi jāpārdomā šādas izvēles pamatotība un iespējamās sekas no dažādiem aspektiem.

3.4. Dzimuma norāde nosaukuma diferencētājdaļā

Vēsturiski diferencētājdaļā dažkārt ir ticis iekļauts iedalījums pēc dzimuma, domājams, ka pēc Eiropas skolu parauga.

1805. gadā Vecrīgā atklāja *Pilsētas vācu meiteņu skolu* (Stadt Töchter-schule) ar 2 klasēm. (www.r3vsk.lv/informacija_par_skolu/vesture.asp - 8k, sk. 2008. gada 18. okt., par to liecina arī Rīgas 3. vidusskolas vēstures materiāli). 1861. gadā tā bija jau trīsklasīga un tika pārvietota un ēku Lielās un Mazās Jaunielas stūrī. 1875. gadā skola bija četrklasīga, 1884. gadā – sešklasīga. 1918. gada decembrī ēka tika piešķirta Rīgas pilsētas 3. vidusskolai. Vidusskolas mācību darbs sākās

1919. gada 15. janvārī. Pirmo mācību gadu skolā sāka 397 meitenes un 64 zēni, bet 1919./20. mācību gadā zēni tika pārvietoti uz 1. un 2. vidusskolu, jo Rīgas 3. vidusskolas II pedagoģiskā konference 1919. gadā nolēma pārvērst skolu par Pilsētas meiteņu skolu. **Kopapmācību meitenēm un zēniem** šajā skolā ieviesa tikai no 1940./41. mācību gada.

Arī Rīgas Centra Humanitārās ģimnāzijas (www.rchv.lv, sk. 2008. gada 28. okt.) pirmsākumi ir *meiteņu skola*.

1885. gadā Rīgas pilsētas valde atvēra Rīgas elementāro meiteņu vienklasīgo skolu.

1907. gadā pārveidota par Rīgas elementāro meiteņu divklasīgo skolu.

1914. gada Savienotā pirmmācības skola (trīsklasīga). Vienīgais konstatētais skolas nosaukums, kurā uzsvērts, ka vienā skolā mācās gan zēni, gan meitenes, taču mācības gan notiek atsevišķi.

Jautājumu par zēnu un meiteņu apmācību kopā vai šķirti noteica ar pilsētas valdes likumiem, biežāk to noteica katras skolas lēmējorgāns. Piemēram, Valmierā 1918. gada 7. jūnijā izdeva jaunu okupācijas varas rīkojumu – dibināt Valmierā pilsētas reālskolu zēniem un meiteņu liceju. Diferencēts tika ne tikai dzimums, bet arī skolas tips. 1918. gada 7. novembra Ziemeļvidzemes laikrakstā „Līdums” (izdots Valkā) numurā var lasīt, ka Valmierā „... ir 2 reālskolas zēniem (viena vāciska, viena latviska), 2 sieviešu liceji (viens vācisks, viens latvisks) ..”.

Sieviešu – vīriešu, zēnu – meiteņu.

Minētie dzimumu apzīmējumi pavēlē un laikrakstā rāda, ka apzīmētāju *sieviešu* vai *meiteņu* semantika praktiskajā lietojumā atšķīrās, jo runāts ir par vienu un to pašu skolu.

Ir saglabājušās ziņas par to, ka 1920. gada 25. augustā sanāca Valmieras valsts vidusskolas pagaidu padome (15 skolotāji un 13 vecāku pārstāvji). Padome lēma, kā pēc iespējas ātrāk apgūt jaunās telpas, bet īpaši ilgs strīds norisinājās jautājumā, vai pieļaujama *zēnu* un *meiteņu* apmācība vienā skolā (nejaukt ar apmācību vienā klasē – par tādām ķecerībām tolaik nerunāja). Ar balsu vairākumu nolēma kopapmācību pieļaut (LVVA, 6647. f., 1. apr., 53. l., 20. lpp.).

Ar Izglītības ministrijas rīkojumu dalīta *zēnu* un *meiteņu* apmācība tika noteikta tikai 1936. gadā (Kurzemes Vārds, Nr.184, 1936. gada 16. augustā). Ne vienmēr tas parādījās skolas nosaukumā, jo mazā skolēnu skaita dēļ nebija iespējams dalīt skolas zēniem un meitenēm, piemēram, *Čakstes pamatskolā*. Tādēļ praktiski tika dalītas tikai zēnu un meiteņu klases. Fiksētajos skolu nosaukumos iedalījums pēc dzimuma parādās jau aplūkojamā perioda sākumā, piemēram, *Vācbaltu zēnu ģimnāzija* (1921), *Liepājas Latviešu labdarības biedrības sieviešu vidusskola* (1920) (dēvēta arī par *ģimnāziju*), bet šādu iedalījumu nenoteica Izglītības ministrijas rīkojums.

Citādāka situācija izglītības jomā saistībā ar dzimumu vērojama 20. gadsimta 40. gados. Pagaidām vienīgais konstatētais skolas iedalījums pēc 2. pasaules kara atbilstoši dzimumam ir *25. latviešu vīriešu pamatskola* (1946) (www.r30vsk.lv/history_, sk. 2008. gada 28. okt.). Pēckara situācija prasīja izveidot skolas vīriešiem, kuri kara dēļ nebija skolu beiguši pirmskara likumu noteiktajā apmācības vecumā, t. i., līdz mūža 18. gadam.

Diez vai cipars nozīmē, ka Rīgā bija 25 vīriešu pamatskolas. Tāpat nosaukuma struktūras modelī kāds no elementiem ir lieks:

$$C + T + Dz + N$$

Dzimuma norāde skolas nosaukumā mūsdienās ir neaktīvs elements, tomēr ārzemju skolu pieredze nenoliedz tā atgriešanos aktīvajā leksikā.

Piezīme.

ASV un Kanādā veiktajos pētījumos bieži atrod būtiskas atšķirības atkarībā no tā, vai eksaktās zinības apgūst abu dzimumu skolēni kopā vai atsevišķi. Tā kā matemātikā un fizikā ir īpaši būtiski uzdot skolotājam jautājumus, nevis tikai iepazīties ar mācību vielu un teoriju, tad daudzas meitenes šajos pētījumos apgalvo, ka skolotājs var veltīt viņām vairāk uzmanības, tad, ja tā ir meiteņu klase, jo citādi lielāko daļu skolotāja uzmanības piesaistot zēni. Arī standarta testu rezultāti dalītajās skolās mēdz būt augstāki. Sk. tipisku pētījumu no šīs sērijas – (http://www.usq.edu.au/electpub/e-jist/docs/vol9_no1/papers/f..., sk. 2008. gada 28. okt.), (*Female Students' Experiences Of Computer Technology In Single- Versus Mixed-Gender School Settings*).

3.5. Goda nosaukumu lietojums raksturotārvārda funkcijā

Valodas vēsture ļauj spriest, ka goda nosaukumi vienmēr ir bijuši atkarīgi no sociālpolitiskajiem faktoriem. Šķiet, ka tā ir pati mainīgākā daļa arī izglītības iestāžu nosaukumos. Katram laikam (politiskajai iekārtai) un

ideoloģijai ir sava izpratne par vērtībām un godu. Analizējot Latvijas izglītības iestāžu nosaukumus, katrā vēstures posmā var konstatēt vairākus šādus nosaukumus. Mūsdienās tādu nosaukumu piešķiršana vairs netika konstatēta.

Skolu vēstures izpēte liecina, ka 1935. gada 28. janvārī Latvijas prezidents K. Ulmanis aicināja atbalstīt savu pirmo skolu, ziedojot grāmatas, mākslas darbus, sporta inventāru, mūzikas instrumentus un daudz ko citu mācību procesam derīgu. Protams, varēja ziedot arī naudu. **Draudzīgais aicinājums** Latvijā tika atjaunots 1994. gadā. Tas ir aktuāls arī šodien – 21. gadsimtā. Par to joprojām liecina pat divi šādi skolu nosaukumi, kas atjaunoti 20. gadsimta 90. gados:

Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzija,

Draudzīgā Aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola.

Nemot vērā Draudzīgā aicinājuma lielo nozīmi izglītībā un jaunatnes audzināšanas darbā, sevišķi skolas dzīvē, arī Liepājā, 1937. gada 29. maijā pilsētas valde nolēma jaunbūvējamo pamatskolu Jaunliepājā nosaukt par *28. janvāra Draudzīgā aicinājuma pamatskolu*. (Gintners www.liepaja-online.lv). Ikdienas saskarsmē parasti lietoja saīsinātu skolas nosaukumu – *Draudzīgā aicinājuma pamatskola*, vēl īsāks nosaukums bija izteikts abreviatūras veidā *DALP (Draudzīgā aicinājuma Liepājas pamatskola)*.

Līdz mūsu dienām skolas nosaukumā saglabājusies vēl kāda cita prezidenta K. Ulmaņa savulaik izteiktā doma, tā ir *Vienības ideja*: „Mūsu jaunatnē jāieaudzina un jāizkopj **Vadoņa lolotā Vienības ideja**, kas jāliek pamatā visam skolas darbam” (Bebru Juris. Kādu sadarbību no skolas un ģimenes prasa jaunie laiki. Latvijas Skola, 1939./1, 28.). Jēdziens *vienība* ar pagodinājuma nokrāsu ir iekļauts nosaukumā *Daugavpils Vienības pamatskola* – skola tika izveidota tikai 2002. gadā, sadalot divplūsmu skolu un kļūstot par pirmo latviešu skolu Daugavpilī. Nosaukuma izvēli ietekmējis tas, ka skola atrodas pie Vienības laukuma, Vienības nama un Vienības ielas. Kā devīze nosaukumā izmantoti Raiņa vārdi no lugas „Zelta zirgs”: „Vienība tā manta, tā ir paglabāta sirdīs ..” (intervija ar skolas direktori Edīti Zdanovsku 2008. gada 18. oktobrī).

Nākamais posms arī izglītības vēsturē, kad tika piešķirti goda nosaukumi, ir padomju periods. Tā bija kā nodeva attiecīgajam laikam, ko pieprasīja padomju ideoloģija, jo citos periodos (sal. ar iepriekš teikto) tik daudz goda nosaukumu tomēr neizmantoja. **Ar ordeniem** tika apbalvoti gan atsevišķi indivīdi, gan dažādu nozaru ražošanas uzņēmumi, arī izglītības iestādes. Apbalvojums tika piešķirts un iekļauts nosaukumā, piemēram:

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā Pētera Stučkas Latvijas Valsts universitāte,

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotais Arvīda Pelšes Rīgas Politehniskais institūts,

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā Rīgas Leona Paegles 1. vidusskola.

Īpaši **nozīmīgi PSRS un PSKP notikumi** parasti bija kā apbalvojums par darba sasniegumiem. Latvijā bija gan PSKP XX kongresa vārdā nosaukts kolhozs, gan Lielās Oktobra Sociālistiskās Revolūcijas 60. gadadienas vārdā nosauktā padomju saimniecība. Dažādus goda nosaukumus par īpašiem sasniegumiem padomju varas gados sevišķi daudz piešķīra arī izglītības iestādēm, tie bija: ordeņu nosaukumi, dažādu gadadienu atceres datumi (komjaunatnes, LOSR gadadienas u. c.).

Skolām parasti tika atvēlēti ar jaunatni saistīti nosaukumi, piemēram, 1948. gada oktobrī kā Rīgas labākajai skolai piešķirts goda nosaukums *Rīgas VĻKJS 30. gadadienas 4. vidusskola* (tagad *Rīgas Angļu ģimnāzija*) (www.rag.lv, sk. 2008. gada 14. okt.). Nosaukumā lietota no krievu valodas pārņemta tulkota internacionāla abreviatūra *VĻKJS*, kas latviešu valodā ienākusi pēc 2. pasaules kara, bet šobrīd zaudējusi aktualitāti reālijas zuduma dēļ (Freimane 1993, 166).

Šajā laikā ideoloģijas ietekmē būtiski bija izcelt lauku darba jaunatni, tādēļ arodskolām šāda veida nosaukumi tika dalīti īpaši dāsni:

VĻKJS 50-gadu vārdā nosauktā 2. lauksaimniecības profesionāli- tehniskā mācību iestāde,

VĻKJS 50-gadu vārdā nosauktā 52. proftehniskā vidusskola u. c.

Šajā nosaukuma modelī nav lietots toponīms, bet ir cipars, dažkārt kāds raksturojošais vārds.

Aplūkojot *Jāņmuižas lauksaimniecības skolas* nosaukuma maiņu, var konstatēt, ka no goda nosaukuma skola atteikusies tikai 1989. gadā reizē ar Atmodas sākumu (www.jpv.edu.lv/, sk. 2008. gada 14. okt.):

1968. g. – *VĻKJS 50. gadadienas 2. LPTS*,

1985. g. – *VĻKJS 50. gadadienas 50. PTV*,

1989. g. – *Jāņmuižas lauksaimniecības skola*.

Skolu vēsture liecina arī par citiem skolu nosaukumiem. Par dažiem ir saglabājušies mīti un nostāsti, jo trūkst precīzu vēstures liecību, piemēram, *Valmieras 11 varoņu komjauniešu vidusskolas* (saīsinājumā V11VKV) nosaukuma iegūšana ir apveltīta ar mītiem, jo neviens no šiem 11 varoņiem Valmieras vidusskolā nemācījās un par 1949. gada nosaukuma maiņu nav izdevies atrast nevienu oficiālu pierādījumu. Par to minēts tikai skolas vēsturiskajā izziņā, neminot nevienu oficiālu dokumentu (Amoliņa 2004, 19). Jaunais nosaukums pirmo reizi minēts 1949. gada 20. septembra Valmieras rajona laikrakstā „Liesma”.

1949. gada beigās vidusskolai nosaukumu piešķīra Valmieras rajona komjaunatnes komiteja, kad starp Valmieras rajona vidusskolām izsludināja konkursu par mācību darba rezultātiem un komjauniešu sabiedrisko aktivitāti. Šajā konkursā labākos rezultātus sasniedza *Valmieras vidusskola*, un jaunais nosaukums bija kā balva tam laikam ar padomju idejisko audzināšanu pārņemtajiem skolēniem un skolotājiem.

20. gadsimta 80. gadu vidū iezīmējās pavērsiens Latvijas vēsturē. 1985. gadā PSRS valdībā nokļuva Mihails Gorbačovs, kurš izsludināja „pārkārtošanos”, mēģināja mainīt attiecības ar rietumu valstīm un uzlabot ekonomiku, kā arī atļāva kritizēt valdošās kompartijas darbību. Latvijas Tautas frontes izveidošanā aktīvi piedalījās inteliģence, Tautas frontes atbalsta grupas tika izveidotas arī skolās. Zuda oktobrēnu, pionieru un komjauniešu organizāciju nozīme. Arī vidusskolēni aizvien vairāk interesējās par skolas vēsturi laika posmā no 1920.–1940. gadam, nebaidījās meklēt materiālus Valsts arhīvā. Taču dažreiz ideoloģijas ietekmē (šoreiz jau citas) nemaz nebija tik viegli panākt nosaukuma maiņu.

1990. gada 29. augustā (pēc skolas ierosinājuma) Valmieras rajona tautas deputātu izpildkomiteja pārdēvēja *Valmieras 11 komjauniešu varoņu vidusskolu* par *Valmieras vidusskolu* (Valmieras ZVA, 247. f., 1753. l., 15. lpp.).

Šajā grupā nosacīti (izraisīto asociāciju dēļ) iekļaujama arī *Daugavpils Saskaņas pamatskola* (dibināta 1989. gadā). Politisko aktivitāšu dēļ pazīstama kļuvusi politiskā apvienība „Saskaņas centrs”, kura darbojas tikai 4 gadus, bet Latvijā kļuvusi jau pietiekoši populāra. Vārdu savienojumā kopā ar toponīmu *Daugavpils* rodas asociācijas, ka skolu dibinājusi šī apvienība. Meklējot pamatojumu šim lietojumam, tika noskaidrots, ka skola ir īpaša tādā ziņā, ka veidojusies kā eksperimentālā divplūsmu skola, kurā latviešu un krievu plūsmas apvienojušās pēc brīvprātības principa. Sal. „*Saskaņa* 1. *Savstarpēja atbilstība, harmonija*. 2. *Vienprātība*” (LLVV 7. (1) sēj., 1989, 272). Skolas nosaukuma raksturotājelements aptver visas vārda *saskaņa* nozīmes, kas iekļautas skolas moto: „Būt saskaņā ar sevi, ar līdzcilvēkiem, dabu. Saskaņā: skolēns – skolēns, skolēns – skolotājs, skolotājs – skolotājs”. Pamatā ir domāts par dialogu saskarsmē (intervija ar skolas direktori Antoniju Lukjansku 2008. gada 5. novembrī). Lai novērstu pārpratumus homonīmisku nosaukumu nozīmes uztverē, ir nepieciešamas vispusīgas savas tautas kultūras un vēstures zināšanas dažādos aspektos.

3.6. Tautības vai valodas norāde nosaukuma diferencētājdaļā

Līdz ar demokrātijas nostiprināšanos un sabiedrības integrācijas ideju izplatīšanos Latvijā pēdējo piecpadsmit gadu laikā ir mainījusies mūsu sabiedrības etniskā struktūra; etniskās grupas ir mobilizējušās sava etniskuma saglabāšanai un uzturēšanai. Tas ir noticis līdz ar katras etniskās grupas valodas plašāku lietojumu, etniskās pašapziņas nostiprināšanos, minoritāšu skolu attīstību un mazākumtautību jaunās paaudzes izglītošanu atbilstoši etniskajām tradīcijām, etnisko grupu organizatoriskajai darbībai, vēršoties plašumā to reģionālajām aktivitātēm u. tml.

Tas norāda arī uz to, ka sabiedrības etniskā struktūra ir kļuvusi ievērojami sarežģītāka. Tradicionālais priekšstats par sabiedrības dalījumu divās kopienās pakāpeniski pārvēršas stereotipā, kas vairs neatbilst mainīgajiem etnosituācijas apstākļiem Latvijā. Divkopienu sabiedrības vietā stājas sabiedrība ar daudzām nacionālām minoritātēm (SIF 2004, 4).

Mazākumtautību izglītības iestāžu likuma (www.lashor.lv/rus/likpro.php – 44k) II nodaļa „Mazākumtautību izglītības iestādes” paredz, ka „(8) Mazākumtautību izglītības iestādes nosaukumā iekļauj attiecīgās mazākumtautības nosaukumu (titulu), ievērojot Izglītības likuma 26. panta pirmajā daļā noteiktās prasības”. Piemēram, *Jēkabpils Poļu pamatskola, Rīgas Igaunu vidusskola, Rīgas Lietuviešu vidusskola, Rīgas Ukrainu vidusskola, Rīgas Baltkrievu pamatskola, Rīgas Krievu vidusskola.*

Veidojas nosaukumu modelis: V + T + N; (T – tautība, V – vietas norāde). Ar apzīmējumu V šajā modelī skaidri tiek ilustrēts, kurās pilsētās Latvijā ir minoritāšu skolas, vienlaicīgi atklājot vēsturisko situāciju: *Jelgavas Poļu pamatskola, Rēzeknes Poļu vidusskola, Daugavpils Krievu vidusskola-licejs.*

2007./2008. mācību gadā Latvijā izglītību varēja iegūt 235 mazākumtautību skolās (146 krievu, 5 poļu, 2 ebreju, 1 ukraiņu, 1 baltkrievu, 1 lietuviešu, 1 igauņu skolā). No visām šīm skolām tautības nosaukums minēts tikai 20 izglītības iestāžu nosaukumos.

Nav izdevies konstatēt principu, kas skaidri pamatotu izvēli krievu skolas nosaukumā ietvert/neietvert tautības nosaukumu. Tie varētu būt arī skolu dibinātāju subjektīvi izvēles motīvi.

Piemēram, mācības *Rīgas 13. vidusskolā* notiek krievu valodā, kā arī bilingvāli un valsts valodā (<http://www.r31vsk.lv/>, sk. 2008. gada 26. okt.), bet tautība ir minēta tikai skolas vēsturiskajā izziņā. Arī visās tālāk nosauktajās skolās mācības paredzētas krievu tautības skolēniem (informācija pēc Uzņēmumu reģistra datiem), bet nosaukumā tas neatspoguļojas: *Rīgas 5. pamatskola, Rīgas 10., 20., 30., 32., 34., 38., 40., 46., 51., 55. u. c. vidusskola, Rīgas klasiskā ģimnāzija, Rīgas Pārdaugavas pamatskola, Rīgas Purvciema vidusskola, Rīgas Universālā vidusskola.*

Par iespējamo skolēnu tautību dažkārt var tikai nojaust pēc nosaukumā ietvertās simboliskās daļas: *Rīgas ģimnāzija „IVRIT”*. Vienā gadījumā tautība uzsvērtā īpaši, nosaucot gan nacionalitāti, gan parādot to nosaukuma simboliskajā daļā: *Privātā krievu nacionālā vidusskola „Podsolnuh”*.

Ir fiksēti vairāki skolu nosaukumi, kuros minēta gan skolēnu tautība, gan kādas ievērojamas personas vārds, kas īpaši svarīgs nosauktajai tautībai, parasti kāds pazīstams šīs tautas pārstāvis (sk. šī darba 3.3. nodaļu par antroponīmiem). Shematiski atspoguļojot nosaukumu struktūru, veidojas divi nosaukumu modeļi:

U + V + T + N, piemēram, Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola

Produktīvāka ir konstrukcija: V + U + T + N, piemēram:

Rīgas Ļ. Tolstoja krievu vidusskola

Rīgas M. Lomonosova krievu vidusskola

Rīgas Itas Kozakēvičas Poļu vidusskola

Krāslavas Gr. Plāteru v. n. Poļu pamatskola

Daugavpils J. Pilsudska Poļu vidusskola

Izglītības un zinātnes ministrijas statistikas nodaļas apkopotie dati, analizējot situāciju mūsdienu izglītības sistēmā, liecina, ka mazākumtautību skolās 2007./2008. mācību gadā izglītību ieguva 12,42 procenti latviešu (Aija Lietiņa. Mazākumtautību skolas saņem lielu atbalstu. *Latvijas Avīze. Izglītība. Karjera*. 2008, 6. okt.). Pētījuma autori secina, ka daudzi latvieši izvēlas savus bērnus sūtīt mazākumtautību skolās, uzskatot, ka tās piedāvā labāku mācību nodrošinājumu un augstāku izglītības kvalitāti nekā latviešu skolas. Ja šis skaitlis palielināsies būtiski, tad tautības nosaukums skolas nosaukumā mainīs semantiku, t. i., apzīmēs padziļinātu kādas valodas novirzienu vai specializāciju (sk. 3. 7. par specializāciju). Dažos izglītības iestāžu nosaukumos minētais tautības apzīmējums tiek lietots ar citu funkciju – Rīgas *Franču licejs*. Nosaukums nenorāda, ka skolā mācās francūži, bet skola ir ar padziļinātu franču valodas novirzienu. Skaitļa vārda apzīmējums ar ciparu skolas nosaukumā raksturo, cik vienas tautības skolēniem paredzēto skolu ir vienā pilsētā gadā, piemēram,

Daugavpils pilsētas 2. poļu pamatskola,

Daugavpils pilsētas 2. latviešu pamatskola,

Daugavpils pilsētas 2. krievu skola (LVVA, 2067. f.).

Šāda situācija Latvijā bija izteikta 20. gadsimta 30.–40. gados.

1919. gada 8. decembrī Latvijā izdotie izglītības likumi noteica, ka minoritātēm ir tiesības organizēt savas nacionālās skolas un pašām pārvaldīt tās, t. i., īstenot savu izglītības autonomiju. Svarīgi pieminēt, ka jau 1918. gada 17. novembrī Latvijas Tautas Padome atzina cittautiešu kopumus par nacionālām minoritātēm, dodot tām tiesības deleģēt savus pārstāvjus likumdošanas un izpildvaras institūcijās, kā arī garantējot minoritāšu kultūras tiesības un to identitātes saglabāšanu (SIF 2004, 3).

Jaunā valsts sniedza maksimālu palīdzību un radīja iespējas iegūt izglītību visu tautību bērniem (Staris, Ūsiņš 2000, 4). Pēc nosaukumā ietvertā raksturotājelementa, kas norāda skolēnu tautību, varam spriest, piemēram, par Liepājas iedzīvotāju nacionālo sastāvu 20. gadsimta 20. gados. Liepājā tajā laikā ir darbojušās:

Poļu pamatskola

Krievu vidusskola, Krievu pamatskola

Lietuviešu pamatskola

Vācu vidusskola

Vācbaltu zēnu ģimnāzija

Žīdu pamatskola (1920), kura 1940. gadā tika pārdēvēta par Ebreju pamatskolu, kas vēlāk kļuva par Ebreju vidusskolu (Laugale 2008).

Piemēri liecina, ka raksturotājelementu modelis nosaukumos ir stabils jau no tā izveidošanas brīža 20. gadsimta 20. gados:

1920–1940 *Tukuma pilsētas ebreju pamatskola* (LVVA, 2115. f.)

1921–1939 *Saldus pilsētas vācu sešklāšu pamatskola* (LVVA, 1460. f.)

1924–1936 *Kuldīgas pilsētas vācu pamatskola* (LVVA, 7033. f.)

Skolas cittautiešiem Latvijā neapšaubāmi bija arī agrāk, taču to nosaukumi pirms Latvijas Republikas nodibināšanas netika veidoti latviešu valodā.

3.7. Izglītības iestāžu specializācijas nosaukums diferencētājdaļas funkcijā

Atbilstoši vārda *speciāls* semantikas skaidrojumam var secināt, ka izglītības iestāžu nosaukumos izmantotas abas šī vārda nozīmes: „1. *Tāds, kas ir īpaši paredzēts kādai noteiktai darbībai, kādam noteiktam mērķim*; 2. *Saistīts ar kādu noteiktu darbības nozari, šādai nozarei raksturīgs*” (LLVV 7. (2) sēj., 1991, 86–87). Skolas tipa iedalījums *speciālās mācību iestādes* kā piemērs minēts pie 2. nozīmes. Salīdzinot vārda nozīmju skaidrojumu LLVV un PTSV, var konstatēt, ka pedagoģijas terminam *speciāls* atšķirībā no vispārlietojamās leksikas vārdiem ir lielāka nozīmes specializācija. LLVV skaidrojums attiecas uz jebkuru skolu, kas nosaukumā norāda noteiktu darbības nozari: gan *sporta, mūzikas, mākslas skolas*, gan tās, kas šobrīd apkopotas sarakstā „Speciālās izglītības iestādes” (sk. pielikumu Nr. 2) un šajā brīdī atbilst PTSV definētajam terminam *speciālā izglītība* – „Vispārīgā un profesionālā izglītība *personām ar īpašām vajadzībām*, t. i., personām, kurām ir mācīšanās grūtības, redzes, dzirdes vai fiziskās attīstības traucējumi, emocionāla rakstura vai uzvedības novirzes no normas. Speciālā izglītība dod iespēju šādām personām atbilstoši viņu spējām iegūt izglītību, veic zināmu šo personu psihiskā, fiziskā vai sociālā stāvokļa korekciju un palīdz personībai adaptēties un integrēties sociālajā vidē” (PTSV 2000, 162). Kā pedagoģijas termins tradicionāli tiek lietota vārdkopa speciālā izglītība ar iepriekš minēto ierobežojošo nozīmi, kur izglītības rezultāts ideālajā variantā ir norma (sk. augšminēto skaidrojumu). Pamatojoties uz iepriekšējo skaidrojumu, arī vārdkopu speciālā pamatskola var uzskatīt par terminu izglītības sistēmā. Lai gan teorētiski jēdziena *speciāls* nozīmes skaidrojumi attiecas arī uz *personām ar īpašām spējām*, t. i., izglītības iegūšana „virs normas” kādā nozarē, praktiski šādu izglītības iestāžu nosaukumi tiek apvienoti tematiskā grupā *specializācija*.

Salīdzinot līdzīgos vienas saknes vārdu skaidrojumus (*specifisks, specializēt, specializēties*), var secināt, ka termins *specializēties* tiek lietots atbilstoši lingvistiskajam skaidrojumam. Sal. „*specifisks* – tāds, kas piemīt (kam) kā būtiska, neatņemama īpašība, pazīme; arī atšķirīgs” (LLVV 7. (2) sēj.,

1991, 87), un „*specializēt* – 1. Panākt, ka kāds iegūst speciālas zināšanas, iemaņas prasmes (kāda darbības nozarē). 2. Noteiktā veidā organizēt darbību (kāda nozarē, specialitātē); organizēt (ko) noteikta mērķa sasniegšanai” (LLVV 7. (2) sēj., 1991, 86); un *specializēties* – „apgūt teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas kādā (zinātnes, tehnikas vai mākslas) nozarē, kādā arodā; apgūt specialitāti” (LLVV 7. (2) sēj., 1991, 86). Salīdzinot ar oriģinālu latīņu valodā *speci.* – „lat. *speciālis* ‘sevišķs, īpašs’; tas, kas saistīts ar ko īpašu, atšķirīgu: *specializācija, specifika, specifisks* (LGCVV 1999, 124), var secināt, ka īsti precīzs termins pedagogijā Latvijas speciālo skolu apzīmēšanai šobrīd nav atrasts, jēdzieniski tuvais nozīmes skaidrojums atsevišķos gadījumos var maldināt.

Šīs grupas izglītības iestāžu nosaukumi apakšpunktos tiek sadalīti atbilstoši PTSV iekļautajiem terminu skaidrojumiem (sk. nodaļas ievadā) un darbā tiks aplūkotas gan speciālās skolas (3. 7. 1.), gan skolas ar specializāciju (3. 7. 2.), šo skolu vienojošais nosaukums IZM sarakstā ir *profesionālās ievirzes izglītības iestādes* (PIII) un *profesionālās izglītības iestādes* (PII).

3.7.1. Speciālās, īpašās izglītības norāde

Latvijā 2007./2008. mācību gadā bija 63 speciālās izglītības iestādes. Lai gan šo iestāžu nosaukumu struktūras modeļi ir dažādi, tie, atšķirībā no IZM pārskata, nesniedz priekšstatu par speciālās izglītības iestāžu tīklu valstī kopumā. Valsts speciālās izglītības centra (VSIC) uzziņas informācijā ir dots visu speciālo skolu sadalījums pa specializācijas grupām, kuru pamatā minētas dažādu slimību un veselības traucējumu veidu apkopojošas grupas:

- 42 skolas – jauniešiem ar garīgās attīstības traucējumiem,
- 5 skolas – jauniešiem ar garīgās veselības traucējumiem,
- 3 skolas – jauniešiem ar fiziskās attīstības traucējumiem,
- 3 skolas – jauniešiem ar mācīšanās traucējumiem,
- 3 skolas – jauniešiem ar valodas traucējumiem.
- 3 skolas – jauniešiem ar somatiskām slimībām,
- 2 skolas – jauniešiem ar dzirdes traucējumiem,
- 1 skola – jauniešiem ar redzes traucējumiem (Latvijas Avīze. Izglītība. Karjera. 2008, 25. okt.).

Analizējot šo skolu grupas, var konstatēt, ka minētajos izglītības iestāžu nosaukumos iekļauti neatbilstoši termini. Piemēram, šajā uzziņā skolēni saukti par *jauniešiem*. Neprecīzi izvēlētais termins neraksturo skolas patieso situāciju: sal. – „*jaunietis* – cilvēks vecumā starp pusaudža un brieduma gadiem (apmēram 15/16–18 gadu vecumā)” (PTSV 2000, 78). Speciālo izglītības iestāžu sarakstā nevienas skolas nosaukumā nav iekļauts raksturotājelements *jauniešu*, tikai 7 skolu nosaukumos ir precizēts izglītības saņēmējs, t. i., *bērni*: sal.” *bērns* – cilvēks dzīves pirmajā posmā apmēram līdz dzimumnobriedumam” (PTSV 2000, 28), kas nosaukuma struktūrā iekļauts dažādās variācijās. Vienas skolas nosaukumā – *Aleksandrovas speciālā internātpamatskola izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem* – konstatēts termins *izglītojamie* (nav ievietots PTSV 2000). Noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu termina *skolēns* vietā tiek lietots jēdziens *izglītojamais*, tā arī nepaskaidrojot tā būtību, kaut gan jēdziens *izglītojamais* tiek lietots Izglītības likumā kopš 1999. gada.

Izglītības un zinātnes ministre T. Koķe ir neizpratnē par vārdu *izglītojamais*, jo pedagoģijas zinātnieki ilgu gadu ir uzsvēruši, ka šo jēdzienu nedrīkst lietot izglītības sistēmā, tāpēc ka *izglītojamais* ir *izglītotājam* pakārtota būtne. Pedagoģijas zinātnē skolēns un skolotājs ir līdztiesīgās pozīcijās. Tiesa, ne līdzvērtīgās: skolotājam ir augstāks izglītības līmenis, lielāka dzīves pieredze. Katrā periodā ir savas autoritātes, kas veido noteikto laika posmu, arī izglītībā. No viņu vidus nāca cilvēki, kuri teica: to var izdarīt, racionalizējot skolas darbu – skolā paturot tikai mācīšanu. Tad arī parādījās jēdzieni – *izglītošana, izglītotājs, izglītojamais* (Latvijas Avīze. 2008, 28. janv.).

Precīzākā diferencējošā termina meklējumi šajā skolu grupā turpinās, tas saskatāms, aplūkojot skolu vēstures pētījumus un speciālo skolu nosaukumus dažādos laika periodos. Taču joprojām nav īsti skaidrs, kā gan vienā nosaukumā apzīmēt tik dažādos bērnus, sākot ar tiem, kam pietiktu ar „pareizo” attieksmi un nelielām zināšanām par bērna slimību (piemēram, par diabētu vai par astmu), līdz pat bērniem, kam ir nepieciešama īpaši pielāgota mācību programma un speciāla skolotāja sagatavotība.

Šajā ziņā situācija speciālajā terminoloģijā ir mainījusies tikai pēdējo astoņu gadu laikā. Bērni, kuriem ir kaut kādas problēmas, sākot ar fiziskām un beidzot ar sociālām, ir saukti dažādi – no „*bērni invalīdi*” līdz pat „*bērni ar īpašām vajadzībām*” (Izglītības likumā – „*bērni ar speciālajām vajadzībām*”). Pētījumā par speciālo skolu vēsturi (Kravalis 1997) var konstatēt, ka no 19. gadsimta 70. gadiem, kad Latvijā tika atvērtas jau vairāku tipu speciālās skolas (*kurlmēmo, neredzīgo, garīgi atpalikušo*), ir bijuši dažādi mēģinājumi rast vienojošu apzīmējumu, kā nosaukt skolas šādiem bērniem. 140 gadu garumā tādi termini bijuši daudzi: *idioti* (1854), *plānprātīgie, nenormālie*, arī *anomālie* bērni, *defektīvie* bērni (līdz 20. gadsimta 20. gadiem), *iepakaļpalikušie* (1919. gada Izglītības likumā), *īpatnējie* (1930), bērni ar dažādām garīgās neattīstības pakāpēm (1935), bērni ar psihiskās attīstības aizturi, bērni ar garīgās un fiziskās attīstības traucējumiem (no 1966. gada), bērni ar intelektuālās attīstības traucējumiem (no 2005. gada).

Pieņemams (bez liekām asociācijām), visas diagnozes aptverošs un vienlaicīgi psiholoģisko iedarbību mazinošs, ir apzīmējums, ko piedāvā A. Rudītis savas grāmatas virsrakstā „*Rūpju bērni* mājā un skolā” (Rīga, 1933), tomēr citur šis apzīmējums nav izmantots, kaut gan tas būtu pozitīvi vērtējams eifēmiskās funkcijas dēļ un aptver visas iepriekšminētās skolēnu grupas.

Tikai viens no iepriekš aplūkotajiem terminiem konstatēts arī skolu nosaukumos, piemēram, *Rīgas pilsētas 1. īpatnējā pamatskola* (1930). Tādas skolas bija vairāku tautību bērniem: *Rīgas pilsētas krievu īpatnējā pamatskola* (1925), *Rīgas īpatnējā žīdu pamatskola* (1925). Minētajos nosaukumos parādās nekonsekvence vārdu secībā tautības un speciālā termina izkārtojumā (dažādi struktūras modeļi), taču tie satur identisku informāciju.

Jaunu jēdzienu speciālo skolu audzēkņiem savā promocijas darbā pamato un piedāvā LU izglītības vadībzinātņu doktors A. Upenieks. Izglītojamos ar speciālajām vajadzībām, ar sociālajām vajadzībām, ar psiholoģiskajām problēmām, ar pedagoģiskajām problēmām, kā arī talantīgos var saukt par *izglītojamiem ar papildu vajadzībām*. Balstoties uz izglītības vadības teorētiskajām atziņām un izglītības iestāžu praktiskās darbības

novērojumiem, var teikt, ka, lai nodrošinātu minēto izglītojamo vajadzībām atbilstošu mācību un audzināšanas procesu, kā arī organizētu nepieciešamā atbalsta sniegšanu, izglītības iestādes vadītājam jāveic līdzīgas funkcijas un uzdevumi. Tāpēc A. Upenieks iesaka jaunu terminu „izglītojamie ar papildu vajadzībām”, un piedāvā tā definīciju: „*Izglītojamie ar papildu vajadzībām* – izglītojamie, kuru izglītošanas procesā ir nepieciešamas īpašas izglītības iestādes pedagoģiskā un atbalsta personāla – izglītības psihologu, skolotāju logopēdu, speciālo pedagogu, sociālo pedagogu, medicīnas darbinieku un citu – īslaicīgas vai ilglaicīgas mērķtiecīgas papildu darbības tā optimālas norises nodrošināšanai un efektīvu izglītības rezultātu sasniegšanai” (Upenieks 2008, 36–37).

1940. gadā pēc Latvijas iekļaušanas PSRS sastāvā tika radīts jauns speciālo skolu tips – sanatorijas meža skolas, kur iestādes tipa būtība tika ietverta raksturojošajā vārdkopā nevis nomenklatūras vārdā. Meža skola – Padomju Savienībā bija mācību un vienlaikus arī ārstniecības iestāde skolas vecuma bērniem ar elpošanas ceļu slimībām, kuriem nepieciešama sanatorijas tipa ārstēšana un kuru veselības stāvoklis pieļauj mācību slodzi pēc vispārizglītojošās skolas programmas, piemēram, *Cēsu sanatorijas Meža skola* (no 1954. gada), *Juglas sanatorijas meža skola* (no 1975. gada). Šis skolu tips ir saglabājies līdz mūsdienām. Raksturotājelements *mežs* šī skolas tipa nosaukumā, pirmkārt, nosauc meža ārstējošo funkciju; otrkārt, tikai pēc tam raksturo atrašanās vietu, nereti saistība ar mežu ir visai nosacīta, piemēram, *Rīgas Meža skola* (Rīgā, Brīvības ielā no 1972. gada – 1991. gadam; tagad *Rīgas sanatorijas internātpamatskola*).

1992. gadā, mainot skolu nosaukumos nomenklatūras vārdu, *Juglas sanatorijas internātskola* no raksturotājvārda *meža* šī tipa iestādē atteicās, tomēr tajā netika iekļauta izglītības pakāpe, un nosaukums atkal bija jāmaina, piemēram: *Juglas sanatorijas internātpamatskola* (2003). Līdzīgu skolu Cēsīs šodien oficiāli sauc par *Cēsu sanatorijas internātpamatskolu*, bet vairāk nekā 50 gadus Latvijā pazīstamais iepriekšējais nosaukums – *Cēsu sanatorijas Meža*

skola (no 1954. gada) tiek lietots vēl joprojām, arī masu saziņas līdzekļos, tautā gan biežāk saucot to par *Meža skolu* (www.csip.lv/lv/par_skolu/vesture, sk. 2008. gada 16. aug.).

Skolu nosaukumu vēsturiskā izpēte liecina, ka diferencētājelements *meža* sākotnēji lietots nosaukumā *Meža skola* (1898), lai raksturotu apgūstamo specialitāti saistībā ar mežu, t. i., lai sagatavotu apmācītus mežsargus. Pirmā *meža skola* tika uzcelta Mežmuižā (Valkas rajona Vijciema pagastā). Šādā funkcijā minētais raksturotājevārds sastopams arī turpmākajos gados dibināto skolu nosaukumos:

Cīravas meža skola (1939–1952), *Rankas Meža skola* (1957), *Kalsnavas meža skola* (1989–1993).

Konstatēts arī nosaukums, kurā jau nosaukumā precizēta specialitāte saistībā ar mežu: *Rudbāržu meža izstrādāšanas meistarų skola* (1948–1957). Savukārt pēc konstrukcijas *mežs + tehnikums* var secināt, ka tā nav speciālā izglītības iestāde veselības uzlabošanai, piemēram, *Aizupes meža tehnikums* (1945–1985), kas turpina savu darbību kā *Ogres Meža tehnikums*, kur audzēkņi apgūst dažādas mežistrādes profesijas, arī koka ēku (t. sk. guļbūvju) celtniecību.

Tātad viens raksturojošais vārds arī izglītības iestādes nosaukumā var sniegt uztvērējam dažādu informāciju: raksturot skolas tipu, apgūstamo specialitāti, arī atrašanās vietu, piemēram, *Līvānu pagasta Meža skola* (1937) – pagastskola, kura patiešām atrodas pie meža.

No 1949. gada speciālās skolas tika diferencētas, jo tika palielināts šo skolu skaits un paplašināti to profili, veselības problēmu izglītības iestādes nosaukumā minot arvien retāk.

Pēdējos gados notiek pakāpeniska speciālo iestāžu nosaukumu maiņa, precizējot nomenklatūras vārdu, lai tajā ietvertu skolā apgūstamo izglītības pakāpi. 2007./2008. mācību gada sarakstā iekļauto skolu nosaukumus pēc struktūras var iedalīt vairākās grupās:

1. V + A (*speciālā*) + N, piemēram:

Upesgrīvas speciālā sākumskola,

Antūžu speciālā internātpamatskola,

Jelgavas speciālā pamatskola,

Kokneses speciālā internātpamatskola-attīstības centrs,

Tukuma Speciālā internātpamatskola.

2. V + A (sanatorijas) + N, kur raksturotājsvārds sanatorijas izteikts ar pārvaldījumu, bet sanatorijas specifika iekļauta skolas aprakstā, diagnozi neietverot nosaukumā:

Rīgas sanatorijas internātpamatskola (bērniem ar psihoneiroloģiskajām saslimšanām),

Cēsu sanatorijas internātpamatskola (bērniem ar astmu),

Juglas sanatorijas internātpamatskola (bērniem ar tuberkulozi),

Raiskuma sanatorijas internātpamatskola (bērniem ar kustību traucējumiem),

Suntažu sanatorijas internātpamatskola (bērniem ar gremošanas orgānu saslimšanām).

3. V + V + A (sanatorijas) + N, piemēram:

Kuldīgas rajona Rudbāržu sanatorijas internātpamatskola.

4. V + C + A (sanatorijas) + N, piemēram:

Jelgavas 1. sanatorijas internātpamatskola,

Jelgavas 2. sanatorijas internātpamatskola.

5. V + C + A (*speciālā*) + N, piemēram:

Rīgas 2. speciālā internātpamatskola,

Rīgas 3. speciālā pamatskola,

Daugavpils 4. speciālā pamatskola,

Rīgas 66. speciālā vidusskola.

6. Nosaukumu maiņas procesā vairākas skolas no saliktās diferencētājdaļas ir atteikušās, turpretī dažas tomēr izmantojušas iespēju to pievienot. Latvijā ir 42 skolas bērniem ar *garīgās attīstības traucējumiem*, bet nosaukumā šī diferenciacija ir iekļauta tikai četrām skolām, kas skolu nosaukumos tiek diferencēta precīzāk: *bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem* un *bērniem ar*

psihoneiroloģiskām saskarsmām, veidojot iestādes nosaukumā garu aprakstošu konstrukciju, piemēram:

Dzirciema speciālā internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem.

Maltas speciālā bāreņu internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem.

Adamovas sanatorijas internātpamatskola bērniem ar psihoneiroloģiskām saskarsmām (ir arī Tiskādu skola ar šādu specializāciju).

Šajā nosaukumu grupā var iekļaut arī tās skolas, kuru nosaukumā ietverta konkrēta diagnoze vai problēma ar diferencējošu vienvārda elementu piemēram, ir konstatētas 3 skolas bērniem ar valodas traucējumiem:

Daugavpils logopēdiskā internātpamatskola– attīstības centrs,

Rēzeknes logopēdiskā internātpamatskola,

Rīgas sākumskola „Valodiņa” (pēc intervijas ar skolas direktori Mārīti Teivāni var secināt, ka tā ir skola ar logopēdisku ievirzi; sk. nodaļā par simboliskajiem nosaukumiem).

Latvijā ir 2 skolas jauniešiem ar dzirdes traucējumiem, to nosaukumos diagnoze ir diferencēta:

Rīgas nedzirdīgo bērnu internātpamatskola,

Valmieras vājdzirdīgo bērnu internātpamatskola–attīstības centrs.

Konstatēta arī 1 skola jauniešiem ar redzes traucējumiem:

Strazdumuižas internātvidusskola–attīstības centrs vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem.

Šajā grupā vērojami dažādi nosaukumu veidošanas modeļi, resp., struktūras, kurās termins *bērniem* ir dažādos sintaktiskajos sakaros, piemēram:

vājdzirdīgo bērnu,

vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem,

bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem.

Raudas speciālā internātpamatskola bērniem bāreņiem.

Lai diferencētu skolas tipu, pretstatā terminam *speciālā*, tiek lietota konstrukcija *vispārizglītojošā + internātpamatskola*, piemēram, *Bebru vispārizglītojošā internātpamatskola*.

Ir konstatēts nosaukums, kur nozīmi *speciālā* konkretizē cits elements – *kristīgā* un atrodas tā priekšā:

Baltinavas Kristīgā speciālā internātpamatskola.

Apgūstot citu valstu pieredzi speciālajā pedagoģijā, tiek veidotas īpašas iekļaujošās klases, nedibinot atsevišķas skolas. Vairāku skolu nosaukumos ir konstatēta atšķirīga nosaukuma konstrukcija saistībā ar korekcijas izglītību, kuru var iegūt kādā konkrētā skolā:

*Pedagoģiskās korekcijas klases **pie** Bauskas pilsētas vakara vidusskolas,*
*Vispārējās vidējās izglītības izlīdzinošā programma **pie** Viesītes arodvidusskolas,*

*Čigānu etniskās grupas izlīdzināšanas klases **pie** Ventspils vakara vidusskolas.*

Korekcijas veids tiek nosaukts, t. i., diagnosticēts, izglītības iestādes nosaukumā, piemēram, *Sociālās korekcijas izglītības iestāde „Strautiņi”*.

Ar specializāciju varētu būt saistīti arī to skolu nosaukumi, kuru darbības pamatā pretstatā tradicionālajam – *Klasiskās izglītības pamatskola „ABC”* – tiek izmantots kāds no *alternatīvās pedagoģijas novirzieniem* un skolas nosaukumā ir iekļauts tā nosaukums:

Rīgas Valdorfskola,

*Privātā vidusskola ĀBVS (nosaukumā ietverto abreviatūru pamato skolas iepriekšējais nosaukums – *Ādažu Brīvā Valdorfa skola*),*

Brīvās Izglītības Centra vidusskola (Rīgā),

Eksperimentālā Kristīgā vidusskola „Staburadze”,

Rīgas Universālā vidusskola,

Kuldīgas pilsētas Alternatīvā sākumskola,

Līdzēnu Alternatīvā Valdorfa skola (nosaukumā jūtama liekvārdība, jo Valdorfa pedagoģija jau ir alternatīva tradicionālajām Latvijas skolām).

Analizējot speciālo skolu nosaukumus, var konstatēt, ka daļa no tiem izceļas ar īpaši garu un sarežģītu struktūru (tajos realizēta vēlme iekļaut

nosaukumā katru niansi), līdz ar to veidojas praktiskai lietošanai nederīgi nosaukumi, piemēram,

Rēzeknes pilsētas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde bērniem ar runas traucējumiem "Rūķītis",

Čigānu etniskās grupas izlīdzināšanas klases pie Ventspils vakara vidusskolas.

3.7.2. Profesionālās izglītības norāde raksturotājvārda funkcijā

Tā kā profesionālo izglītības iestāžu (172 skolas) un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu (233 skolas) nosaukumos vairums raksturotājvārdu ir vienādi, bet atšķiras tikai nomenklatūras vārds (turklāt ne visos gadījumos), lietderīgi ir aplūkot šos nosaukumus vienā grupā.

Tradicionāli arodskolām atšķirībā no vispārizglītojošām skolām nosaukumā ietvertais raksturotājvārds sniedz informāciju par apgūstamo profesiju, specializāciju vai profilu, piemēram, *Liepājas Mākslas amatniecības vidusskola* (1926), *Žēlsirdīgo māsu skola* (1926). Divi savstarpēji saistīti raksturotājelementi (pirmais precizē otro) attiecas uz nomenklatūras vārdu: nomenklatūras vārdam tuvākais nosauc skolas specializāciju, bet nākamais to precizē.

Šo skolu veidošana savulaik ir bijusi īpaši vajadzīga un aktuāla. Par to liecina minēto skolu vēstures izpēte. Piemēram, pēc ilgāka pārtraukuma Liepājā atkal, nu jau kā Latvijas valstī, 1929. gadā tika atvērta arī *Liepājas jūrskola* ar kuģu vadītāju un mehāniķu nodaļām, bet tā paša gada augustā Jūrniecības departaments apstiprināja *Liepājas zvejniecības skolas* projektu.

Tā ir pirmā šāda skola Latvijā, un projektu ir sagatavojis jūrskolas direktors M. Grotiņš. Skolā uzņēma jauniešus no 15 gadu vecuma ar *pamatskolas* četru klašu izglītību (Gintners, www.liepaja-online.lv, sk. 2007. gada 20. okt.).

Atšķirīgā raksturotājvārdu semantika ļauj secināt, ka katrai skolai ir bijis savs īpašs specialitāšu spektrs.

Latvijā starpkaru periodā straujās tautsaimniecības attīstības dēļ bija nepieciešamas arī skolas ar cita veida aroda izglītību, piemēram, *Valmieras Latviešu Skolu biedrības tirdzniecības skola* (1917). Iedibinātās tradīcijas

arodizglītībā pārtrauca Otrais pasaules karš. Neatkarīgajā Latvijā (kopš 20. gadsimta 90. gadiem) tika analizēta iepriekšējā pieredze un meklēti labākie risinājumi šīs izglītības jomas iestāžu nosaukumu sakārtošanā.

Ministru Kabineta noteikumi, kuri ir apstiprināti 2008. gada 15. aprīlī (izm.gov.lv, sk. 2008. gada 13. okt.), paredz atteikties no numerācijas skaitļa vairāku profesionālo izglītības iestāžu nosaukumos (par šo jautājumu sk. iepriekš promocijas darba 3. 2. apakšnodaļā). MK dokumentā nav ieteikumu, kā nosaukumu pārveidot, ir tikai dots saraksts ar jaunajiem nosaukumiem. Paredzēts, ka jaunie nosaukumi skaidri norādīs, kāda profila profesionālo izglītību iespējams iegūt konkrētajā skolā: *Daugavpils Celtnieku profesionālā vidusskola* (iepriekšējais nosaukums – Daugavpils 38. arodvidusskola), *Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma profesionālā vidusskola* (Kuldīgas 78. AVS), *Liepājas Būvamatniecības vidusskola* (Liepājas 31. AVS), *Rīgas Stila un modes profesionālā vidusskola* (Rīgas 34. AVS), *Rīgas Jūras transporta profesionālā vidusskola* (Rīgas 46. AVS). Dažkārt jaunie nosaukumi tomēr neietver visu apgūstamo kvalifikāciju raksturojumu. Piemēram, *Liepājas Tūrisma un tekstila skola* (Liepājas 48. AVS) sagatavo viesnīcu servisa darbiniekus, pavārus un šūšanas operatorus, tāpēc izvēlētais nosaukums nav visai veiksmīgs, jo neietver visas specializācijas un var maldināt sabiedrību. (Šajā gadījumā nav skaidrs, kurā nozarē iekļaujami pavāri – pie tūrisma vai tekstila?).

Noteikumos paredzēts, ka iestādes nosaukumā var iekļaut divus raksturojošos elementus, bet praktiski ne vienmēr tas iespējams, jo vienā skolā ir apgūstamas atšķirīgu nozaru specialitātes. Par to liecina iepriekšējais piemērs.

No numerācijas skolas nosaukumā 2008. gadā atteikusies arī *Smiltenes Profesionālā vidusskola* (iepriekšējais nosaukums – Smiltenes 29. arodvidusskola), *Ventpils Profesionālā vidusskola* (Ventpils 20. arodvidusskola) un *Cēsu Profesionālā vidusskola* (Cēsu 4. arodvidusskola). Sakarā ar reorganizāciju mainīts arī Limbažu 18. arodvidusskolas nosaukums – tagad *Limbažu Profesionālā vidusskola*. Rodas pamatots jautājums: Vai bija kāda nozīme mainīt nosaukumu, ja tas ir kļuvis garāks, bet nepieciešamā diferenciācija tomēr neparādās. Šāds raksturotājs vārds gan ir universāls nozīmes ziņā, jo,

mainot skolā apgūstamās profesionālās izglītības programmas, nav jāmaina skolas nosaukums. Pieņemot S. Goldes un B. Rivžas ierosinājumus par skolu nosaukumu uzlabošanu, nav izvērtēta to lietderība un iespējamie blakusfaktori (nevēlamās nianšes).

Labklājības ministrijas 2008. gada profesiju klasifikatorā (www.lm.gov.lv/text/80, sk. 2008. gada 14. dec.) sistematizētā profesiju sarakstā ir ietverts vairāk nekā 4000 profesiju, bet skolu absolventiem ir domāts „Profesiju katalogs”, kurā ietverta informācija tikai par 370 profesijām. Vēl mazāk informācijas par profesijām var iegūt, ja aplūko tikai skolu nosaukumus.

Analizējot profesionālās ievirzes un profesionālās izglītības izglītības iestāžu nosaukumus, ir konstatēti vairāki atšķirīgi **struktūras modeļi**:

1. V + A + N (V – vietas norāde dažādos variantos, A – raksturotājsvārds), piemēram, *Cēsu pilsētas sporta skola*. Šāda nosaukumu struktūra ir īsa, pietiekami precīza un ērta praktiskai lietošanai. Tā tiek izmantota, nosaucot dažādu profesionālās ievirzes grupu skolas ar vienu vispārinošu vārdu, piemēram, *Aizkraukles Mākslas skola*, *Aizputes Mūzikas skola*, *Rīgas Celtniecības koledža*, *Rīgas Dzelzceļnieku skola*.

Bieži sastopami nosaukumi, kuros raksturotājsvārds precīzē vispārinošo vārdu (nomenklatūrdaļu). Īpaši daudz šādu nosaukumu ir *sporta skolu* grupā. Piemēram, *Rīgas Vingrošanas skola*, *Jūrmalas peldēšanas skola*, *Rīgas Viegatlētikas skola*, *Rīgas Ritenbraukšanas skola*, *Rīgas futbola skola*, *Rīgas Šaha skola*, *Rīgas Volejbola skola*, *Ogres basketbola skola*, *Jūrmalas burāšanas skola*.

2. Bieži sastopami nosaukumi, kuros profesionālo ievirzi nosaucošais raksturotājsvārds precizēts, tādējādi veidojot nosaukuma struktūras modeli

V + A + A + N, piemēram, (nosaukumos ievērota Uzņēmumu reģistrā dotā rakstība): *LIEPĀJAS TENISA SPORTA SKOLA*, *LIEPĀJAS VINGROŠANAS SPORTA SKOLA*, *Jelgavas specializētā peldēšanas skola*.

Nosaukumā, kurā ir divi diferencētājelementi, tie var raksturot nomenklatūras vienību katrs no sava viedokļa, piemēram, norādot potenciālos lietotājus. Konstatēts, ka nav vienveidības pat viena elementa lietojumā:

*Alūksnes pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola,
Brocēnu novada bērnu un jaunatnes sporta skola,
Limbažu rajona Bērnu-jaunatnes sporta skola,
Daugavpils rajona padomes Bērnu un jauniešu sporta skola.*

Dažkārt vienā nosaukumā tiek apvienoti pat trīs ar specializāciju saistīti raksturojošie elementi, piemēram,

Valsts aģentūra „Specializētā airēšanas sporta skola”.

Tematiski visvairāk skolu ir saistītas ar dažādu sporta veidu apguvi, piemēram, vieglatlētiķu, hokeju, basketbolu, futbolu, peldēšanu u. c.: *Ogres basketbola skola, Hokeja skola „Aisbergs”, Rīgas specializētā peldēšanas skola.*

Konstatētas sporta skolas, kuru nosaukumā ir iekļauti samērā specifiski sporta veidi:

Valsts aģentūra „Kalnu slēpošanas sporta centrs”,

Valsts aģentūra „Latvijas Bērnu un jaunatnes kamanīnu sporta skola”,

Valsts aģentūra „Lietišķo sporta veidu centrs „Kleisti””.

Atsevišķu sporta skolu nosaukumi ir īpaši gari un neērti praktiskai lietošanai, piemēram, *Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes Specializētā tenisa sporta skola.*

Liela daļa skolu ir saistītas ar dažādu mākslas novirzienu un mūzikas apguvi. Šī specializācija tiek atspoguļota arī nosaukumā dažādos veidos:

Aizkraukles Mākslas skola,

Madonas pilsētas pašvaldības mākslas skola,

Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skola,

Aizputes Mūzikas skola,

Arvīda Žilinska Jēkabpils mūzikas skola,

Baltinavas Mūzikas un mākslas skola,

Dundagas Mākslas un mūzikas skola.

Dažādu amatu apguve Latvijā ir raksturīga parādība, par to liecina arī vesela virkne skolu nosaukumu, kuru nosaukumos specialitāte nav precizēta, piemēram: *Balvu amatniecības pamatskola, Amatu apmācības skola, Jelgavas Amatniecības vidusskola.*

Populāras šobrīd Latvijā ir dažāda līmeņa deju skolas, piemēram, *Rīgas horeogrāfijas vidusskola*, *Agra Daņiļeviča deju skola*.

Tā kā izglītības iestāžu skaits ar konkrētu specializācijas norādi nosaukumā (bieži tā ir saistīta ar interešu izglītību) Latvijā ir īpaši liels un daudzveidīgs gan tematiski, gan strukturāli, tad pētījumi šajā nosaukumu grupā vēl ir turpināmi. Pašreiz ir dots vispārīgs ieskats profesionālās ievirzes izglītības iestāžu nosaukumos un raksturota to specifika.

3.8. Simbols kā nosaukuma diferencētājelements

Īsi un kodolīgi, taču pārāk vispārīgi šāda veida nosaukumus ir raksturojusi V. Skujiņa: „Simboliskais iestādes nosaukums ir nosacīts, simbolisks nosaukums, ko parasti raksta pēdīnās (vai kursīvā, vai citā grafiskā izcēlumā)” (Skujiņa, 1993, 23). Savukārt, par to veidošanu ir teikts, ka „simboliskus nosaukumus var veidot īpašvārdi, sugasvārdi, īpašvārdu un sugasvārdu savienojums, speciāli veidoti apzīmējumi” (Strautiņa, Šulce 2004, 92). Valodniece I. Druviete akcentē dažādību simbolisko nosaukumu izcēluma veidu rakstībā: „Simboliskie nosaukumi organizatorisko veidojumu nosauc nosacīti, un tos raksta pēdīnās, kursīvā vai citā grafiskā izcēlumā” (Īpašvārdu rakstība 1998, 14). Šī norma tiek minēta arī LR Tieslietu ministrijas Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra izdotajā dokumentā „Saistošie norādījumi Uzņēmumu reģistra valsts notāriem par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību nosaukumu veidošanu” (Nr. 100, izdoti 1996. gada 3. decembrī saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 1. panta 3. daļu), kur akcentēti simboliskie nosaukumi, ko plaši izmanto uzņēmumu nosaukumu veidošanā. Simboliskam nosaukumam raksturīgs tas, ka uzņēmumu tas nosauc nevis tieši, bet gan nosacīti, lietojot vārdus, to daļas (strupinājumsaliekteņus), burtus u. c. kā nosacītus konkrētu uzņēmumu apzīmējumus. Pēdējos 15 gados iepriekš pieminēto grafisko noformējumu lielā mērā šajos gadījumos ietekmē straujā datorizācija un galvenā kontaktvaloda – angļu valoda.

Apkopotais un analizētais materiāls ļauj secināt, ka simboliskie nosaukumi ir vērojami visās izglītības iestāžu grupās, sākot ar pirmsskolu un beidzot ar profesionālās ievirzes izglītības iestādēm.

Katrā nosaukumu grupā var konstatēt tai raksturīgas simbolu iezīmes, piemēram, pirmsskolas izglītības iestādēm raksturīgi deminutīvi, privātām iestādēm kā simboli izmantoti dibinātāju vārdi un uzvārdi u. tml. Speciālo izglītības iestāžu sarakstā nav konstatēts neviens simboliskais nosaukums, bet augstskolu sarakstā tādi ir tikai divi – *Biznesa augstskola „Turība”* un *Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskola „Attīstība”*.

Analizētajos izglītības iestāžu nosaukumos simboliskie nosaukumi ir jaukto nosaukumu sastāvdaļa, taču ikdienas praksē simboliskais nosaukums tiek lietots kā patstāvīgs organizatoriskā veidojuma apzīmējums, piemēram, *„Turība”*, *„Saulīte”* u. c., neminot nomenklatūras vārdu.

„Simboliskā nosaukuma priekšā parasti tiek minēts vārds (vārdi), ko sauc par nomenklatūras vārdu (vārdiem) un kas nosauc attiecīgo uzņēmuma tipu” (Īpašvārdu rakstība, 1998, 12). Tātad ieteiktā minimālā struktūra šajā gadījumā ir N + S, kur N – nomenklatūra, S – simboliskais nosaukums, piemēram, *Sākumskola „Taurenītis”*.

Konstatēta īpatnība, ka izglītības iestādēm, kuru nosaukumā ietverts simbols, apdzīvotās vietas nosaukums minēts samērā reti. Piemēram, tādas ir skolas Jūrmalā (šajos gadījumos nav minēts pilsētas nosaukums):

Sākumskola „Ābelīte”, Sākumskola „Zvaniņš”.

Tendence neiekļaut izglītības iestādes nosaukumā **toponīmu**, t. i., veidot iepriekšminēto iestādes nosaukuma struktūru N + S, konstatēta arī citur Latvijā, tādējādi nepieciešamības gadījumā traucējot saņemt informāciju par skolas atrašanās vietu, piemēram, *Arodskola „Dzīvesprieks”* (Tukuma rajona Vānes pagastā).

Analizētajā materiālā ir sastopami tikai daži nosaukumi, kuri veidoti pēc apgrieztas shēmas – simboliskais nosaukums + nomenklatūras apzīmējums (S + N), piemēram,

„Anšpēteru” veselīgas ēdināšanas un servisa arodizglītības skola (PII), šajā nosaukumā N daļa ir paplašināta ar vairākiem raksturotājelementiem.

Nosaukumā *„Aija Fashion” Modeļu skola un Stila studija* (PII) – apvienotas divas nomenklatūras vārdkopas, kas shematiski atbilst struktūrai S + N + N.

Apkopotajā materiālā konstatēts, ka izglītības iestāžu nosaukumi ļoti reti atbilst minētajai divkomponentu struktūrai (N + S). Parasti nosaukumu struktūrā tiek iekļauti arī citi raksturojoši elementi, piemēram,

Rīgas Vecmīlgrāvja sākumskola „Blāzmiņa” (V + V + N + S),

Jūrmalas sākumskola „Atvase” (V + N + S).

Dažkārt toponīms, kurš nosaukumā nav iekļauts kā raksturotājelements, pats ir lietots kā simboliskais nosaukums. Ja simbola nozīme skolas nosaukumā saskan ar vietvārdu, kura nosauktajā teritorijā tā atrodas, tad šādā gadījumā varētu iztikt bez vietas apzīmējuma, piemēram, nosaukumā ietverts pilsētas vārds *Bērnu un jauniešu basketbola skola „RĪGA”, Vidzemes jaunatnes futbola centrs „Staicele”, Sporta centrs „Daugavpils ledus”* (PIII), mikrorajona nosaukums – *Bērnu un jaunatnes sporta skola „Jugla”,* dažkārt tiek norādīta pat kāda pilsētas daļa – *Sporta skola „Arkādija”* (PIII), *Profesionālās ievirzes sporta skola „Pārdaugava”* (PIII), vai pat konkrēta ēka – *Bērnu un jauniešu sporta centrs „Daugavas sporta nams”* (PIII).

Kā simboliskie nosaukumi dažkārt lietoti seni vietvārdi, piemēram, upītes *Rīdzene* nosaukums dažādās variācijās pat divu skolu nosaukumos – *Bērnu un jaunatnes sporta skola „Rīdzene”* (PIII), *Pamatskola „Rīdzē”,* un *Privātā vidusskola „Mītava”,* par pamatu ņemot Jelgavas agrāko nosaukumu.

Daži vārdi simboliskajos nosaukumos tiek lietoti ilgākā vēstures periodā. Parasti tie ir neitrāli, bez ideoloģiskas nokrāsas un negatīvām asociācijām, tomēr ir konstatēti praktiski gadījumi, kad lietotājiem nav īsti izprotama toponīma lietošana simbolā, ja skolas atrašanās vieta ar to nav saistīta. Pārpratumus var radīt *Daugavas* vārds nosaukumā, jo LPSR laikā bija sporta biedrība „Daugava”, kas neatradās tikai Rīgā, tāpat kā lauku sporta biedrība „Vārpa”, kas darbojās visos republikas rajonos, piemēram, *LIEPĀJAS*

SPORTA SKOLA „DAUGAVA” (PIII). Tā kā vienas skolas nosaukumā jau iekļauts minētās upes vārds, tad jaunākās skolas – *Hokeja skola „Rīgas Daugava”* (PIII) – nosaukumā, lai neradītu pārpratumus, nepieciešams arī vietas raksturotājs. Promocijas darba autore uzskata, ka nosaukuma izvēle šajā gadījumā nav pārdomāta, dotajam vārdam ir jāsniedz informācija par konkrēto objektu, tas ir – jāievēro leksiskās nozīmes atbilstība reālajai īstenībai. Tas ir būtiski, jo viena no simboliskā nosaukuma funkcijām ir padarīt vienkāršāku saziņu, kurā bieži tiek lietots tikai simbols. Tas īpaši attiecas uz sporta skolām, kuru nosaukums nereti ir arī sporta komandas nosaukums. Šī iemesla dēļ nepārdomāta, šķiet, viena un tā paša simbola lietošana vairāku dažādu skolu nosaukumos, piemēram, *Bērnu un jauniešu basketbola skola „RĪGA”* un *Hokeja skola „Rīga”* (PIII), *Iecavas novada sporta skola „Dartija”* (PIII) un *Sākumskola „Dartija”* (Bauskas rajonā).

Pētot skolu vēsturi, var konstatēt pieraksta veidu, kur skolas nosaukumā pēdējās minēts mājvārds, t. i., simboliskais nosaukums. Tas vērojams jau 1875./76. mācību gada skolu sarakstā tajos gadījumos, ja vienā pagastā ir vairākas skolas, un ir nepieciešams jau nosaukumā diferencēt un precizēt skolas atrašanās vietu, piemēram:

Dundagas „Kubeles” 2 kl. pag. skola (1875./76. māc. gadā),

Dundagas „Slītermuižas” (1875./76. māc. gadā),

Dundagas „Irbes” (1875./76. māc. gadā).

Dažkārt, iespējams, pēc vācu valodai raksturīgās sistēmas, nosaukumos konstatēta pat divkārša diferenciācija, ja skolas atradušās vienā apriņķī, piemēram, Jaunjelgavas apriņķī 1875./76. māc. gadā *Jaunsēres „Silgala” 1 klasīgā skola* un *Vecsēres „Labrenča” skola*. Minētajos piemēros būtu pieticis tikai ar pagasta nosaukumu. Šādas (informāciju pastiprinošas) konstrukcijas skolu nosaukumos konstatētas reti.

Uz **skolēnu tautību** var norādīt tāds simboliskais nosaukums (ja tas nav minēts jau skolas nosaukumā), kurš veidots, par pamatu ņemot kādas konkrētas tautas īpašus jēdzienus, kuri ir svarīgi un nozīmīgi tieši šīs tautības pārstāvjiem, līdz ar to norādot izglītības iestādes piederību vienai vai otrai tautībai, piemēram, *Rīgas ģimnāzija „IVRIT”* (1921) (www.revs.lv/dubnov.html, sk. 2008. gada 14. aug.). Protams, ir jābūt droši pārliecinātam, ka šis nosaukums informācijas saņēmējam kaut ko izsaka.

Valsts valodas likumam atbilstošs ir simboliskais nosaukums citā valodā (piemēram, krievu), ja tas rakstīts ar latīņu burtiem. Simboliskais nosaukums krievu valodā pastiprina informāciju, to dublējot, piemēram, *Privātā krievu nacionālā vidusskola „Podsolnuh”*, un pat krievu valodas nezinātājiem

pievienotais paskaidrojošais teksts latviski precizē informāciju par skolu. (Komentē valsts izglītības inspektors G. Petris: „Bija privātā sākumskola „Saulespuķe”, tagad ir izņemta licence privātai krievu nacionālai pamatskolai „Podsolnuh”” (Kurzemes Vārds, 2001. gada 4. dec.).

„Kaut arī simboliskā nosaukuma uzdevums nav tieši raksturot iestādes profilu un galvenās funkcijas, tomēr arī šo nosaukumu ir jācenšas izvēlēties vai veidot tādu, kas tieši vai netieši, jēdzieniski, simboliski vai citādi ieskicē iestādes būtību” (Skujiņa 1999, 22). Simboliskie nosaukumi bieži tiek lietoti tādu specifisku iestāžu nosaukumos, kas sniedz izglītību kādā konkrētā jomā, piemēram, mākslā, sportā, dejās. Izvēlētie nosaukumi šajā gadījumā visbiežāk ir saistīti ar minēto sfēru, piemēram,

Starptautiskā frizieru mākslas skola „Skaistums” (PII),

Šūšanas un rokdarbu skola „Burda Rīga” (PII),

Hokeja skola „Aisbergs” (PIII).

Atsevišķos gadījumos šīs prasības izglītības iestāžu nosaukumos netiek ievērotas un izglītības iestāžu nosaukumos neviens no vārdiem neraisa drošas asociācijas, ka tā ir izglītības iestāde, piemēram,

Valsts aģentūra „Lietišķo sporta veidu centrs „Kleisti”” (PIII),

Valsts aģentūra „Nacionālais olimpiskais sporta metodiskais centrs” (PIII),

Valsts aģentūra „Kalnu slēpošanas sporta centrs” (PIII).

Simboliskajā nosaukumā izpaužas valodas materiāla ekonomija, kas pēc būtības ir iespēja radīt tēlainus, ietilpīgus, asociācijas raisošus nosaukumus, kas palīdz piesaistīt potenciālos klientus (Емельянова 2007, 7). Tas varētu būt gan pozitīvs, ar izglītības kvalitāti asociācijas raisošs vārds, piemēram, *Frizieru skola „Vernisāža” (PII)*, gan pazīstama profesionāla vārds, piemēram, *Hokeja skola „Edmunda Vasiļjeva sporta skola” (PIII).*

Pēdējos gados ir vērojama nosaukumu paplašināšanās, kurā tiek iekļauti dažādi vērtējoši un precizējoši vārdi, kuri padara nosaukumu oriģinālu un īpašu salīdzinājumā ar citiem. Simbola lietošana nosaukumā īpaši izceļ individualizējošo komponentu (Поманова 2006, 81). Tomēr simboliskajā

nosaukumā ietvertā doma bez papildus informācijas ne vienmēr ir pietiekami saprotama:

Frizieru skola-studija „Galateja” (PII),

Frizieru skola „Studija – I” (PII),

Biznesa skola „Nimfa 2000” (PII),

Privātā vidusskola „Gaismas tilts 97”,

Mākslas skola „Iberians” (PII),

Daugavpils mākslas vidusskola „Saules skola” (PII).

Arī skolu nosaukumu veidošanas pamatā ir noteikumos vispārpieņemtās un atzītās latviešu literārās valodas normas. Latvijas Republikā nosaukumi ir jāveido valsts valodā, atskaitot dažus izņēmumgadījumus. Nosaukums citā valodā (parasti – angļiski) varētu būt tajos gadījumos, kad tas norāda uz ārzemju firmu vai tās filiāli, vai arī īpašnieki ir ārzemnieki. Bet Latvijas skolās skolēni pamatā ir tikai no Latvijas, (izņemot vienu – Latvijas Starptautiskā skola Jūrmalā), tātad pamatiedzīvotāji, kuriem saprotamāks noteikti ir nosaukums latviešu valodā.

Jebkurš nosaukums reizē ir arī vārds un veic visas vārdam raksturīgās funkcijas. Parasti tas ir lokāms vārds ar visām latviešu valodai raksturīgajām gramatiskajām pazīmēm. Simbola izvēle **nelokāmā formā** kopumā atbilst valodas likumiem, tomēr iestāžu nosaukumu funkcijā tie bieži vien neko neizsaka, iespējams, pievērš sev uzmanību tikai ar savu neparastumu. Šāda nosaukuma praktisko lietošanu apgrūtina simbola nelokāmā forma:

Ropažu mūzikas un mākslas skola „RODENPOIS” (PIII),

Mācību ražošanas kombināts „Zerko” (PII). Šī nosaukuma nozīmi nezina pat iestādes administrācija, ir tikai iegūta informācija, ka pirms 1993. gada 13. oktobra simboliskais nosaukums bijis „*Zerri*” (intervija ar direktoru Arvīdu Lāci 2008. gada 12. novembrī).

Daži simboliskie izglītības iestāžu nosaukumi ir veidoti **abreviatūru formā**. Piemēram, *Profesionālās pamatizglītības iestāde „ZET”* (PII). Arī to analīze prasa papildinformāciju un noteiktas zināšanas. Piemēram, abreviatūra *Mācību centrs „RIMAN”* (PII), kura ir veidota no telpas īrējošā uzņēmuma

„Rīgas manufaktūra” nosaukumā ietverto vārdu pirmajām zilbēm. Tā varētu simbolizēt atrašanās vietu, jo citas saistības apgūstamo specialitāšu starpā nav (te mācās pavāri, frizieri, autoelektriķi u. c.), (intervija ar direktori Lidiiju Bartulāni 2008. gada 12. novembrī).

Valodas prakse liecina, ka tomēr ir vēlams, lai simboliskais nosaukums (kaut arī dažreiz mākslīgi radīts) būtu nosaukumiem raksturīgajā lokāmajā formā, piemēram:

Privātā Profesionālā vidusskola „SIGMA” (PII),

Modes skola „ANISOLS” (PII).

Izvēloties nosaukumu, jāapsver, cik lietderīgi ir dot tādu nosaukumu, kurš bez paskaidrojoša teksta nav saprotams. Vārds savas funkcijas vislabāk var pildīt, lietots tieši dzimtajā valodā, jo tādā veidā runātājs vislabāk jūt skaņu, to kombināciju un vārda skanējuma smalkās nianšes. Svešā valodā izteikti vārdi nevar radīt tos pārdzīvojumus un izjūtas, kas raksturīgas dzimtajai valodai.

Labam nosaukumam var izvirzīt vairākus kritērijus, tam ir jābūt īsam un skanīgam, arī viegli uzrakstāmam un izrunājamam. Vēlama saistība ar attiecīgo vidi, šajā gadījumā ar Latviju un izglītību. Ir dzirdēts viedoklis, ka nosaukuma pamatā nevajadzētu izvēlēties modes vārdus: ja kādu vārdu par daudz „ekspluatē”, tas zaudē savu oriģinalitāti un it kā nobružājas, kļūst neinteresants.

Populāra ir **internacionālismu** iekļaušana simboliskajos nosaukumos. No uztveres viedokļa tas ir vērtējams pozitīvi, sevišķi – ja vārds ir jau asimilējies latviešu valodā, nereti tas ir iekļauts arī latviešu valodas skaidrojošajās vārdnīcās (piemēram, *norma*, *harmonija*), to nozīme valodas lietotājam ir saprotama, jo dots konteksts – skolas nosaukums.

Paskaidrojoša informācija ir iegūta par *privāto vidusskolu „NORMA”* (intervija ar skolas pārvaldnieci Irinu Lodi 2008. gada 22. novembrī). Skolas nosaukums izvēlēts atbilstoši internacionālisma skaidrojumam *norma* – latīņu val. ‘mēraukla, paraugs’, bet pamatnozīmes skaidrojumā – ‘noteikums, princips, standarts’ (SV 1999, 522), – ietverta doma, ka skolai nav īpašu

novirzienu, kā tas parasti mēdz būt privātskolām, mācības skolā atbilst vispārpieņemtajam standartam.

Pamatskola „Harmonija”, no grieķu valodas *harmonia* – ‘saskaņa, priekšmetu vai parādību daļu samērīgums’ (SV 1999, 266).

Privātā sākumskola „Alfa” (Jelgavā) – alfa un omega, Bībeles frazeoloģisms = sākums un beigas, galvenais, visa pamats (LFV I 1997, 76). Skolai ir kristīgais novirziens, tādēļ arī skaidrojums ņemts no Bībeles (intervija ar direktori Ingvildu Ivanovu, 2008. gada 12. novembrī).

Simbolisko nosaukumu izvēles iespējas ir neierobežotas. Dažkārt skolas veidotājiem ir licies būtiski jau nosaukumā simboliski iekļaut skolā izmantotās darba metodes, piemēram, *Privātsākumskola „Innova”* (intervija ar direktori Intu Baltiņu 2008. gada 22. novembrī), tajā noskaidrots, ka nosaukuma pamatā ir latīņu valodas vārds *innovatio* ‘jauninājums, pārmaiņa’ (SV 1999, 308), tas attiecas uz jaunām, attīstošām mācību metodēm.

Līdzīgas asociācijas rodas saistībā ar vēl vienu nosaukumu: *Privātvidusskolas „Brīvā attīstība”* simbolā ietvertā nozīme izsecināma no vārdkopas komponentu satura, kas saistīts ar skolēnu individuālo spēju attīstību, *brīvā attīstība* ir alternatīvās izglītības koncepcija.

Būtiski iebildumi ir izskanējuši tajos gadījumos, ja nosaukumu svešā valodā nesaprot visi, svešvārdu skaidrojumi ne vienmēr ir iekļauti atbilstošajās vārdnīcās.

Privātskola „Latreia” ir pirmā privātskola neatkarības gados, tās nosaukumā iekļauts grieķu valodas vārds ar nozīmi *iedvesma* (intervija ar direktoru Valdi Krūmiņu 2008. gada 22. novembrī). Minētā vārda nozīme grieķu valodā ir ‘kalpošana; kalpošana dieva templī’ (LGCVV 1999, 68).

Privātā pamatskola „Maksima”, tā nosaukumā izmantots latīņu valodas vārds (skaidrojums ņemts no skolas reklāmas bukleta: maksima – [no latīņu *maxima*, (regula, sententia) – pamats, likums, princips] – tikumiska, estētiska rakstura principi; uzvedības likumi, pēc kuriem cilvēks vadās savā rīcībā). Tas atklājās arī sarunā ar skolas vadību (intervija ar skolas direktori Ināru Kuharjonoku 2008. gada 12. novembrī).

Privātā pamatskola „MAXVEL”, intervijā ar skolas direktori Jeļenu Ivanovu (2008. gada 12. nov.) noskaidrots, ka nosaukuma pamatā veidots saliktenis no latīņu valodas vārdiem *maxima* un *vel*, apvienojot arī šo vārdu nozīmes. *MAXVEL* – visticamāk, radies no latīņu vārdu savienojuma ar iespējamu tālāku īsinājumu *MAXIMĒ* vai *MAXUMĒ* + *VEL* ar nozīmi ‘Par visu vairāk’ (LLV 1995, 551).

Privātā vidusskola „Templum” – latīņu valodā *templum* ‘svētīta vieta, svētnīca, templis’ (SV 1999, 783), skolas nosaukumā sākotnējā nozīme precizēta kā ‘zināšanu templis’; nosaukuma izvēli lielā mērā ir motivējusi blakus esošā baznīca (intervija ar direktori Natalju Bogoslavsku 2008. gada 12. novembrī).

Valsts valodas likums sadaļā par nosaukumu veidošanu nosaka tikai to, ka objekta nosaukumam jābūt ar latīņu vai latviešu burtiem. Ir nosaukumi, kuri atbilst šim pamatnosacījumam, bet simbola nozīme bez paskaidrojuma tomēr var palikt nesaprasta, šāds nosaukums rāda, ka vārds aizgūts:

Rīgas sākumskola „Papatya”, direktors – Ahmet Ald Altay (citas ziņas par skolu pašreiz neizdevās atrast).

Atsevišķos gadījumos nosaukuma nozīmi var nojaust, ja ir kādas īpašas priekšzināšanas, piem., romiešu mitoloģijā, t. i., *Viktorija* – ‘uzvaras dieviete’ (SV 1999, 830). Tāds ir nosaukums *RSEBAAs Profesionālā Vidusskola „VICTORIA”* (PII), kur abreviatūra *RSEBAA* nozīmē Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, t. i., augstskola ir atbilstošās vidusskolas dibinātāja. Pilns abreviatūras skaidrojums nav atrodams nevienā reģistrā. Savukārt, nosaukumā ietilpstošais simbols ir uzvaras dievietes *Viktorijas* vārds latīņu valodā (SV 1999, 830). Simboliski, pēc skolas administrācijas skaidrojuma, tas nozīmē – pirmā profesija, pirmā uzvara (intervija ar direktori Andželu Dubinsku 2008. gada 26. novembrī).

Simbola funkcijas bez problēmām var veikt **latviešu valodas vārdi**, kuru nozīme, resp., semantika un simboliskā funkcija ir labi saprotama bez liekiem komentāriem un papildinformācijas, piemēram:

Privātā pamatskola „Avots”,
Privātā pamatskola „Saulgrieži”,
Privātā sākumskola „Namiņš”,
Privātā vidusskola „Taka”,
Privātsākumskola „Varavīksne”.

Vārda iekļaušana simbolā tā tiešajā nozīmē vērtējama pozitīvi, šāds simbols var labāk un precīzāk veikt nosaukuma funkcijas. Piemēram, vārds *spars* (LLVV 7. (2) sēj., 1991, 85) – ‘dedzība, neatlaidība (darbībā, rīcībā) un to intensīva izpausme; enerģija’ ir atbilstošs sporta iestādes raksturotājs:

Ventspils pilsētas domes Izglītības pārvaldes Sporta skola „Spars” (PIII).

Kā savdabīgi simboli dažkārt ir sastopami arī reti lietoti latviešu valodas vārdi: *Privātā pamatskola „Patnis”* – reti, *Indivīds* (LLVV 6. (1) sēj., 1986, 519).

Privātā vidusskola „Laisma” savā nosaukumā iekļāvusi vārdu, kas nav atrodamas nevienā no 45 promocijas darbā izmantotajām latviešu valodas vārdnīcām. Intervijā 2008. gada 14. novembrī direktore Ludmila Ļubimova precizēja, ka šo vārdu atradusi vēstures skolotāja jau 20. gadsimta 90. gados kādā no 19. gadsimta hronikām, kurā minēts, ka *Laisma* nav priekšmets, bet jēdziens, t. i., – visa mūža darbs, kur rezultāti jūtami pēc laika.

Interesi rada atsevišķu nosaukumu precizējošais skaidrojums, piemēram, *R. Lazdiņas privātskola „Punktiņš”* – izvēlētā nosaukuma skaidrojums ir filozofisks: maziņi punktiņi plašākā skatījumā. Skolas izveide sākās ar sākumskolu, tagad ir vidusskola – punkts uz i, punkts arī beigās, punkts kustas pasaulē un visumā (intervija ar direktori Rantu Lazdiņu, 2008. gada 12. novembrī). Pēc pašreizējā simbola deminutīva formas nezinātājs nevarēs pateikt, ka tā ir vidusskola, bet pozitīvi vērtējams fakts, ka, skolai attīstoties un izveidojot jaunas izglītības pakāpes, tradicionālais nosaukums ir saglabāts.

Dziļākas izpētes vērts šķita *Rīgas sākumskolas „Valodiņa”* simboliskais nosaukums (intervija ar direktori Mārīti Teivāni 2008. gada 12. novembrī). Skola tika dibināta kā speciālā pagarinātās dienas skola. 1994. gadā tā kļuva par logopēdisko skolu. Lai skolas nosaukumā neietvertu problēmu, kas saistīta ar valodas traucējumiem, 2003. gadā to nosauca – „Valodiņa”. Nosaukums

visiem patīkot, tikai dažkārt uz skolu zvana un jautā – sakiet, kādas valodas jūsu skolā māca? Skolas direktore, jautāta par citu speciālo skolu nosaukumiem, saka – bērnu vecākiem speciālās skolas iesaka un nosūtījumu uz to izsniedz Valsts pedagoģiski medicīniskā komisija, tajā arī ir visu skolu saraksts ar specializāciju, tādēļ skolas nosaukumā ietvert bērna problēmu nav vēlams ētisku apsvērumu dēļ. Šī pagaidām ir vienīgā speciālā skola Latvijā, kuras nosaukumā nav iekļauts apzīmējums *speciālā*.

Pēc savas leksiskās nozīmes un lietojuma iepriekš minētais nosaukums ir uzskatāms par eifēmismu (gr. *euphēmos* ‘labi runāt’). Eifēmismu uzdevums ir mazināt emocionālās iedarbības spēku vārdiem, kuri kaut kā nevēlami aizskar klausītāju jūtas, eifēmisma būtība ir emocionālā efekta vājināšana (Laua 1981, 98).

Dažkārt simboliskais nosaukums izteikts **personvārda formā**, bet iestāžu reģistrācijas dokumenti liecina, ka tie nav ne dibinātāju, ne īpašnieku, ne skolas direktoru vārdi, motivācijas noskaidrošanai ir nepieciešamas papildziņas, piemēram: *Privātsākumskola „Elīta”*,

Profesionālās pamatizglītības iestāde „Studija Maija” (PII).

Nosaukumu veidotājiem ir raksturīga radoša fantāzija un bagāta izdoma, viena privātskola nosaukta pat ievērojamā jūrasbraucēja Kristofora Kolumba vārdā: *Privātā sākumskola „Kolumbs”* (Rīgā).

Dzīvnieku vārdi izglītības iestāžu nosaukumos izmantoti atbilstoši to raksturīgajām īpašībām, sporta skolai izvēlēts plēsīga dzīvnieka vārds, kas asociējas ar cīnītāja garu. Dažkārt kāds dzīvnieks ir izraudzīts kā komandas simbols, piemēram, pieaugušo hokeja komandas „Rīga 2000” karogā ir *lauva*, savukārt, bērnu sporta skolai kā simbols izvēlēts cits mazāks dzīvnieks, šoreiz – *lūsis*: *Profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāde „Lūši”* (PIII).

Ar pārdomātu simbola izvēli gan nozīmes ziņā, gan piesaistot uzmanību, citu skolu vidū izceļas *Tautskola „99 Baltie zirgi”* (darbojas no 1993. gada).

Tautskolas direktors Ojārs Rode skaidro, ka nosaukumā, ko ieteikusi kāda dziedniece, apslēptas daudzas nozīmes: ”Cipars 9 ir pabeigtības ritms, to labi zina matemātiķi. Turklāt 99 nav tikai skaitlis, tas nozīmē daudz. Ne velti arī bērni dzimst devītajā mēnesī. Senos laikos bijis deviņu dienu kalendārs. Savukārt *balts* nozīmē „dievišķs”, dažādu tautu ticējumi runā par ziemeļiem, kur meklējams gaišais, skaistais. Zirgs ir vidutājs starp šo un viņpasauli.

Nereti dzirdēts stāsts, ka zirgs negaidīti apstājas uz ceļa, jo viņa smalkais, astrālais augums sniedzas tālāk. Balts zirgs kādreiz bija likteņa lēmējs. Kad bija jāpieņem svarīgs lēmums, zirgam lika spert pirmo soli. Novadā (Cēsu rajona Drustu pagastā; Precizējums mans. – V. L.) ir tradīcija: ja sastop baltu zirgu, būs laimīga diena, bet, kad saskaitīsi 99 baltus zirgus, precēsies, un tas nozīmē jaunu sākumu. Mēs mācījāmies no tautas un gribējām kaut ko mācīt tautai, tā arī radās *tautskolas* nosaukums. Šo abpusējo vērsumu cenšamies saglabāt līdz šai dienai” (Patiesā Dzīve, 2008, Nr. 21, 22).

Sporta skolām un to komandām svarīgs sponsoru atbalsts, tādēļ mēdz būt tā, ka skolas nosaukumā ietverts atbalstītāja **uzņēmuma vārds**, piemēram, *Specializētā sporta skola „Latvijas Bērzs”* (PIII).

Privātā mūzikas skola „JK Nams” (PIII) nosaukta dibinātāja – BO SIA „JK Nams” vārdā. Šobrīd ir konstatēts, ka šādu nosaukumu veidojušas divas nekustamo īpašumu firmas: „Jēkabpils nams” un „Jēkaba nams”.

Īpaša grupa ir simboliskie nosaukumi **pirmsskolas iestāžu nosaukumos**. Izglītības iestāžu reģistrā līdz 2008. gada 22. augustam iekļautas 557 pirmsskolas iestādes, 90% no tām simboliskais nosaukums ir lietvārda deminutīva forma. Lielā apjoma un dažādo tematisko grupu dēļ šis ir atsevišķi pētāms jautājums, šajā promocijas darbā ir aplūkotas tikai šo nosaukumu raksturīgās pazīmes un lietojuma specifika.

Ja izglītības iestāde paredzēta maziem bērniem, t. i., pirmsskolas un sākumskolas iestādes, tad simboliskais nosaukums salīdzinoši bieži ir izteikts **ar lietvārda deminutīva formu**. Konstatētajās lietvārdu deminutīva formās pamazinājuma piedēkļi *-iņ-, -īt-, -ēn-, -uk-* parasti izsaka pozitīvu vērtējumu – piešķir vārdiem mīluma, maiguma, sirsnīguma, labvēlības nokrāsu.

Piemēri apliecina, ka ar piedēkli **-iņ-** veidotie lietvārdi ir produktīvs atvasinājumu tips pirmsskolas izglītības iestāžu simbolisko nosaukumu veidošanā. Šie „deminutīvi tiek lietoti gan ar reāla pamazinājuma, gan ar emocionāli subjektīva vērtējuma nozīmi. Dažkārt šīs abas nozīmes mēdz būt apvienotas” (MLLVG I 1959, 113). Piemēram:

-iņš: *Čiekuriņš, Ziediņš, Dzintariņš, Zvaniņš, Namiņš,*

-iņa: *Vasariņa, Cielaviņa, Ieviņa, Dzirnaviņas, Skudriņas, Birztaliņa, Pasaciņa.*

Izskaņas **-ītis, -īte**, arī **-īši** tiek atzītas par īstu deminutīvu piedēkli, kas piešķir vārdam ekspresīvi emocionālu nokrāsu, visbiežāk izsakot gan pamazinājumu, gan mīlinājumu, bet nediferencējot vārda nozīmi (MLLVG I 1959, 130). Piemēram:

-ītis: *Jumītis, Auseklītis, Taurenītis, Pīlādzītis, Ābolītis, Kamolītis, Mazulītis,*

-īte: *Atvasīte, Saulīte, Bitīte, Pūcīte, Saimīte, Īkstīte,*

-īši: *Snīpīši, Rūķīši.*

Ar izskaņu **-ēni** konstatēts viens nosaukums – *Saulēni*. Ar šo izskaņu parasti no vīriešu un sieviešu dzimtes lietvārdiem atvasina jaunu radību nosaukumus. „Visbiežāk tiek darināti jaunu, nepieaugušu dzīvnieku, putnu un zivju nosaukumi” (MLLVG I 1959, 109). Tātad nosaukums lietots ar nozīmi – *saules bērni*. Šīs grupas lietvārdiem, salīdzinot ar pamatvārdu, piedēklis piešķir reāla pamazinājuma raksturu, bez mīlinājuma nokrāsas.

Izskaņa **-uks** deminutīvu darināšanā ir mazproduktīva, tā nav minēta MLLVG I (1959). Tas konstatējams arī apkopotajā materiālā (tikai 2 nosaukumi). Arī ar piedēkli **-uk-** „veido būtņu nosaukumus, kas izsaka pamazinājuma un mīluma nokrāsu” (Kalme, Smiltnece 2001, 74). Sal. *Zīlūks, Pūčuks*.

Retāk konstatēti bez pamazinājuma piedēkļiem atvasināti vārdi, kuru semantika ir saistīta ar kaut ko mīļu, tuvu un bērniem labi pazīstamu, piemēram: *Rotaļa, Ķipars, Pasaka, Minka*.

Pirmsskolas izglītības iestāžu nosaukumu simbolos ietvertie vārdi **tematiski** saistīti ar ko mazu, uz to norāda gan deminutīva izskaņa, gan nelielais priekšmets, būtne, ko apzīmē nosaukumā ietvertais simbols, piemēram, *Zemenīte, Cālis, Strautiņš, Dzīpariņš, Taurīte, Dzintariņš, Zvaniņš*. Līdzīgas asociācijas raisa arī simbolisko nosaukumu vārdkopas *Rūķu māja, Zelta sietiņš*.

Arī pirmsskolas iestāžu simboliskie nosaukumi, līdzīgi kā profesionālās izglītības iestāžu nosaukumi, veido vairākas tematiskās grupas:

Literārie tēli: *Kāpēcītis, Sprīdītis, Annele, Kriksītis*.

Debess ķermeņi: *Saulīte, Zvaigznīte, Auseklītis*.

Putni: *Cīrulītis, Gulbītis, Vālodzīte, Gailītis, Gulbītis, Griezīte.*

Lielākas un mazākas dzīvas būtnes: *Jāņtārpiņš, Taurenītis, Bitīte, Vāverīte, Ezītis, Lācītis.*

Puķes: *Magonīte, Pienenīte, Margrietiņa, Pīpenīte, Gundega, Madara.*

Koki: *Ieviņa, Liepiņa, Ābelīte, Priedīte, Bērziņš;*

arī to sastāvdaļas: *Atvasīte, Pumpuriņš, Zīle, Zīļuks.*

Toponīmi: *Mūsa, Vecauce.*

Meiteņu vārdi: *Lienīte, Mārīte* (arī kukainis), bez deminutīva piedēkļa – *Katrīna, Dārta.*

Zēna vārds: *Jancis.*

Bībeles tēls izvēlēts kristīgās iestādes nosaukumā: *Matejs.*

Vārda *bērns* sinonīmi: *Ķipars, Mazulītis* u. tml.

Uzņēmuma nosaukums: *Spodrība* (Dobelē).

Konstatēts arī nosaukums, kura saistība ar pirmsskolas iestādi bez papildinformācijas grūti nojaušama, piemēram, *Akmens ligzda* (šī informācija vēl jāprecizē).

Promocijas darba autore uzskata, ka simbols pirmsskolas izglītības iestādes nosaukumā padara to personiskāku, tomēr vārda nozīme, kaut arī iestādes nosaukumā, ietekmē gan bērnus, gan darbiniekus (šie pētījumi skar sociolingvistiku, psiholingvistiku, arī etnolingvistiku). Tāpat pārdomājams un rūpīgi izvērtējams būtu fakts, ka pirmsskolas un sākumskolas iestāžu grupā vairāki simboliskie nosaukumi atkārtojas, piemēram: *Saulīte, Gaismiņa, Zvaniņš, Pasaciņa, Sprīdītis.*

Tā kā simbolisko nosaukumu dažādība un daudzveidība skolu nosaukumos (sevišķi – pirmsskolas izglītības iestādēs) ir īpaši izteikta, tad pašreizējā pētījumā ir dots tikai ieskats šo nosaukumu grupā un raksturoti galvenie nosaukumu veidi. Paplašinot zinātniskos pētījumus par izglītības iestāžu vēsturi un to nosaukumu veidošanu, vēlams pievērst lielāku uzmanību arī simboliskajiem nosaukumiem dažādos aspektos.

SECINĀJUMI

1. Latvijas izglītības iestāžu nosaukumu izpēte pilnā apjomā līdz šim nav veikta, tāpēc promocijas darbā pirmo reizi tie ir analizēti kompleksi: etimoloģiskā, semantiskā, vārddarināšanas, terminoloģiskā, vēsturiskā un funkcionālā aspektā. Plašākā skatījumā tas ir **pirmais zinātniskais darbs par iestāžu nosaukumiem Latvijā**. Darbā ir apkopotas svarīgākās teorētiskās atziņas par nosaukumu veidošanu un ar to saistītajām prakses problēmām. Konstatētas arī raksturīgākās attīstības tendences, sākot no Latvijas skolu pirmsākumiem (ja skolas nosaukums ir lietots latviešu valodā). Tā ir novitāte latviešu valodniecībā, kas ļauj spriest gan par pašreizējo situāciju, gan dot ieteikumus nosaukumu veidošanai nākotnē.

Promocijas darbā iegūtie rezultāti ir būtiski **starpzinātņu jomā** (lingvistika, pedagogija, vēsture, kultūra). Tiem ir nozīmīga vieta kultūrvēsturiskā mantojuma un izglītības terminoloģijas apzināšanā, precizēšanā un pilnveidošanā.

2. Realizējot ar promocijas darba mērķi saistītos uzdevumus, tika analizēti dažādi avoti (izglītības iestāžu reģistri, skolu vēstures muzeju un arhīvu materiāli, vārdnīcas, informācija par izglītības iestādēm periodikā u. c.), kā papildus uzziņas tika izmantotas arī 27 intervijas ar skolu administrācijas pārstāvjiem. Pētījuma pamatā ir **1459 izglītības iestāžu nosaukumi**, kas ir iekļauti 2007./2008. mācību gada IZM sarakstā. Šis kopums pilnībā atspoguļo visas galvenās nosaukumu veidošanas iezīmes un dod priekšstatu par svarīgākajiem nosaukumu struktūras tipiem, taču pagaidām vienota koncepcija valsts mērogā nav izstrādāta. Materiālu vēsturiskā un salīdzinošā aspektā papildina dažādu periodu izglītības iestāžu nosaukumu vienības.

Promocijas darbā no teorētiskā aspekta izglītības iestāžu nosaukumi parādīti kā attīstībā esoša sistēma, kuras dinamiku nosaka valodisku un ekstralingvistisku faktoru kopums, vienlaicīgi izglītības iestāžu nosaukumi atspoguļo nacionālās kultūras vērtības un tautas vēsturi.

3. Analizējot mūsdienu izglītības iestāžu nosaukumu nomenklatūru, var konstatēt, ka pārmaiņas tajā galvenokārt notiek ekstralingvistisku (politisku, ideoloģisku, vēsturisku, ekonomisku, juridisku, kulturālu u. c.) ietekmju rezultātā. Dažkārt netiek veikta rūpīga iestādes nosaukumā iekļautā nomenklatūras vārda jēdzieniskā satura analīze. Šīs neprecizitātes atspoguļojas arī likumdošanas aktos, piemēram, lietojot sinonīmisku nomenklatūru vienas izglītības pakāpes apzīmēšanai: *arodvidusskola*, *profesionālā vidusskola*, *tehnikums*. Vidējās un augstākās izglītības pakāpes diferencēšanai izmantotā nomenklatūra pēc semantiskā satura ir attiecīgās iestādes izglītības pakalpojumu satura, diapazona un kvalitātes rādītājs (sal. *vidusskola* un *ģimnāzija*).

4. Analizētie izglītības iestāžu nosaukumi, resp., ergonīmi ļauj spriest par nosaukumu struktūru. Parasti tajā ir **nomenklatūrdaļa**, piemēram, *Liepājas Ezerkrasta sākumskola*, *Spāres pamatskola*, *Zemgales vidusskola*, *Rīgas Vieglās rūpniecības tehnikums*, *Latvijas Lauksaimniecības universitāte* un pievienotie diferencētājelementi. Nomenklatūra ir veidota vai mainīta, pamatojoties uz noteiktiem likumdošanas aktiem izglītības sistēmā. Katra nosaukuma saistība ar nomenklatūras tipu (vismaz ar ISCED līmeni atbilstoši IZM izdotajiem likumiem) ir nosaukumu stabilitātes un precīzas lietošanas pamatprincips.

5. Promocijas darbā analizētajā skolu nosaukumu sarakstā nav konstatēts neviens vienvārda izglītības iestādes nosaukums. Sākotnēji nosaukumā bijis **tikai viens raksturojošais vārds**: vietas nosaukums vai tā precizējums, piemēram, *Briedes skola* (skola atradusies pie Briedes upes), retāk personvārds, piemēram, *Pidriķa skola* (nosaukums radies no personvārda), *Edgara skola* (nosaukta barona vārdā), *Elizabetes skola* (skola nosaukta barona sievas vārdā). Pakāpeniski nosaukumi kļuvuši arvien specifiskāki (arī garāki), paplašinot raksturojošo elementu skaitu, piemēram, *Draudzīgā Aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola*, līdz pat nosaukumiem ar 4 un 5 diferencētājelementiem, piemēram, *Rēzeknes pilsētas speciālā pirmsskolas*

izglītības iestāde bērniem ar runas traucējumiem “Rūķītis”, Čigānu etniskās grupas izlīdzināšanas klases pie Ventpils vakara vidusskolas.

6. **Diferencētājdalā** nosaukumā pieļauj dažādus variantus, resp., diferencētājelementus. Tajā ir konstatēta norāde par administratīvo iedalījumu un skolas atrašanās vietu, piemēram, Ludzas pilsētas ģimnāzija, Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju domes mūzikas skola, dzimumu, piemēram, Vācbaltu zēnu ģimnāzija, tautību, piemēram, Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola, goda nosaukumu, piemēram, Draudzīgā Aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola, personvārdu, piemēram, Kandavas Kārļa Mīlenbaha vidusskola, specializāciju, piemēram, Rēzeknes logopēdiskā internātpamatskola, numerāciju, piemēram, Gulbenes 2. vidusskola u. tml.

7. Mainoties **ekstralingvistiskajiem faktoriem**, nereti vērojama „vēsturiskā nosaukuma atjaunošana”. Atgūts tiek gan nomenklatūras vārds, gan raksturojošie elementi, bet tas neattiecas pilnīgi uz visiem komponentiem nosaukumā, piemēram, ekstralingvistisko apstākļu dēļ pašreiz Latvijā nav atjaunoti nosaukuma elementi: *meiteņu skola*, *zēnu skola*.

Izglītības iestāžu nosaukumu izpēte ilgākā laika periodā ļauj konstatēt katram posmam raksturīgos nosaukumu veidošanas elementus, piemēram, padomju laikā nomenklatūras vārdam tika pievienoti valdošās partijas un bruņoto spēku funkcionāru vārdi, atzīmējamo svētku, apbalvojumu u. tml. atribūtu nosaukumi, piemēram, Jāņa Kalnbērziņa Ķekavas vidusskola, ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā Pētera Stučkas Latvijas Valsts universitāte.

8. Iegūtie pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka nosaukums parasti atspoguļo **nosaukuma devēja** izpratni par kultūras un vēstures notikumiem, tautību, intereses, kā arī noteiktā laika posmā sabiedrībā (vai kādā tās daļā) akceptētos uzskatus par to, kas ir moderns, oriģināls un laikmetīgs, piemēram, *Privātā Rīgas Tehnolingvistiskā ģimnāzija*, *Informācijas sistēmu menedžmenta augstskolas vidusskola „PREMJERS”*, *Dance of Street deju skola*, *„Aija Fashion” Modeļu skola un Stila studija*, *Rīgas ģimnāzija „IVRIT”*, *Ebreju*

privātā vidusskola „Habad”, Privātā krievu nacionālā vidusskola „Podsolnuh”.

9. Īpašu ergonīmu grupu veido jauktie nosaukumi ar simbolisko sastāvdaļu, t. i., **simboliskie nosaukumi**. Tie ir konstatēti visās izglītības pakāpēs, sākot ar pirmsskolu un beidzot ar augstākās izglītības iestādēm, piemēram, *pirmsskolas izglītības iestāde „Saulīte”, arodskola „Dzīvesprieks”, hokeja skola „Rīga”, biznesa augstskola „Turība”*. Simbola funkcijas var veikt toponīmi, piemēram, *Bērnu un jauniešu basketbola skola „RĪGA”, Vidzemes jaunatnes futbola centrs „Staicele”, abreviatūras, piemēram, Profesionālās pamatizglītības iestāde „ZET”, mācību centrs „RIMAN”, internacionālisti, piemēram, Privātā vidusskola „NORMA”, Pamatskola „Harmonija”, vārdkopas, piemēram, Privātvidusskola „Brīvā attīstība”, Tautskola „99 Baltie zirgi”. Šajā nosaukumu grupā pozitīvi vērtējami latviskas cilmes vārdi, kuru semantika un simboliskā funkcija ir labi saprotama, piemēram, Privātā pamatskola „Avots”, Privātā vidusskola „Taka”, Rīgas sākumskola „Valodiņa”. Konstatēta simbolā ietvertu vārdu saistība ar katras izglītības pakāpes specializāciju, piemēram, pirmsskolas izglītības iestādēm raksturīgi deminutīvi: „Ieviņa”, „Dzintariņš”, „Skudriņa”, sporta skolām raksturīgo simbolu pamatā ir spēks un izveicība: „Spars”, „Lūši”, „Aisbergs”.*

10. Nosaukumu devēji nereti ir centušies tajā iekļaut visus skolu raksturojošos elementus, veidojot nosaukumus ar īpaši sarežģītu struktūru un liekvārdības pazīmēm, piemēram, *Maltas speciālā bāreņu internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem, Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas Ugunsdzēsēju un glābēju profesionālā skola, Hokeja skola „Edmunda Vasiļjeva skola”, Lizēnu Alternatīvā Valdorfa skola*.

Perspektīvā, balstoties uz apkopoto informāciju un promocijas darba rezultātiem, lietderīgi būtu izglītības terminoloģijā, resp., izglītības iestāžu nosaukumu veidošanā vienoties par būtiskiem kritērijiem un elementiem, kas obligāti ietverami nosaukumā (minimālā struktūra būtu toponīms un atbilstošā nomenklatūras vienība). Jāizvērtē tie elementi, kas izglītības iestāžu nosaukumos nav ieteicami.

Veidojot nosaukumus no diviem vai vairākiem vārdiem, vajadzētu vienoties arī par raksturotājevārdu secību, ja nosaukumā tiek izmantoti vienādi elementi, piemēram, *Oskara Kalpaka Rudbāržu pamatskola* (kā ieteikts norādījumos), nevis *O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskola* vai *Meirānu Kalpaka pamatskola*.

11. Vērtējot jebkuras pakāpes izglītības iestāžu nosaukumu biežo maiņu, var secināt, ka ikviena maiņa ietver vairākus būtiskus faktoros: iestādes turpmāko atpazīstamību, nozīmīgus finansiālos līdzekļus, problēmas komunikācijā, tāpēc katra nosaukuma maiņa būtu jāapdomā īpaši rūpīgi. Dažkārt daudz lietderīgāk ir **saglabāt iestādes tradicionālo nosaukumu**.

Skolas stablais nosaukums veido saikni starp dažāda vecuma paaudzēm. Savukārt biežā nosaukumu maiņa lielā mērā apgrūtina darbu profesionālās orientācijas jomā, kā arī var radīt grūtības skolas vēstures izpētē.

Skolas nosaukums zināmā mērā veic arī reklāmas funkcijas, biežāk tas izpaužas privātskolu nosaukumos. Praksē var vērot, ka vecāki skolu nereti izvēlas pēc nosaukuma, nevis pēc citiem kritērijiem.

12. Apkopotie Latvijas izglītības iestāžu nosaukumi un to līdzšinējā izpēte ļauj secināt, ka šajā jomā vēl ir **daudz problēmu** (nosaukumu veidošanas principu neskaidrība, valodas kultūras prasību ignorēšana, loģikas trūkums, neprecizitātes u. c.). Promocijas darbā ir apzinātas galvenās nosaukumu grupas un to iezīmes, taču pētījumi noteikti būtu turpināmi vairākos aspektos. Īpaša uzmanība būtu veltāma speciālās izglītības, profesionālās un pirmsskolas izglītības iestāžu nosaukumiem, jo to kvantitatīvā daudzveidība prasa papildus iedziļināšanos pētāmajā problemātikā. Līdz šim nav pētīti latviešu trimdas skolu nosaukumi, tajā skaitā arī latviešu skolas Krievijā.

SAĪSINĀJUMI

BV – laikraksts „Baltijas Vēstnesis” (1868–1906)
DunB – laikraksts „Draugs un Biedris” (1866)
IMM – Izglītības Ministrijas mēnešraksts (1922–1935)
PA – laikraksts „Pēterburgas Avīzes” (1862–1865)
SDP – rakstu krājums „Sēta, daba, pasaule” (1860) un (1889–1893)

LVVA – Latvijas Valsts Vēstures arhīvs
ZVA – Zonālais Vēstures arhīvs

ISCED – International Standard Classification of Education (izglītības starptautiskā standarta klasifikācija)

IM – Izglītības Ministrija
IZM – Izglītības un Zinātnes ministrija
PII – profesionālās izglītības iestāde
PIII – profesionālās ievirzes izglītības iestāde

A – apzīmētājs (raksturotājvārds)
C – cipars
Dz – dzimums
N – nomenklatūras vienība
S – simbols
T – tautība
U – uzvārds
V – vieta

NEPUBLICĒTIE AVOTI (ARHĪVU FONDI)

LVVA 626. f.

LVVA 4972. f.

LVVA 2067. f.

LVVA 2067. f.

LVVA 2253. f.

LVVA 2115. f.

LVVA 1460. f.

LVVA 7033. f.

LVVA 6647. f.

Alūksnes ZVA 24. f.

Cēsu ZVA 757. f.

Liepājas ZVA 832. f.

Liepājas ZVA 153. f.

Rēzeknes ZVA 1058. f.

Valkas ZVA 1138. f.

Valmieras ZVA 670. f.

Valmieras ZVA 247. f.

Ventspils ZVA 17. f.

Ventspils ZVA 155. f.

NORMATĪVIE DOKUMENTI

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums (LR Saeima 18.12. 2008.).
Publicēts: Latvijas Vēstnesis 202 (3986), 30. 12. 2008.

Augstskolu likums (LR Saeima 02.11.1995.). Publicēts: Vēstnesis 179, 17.
11. 1995. (ZIŅOTĀJS 1, 11. 01. 1996.)

Gimnāzijas un valsts ģimnāzijas statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība un
kritēriji (MK noteikumi Nr.129, 20. 03. 2001.). Publicēts: Vēstnesis 48, 23. 03.
2001.

Izglītības likums (LR Saeima 29.10.1998.). Publicēts: Vēstnesis 343/344, 17.
11. 1998. (ZIŅOTĀJS 24, 24.12. 1998.)

Latvijas Republikas Valodu likums (LPSR AP 11. sasaukuma 11. sesijā
1989. gada 5. maijā). Publicēts: Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības
Ziņotājs, 1989, Nr. 20).

Likums par Latvijas izglītības iestādēm. (IMM 1920, Nr. 1, 93)

Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums: 1934. Rīga : Kodifikācijas
nodaļa, 1934. 430 lpp.

Likumu un valdības rīkojumu krājums : 1919. 13. burtnīca. [Rīga]: Valsts
kancelejas likumu kārtošanas nodaļa. 1919, 169.–180. lpp.

Noteikumi par vietu nosaukumu, iestāžu, sabiedrisko organizāciju, uzņēmumu
(uzņēmējsabiedrību) nosaukumu un pasākumu nosaukumu veidošanu un
lietošanu (MK noteikumi Nr. 294, 22. 08. 2000). Publicēts: Latvijas Vēstnesis
302 (2213), 29. 08. 2000.

Profesionālās izglītības likums (LR Saeima 10.06.1999.). Publicēts: Vēstnesis
213/215, 30. 06.1999. (ZIŅOTĀJS 14, 22. 07. 1999.)

Valsts valodas likums (LR Saeima 09.12.1999.). Publicēts: Latvijas Vēstnesis
Nr. 428/433 (1888/1893), 21. 12. 1999.)

Vispārējās izglītības likums (LR Saeima 10. 06.1999.). Publicēts: Vēstnesis
213/215, 30. 06. 1999. (ZIŅOTĀJS 14, 22. 07. 1999.)

PROMOCIJAS DARBI UN MAĢISTRA DARBI

Amoliņa 2004	Amoliņa I. <i>Valmieras ģimnāzijas vēsture no 1920. – 1991. gadam</i> . Maģistra darbs. Daugavpils, 2004. 114 lpp.
Balodis 2008	Balodis P. <i>Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija</i> . Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares baltu valodniecības apakšnozarē. Rīga, 2008. 262 lpp.
Bušmane 1973	Bušmane B. <i>Ēdienu nosaukumi latviešu valodas izloksnēs</i> . Disertācija habilitētā filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga, 1973. 211 lpp.
Gūtmane 2007	Gūtmane L. <i>Nacionālo reāliju tulkojums: Apvienotās Karalistes un Latvijas izglītības sistēmas salīdzinājums</i> . Maģistra darbs. Ventspils, 2007. 185 lpp.
Pūtele 2008	Pūtele I. <i>Latviešu valodas profesiju nosaukumi: terminoloģiskais aspekts</i> . Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozares latviešu sinhroniskās valodniecības apakšnozarē. Rīga, 2008. 154 lpp.
Stadgale 1999	Stadgale I. <i>Liepājas jaundibināto uzņēmumu nosaukumi</i> . Maģistra darbs. Liepāja, 1999. 90 lpp.
Upenieks 2008	Upenieks A. <i>Jauno izglītības iestāžu vadītāju sagatavošana un adaptācija darbam izglītības iestādēs</i> . Promocijas darbs vadībzinātnes doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Rīga, 2008. 227 lpp.
Baldunčiks 1983	Балдунчикс Ю. Н. <i>Заимствование англизмов в латышский язык 18-20 вв.</i> Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Рига, 1983. 218 стр.
Давлетукаева 2002	Давлетукаева А. Ш. <i>Диахронический аспект развития экономической терминологии (английский язык)</i> . Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва, 2002. 140 стр.

VĀRDNĪCAS

- Brasche 1875 Brasche G. *Allererste Anleitung zum Gebrauch der lettischen Sprache für deutsche*. Libau : Verlag von G. L. Zimmerman, 1875. 408 S.
- Dambe 1990 Dambe V. *Latvijas apdzīvoto vietu un to iedzīvotāju nosaukumi*. Rīga : Zinātne, 1990. 186 lpp.
- EV I, II *Enciklopēdiskā vārdnīca*. 2 sēj. Rīga : Latvijas enciklopēdiju redakcija, 1991.
- Fennel 1988 Fennel T. G. *A Latvian-German Revision of G. Mancelius' „Lettus”* (1638). Melbourne : Latvian tertiary committee, 1988. 110 lpp.
- Heyse 1910 Heyse I. H. *Allgemeines verdeutschendes und erklärendes Fremdwörterbuch*. Hannover und Leipzig : Hahnsehe Buchhandlung, 1910. 937 S.
- ISV 2005 *Ilustrētā svešvārdu vārdnīca*. Rīga : Avots, 2005. 891 lpp.
- ITSV 1998 *Izglītības terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga : Latvijas Pašvaldību mācību centrs, 1998. 30 lpp.
- ĪKL 1959 *Īsa krievu-latviešu pedagogijas terminu vārdnīca*. Rīga : Latvijas PSR Izglītības ministrijas Skolu zinātniski pētnieciskais institūts, 1959. 60 lpp.
- KLV 1890 Valdemārs K. *Krievu-latviešu vārdnīce*. Jelgavā : H. Allunans, 1890. 443 lpp.
- KLV 1913 *Krievu-latviešu vārdnīca*. Sastādījis J. Dravnieks. Rīga : J. Brigadera apgādībā, 1913. 992 lpp.
- KLV 1959 *Krievu-latviešu vārdnīca*. 2 sēj. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1959.
- LE 2005 *Latvijas enciklopēdija*. 3. sējums. Rīga : SIA „Valērija Belokoņa izdevniecība”, 2005. 800 lpp.
- LEV I, II Karulis K. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. 2 sēj. Rīga : Avots, 1992.
- LFV I Laua A., Ezeriņa A., Veinberga S. *Latviešu frazeoloģijas vārdnīca*. 1. sējums. Rīga : Avots, 1997. 783 lpp.
- LGCVV Skujiņa V. *Latīņu un grieķu cilmes vārddāļu vārdnīca*. Rīga : Kamene, 1999. 233 lpp.
- LKV *Latviešu konversācijas vārdnīca*. 21 sēj. Rīga : A. Gulbja apgādībā, 1928.–1940.

- LLV 1955 *Latīņu-latviešu vārdnīca*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1955. 1022 lpp.
- LLVV *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1.–8. sējums. Rīga : Zinātne, 1972.–1996.
- LPE *Latvijas padomju enciklopēdija*. 1.–11. sējums. Rīga : Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1981.–1988.
- LPV 1936 *Latviešu pareizrakstības vārdnīca*. Sakārtojis Ed. Ozoliņš. Rediģējis J. Endzelīns. Papildināts ceturtais izdevums. Rīga : A. Gulbja grāmatu apgādniecība, 1936. 176 lpp.
- LVV 1914 *Latviešu-vācu vārdnīca līdz ar svešvārdu paskaidrojumiem sastādīta no R. P. J. studentu pulciņa*. Rīga : L. P. Vītola apgādībā, 1914. 288 lpp.
- LVV 1987 *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga : Avots, 1987. 883 lpp.
- LVV 2006 *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2006. 1210 lpp.
- ME I – IV Mīlenbahs K. *Latviešu valodas vārdnīca*. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. 1.–4. sējums. Rīga, 1923–1932.
- PTSV 2000 *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000. 248 lpp.
- PV 1938 Prof. E. Blese un V. Pētersons. *Pareizrakstības vārdnīca*. (Saīsināts izdevums). Sakārtojis V. Pētersons ar prof. E. Bleses ievadu. Rīga : Valtera un Rapas akc. sabiedrība, 1938. 267 lpp.
- SG 1911 *Sweschwahrdu grahmata*. Sastādījis cand agr. J. Vidiņš. Rīgā: "Zinātnes" izdevums, 1911. 838 lpp.
- SV 1926 *Svešvārdu vārdnīca*. Sakārtojis Ed. Ozoliņš. Rediģējis J. Endzelīns. Rīga : A. Gulbja grāmatu apgādniecība, 1926. 276 lpp.
- SG 1933 *Svešvārdu grāmata*. Otrs papildināts iespiedums. Pārstrādājis Juris Vidiņš. Rīgā : Valtera un Rapas akc. sab. izdevums, 1933. 475 lpp.
- SV 1934 *Svešvārdu vārdnīca*. Sakārtojis Ed. Ozoliņš. Rediģējis J. Endzelīns. Pārlabots un papildināts otrs izdevums. Rīga : A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1934. 351 lpp.
- SV 1969 *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga : Liesma, 1969. 701 lpp.
- SV 1999 *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga : Jumava, 1999. 879 lpp.
- UB 1880 Ulmann C., Brasche G. Lettisches Wörterbuch. Zweiter Theil. *Deutsch-lettisches Wörterbuch*. Riga; Leipzig, 1880. 813 lpp.

- VLV 1910 Dravnieks J. *Vācu=latviešu vārdnīca*. Rīga : J. Eihmaņa izdevums, 1910. 1352 lpp.
- VLV 1943 Ozoliņš Ed. *Vāciski-latviska vārdnīca*. 6. izdevums. Rīga : A. Gulbja grāmatu apgādniecība, 1943. 704 lpp.
- VLV 1944 Dravnieks J. *Vāciski latviska vārdnīca*. Sestais iespiedums. Rīga : Tehnisko un praktisko rakstu apgāds, 1944. 686 lpp.
- VPSV *Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga : Valsts valodas aģentūra, 2007. 623 lpp.
- Ахманова 1966 Ахманова, О. С. *Словарь лингвистических терминов* [около 7000 терминов]. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 606 стр.
- Даль1863-1865 Даль В. *Толковый словарь живого великорусского языка*. 4 части. Москва : Типография Лазаревского института восточных языков, 1863–1865.
- РКП 2004 *Русское культурное пространство: Лингвокультурологический словарь*. Москва : Гнозис, 2004. 318 стр.
- РФС 1945 Потоцкая В. В. *Русско-французский словарь*. Изд. 2-е, испр. и дополн. Москва : Огиз, 1945. 551 стр.

MONOGRĀFIJAS UN CITAS ZINĀTNISKĀS PUBLIKĀCIJAS

- Apine 2003 Apine I. Latvieši svešumā: sociālpsiholoģiskais aspekts. No : *Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture*. VI sējums, I daļa. Daugavpils : Daugavpils Universitātes izdevniecība „Saule”, 2003, 7.–13. lpp.
- Augstkalns 1938 Augstkalns A. Blaufūsa „Stāsti no tās vecas un jaunas būšanas to Vidzemes ļaužu” (1753.) No : *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, 1938, Nr. 4, 677.–696. lpp.
- Bach 1954 Bach A. *Deutsche Namenkunde: Die deutschen Ortsnamen*. Bd.1. H.1. Heidelberg: Mehrbändiges Werk, 1954. S. 615
- Baldunčiks 1989 Baldunčiks J. *Anglicismi latviešu valodā*. Rīga : Zinātne, 1989. 541 lpp.
- Balode, Bušs 2008 Balode L., Bušs O. Latvijas urbanonīmija 20. gadsimtā: daži semantiski, sociolingvistiski un psiholingvistiski aspekti. No : *Linguistica Lettica 18*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2008, 75.–87. lpp.
- Baltaiskalna 2001 Baltaiskalna D. *Latvijas iedzīvotāju lingvistiskā attieksme*. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga : Latviešu valodas institūts, 2001. 47 lpp.
- Baltiņa 1995 Baltiņa M. Vārddarināšanas varianti 17. gs. tekstos. Tēzes. *VII Starptautiskais baltistu kongress 1995. g. 13.–15. jūnijā*. Rīga : Latviešu valodas institūts, 1995, 104. lpp.
- Baltiņa 2000 Baltiņa M. Mūsdienu valoda – ilūzijas un realitāte. No : *Valoda zinātnē un izglītībā*. Akadēmiķa J. Endzelīna 127. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. 2000. gada 22. februāris. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2000, 20. lpp.
- Baltiņš 2000 Baltiņš M. Starptautisko klasifikāciju tulkojumi un latviešu terminoloģijas izveides problēmas: starptautiskās slimību klasifikācijas (SSK-10) piemērs. No : *Valoda zinātnē un izglītībā*. Akadēmiķa J. Endzelīna 127. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. 2000. gada 22. februāris. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2000, 22.–28. lpp.
- Beika, Vīksna 2001 Beika A., Vīksna Dz. Latviešu skolas Krievijā un to sagrāve (1917–1938). No : *Latvijas Okupācijas muzeja gadagrāmata 2000*. Rīga : Latvijas 50 gadu Okupācijas muzejs, 2001, 17.–43. lpp.

- Bergmane, Blinkena 1986 Bergmane A., Blinkena A. *Latviešu rakstības attīstība: Latviešu literārās valodas vēstures pētījumi*. Rīga : Zinātne, 1986. 434 lpp.
- Blinkena 1969 Blinkena A. *Latviešu interpunkcija*. Rīga : Zinātne, 1969. 410 lpp.
- Blese, 1933 Blese E., Pētersons V. *Latviešu pareizrakstības rokas grāmata*. Rīga : Valters un Rapa, 1933, 34.–35. lpp.
- Pētersons
- Blese 1941 Blese E. *Norādījumi latviešu pareizrakstībā*. Rīga : VAAP Pedagoģisko rakstu apgāds, 1941. 171 lpp.
- Bleiere 2004 Bleiere D. Nacionālkomunisms Latvijā un 1959. gada Latvijas PSR izglītības likums. No : *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*. Nr. 1, 2004, 126.–149. lpp.
- Broks 2000 Broks A. *Izglītības sistemoloģija*. Rīga : RaKa, 2000. 175 lpp.
- Broks 2002 Broks A. Sistemoloģija mūsu dzīves un izglītības pilnveidei. No : *Skolotājs*. Nr. 4 (34), 2002, 44.–50. lpp.
- Bušmane 2007 Bušmane B. *Piena vārdi*. Piena produktu nosaukumi latviešu valodā. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007. 514 lpp.
- Bušs 1998 Буш О. Некоторые новейшие элементы русского происхождения в Латвийской ономастической системе (эргонимы, антропонимы). Доклады Латвийской делегации на XII Международном конгрессе славистов (Краков, 27.08.1998.–2.09.1998.). Rīga : Latviešu valodas institūts, 1998, 39.–45. lpp.
- Bušs 2003 Bušs O. *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2003. 310 lpp.
- Bušs 2008 Bušs O. Īpašvārdi kā problēma valodas politikā. No : *Etniskums Eiropā: sociālpolitiskie un kultūras procesi: starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Rēzeknes Augstskola, 2008, 92.–96. lpp.
- Dēķens 1924 Dēķens K. *Skola, tās veidi un iekārta*. Rīga : Saule, 1924. 78 lpp.
- Drezens 2002 Drezens E. *Zinātniskās un tehniskās terminoloģijas internacionalizācija. Vēsture, pašreizējais stāvoklis un perspektīvas (saīsināts un tulkots izdevums)*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2002. 71 lpp.
- Duden-Grammatik 1984 *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Bd. 4, Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich : Dudenverlag, 1984. S. 800

- Ēdelmane 2003 Ēdelmane I. *Latviešu valodas augu nosaukumi*. Rīga : Augsburgas institūts, 2003. 494 lpp.
- Fleischer 1968 Fleischer W. *Die deutschen Personennamen. Geschichte, Bildung und Bedeutung*. Berlin: Akademie-Verlag , 1968. S. 242
- Freimane 1993 Freimane I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga : Zvaigzne, 1993. 469 lpp.
- Gaile 2006 Gaile A. Audzināt, izglītēt, skolot. No : *Rīgas Laiks*, 2006, Nr. 9.
- Grabis 1978 Grabis R. Savējā un aizgūtā saaudums zinātnes valodā. No : *LPSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 1978, Nr. 12, 70.–88. lpp.
- Greitjāne 1999 Greitjāne R. Ieskats latviešu kultūras biedrību un tautas universitāšu darbā (1920–1940). No : *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*, 1999, Nr. 4, 66.–83. lpp.
- Ikere 1996 Ikere Z. Terminoloģija: internacionāla vai nacionāla. No : *Nacionālā terminoloģija: vēsture, tagadne un perspektīvas: Referātu tēzes*. Rīga : LZA LVI, 1996, 45.–46. lpp.
- Ikere 1998 Ikere Z. *Vārda semantikas un latviešu filozofijas terminoloģijas kontrastīvie pētījumi*. Zinātnisko darbu kopsavilkums habilitētā filoloģijas doktora grāda iegūšanai. DPU izdevniecība „Saule”, 1998. 88 lpp.
- Īpašvārdu rakstība 1998 *Īpašvārdu rakstība*. Rīga : LR Valsts valodas centrs, 1998. 53 lpp.
- Jansone 2003 Jansone I. *Galvas segas un plecu segas: lingvistiskais aspekts latviešu valodā*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2003. 201 lpp.
- Kalme, Smiltneiece 2001 Kalme V., Smiltneiece G. *Latviešu literārās valodas vārddarināšana un morfoloģija. Lokāmās vārdšķiras*. Liepāja : LiePA, 2001. 293 lpp.
- Kamianets 2000 Kamianets W. *Zur Einteilung der Deutschen Eigennamen*. Grazer Linguistische Studien 54, Herbst 2000, S. 41.–58.
- Karulis 1967 Karulis K. Vārdu nozīmju paplašināšanās un sašaurināšanās. No : *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 3. laidiens. Rīga : Liesma, 1967, 27.–28. lpp.
- Kavacs 2007 Kavacs J. Lietišķās toponīmas vispārējā teorija un termini. No : *Onomastica Lettica*. 3. laidiens. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007, 237.–263. lpp.
- Kļaviņa 1999 Kļaviņa S. Zinātnieku atbildība par mūsu, latviešu, valodu. No : *LZA Vēstis*. A. 53. sēj., 1999, Nr. 1./2./3. (600./601./602.), 71.–74. lpp.

- Kravalis 1996 Kravalis J. *Latvijas speciālās skolas (1840–1996)*. Rīga : SIA „Mācību grāmata”, 1996. 143 lpp.
- Kronlins 1943 Kronlins J. Latvijas skolu attīstība divdesmit piecos gados. No : *Izglītības Mēnešraksts*. 1943, Nr. 11, 251. lpp.
- Kronlins 1973 Kronlins J. *Latvijas skolas*. 2. sējums: Baltās un nebaltās dienās. No 1906. gada līdz jaunākajiem laikiem. Veiverlija : Latvju Grāmata, 1973. 242 lpp.
- Kronvalds 1869 Kronvalds A. Kāds vārds par mūsu valodu. No : *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 59, 1869.
- Kronvalds 1937 Kronvalds A. Par skolām. No : *Kronvalda Atis. Kopoti raksti un runas*. Rediģējis Līgotņu Jēkabs. Rīga : Valtera un Rapas apgāds. 1937, 632.–636. lpp.
- Krūmiņa, Skujiņa 2002 Krūmiņa V., Skujiņa V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga : Valsts kanceleja, 2002. 116 lpp.
- Kunze 1998 Kunze K. *Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. München, 1998.
- Kurzemniece 2008 Kurzemniece I. *Žogu nosaukumi latviešu valodas izloksnēs*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2008. 256 lpp.
- Kvašīte 1996 Kvašīte R. *Mūsdienu lietišķie teksti lingvistiskā skatījumā*. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga, 1996. 46 lpp.
- Latvijas ciemi 2007 *Latvijas ciemi : nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums*. Rīga: Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2007. 647 lpp.
- Latvija Otrajā pasaules karā 2008 *Latvija Otrajā pasaules karā (1935–1945)*. Rīga : Jumava, 2008. 582 lpp.
- Latvijas pagasti 2002 *Latvijas pagasti*. M – Ž. 2. sēj. Rīga : apgāds „Preses nams”, 2002. 728 lpp.
- LZDT 1937 *Latvijas zeme, daba un tauta*. 3. sējums: Latvijas tauta. Rīga : Valters un Rapa, 1937. 680 lpp.
- Laua 1981 Laua A. *Latviešu leksikoloģija*. Rīga : Zvaigzne, 1981. 288 lpp.
- Laumane 1973 Laumane B. Zivju nosaukumu veidošanas paņēmieni. No : *Zivju nosaukumi latviešu valodā*. Rīga : Zinātne, 1973, 33.–56. lpp.
- Laumane 1986 Laumane B. *Zvejvietu nosaukumi Latvijas PSR piekrastē*. Rīga : Zinātne, 1986. 171 lpp.

- Laumane 1996 Laumane B. *Zeme, jūra, zvejvietas: Zvejniecības leksika Latvijas piekrastē*. Rīga : Zinātne, 1996. 397 lpp.
- Laumane 2005 Laumane B. *Smalki lija zelta lietus*. Dabas parādību nosaukumi latviešu valodā. Liepāja : LiePA, 2005. 414 lpp.
- Laugale 2002 Laugale V. Citvalodu ietekme pedagogijas terminoloģijas veidošanā. No : *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. 6. Liepāja : LiePA, 2002, 240.–246. lpp.
- Laugale 2006 Laugale V. Mācību iestāžu nosaukumi Latvijā līdz 20. gadsimtam. No : *Letonikas pirmais kongress. Valodniecības raksti*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2006, 185.–192. lpp.
- Laugale 2008 Laugale V. Skolu nosaukumi Liepājā (1920–1941): vēsturiskais un semantiskais aspekts. No : *Letonikas otrais kongress. Kurzemes novada kultūrvēsturiskais mantojums, tā izpēte un saglabāšana*. Liepāja : LiePA, 2008, 95.–105. lpp.
- Lietiņa 2008 Lietiņa A. Mazākumtautību skolas saņem lielu atbalstu. *Latvijas Avīze. Izglītība. Karjera*. 2008, 6. okt.
- Lonners 1994 Lonners V. Dž. *Kultūra un cilvēces daudzveidība*. Sorosa fonds – Latvija. Grāmatas tulkojumu sk. www.iecietiba.lv/article.php?id=12&t=4&rub=0
- Merķelis 1969 Merķelis G. *Vidzemes senatne*. Izlase. Rīga : Liesma, 1969, 207.–248. lpp.
- MLLVG I *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika*. I. daļa. Rīga : LPSR ZA izdevniecība, 1959. 830 lpp.
- Mutore 2008 Mutore A. Jēdziens „īpašvārds” nosaukumā. No : *Etniskums Eiropā: sociālpolitiskie un kultūras procesi: starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*. Rēzeknes Augstskola, 2008, 97.–103. lpp.
- Paegle 1999 Paegle Dz. *Latviešu valodas mācībgrāmatu paaudzes. Pirmā paaudze 1874–1907. Teorija un prakse*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999. 103 lpp.
- Par vārdu un uzvārdu... 1999 *Par vārdu un uzvārdu lietošanu un rakstību latviešu literārajā valodā*. Rīga : LR Valsts valodas centrs, 1999. 71 lpp.
- Pasaules civi- Pasaules civilizācijas: to vēsture un kultūra. 1. sējums: Senie zācijas I 1998 laiki. Rīga : RaKa, 1998. 376 lpp.
- Pavlovičs 2004 Pavlovičs J. Latvijas skolas 1941.–1944. gadā: nacistiskās okupācijas režīma varas iestāžu administratīvie un saimnieciskie pasākumi. No : *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*. Nr. 1, 2004, 96.–116. lpp.

- Porīte 1970 Porīte T. *Lielie burti mūsdienu latviešu valodā*. Rīga : Zinātne, 1970. 174 lpp.
- Reķēna 2008 Reķēna A. Aizguvums – semantikas diferencētājs. No : *Raksti valodniecībā*: I daļa. Liepāja : LiePA, 2008, 265.–272. lpp.
- Roze 2005 Roze A. *Krāsu nosaukumi: lingvistiskais aspekts latviešu valodā*. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga, 2005. 44 lpp.
- Rozentāle 2008 Rozentāle L. Latvija 2030. gadā. *Diena*. 2008, 10. okt.
- Saleniece 2002 Saleniece I. *Latvijas Republikas skolu politika (1918–1934)*. Daugavpils : DU izdevniecība „Saule”, 2002. 191 lpp.
- SIF 2004 *Mainīgās identitātes: etnisko grupu mobilizēšanās un sabiedrības etniskās struktūras izmaiņu ietekme uz sabiedrības integrāciju*. Rīga : Sabiedrības integrācijas fonds, 2004. 180 lpp.
- Skola Padomju Latvijā 1977 *Skola Padomju Latvijā*. A. Buiļa red. Rīga : Zvaigzne, 1977. 214 lpp.
- Skujiņa 1972 Skujiņa V. Endzelīna devums latviešu valodas zinātniskajā terminoloģijā. No : *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 1972, 17.–33. lpp.
- Skujiņa 1993 Skujiņa V. *Valsts valodas prasmei lietvedības dokumentos*. Rīga : Biznesa komplekss, 1993. 110 lpp.
- Skujiņa 1998 Skujiņa V. Komentārs par uzņēmumu nosaukumu veidošanu. No : *Īpašvārdu rakstība*. Rīga : Valsts valodas centrs, 1998, 11. lpp.
- Skujiņa 1999 Skujiņa V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999. 148 lpp.
- Skujiņa 2000 Skujiņa V. Pārmaiņas izglītības sistēmā un pedagoģijas terminoloģija. No : *Valoda zinātnē un izglītībā*. Akadēmiķa J. Endzelīna 127. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. 2000. gada 22. februāris. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2000, 69.–76. lpp.
- Skujiņa I 2001 Skujiņa V. Jaunami pedagoģijas teorijā jēdzieniskā un terminoloģiskā skatījumā. No : *Vārds un tā pētīšanas aspekti. Zinātniskās konferences rakstu krājums*. 5. Liepāja : LiePA, 2001, 405.–416. lpp.
- Skujiņa II 2001 Skujiņa V. Nozaru terminoloģijas attīstības avoti un tendences Latvijā 21. gs. sākumā zinātnes, prakses un Eiropas integrācijas apsvērumu mijiedarbībā. No : *II Pasaules latviešu zinātnieku kongress. Tēžu krājums*. Rīga, 2001. gada 14. un 15. augustā, 113. lpp.

- Skujiņa 2002 Skujiņa V. *Latviešu terminoloģijas izstrādes principi*. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga : Latviešu valodas institūts, 2002. 224 lpp.
- Skulte 1999 Skulte I. Personvārds kā īpašvārds un tā nozīme. No : *Linguistica Lettica*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 1999, 20.–36. lpp.
- Soida 2009 Soida E. *Vārddarināšana*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2009. 268 lpp.
- Staris 1975 Staris A. Daži pamatizglītības izveides jautājumi buržuāziskajā Latvijā. No : *Latvijas skolu un pedagoģijas vēstures jautājumi*. J. Ruberta redakcijā. Rīga : Zvaigzne, 1975, 127.–147. lpp.
- Staris 2000 Staris A. *Skolas un izglītība Rīgā no sendienām līdz 1944. gadam*. Lielvārde : Lielvārds, 2000. 208 lpp.
- Staris, Ūsiņš Staris A., Ūsiņš V. *Izglītības un pedagoģijas zinātnes attīstība Latvijā pirmās brīvvalsts laikā*. Rīga : Zinātne, 2000. 307 lpp.
- 2000
- Strautiņa, Šulce Strautiņa V., Šulce Dz. *Latviešu literārās valodas fonētika, ortoepija un ortogrāfija: Mācību grāmata*. Liepāja : LiePA, 2004. 122 lpp.
- 2004
- Strods 2007 Strods H. Izglītības attīstība no pirmsākumiem līdz 1940. gadam. No : *Virzītāj spēks. Rakstu krājums par augstāko izglītību Latvijā*. Rīga : Izglītības un zinātnes ministrija. 2007, 19.–26. lpp.
- Stuite 1980 Stuite M. Krievu valodas defissavienojumiem atbilstošās adefisālās konstrukcijas latviešu valodā. No : *LPSR ZA Vēstis*. 1980, Nr. 12, 55.–66. lpp.
- Šilde 1992 Šilde Ā. *Latvijas vēsture: 1914–1940: valsts tapšana un suverēnā valsts*. Rīga : Zinātne, 1992. 782 lpp.
- Štrausa 2007 Štrausa I. Ukru pagastā reģistrēto uzvārdu semantika. No : *Linguistica Lettica* 16. Rīga : Latviešu valodas institūts, 2007, 45.–83. lpp.
- Tautas izglītība *Tautas izglītība Latvijā agrāk un tagad. Dokumentu un materiālu krājums*. Rīga : Zvaigzne, 1966. 252 lpp.
- 1966
- Valdemārs Valdemārs K. *300 stāsti. Smieklų stāstiņi un mīklas*. Liepājā, 1853. 163 lpp.
- 1853
- Walter 1973 Walter H. Zu den gesellschaftlichwissenschaftlichen Grundpositionen der Namenforschung. Aus : *Der Name in Sprache und Gesellschaft*. Berlin, 1973, S. 13–31.

- Veisbergs 2001 Veisbergs A. Vārda nozīmes maiņa latviešu valodā 20. gs. un šodien (valodu kontakti, ideoloģija, propaganda, reklāma, pseidovaloda). No : *II Pasaules latviešu zinātnieku kongress. Tēžu krājums*. Rīga, 2001. gada 14. un 15. augustā, 116. lpp.
- Vičs 1992 Vičs A. *Iz latviešu skolu vēstures*. 1. daļa (Vidzeme no 1700. līdz 1800. gadam). Rīga : Zvaigzne, 1992. 240 lpp.
- Vičs 1994 Vičs A. *Latviešu skolu vēsture*. Otrā grāmata. Kurzeme no 1800.–1885. gadam. Rīga : Zvaigzne ABC, 1994. 349 lpp.
- Vīksna 1972 Vīksna Dz. *Latviešu kultūras un izglītības iestādes Padomju Savienībā 20.–30. gados*. Rīga : Zinātne, 1972. 250 lpp.
- Zemzare 1961 Zemzare D. *Latviešu vārdnīcas (līdz 1900. gadam)*. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961. 560 lpp.
- Авербух 1986 Авербух К. Я. Терминологическая вариантность: теоретический и прикладной аспекты. *Вопросы языкознания*. 1986, № 6, с. 38–49.
- Беленькая 1969 Беленькая В. Д. Топонимы в составе лексической системы языка. Москва : Изд. Московского университета, 1969. 167 стр.
- Болотов 1973 Болотов В. И. Значение слова, термина и энциклопедическое значение имени собственного. *Вопросы разработки научно-технической терминологии*. Рига : Зинатне, 1973, с. 103–114.
- Гормин 2008 Гормин А. С. *Дидактическая модель классического образования в условиях современной гимназии*. www.fw.ru/Lib/Text/V/ - 29k, sk. 2008. gada 16. aug.)
- Емельянова 2007 Емельянова А. М. *Эргонимы в лингвистическом ландшафте полиэтнического города*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Уфа, 2007. 14 стр.
- Канделаки 1973 Канделаки Т. Л. К вопросу о номенклатурных наименованиях. *Вопросы разработки научно-технической терминологии*. Рига : Зинатне, 1973, с. 60–70.
- Клементьев 1984 Клементьев Е. Социально – философские аспекты образования. *Вопросы философии*. 1984, Nr. 11, с. 22.
- Ковальченко 1987 Ковальченко И. *Методы исторического исследования*. Москва : Наука, 1987. 159 стр.
- Кон 1988 Кон И. *Ребенок и общество*. Москва : Наука, 1988. 136 стр.

- Лейчик 1974 Лейчик В. М. Номенклатура – промежуточное звено между терминами и собственными именами. *Вопросы терминологии и лингвистической статистики*. Воронеж, 1974, с. 13–24.
- Нечаев 1992 Нечаев В. Я. *Социология образования*. Москва : Издательство Московского университета. 1992. 198 стр.
- Подольская 1988 Подольская Н. В. *Словарь русской ономастической терминологии*. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Наука, 1988. 187 стр.
- Подольская 1997 Подольская Н. В. *Русский язык*. Москва : Советская энциклопедия, 1997. 290 стр.
- Ражина 2007 Ражина В. А. *Ономастические реалии: лингвокультурологический и прагматический аспекты*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Краснодар, 2007. 14 стр.
- Рейцак 1973 Рейцак А. Терминология и номенклатура. *Вопросы разработки научно-технической терминологии*. Рига : Зинатне, 1973, с. 71–91.
- Розе 1962 Розе Л. *Общественно-политическая лексика в газете „Петербургас Авизес”*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Рига, 1962. 30 стр.
- Романова 2006 Романова Т. П. Эволюционные процессы в области современной российской эргономической терминологии. *Вопросы ономастики*. 2006, № 3, с. 76–83.
- Сычалина 2008 Сычалина Е. В. *Немецкая топонимия Поволжья: социолингвистический аспект исследования*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Саратов, 2008. 26 стр.
- Суперанская 1973 Суперанская А. В. Терминология и ономастика. *Вопросы разработки научно-технической терминологии*. Рига : Зинатне, 1973, с. 92–102.
- Шелов 2006 Шелов С. Д. Номенклатура *versus* терминология (три подхода к выделению номенклатурных наименований). *Terminologija 13*. Vilnius : Lietuvių kalbos institutas, 2006, с. 33–47.

Pielikumi:

Pielikums Nr. 1	<i>Vispārējās izglītības iestādes</i>	194
Pielikums Nr. 2	<i>Speciālās izglītības iestādes.....</i>	212
Pielikums Nr. 3	<i>Profesionālās izglītības iestādes.....</i>	214
Pielikums Nr. 4	<i>Profesionālās ievirzes izglītības iestādes.....</i>	218
Pielikums Nr. 5	<i>Augstskolas.....</i>	223
Pielikums Nr. 6	<i>Promocijas darbā izmantoto liecību fotogrāfijas no Benito Grošus (Talsi) privātās kolekcijas un viņa sagatavotās izstādes materiāliem Talsu muzejā 2008. gada septembrī.....</i>	224

Piezīme:

Izglītības iestāžu nosaukumu rakstība pielikumos dota atbilstoši Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā fiksētajiem datiem.

Pielikums Nr.1

Vispārējās izglītības iestādes

	Izglītības iestādes nosaukums	Reģistrācijas numurs
1	1. Mežvidu pamatskola	1512900463
2	2. Mežvidu pamatskola	1512900462
3	A. Spāga Dunalkas pamatskola	1312901029
4	Ābeļu pamatskola	1012900267
5	Ādažu vidusskola	2013901280
6	Āgenskalna ģimnāzija	3513900642
7	Āgenskalna sākumskola	3511900641
8	Āgenskalna Valsts ģimnāzija	3819900703
9	Aglonas internātvīdusskola	1813900380
10	Aglonas Katolu ģimnāzija	1813800388
11	Aglonas vidusskola	1813900381
12	Aizgāršas pamatskola	1512900460
13	Aizkalnes pamatskola	1812900362
14	Aizkraukles 1.vīdusskola	113900974
15	Aizkraukles novada ģimnāzija	113900970
16	Aizkraukles pagasta sākumskola	111900989
17	Aizkraukles pilsētas sākumskola	111900990
18	Aizkraukles vakara (maiņu) vīdusskola	114900992
19	Aizputes pagasta pamatskola	1312901031
20	Aizputes vīdusskola	1313901044
21	Aizupes pamatskola	912900847
22	Aknīstes vīdusskola	1013900255
23	Allažu pamatskola	2012901109
24	Alojas Ausekļa vīdusskola	1413900157
25	Alsungas vīdusskola	1213901196
26	Alūksnes pilsētas sākumskola	211900920
27	Alūksnes rajona vakara (maiņu) un neklātienes vīdusskola	214900922
28	Alūksnes vīdusskola	213900901
29	Amatas pamatskola	512900328
30	Ances pamatskola	2612900052
31	Andreja Pumpura Rīgas 11. pamatskola	3612900689
32	Andreja Upīša Skrīveru vīdusskola	113900975
33	Andrupenes pamatskola	1112900568
34	Andzeļu pamatskola	1112900567
35	Annas Brigaderes pamatskola	712900872
36	Annas pamatskola	212900910
37	Annenieku pamatskola	712900869
38	Apriķu pamatskola	1312901028
39	Asares pamatskola	1012900266
40	Asūnes pamatskola	1112900566
41	Ata Kronvalda Durbes vīdusskola	1313900995
42	Auces vīdusskola	713900885
43	Audriņu vīdusskola	1913901140
44	Augstkalnes vīdusskola	713900886
45	Aulejas pamatskola	1112900562
46	Auru pamatskola	712900871
47	Austrumāzijas valodu privātgimnāzija	3913801571
48	Babītes vīdusskola	2013901118
49	Baldones mūzikas pamatskola	2012901006

50	Baldones vidusskola	2013901125
51	Baložu vidusskola	2013902363
52	Baltinavas vidusskola	313900440
53	Balvu amatniecības vidusskola	313900441
54	Balvu pamatskola	312901935
55	Balvu pilsētas ģimnāzija	313900434
56	Balvu vakara (maiņu) vidusskola	314900442
57	Balvu vidusskola	313900435
58	Bārbeles pamatskola	412901316
59	Barkavas pamatskola	1612900126
60	Bārtas pamatskola	1312901030
61	Basu pamatskola	1212901195
62	Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskola	1412900178
63	Bauskas 1. vidusskola	413901296
64	Bauskas pilsētas 2. vidusskola	413901295
65	Bauskas pilsētas Kristīgā pamatskola	412901318
66	Bauskas pilsētas pamatskola	412901315
67	Bauskas pilsētas vakara vidusskola	414901294
68	Bebrenes vidusskola	613900516
69	Bebru pamatskola	112900987
70	Bebru vispārīgā internātpamatskola	112900706
71	Bejas pamatskola	212900909
72	Bēnes vidusskola	713900884
73	Berģu pamatskola	2012901126
74	Bērsteles pamatskola	412901309
75	Bērzaunes pamatskola	1612900125
76	Bērzes pamatskola	712901751
77	Bērzgala pamatskola	1012900268
78	Bērzgales pamatskola	1912901646
79	Bērzpils vidusskola	313900436
80	Bēzu pamatskola	412901317
81	Bikernieku pamatskola	612900504
82	Bikstu pamatskola	712900867
83	Bilskas pamatskola	2412901216
84	Birzgales pamatskola	1712901328
85	Birznieku pamatskola	612900499
86	Biržu internātpamatskola	1012900265
87	Biržu pamatskola	1012900269
88	Birzuļu pamatskola	2412901215
89	Biznesa un vadības privātvīdusskola	3713800008
90	Blīdenes pamatskola	2112900414
91	Blomes pamatskola	2412901209
92	Blontu sākumskola	1511900466
93	Brāļu Skrindu Atašienes vidusskola	1013900256
94	Brantu pamatskola	2412901208
95	Brenģuļu sākumskola	2511900650
96	Briežuciema pamatskola	312900421
97	Briģu pamatskola	1512900465
98	Brīvās Izglītības Centra vidusskola	3613801283
99	Brocēnu vidusskola	2113901049
100	Bukaišu pamatskola	712900873
101	Burtnieku Ausekļa vidusskola	2513900632
102	Carnikavas pamatskola	2012901110
103	Cēres pamatskola	2312900231

104	Cēsu 1. pamatskola	512900314
105	Cēsu 2. pamatskola	512900331
106	Cēsu 2. vidusskola	513900338
107	Cēsu 2.vakara (mainu) vidusskola	514601647
108	Cēsu pilsētas pamatskola	512901626
109	Cēsu pilsētas Pastariņa pamatskola	512901845
110	Cēsu pilsētas vakara vidusskola	514901494
111	Cēsu Valsts ģimnāzija	519902648
112	Cesvaines internātpamatskola	1612900105
113	Cesvaines vidusskola	1613900133
114	Ciblas vidusskola	1513900473
115	Cieceres internātpamatskola	2112901332
116	Cirmas pamatskola	1512900457
117	Codes pamatskola	412901308
118	Codes sākumskola	411901301
119	Dagdas vidusskola	1113900573
120	Daudzeses pamatskola	112900981
121	Daugaviešu pamatskola	1912901144
122	Daugavpils 3. vidusskola	2713901037
123	Daugavpils 5.pamatskola	2712901236
124	Daugavpils 7.pamatskola	2712901226
125	Daugavpils 8.pamatskola	2712901225
126	Daugavpils 9.vidusskola	2713901238
127	Daugavpils 10. vidusskola	2713900714
128	Daugavpils 11.pamatskola	2712902175
129	Daugavpils 12.vidusskola	2713901240
130	Daugavpils 13. vidusskola	2713901135
131	Daugavpils 15. vidusskola	2713901176
132	Daugavpils 16.vidusskola	2713901231
133	Daugavpils 17.vidusskola	2713901235
134	Daugavpils J.Pilsudska Poļu vidusskola	2713901232
135	Daugavpils Krievu vidusskola - licejs	2713901229
136	Daugavpils pilsētas Centra ģimnāzija	2713902243
137	Daugavpils Ruģeļu pamatskola	2712902441
138	Daugavpils Saskaņas pamatskola	2712901237
139	Daugavpils Valsts ģimnāzija	2719902518
140	Daugavpils Vienības pamatskola	2712902233
141	Daugmales pamatskola	2012901117
142	Daukstes pamatskola	812900948
143	Dāvja Ozoliņa Apes vidusskola	213900899
144	Degumnieku pamatskola	1612900124
145	Dekšāru pamatskola	1912901166
146	Dignājas pamatskola	1012900270
147	Dilmaņu pamatskola	1912901163
148	Dobeles 1. vidusskola	713900890
149	Dobeles 2.vidusskola	713902250
150	Dobeles kristīgā pamatskola	712900882
151	Dobeles sākumskola	711900865
152	Dobeles Valsts ģimnāzija	719902412
153	Drabešu internātpamatskola	512900349
154	Drabešu sākumskola	511900344
155	Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzija	519900342
156	Draudzīgā aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskola	3013900932
157	Dravnieku pamatskola	1812900360

158	Dricānu vidusskola	1913901150
159	Drustu pamatskola	512900317
160	Druvas vidusskola	2113900415
161	Druvienas pamatskola	812900951
162	Dunavas pamatskola	1012900271
163	Dundagas vidusskola	2213900621
164	Dursupes pamatskola	2212900607
165	Dvietes pamatskola	612900507
166	Dzelzavas pamatskola	1612900123
167	Dzērbenes vidusskola	513900340
168	Dzērves pamatskola	1312901027
169	Dzimtmisas pamatskola	412901305
170	Džūkstes vidusskola	2313900235
171	Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskola	1713901694
172	Ēdoles pamatskola	1212901194
173	Eglaines pamatskola	312900422
174	Eglaines pamatskola	612900501
175	Eksperimentālā Kristīgā vidusskola "Staburadze"	2913802549
176	Elejas vidusskola	913900859
177	Elkšņu pamatskola	1012900272
178	Embūtes pamatskola	1312901025
179	Engures vidusskola	2313900228
180	Ērģemes pamatskola	2412901220
181	Ērgļu vidusskola	1613900131
182	Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzija	219900900
183	Ēveles pamatskola	2412901320
184	Ezeres vidusskola	2113901051
185	Ezernieku vidusskola	1113900572
186	Feimanu pamatskola	1912901145
187	Friča Bārdas Pociema pamatskola	1412900172
188	Friča Brīvzemnieka pamatskola	3812900716
189	Gaigalavas pamatskola	1912902240
190	Gaiku pamatskola	2112900078
191	Gailīšu pamatskola	1812900359
192	Galēnu pamatskola	1812900364
193	Galgauskas pamatskola	812900947
194	Gardenes pamatskola	712900874
195	Garkalnes pamatskola	2012901085
196	Garlība Merkeļa Lēdurgas pamatskola	1412900169
197	Garozas pamatskola	912900860
198	Gārsenes pamatskola	1012900273
199	Gaviezes pamatskola	1312901026
200	Glūdas pamatskola	912900849
201	Gramzdas pamatskola	1312901016
202	Grašu bērnunams-skola	1611800017
203	Grāveru pamatskola	1112900565
204	Griķu pamatskola	412901306
205	Grobiņas ģimnāzija	1313902610
206	Grobiņas pagasta sākumskola	1311901002
207	Grobiņas vidusskola	1313900996
208	Grostonas draudzes pamatskola	1612800715
209	Grundzāles pamatskola	2412901221
210	Gulbenes 2. vidusskola	813900966
211	Gulbenes Bērzu pamatskola	812900950

212	Gulbenes ģimnāzija	813900968
213	Gulbenes vakara (mainu) vidusskola	814900969
214	Gulbenes vidusskola	813900967
215	Habad Ebreju privātā vidusskola	3613802155
216	Iecavas internātpamatskola	412901297
217	Iecavas vidusskola	413901291
218	Ierīķu pamatskola	512900321
219	Ikšķiles vidusskola	1713900190
220	Īles pamatskola	712900875
221	Ilūciema sākumskola	3511900777
222	Ilūciema vidusskola	3513900770
223	Ilmāra Gaiša Kokneses vidusskola	113901334
224	Ilūkstes 1. vidusskola	613900513
225	Ilūkstes 2. vidusskola	613901046
226	Ilūkstes novada neklātienēs vidusskola	614900520
227	Izēnes pamatskola	212900905
228	Izieskalna pamatskola	1912901169
229	Inčukalna pamatskola	2012901339
230	Indras vidusskola	1113900574
231	Inešu pamatskola	512901151
232	Informācijas sistēmu menedžmenta augstskolas vidusskola "PREMJERS"	3613801080
233	Integrētais apmācības centrs "Doma"	2513800384
234	Irlavas vidusskola	2313900229
235	Īslīces vidusskola	413901288
236	Istras vidusskola	1513900474
237	Izvaltas pamatskola	1112900563
238	J. Čakstes Liepājas pilsētas 10.vidusskola	3013900925
239	J. Endzelīna Kauņpils pamatskola	2512900640
240	J. Raiņa Daugavpils 6. vidusskola	2713901222
241	Jāņa Zālīša Sausnējas pamatskola	1612900109
242	Jaunannas pamatskola	212900913
243	Jaunauces pamatskola	2112900407
244	Jaunburtņieku pamatskola	2512900646
245	Jaungulbenes pagasta Gulbīša vidusskola	813900965
246	Jaunjelgavas vidusskola	113901040
247	Jaunlaicenes pamatskola	212900918
248	Jaunlutrīnu pamatskola	2112900411
249	Jaunmārupes sākumskola	2011902576
250	Jaunmuižas pamatskola	1212901203
251	Jaunogres vidusskola	1713901327
252	Jaunpiebalgas vidusskola	513900339
253	Jaunpils vidusskola	2313900207
254	Jaunsātu pamatskola	2312900245
255	Jaunsaules pamatskola	412901307
256	Jaunsilavas pamatskola	1812900366
257	Jaunstrūžānu pamatskola	1912901156
258	Jēkabpils 2. vidusskola	1013900258
259	Jēkabpils 3. vidusskola	1013900259
260	Jēkabpils pamatskola	1012902246
261	Jēkabpils Poļu pamatskola	1012900274
262	Jēkabpils vakara vidusskola	1014900264
263	Jēkabpils Valsts ģimnāzija	1019900257
264	Jelgavas 1. ģimnāzija	2813900135

265	Jelgavas 2. pamatskola	2812900143
266	Jelgavas 3. pamatskola	2812900144
267	Jelgavas 4. pamatskola	2812900145
268	Jelgavas 4. vidusskola	2813900137
269	Jelgavas 5. vidusskola	2813900138
270	Jelgavas 6. vidusskola	2813900139
271	Jelgavas poļu pamatskola	2812802231
272	Jelgavas rajona Neklātienes vidusskola	914900863
273	Jelgavas Spīdolas ģimnāzija	2813900140
274	Jelgavas Vakara (maiņu) vidusskola	2814900141
275	Jelgavas Valsts ģimnāzija	2819902423
276	Jersikas pamatskola	1812900365
277	Jeru pamatskola	2512900639
278	Jumpravas vidusskola	1713901325
279	Jura Neikena Dikļu pamatskola	2512900648
280	Jūrkalnes pamatskola	2612900053
281	Jūrmalas Alternatīvā skola	2912901382
282	Jūrmalas pilsētas Jaundubultu vidusskola	2913901349
283	Jūrmalas pilsētas Kauguru vidusskola	2913901344
284	Jūrmalas pilsētas Lielupes vidusskola	2913901347
285	Jūrmalas pilsētas Mežmalas vidusskola	2913901348
286	Jūrmalas pilsētas sākumskola "Zvaniņš"	2911901684
287	Jūrmalas sākumskola "Atvase"	2911901882
288	Jūrmalas vakara vidusskola	2914901350
289	Jūrmalas Valsts ģimnāzija	2919902697
290	Kaibalas pamatskola	1712900522
291	Kalētu pamatskola	1312901018
292	Kalnciema pilsētas vidusskola	913902499
293	Kalnciema vidusskola	913900858
294	Kalnezeru Katoļu pamatskola	1912901141
295	Kalniešu pamatskola	1112900561
296	Kalnu vidusskola	2113900416
297	Kalsnavas pamatskola	1612900122
298	Kalupes pamatskola	612900502
299	Kalvenes pamatskola	1312901020
300	Kandavas internātvīdusskola	2313900352
301	Kandavas Kārļa Mīlenbaha vidusskola	2313900205
302	Kapsēdes pamatskola	1312901021
303	Kārķu pamatskola	2412901217
304	Kārļa Videnieka Rīgas 77. vidusskola	3613900668
305	Kārsavas vidusskola	1513902516
306	Kaunatas vidusskola	1913901076
307	Keguma komercnovirziena vidusskola	1713900201
308	Keipenes pamatskola	1712900196
309	Kekavas vidusskola	2013901079
310	Kemeru vidusskola	2913901345
311	Klasiskās izglītības pamatskola "ABC"	3712800059
312	Kocēnu pamatskola	2512900647
313	Kolkas pamatskola	2212900615
314	Konstantinovas pamatskola	1112900554
315	Konu pamatskola	2512900638
316	Korģenes pamatskola	1412900164
317	Kr. Valdemāra pamatskola	812900945
318	Kr.Barona pamatskola	2312900239

319	Krapes pamatskola	1712900191
320	Krāslavas Gr. Plāteru v.n. Poļu pamatskola	1112900569
321	Krāslavas pamatskola	1112900553
322	Krāslavas vakara vidusskola	1114900578
323	Krāslavas Valsts ģimnāzija	1119902694
324	Krāslavas Varavīksnes vidusskola	1113900576
325	Krimuldas vidusskola	2013901119
326	Krimūnu pamatskola	712900876
327	Krišjāņa Valdemāra Ainažu pamatskola	1412900160
328	Krišjāņu pamatskola	312900423
329	Krotes Kronvalda Ata pamatskola	1312901033
330	Kruku pamatskola	1912901153
331	Krustpils pamatskola	1012900275
332	Kuldīgas 2. vidusskola	1213901191
333	Kuldīgas Centra vidusskola	1213901192
334	Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību vidusskola	1213901189
335	Kuldīgas pilsētas Alternatīvā sākumskola	1211901199
336	Kuldīgas pilsētas pamatskola	1212901848
337	Kuldīgas vakara vidusskola	1214901188
338	Kupravas pamatskola	312900424
339	Kurmenes pamatskola	112900986
340	Kursīšu pamatskola	2112900413
341	Kurzemītes pamatskola	2112900628
342	Kusas pamatskola	1612900120
343	Labiešu sākumskola	1111902177
344	Lāču pamatskola	612900506
345	Lādezera pamatskola	1412900167
346	Laidu pamatskola	1212901184
347	Laidzes pamatskola	2212900611
348	Lanceniekus sākumskola	2311900226
349	Lapmežciema pamatskola	2312900208
350	Latvijas Starptautiskā skola	2913801521
351	Lauberes pamatskola	1712900192
352	Laucienes pamatskola	2212900594
353	Laudonas vidusskola	1613900129
354	Launkalnes pamatskola	2412901211
355	Lazdonas pamatskola	1612900119
356	Lēdmanes pamatskola	1712901329
357	Lejasciema vidusskola	813900964
358	Lejasstrazdu pamatskola	712900877
359	Lestenes pamatskola	2312900240
360	Lībagu sākumskola	2211900602
361	Lielauces pamatskola	712900993
362	Lielplatones pamatskola	912900850
363	Lielvārdes pamatskola	1712900195
364	Lielvircavas pamatskola	912900855
365	Liepājas 1. ģimnāzija	3013902611
366	Liepājas 3. pamatskola	3012900937
367	Liepājas 7. vidusskola	3013900934
368	Liepājas 8. vidusskola	3013900924
369	Liepājas 15. vidusskola	3013900931
370	Liepājas A. Puškina 2.vidusskola	3013900936
371	Liepājas Centra pamatskola	3012902612
372	Liepājas Ezerkrasta sākumskola	3011900940

373	Liepājas internātpamatskola	3012901048
374	Liepājas Karostas pamatskola	3012902655
375	Liepājas Katolu pamatskola	3012800408
376	Liepājas Kristīgā sākumskola - pirmsskolas izglītības iestāde	3011900941
377	Liepājas pilsētas 11. vidusskola	3013900926
378	Liepājas pilsētas 12. vidusskola	3013900930
379	Liepājas Raiņa 6. vidusskola	3013900933
380	Liepājas rajona Neklātienes vidusskola	1314901036
381	Liepājas vakara (maiņu) vidusskola	3014900943
382	Liepas pamatskola	512900324
383	Liepenes pamatskola	1012900276
384	Liepnas internātpamatskola	212900919
385	Liepnas vidusskola	213900902
386	Liepu pamatskola	1912901077
387	Liepupes vidusskola	1413900158
388	Liezēres pamatskola	1612900117
389	Līgatnes pamatskola	512900326
390	Līgatnes vidusskola	513900337
391	Līksnas pamatskola	612900505
392	Limbažu 1. vidusskola	1413901395
393	Limbažu 2. vidusskola	1413901465
394	Limbažu 3. vidusskola	1413901881
395	Limbažu vakara vidusskola	1414900287
396	Litenes pamatskola	812900958
397	Līvānu 1. vidusskola	1813900374
398	Līvānu 2. vidusskola	1813900387
399	Līvānu novada vakara (maiņu) vidusskola	1814900376
400	Līvberzes vidusskola	913901729
401	Līvu pamatskola	512900320
402	Līdzēnu Alternatīvā Valdorfa skola	2511801244
403	Lizuma vidusskola	813900963
404	Lubānas vidusskola	1613900130
405	Ludzas 2. vidusskola	1513900475
406	Ludzas mūzikas pamatskola	1512900459
407	Ludzas pilsētas ģimnāzija	1513900471
408	Ludzas rajona vakara vidusskola	1514900477
409	Lutrinu pamatskola	2112900012
410	Lūznavas pamatskola	1912901164
411	Madlienā vidusskola	1713900188
412	Madonas pilsētas 1. vidusskola	1613902416
413	Madonas pilsētas 2. vidusskola	1613900132
414	Madonas vakara un neklātienes vidusskola	1614900127
415	Madonas Valsts ģimnāzija	1619902408
416	Majoru pamatskola	2912901352
417	Makašānu amatu vidusskola	1913901078
418	Mākonkalna pamatskola	1912901157
419	Malienas pamatskola	212900908
420	Mālpils internātpamatskola	2012901113
421	Mālpils vidusskola	2013901102
422	Maltas 1. vidusskola	1913901160
423	Maltas 2. vidusskola	1913901074
424	Mālupe pamatskola	212900907
425	Mārcienas pamatskola	1612900116

426	Marijas Brimmerbergas Pļaviņu vidusskola	113900972
427	Mārkalnes pamatskola	212900903
428	Mārsnēnu pamatskola	512900330
429	Mārupes pamatskola	2012901121
430	Mārupes vidusskola	2013901090
431	Māteru Jura Kazdangas pamatskola	1312901019
432	Matīšu pamatskola	2512900636
433	Matkules pamatskola	2312900237
434	Mazozolu pamatskola	1712900197
435	Mazsalacas vidusskola	2513901013
436	Mazzalves pamatskola	112900978
437	Medumu vidusskola	613900389
438	Meirānu Kalpaka pamatskola	1612900115
439	Melnšila sākumskola	2211900598
440	Menģeles pamatskola	1712901086
441	Mērsraga vidusskola	2213900624
442	Mētrienas pamatskola	1612900114
443	Mežaparka sākumskola	3911900805
444	Mežāres pamatskola	1012900278
445	Mežciema pamatskola	3712900760
446	Mežgaļu pamatskola	412901311
447	Mežinieku pamatskola	712900881
448	Mežotnes internātvīdusskola	413901010
449	Mežotnes pamatskola	412901310
450	Mežvidu pamatskola	312900425
451	Mežzemes pamatskola	1012900279
452	Milzkalnes sākumskola	2311900252
453	Misas vidusskola	413901293
454	Mores pamatskola	2012900327
455	Murjāņu sporta ģimnāzija	2013001068
456	Murmastienes pamatskola	1612900113
457	Naglu pamatskola	1912901158
458	Natālijas Draudziņas ģimnāzija	3413900791
459	Naudītes pamatskola	712900608
460	Naujenes pamatskola	612900511
461	Naukšēnu vidusskola	2513900653
462	Nautrēnu vidusskola	1913901152
463	Neretas vidusskola	113900971
464	Nīcas vidusskola	1313900998
465	Nīcgales pamatskola	612900510
466	Nīgrandes pamatskola	2112900412
467	Nīkrāces pamatskola	1212901185
468	Nirzas pamatskola	1512900456
469	Nītaures vidusskola	513900335
470	Nukšu pamatskola	1512900455
471	O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskola	3612900688
472	Odzienas pamatskola	112900976
473	Ogres 1. vidusskola	1713900189
474	Ogres ģimnāzija	1713901137
475	Ogres pamatskola	1712900200
476	Ogres Sv. Meinarda katoļu pamatskola	1712801391
477	Ogres vakara vidusskola	1714901139
478	Ogresgala pamatskola	1712900194
479	Ojāra Vācieša Gaujienas vidusskola	213900898

480	Olaines 1. vidusskola	2013901122
481	Olaines 2. vidusskola	2013901129
482	Olaines pagasta sākumskola	2011901331
483	Oskara Kalpaka Rudbāržu pamatskola	1212901183
484	Ošupes pamatskola	1612900112
485	Ozolaines pamatskola	412901312
486	Ozolkalna pamatskola	812900957
487	Ozolmuižas pamatskola	1412900170
488	Ozolnieku vidusskola	913900856
489	Ozolu pamatskola	2412901069
490	Pabažu pamatskola	2012901106
491	Padures pamatskola	1212901182
492	Pāles pamatskola	1412900171
493	Palsmanes pamatskola	2412901218
494	Pamatskola "Harmonija"	3712800299
495	Pamatskola "Māra"	3612801268
496	Pamatskola "Rīdze"	3412900804
497	Pampāļu pamatskola	2112900409
498	Pasienes pamatskola	1512900454
499	Pastendes pamatskola	2212900595
500	Pāvilostas vidusskola	1313900994
501	Pededzes pamatskola	212900912
502	Pelču pamatskola	1212901181
503	Pelēču pamatskola	1812900367
504	Penkules pamatskola	712900878
505	Pērses pamatskola	112900984
506	Pētera pamatskola	512900323
507	Piebalgas pamatskola	512901392
508	Piedrujas pamatskola	1112900550
509	Pienavas sākumskola	2311900211
510	Pildas pamatskola	1512900453
511	Pilskalnes pamatskola	112900988
512	Pilsrundāles vidusskola	413901324
513	Piltenes vidusskola	2613900543
514	Pirmsskolas izglītības iestāde „Snīpīši”	1401902631
515	Plāņu pamatskola	2412901070
516	Platones pamatskola	912900854
517	Plaviņu vidusskola	113900973
518	Plavniekkalna sākumskola	2011901108
519	Popes pamatskola	2612900049
520	Praulienas pamatskola	1612900111
521	Praviņu pamatskola	2312900236
522	Preiļu 1. pamatskola	1812900356
523	Preiļu 2. vidusskola	1813900386
524	Preiļu rajona vakara (mainu) un neklātienes vidusskola	1814900375
525	Preiļu Valsts ģimnāzija	1819900382
526	Priekules vidusskola	1313901000
527	Priekuļu pamatskola	1812900372
528	Priekuļu vidusskola	513900336
529	Priežmalas pamatskola	1112902579
530	Privātā krievu nacionālā vidusskola "Podsolnuh"	3013802357
531	Privātā pamatskola "Avots"	3612801136
532	Privātā pamatskola "Maksima"	3612801468

533	Privātā pamatskola "MAXVEL"	3712801420
534	Privātā pamatskola "Saulgrieži"	3612802488
535	Privātā Rīgas Tehnolingvistiskā ģimnāzija	3413801138
536	Privātā sākumskola "Namiņš"	3711802689
537	Privātā vidusskola "Mītava"	2813801389
538	Privātā vidusskola "Gaismas tilts 97"	2013801012
539	Privātā vidusskola "Klasika"	3713801443
540	Privātā vidusskola "Laisma"	3613801461
541	Privātā vidusskola "Norma"	3713801984
542	Privātā vidusskola "Patnis"	3513802582
543	Privātā vidusskola "Taka"	3613801269
544	Privātā vidusskola "Templum"	3513802325
545	Privātā vidusskola ĀBVS	2013800383
546	Privātsākumskola "Elita"	2811800673
547	Privātsākumskola "Varavīksne"	3011800081
548	Privātskola "Latreia"	3513800288
549	Privātskola "Stella"	3812800004
550	Privātskola "Zinītis"	3212800041
551	Privātskola „Innova”	3613802628
552	Privātvidusskola "Brīvā attīstība"	3613800351
553	Pudīnavas pamatskola	1512900452
554	Puikules pamatskola	1412900173
555	Pumpuru vidusskola	2913901346
556	Pūņu pamatskola	2212900612
557	Pureņu sākumskola	1511900468
558	Pūres pamatskola	2312900227
559	Puškina licejs	3913900821
560	Pušmucovas pamatskola	1512900451
561	Puzes pamatskola	2612900054
562	R. Lazdiņas privātskola "Punktiņš"	2813800019
563	Raiskuma pamatskola	512900325
564	Ramatas sākumskola	2511902431
565	Rāmuļu pamatskola	512900319
566	Randenes pamatskola	612900498
567	Rankas pamatskola	812900955
568	Raunas vidusskola	513900333
569	Rāvas pamatskola	1312901032
570	Rekavas vidusskola	313900437
571	Rembates pamatskola	1712900193
572	Remtes pamatskola	2112900013
573	Rencēnu pamatskola	2512900645
574	Rendas pamatskola	1212901198
575	Rēvelu pamatskola	812900954
576	Rezakas privātā pamatskola	212800056
577	Rēzeknes 1. vidusskola	3113900061
578	Rēzeknes 2. vidusskola	3113900062
579	Rēzeknes 3. vidusskola	3113900063
580	Rēzeknes 4. vidusskola	3113900064
581	Rēzeknes 5. vidusskola	3113900065
582	Rēzeknes 6. vidusskola	3113900066
583	Rēzeknes Katolu pamatskola	3112802152
584	Rēzeknes polu vidusskola	3113902163
585	Rēzeknes vakara vidusskola	3114900068
586	Rēzeknes Valsts ģimnāzija	3119902527

587	<u>Rēznas pamatskola</u>	1912901165
588	<u>Riebiņu vidusskola</u>	1813900379
589	<u>Rīgas 1. vakara (mainu) vidusskola</u>	3514900781
590	<u>Rīgas 2. vidusskola</u>	3913900819
591	<u>Rīgas 3. vidusskola</u>	3413900794
592	<u>Rīgas 5. pamatskola</u>	3812900698
593	<u>Rīgas 6. vidusskola</u>	3613900684
594	<u>Rīgas 7. internātpamatskola</u>	3812900733
595	<u>Rīgas 7. pamatskola</u>	3912900813
596	<u>Rīgas 9. vakara (mainu) vidusskola</u>	3714900782
597	<u>Rīgas 10. vidusskola</u>	3913900824
598	<u>Rīgas 13. vidusskola</u>	3913900817
599	<u>Rīgas 14. vakara (mainu) vidusskola</u>	3814900734
600	<u>Rīgas 15. vidusskola</u>	3613900677
601	<u>Rīgas 16. vidusskola</u>	3713900739
602	<u>Rīgas 18. vakara (mainu) vidusskola</u>	3914900832
603	<u>Rīgas 19. vidusskola</u>	3513900771
604	<u>Rīgas 20. vidusskola</u>	3713900744
605	<u>Rīgas 21. vidusskola</u>	3713900750
606	<u>Rīgas 22. vidusskola</u>	3413900799
607	<u>Rīgas 24. pamatskola</u>	3412900785
608	<u>Rīgas 25. vidusskola</u>	3613900678
609	<u>Rīgas 28. vidusskola</u>	3913900823
610	<u>Rīgas 29. vidusskola</u>	3913900828
611	<u>Rīgas 30. vidusskola</u>	3713900748
612	<u>Rīgas 31. vidusskola</u>	3913900826
613	<u>Rīgas 32. vidusskola</u>	3613900662
614	<u>Rīgas 33. vidusskola</u>	3513900836
615	<u>Rīgas 34. vidusskola</u>	3513900765
616	<u>Rīgas 37. vidusskola</u>	3913900822
617	<u>Rīgas 38. vidusskola</u>	3713900747
618	<u>Rīgas 40. vidusskola</u>	3413900797
619	<u>Rīgas 41. vidusskola</u>	3513900768
620	<u>Rīgas 45. vidusskola</u>	3713900742
621	<u>Rīgas 46. vidusskola</u>	3913900827
622	<u>Rīgas 47. vidusskola</u>	3813900728
623	<u>Rīgas 49. vidusskola</u>	3713900751
624	<u>Rīgas 51. vidusskola</u>	3613900685
625	<u>Rīgas 53. vidusskola</u>	3813900725
626	<u>Rīgas 54. vidusskola</u>	3513900764
627	<u>Rīgas 60. vidusskola</u>	3713900743
628	<u>Rīgas 61. vidusskola</u>	3813900726
629	<u>Rīgas 62. vidusskola</u>	3613900666
630	<u>Rīgas 63. vidusskola</u>	3713900755
631	<u>Rīgas 64. vidusskola</u>	3713900756
632	<u>Rīgas 65. vidusskola</u>	3613900664
633	<u>Rīgas 68. vidusskola</u>	3513900769
634	<u>Rīgas 69. vidusskola</u>	3513900774
635	<u>Rīgas 71. vidusskola</u>	3513900772
636	<u>Rīgas 72. vidusskola</u>	3613900670
637	<u>Rīgas 74. vidusskola</u>	3713900758
638	<u>Rīgas 75. vidusskola</u>	3613900682
639	<u>Rīgas 80. vidusskola</u>	3713900753
640	<u>Rīgas 84. vidusskola</u>	3713900735

641	Rīgas 85. vidusskola	3713900738
642	Rīgas 86. vidusskola	3613900683
643	Rīgas 88. vidusskola	3613900672
644	Rīgas 89. vidusskola	3713900752
645	Rīgas 90. vidusskola	3613900671
646	Rīgas 92. vidusskola	3613900679
647	Rīgas 93. vidusskola	3613900669
648	Rīgas 94. vidusskola	3813900723
649	Rīgas 95. vidusskola	3813900727
650	Rīgas 96. vidusskola	3513900776
651	Rīgas 99. vidusskola	3413900798
652	Rīgas 100. vidusskola	3713900745
653	Rīgas Angļu ģimnāzija	3813900699
654	Rīgas Annīmuižas vidusskola	3513900767
655	Rīgas Baltkrievu pamatskola	3612900249
656	Rīgas Bišumuižas pamatskola	3812900730
657	Rīgas Centra daiļamatniecības pamatskola	3412900786
658	Rīgas Centra humanitārā vidusskola	3413900790
659	Rīgas Centra krievu privātgimnāzija	3713800001
660	Rīgas Centra sākumskola	3411900784
661	Rīgas Daugavgrīvas vidusskola	3513900766
662	Rīgas Ezerkrastu vidusskola	3713902411
663	Rīgas Franču licejs	3713900740
664	Rīgas ģimnāzija "Maksima"	3613800446
665	Rīgas Hanzas vidusskola	3713900741
666	Rīgas Herdera vidusskola	3713900737
667	Rīgas Igaunu vidusskola	3813900702
668	Rīgas Imantas sākumskola	3511900778
669	Rīgas Imantas vidusskola	3513900773
670	Rīgas Itas Kozakēvičas Poļu vidusskola	3713900789
671	Rīgas Jāņa Poruka vidusskola	3913900820
672	Rīgas Juģlas vidusskola	3713900757
673	Rīgas Katolu ģimnāzija	3813801134
674	Rīgas Klasiskā ģimnāzija	3713900736
675	Rīgas komercģimnāzija	3613900674
676	Rīgas Krievu vidusskola	3613900667
677	Rīgas Kristīgā vidusskola	3613900676
678	Rīgas Kultūru vidusskola	3913901617
679	Rīgas L. Tolstoja krievu vidusskola	3413900796
680	Rīgas Lastādijas internātvīdusskola	3613902656
681	Rīgas Lietuviešu vidusskola	3613901263
682	Rīgas M. Lomonosova krievu vidusskola	3413900792
683	Rīgas Mežaparka vidusskola	3913902015
684	Rīgas Mūzikas internātvīdusskola	3813900701
685	Rīgas Ostvalda vidusskola	3513900775
686	Rīgas Pārdaugavas pamatskola	3812900704
687	Rīgas pilsētas Pļavnieku ģimnāzija	3613900675
688	Rīgas Pļavnieku sākumskola	3611901870
689	Rīgas Purvciema vidusskola	3713900749
690	Rīgas Raiņa 8. vakara (mainu) vidusskola	3414900800
691	Rīgas Rīnūžu vidusskola	3913900818
692	Rīgas sākumskola „Papatva”	3611802618
693	Rīgas Šampētera vidusskola	3813902514
694	Rīgas Sarkandaugavas sākumskola	3911900807

695	Rīgas Sergeja Žoltoka vidusskola	3613900665
696	Rīgas Tehnokomerciālā vidusskola	3613800161
697	Rīgas Teikas vidusskola	3713900746
698	Rīgas Ukrainu vidusskola	3613900788
699	Rīgas Universālā vidusskola	3613900680
700	Rīgas vakara ģimnāzija	3614900691
701	Rīgas Valda Zālīša pamatskola	3412900787
702	Rīgas Valdorfskola	3512900779
703	Rīgas Valsts 1. ģimnāzija	3419900793
704	Rīgas vispārizglītojošā privātā vidusskola "Evrika"	3813800960
705	Rīgas Ziepniekkalna sākumskola	3811900697
706	Rīgas Zolitūdes ģimnāzija	3813900724
707	Rikavas pamatskola	1912901146
708	Rimicānu pamatskola	1812900369
709	Rītes pamatskola	1012900280
710	Robežnieku pamatskola	1112900551
711	Rojas vidusskola	2213900619
712	Rojupes sākumskola	2211900603
713	Ropažu vidusskola	2013901112
714	Rozulas pamatskola	512900329
715	Rožupes pamatskola	1812900368
716	RSEBA ģimnāzija	3513802680
717	Rubas pamatskola	2112900627
718	Rubenes pamatskola	1012900281
719	Rubenes pamatskola	2512900637
720	Rucavas pamatskola	1312902528
721	Rudes pamatskola	1312901024
722	Rudzātu vidusskola	1813900378
723	Rugāju vidusskola	313900438
724	Rūjas pamatskola	2512901057
725	Rūjienas vidusskola	2513900654
726	Rundēnu pamatskola	1512901744
727	Rušonas pamatskola	1812900373
728	Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskola	3713900754
729	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Humanitārā privātģimnāzija"	3613800690
730	Sabiles vidusskola	2213900620
731	Sakstagala pamatskola	1912901167
732	Sākumskola "Ābelīte"	2911901386
733	Sākumskola "Dartija"	411901009
734	Sākumskola "Taurenītis"	2911901383
735	Sākumskola „UNIVERSUM”	2511802630
736	Salacgrīvas vidusskola	1413900159
737	Salas pamatskola	1812900370
738	Salas pamatskola	2012901007
739	Salas vidusskola	1013900261
740	Salaspils novada pašvaldības iestāde "Salaspils 1. vidusskola"	2013901008
741	Salaspils novada pašvaldības iestāde "Salaspils 2. vidusskola"	2013901092
742	Salaspils novada pašvaldības iestāde "Salaspils sākumskola"	2011901330
743	Saldus pilsētas 2. vidusskola	2113900420
744	Saldus pilsētas ģimnāzija	2113900155
745	Saldus pilsētas pamatskola	2112900014

746	Saldus pilsētas vakara vidusskola	2114900079
747	Saldus sākumskola	2111900418
748	Salgales pamatskola	912900852
749	Salienas vidusskola	613900512
750	Salnavas pamatskola	1512900450
751	Sarkanu pamatskola	1612900110
752	Sātiņu pamatskola	2112901050
753	Sauleskalna pamatskola	1112900555
754	Saulkrastu vidusskola	2013901093
755	Seces pamatskola	112900983
756	Sedas vidusskola	2413901213
757	Sējas pamatskola	2012901114
758	Sēlpils pamatskola	1012900282
759	Sēmes pamatskola	2312900233
760	Sermītes pamatskola	1212901202
761	Sērmūkšu pamatskola	512900322
762	Sesavas pamatskola	912900848
763	Sidgundas pamatskola	2012901130
764	Siguldas 1. pamatskola	2012901089
765	Siguldas 2. pamatskola	2012901111
766	Siguldas 2. vidusskola	2013901100
767	Siguldas 3. pamatskola	2012901115
768	Siguldas vakara vidusskola	2014901101
769	Siguldas Valsts ģimnāzija	2019901124
770	Sikšņu pamatskola	212900911
771	Sikšņu pamatskola	1312901043
772	Silajāņu pamatskola	1812900354
773	Silenes pamatskola	612902413
774	Silmalas pamatskola	1912901155
775	Siltāju pamatskola	812900953
776	Sīļukalna pamatskola	1812900358
777	Skaistas pamatskola	1112900560
778	Skaistkalnes vidusskola	413901289
779	Šķaunes pamatskola	1112900559
780	Šķēdes sākumskola	2111901265
781	Šķeltovas pamatskola	1112900558
782	Šķibes pamatskola	912900845
783	Skolu komplekss "Rīgele"	3713800717
784	Skrudalienas pamatskola	612900503
785	Skrundas 1. vidusskola	1213901187
786	Skujenes pamatskola	512900318
787	Skultes pamatskola	1412901439
788	Skultes pamatskola	2012901105
789	Slokas pamatskola	2912901351
790	Smārdes pamatskola	2312900209
791	Smiltenes Centra vidusskola	2413900897
792	Smiltenes ģimnāzija	2413901205
793	Smiltenes Trīs pakalnu pamatskola	2412902496
794	Snēpeles pamatskola	1212901180
795	Sociālās korekcijas izglītības iestāde "Naukšēni"	2518000073
796	Sociālās korekcijas izglītības iestāde "Strautīni"	218001399
797	Spāres pamatskola	2212900613
798	Špoģu vidusskola	613900514
799	Sproģu pamatskola	112900985

800	Stacijas pamatskola	312900426
801	Staiceles vidusskola	1413902604
802	Stāku pamatskola	812900952
803	Stalbes vidusskola	513900334
804	Stalģenes pamatskola	912900840
805	Stāmerienas pamatskola	812900962
806	Starptautiskā Rīgas sākumskola	3511802055
807	Stelpes pamatskola	412901304
808	Stendes pamatskola	2212900610
809	Stirnienes pamatskola	1612900108
810	Stopiņu pamatskola	2012901128
811	Stradu pamatskola	812900961
812	Straupes pamatskola	512900315
813	Strautiņu pamatskola	212900906
814	Strazdes pamatskola	2212900609
815	Strenču vidusskola	2413900896
816	Strīku pamatskola	2112901052
817	Strūžānu pamatskola	1912901162
818	Subates pamatskola	612900508
819	Sunākstes pamatskola	112900982
820	Suntažu vidusskola	1713900187
821	Sūnu pamatskola	1012900284
822	Sutru pamatskola	1812900357
823	Sventes vidusskola	613900519
824	Svētes pamatskola	912900842
825	Svitenes pamatskola	412901303
826	Tabores pamatskola	612900509
827	Talsu 2. vidusskola	2213900617
828	Talsu 2.pamatskola	2212902410
829	Talsu Kristīgā vidusskola	2213801678
830	Talsu pamatskola	2212900593
831	Talsu rajona vakara un neklātienes vidusskola	2214900622
832	Talsu sākumskola	2211900592
833	Talsu Valsts ģimnāzija	2219902544
834	Tārgales pamatskola	2612900050
835	Taurenas pamatskola	512900332
836	Taurupes vidusskola	1713901326
837	Tautskola "99 Baltie zirgi"	512801047
838	Tērvetes pamatskola	712900879
839	Teteles pamatskola	912900841
840	Teteles pirmsskolas izglītības iestāde "Saulīte"	901902621
841	Tilžas internātpamatskola	312900432
842	Tilžas vidusskola	313900439
843	Tiņģeres pamatskola	2212900596
844	Tīnūžu pamatskola	1712900199
845	Tirzas pamatskola	812900959
846	Tiskādu vidusskola	1913901149
847	Tomes pamatskola	1712900198
848	Trapenes pamatskola	212900904
849	Trikātas pamatskola	2412901204
850	Tukuma 2. vidusskola	2313900224
851	Tukuma 2.pamatskola	2312902393
852	Tukuma 3. vidusskola	2313900238
853	Tukuma E. Birznieka-Upīša 1.pamatskola	2312900232

854	Tukuma Raina ģimnāzija	2313902392
855	Tukuma vakara un neklātienes vidusskola	2314900206
856	Tumes vidusskola	2313900230
857	Turaidas pamatskola	2012901116
858	Turlavas pamatskola	1212901179
859	Ugāles vidusskola	2613900055
860	Ulbrokas vidusskola	2013901107
861	Umurgas pamatskola	1412900175
862	Upītes pamatskola	312900427
863	Upmalas pamatskola	1112900556
864	Usmas pamatskola	2612900048
865	Užavas pamatskola	2612900047
866	Uzvaras vidusskola	413901292
867	V. Plūdoņa Kuldīgas ģimnāzija	1213901197
868	Vaboles vidusskola	613901322
869	Vadakstes pamatskola	2112900417
870	Vaidavas pamatskola	2512900643
871	Vainodes internātpamatskola	1312901323
872	Vainodes vidusskola	1313900999
873	Vaivaru pamatskola	2912901441
874	Valdemārpils vidusskola	2213900616
875	Valgales sākumskola	2211900597
876	Valkas ģimnāzija	2413902397
877	Valkas pamatskola	2412902396
878	Valles vidusskola	113901041
879	Valmieras 2. vidusskola	2513901058
880	Valmieras 5. vidusskola	2513901081
881	Valmieras pamatskola	2512902507
882	Valmieras Pārgaujas ģimnāzija	2513900630
883	Valmieras Pārgaujas pamatskola	2512902432
884	Valmieras vakara (maiņu) vidusskola	2514901172
885	Valmieras Valsts ģimnāzija	2519902526
886	Valmieras Viestura vidusskola	2513900631
887	Vanagu pamatskola	1812900371
888	Vandzenes vidusskola	2213900618
889	Vānes pamatskola	2312900251
890	Vangažu vidusskola	2013901104
891	Varakļānu vidusskola	1613900128
892	Variešu sākumskola	1011900294
893	Variņu pamatskola	2412901219
894	Vārkavas pamatskola	1812900353
895	Vārkavas vidusskola	1813900377
896	Vārmes pamatskola	1212901178
897	Veclaicenes pamatskola	212900916
898	Vecpiebalgas vidusskola	513900341
899	Vecpils pamatskola	1312901017
900	Vecsaules pamatskola	412901302
901	Vectilžas pamatskola	312900428
902	Vecumnieku vidusskola	413901290
903	Ventspils 1. ģimnāzija	3213900032
904	Ventspils 1. pamatskola	3212900030
905	Ventspils 2. pamatskola	3212900031
906	Ventspils 2. vidusskola	3213900033
907	Ventspils 3. vidusskola	3213900034

908	Ventspils 4. vidusskola	3213900035
909	Ventspils 5. vidusskola	3213900036
910	Ventspils 6. vidusskola	3213900037
911	Ventspils Centra pamatskola	3212902422
912	Ventspils vakara vidusskola	3214900038
913	Verēmu pamatskola	1912901168
914	Vērgales pamatskola	1312901023
915	Veselavas pamatskola	512900313
916	Vestienas pamatskola	1612900106
917	Vidrižu pamatskola	1412900176
918	Viduču pamatskola	312900429
919	Viesītes vidusskola	1013900262
920	Vīgantes pamatskola	112900977
921	Vijciema pamatskola	2412901210
922	Vīksnas pamatskola	312900430
923	Vīlakas pamatskola	312900074
924	Vīlakas Valsts ģimnāzija	319900075
925	Vīlānu vidusskola	1913900184
926	Vilces pamatskola	912900843
927	Vilgāles pamatskola	1212901193
928	Vilpulkas sākumskola	2511900652
929	Vilzēnu pamatskola	1412900177
930	Vīpes pamatskola	1012900286
931	Virbu pamatskola	2212900614
932	Vircavas vidusskola	913900861
933	Virgas pamatskola	1312901022
934	Vītolu pamatskola	1512900461
935	Vītolu pamatskola	1912901159
936	Zakumuižas pamatskola	2012901131
937	Zaļenieku pamatskola	912900844
938	Zalves pamatskola	112900980
939	Zaņas pamatskola	2112900080
940	Zantes pamatskola	2312900246
941	Zarečnajas pamatskola	1912901073
942	Zasas vidusskola	1013900263
943	Zaubes pamatskola	512900316
944	Zebrenes pamatskola	712900880
945	Zeltiņu pamatskola	212900915
946	Zemgales vidusskola	613900517
947	Zemgales vidusskola	2313900250
948	Zemītes pamatskola	2312900210
949	Zētenes pamatskola	2312900247
950	Ziemeļvalstu ģimnāzija	3813900700
951	Ziemeru pamatskola	212900914
952	Zigfrīda Meierovica Kabiles vidusskola	1213901190
953	Žīguru pamatskola	312900431
954	Zilākalna sākumskola	2511900635
955	Zilupes vidusskola	1513900476
956	Zirņu pagasta pamatskola	2112901264
957	Ziru pamatskola	2612900051
958	Zlēku pamatskola	2612900544
959	Zolitūdes sākumskola	3811900696
960	Zūru pamatskola	2612900046
961	Zvejniekciema vidusskola	2013901120

Pielikums Nr. 2

Speciālās izglītības iestādes

	Izglītības iestādes nosaukums	Reģistrācijas numurs
1	<u>Adamovas sanatorijas internātpamatskola bērniem ar psihoneiroloģiskām saslimšanām</u>	1923901171
2	<u>Aleksandrovas speciālā internātpamatskola izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem</u>	1120900579
3	<u>Antūžu speciālā internātpamatskola</u>	1020901242
4	<u>Baltinavas Kristīgā speciālā internātpamatskola</u>	0320900433
5	<u>Bērzupes speciālā internātpamatskola</u>	0720900892
6	<u>Carnikavas speciālā internātpamatskola</u>	2020901045
7	<u>Cēsu sanatorijas internātpamatskola</u>	0523901098
8	<u>Daugavpils 1.speciālā pamatskola</u>	2720901223
9	<u>Daugavpils 4.speciālā pamatskola</u>	2720901333
10	<u>Daugavpils logopēdiskā internātpamatskola - attīstības centrs</u>	2720901224
11	<u>Dauņu speciālā internātpamatskola</u>	2520901173
12	<u>Dzelzavas speciālā internātpamatskola</u>	1620900104
13	<u>Dzirčiema speciālā internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem</u>	2320900212
14	<u>Ezersalas speciālā internātpamatskola</u>	1520900478
15	<u>Gaismas speciālā internātpamatskola</u>	2020901127
16	<u>Gaujienas speciālā internātpamatskola</u>	0220900921
17	<u>Jelgavas 1. sanatorijas internātpamatskola</u>	2823901097
18	<u>Jelgavas speciālā internātpamatskola</u>	2820902715
19	<u>Jelgavas speciālā pamatskola</u>	2820900152
20	<u>Juolas sanatorijas internātpamatskola</u>	2023001692
21	<u>Jumpravas speciālā internātpamatskola</u>	1720901056
22	<u>Jūrmalas pilsētas speciālā internātpamatskola</u>	2920901384
23	<u>Katvaru speciālā internātpamatskola</u>	1420900181
24	<u>Kokneses speciālā internātpamatskola - attīstības centrs</u>	0120900991
25	<u>Kuldīgas rajona Rudbāržu sanatorijas internātpamatskola</u>	1223900928
26	<u>Lažas speciālā internātpamatskola</u>	1320901035
27	<u>Lielplatones speciālā internātpamatskola</u>	0920900862
28	<u>Liepājas speciālā internātpamatskola</u>	3020900938
29	<u>Maltas speciālā sanatorijas internātpamatskola bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem</u>	1920900956
30	<u>Mazirbes speciālā internātpamatskola</u>	2220901355
31	<u>Medumu speciālā internātpamatskola</u>	0620900868
32	<u>Palsmanes speciālā internātpamatskola</u>	2420900893
33	<u>Pamūšas speciālā internātpamatskola</u>	0420901298
34	<u>Pelču speciālā internātpamatskola-attīstības centrs</u>	1220901177
35	<u>Purmsātu speciālā internātpamatskola</u>	1320901034
36	<u>Raiskuma sanatorijas internātpamatskola</u>	0523901099
37	<u>Raudas speciālā internātpamatskola bērniem bāreņiem</u>	0620900521
38	<u>Rēzeknes logopēdiskā internātpamatskola</u>	3120900069
39	<u>Rīgas 1. speciālā internātpamatskola</u>	3420900802
40	<u>Rīgas 2. speciālā internātpamatskola</u>	3620900692
41	<u>Rīgas 3. speciālā pamatskola</u>	3820900729
42	<u>Rīgas 4. speciālā internātpamatskola</u>	3720900834
43	<u>Rīgas 5. speciālā internātpamatskola</u>	3920900831

44	Rīgas 66. speciālā vidusskola	3920900830
45	Rīgas 71. vidusskolas Bērnu-invalīdu izglītības un rehabilitācijas centrs	3520900833
46	Rīgas nedzirdīgo bērnu internātpamatskola	3620900695
47	Rīgas sākumskola "Valodiņa"	3420900801
48	Rīgas sanatorijas internātpamatskola	3723901096
49	Rīgas speciālā internātpamatskola	3620900693
50	Rīgas speciālā pamatskola – attīstības centrs	3620900694
51	Rubas speciālā internātpamatskola	2120901053
52	Rudzātu speciālā internātpamatskola	1820900355
53	Spāres speciālā internātskola	0520900347
54	Stiklu speciālā internātpamatskola	2620901132
55	Strazdumuižas internātvidusskola – attīstības centrs vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem	3720900835
56	Suntažu sanatorijas internātpamatskola	1723901430
57	Sveķu speciālā internātpamatskola	0820900923
58	Tiskādu sanatorijas internātpamatskola bērniem ar psihoneiroloģiskām saslimšanām	1923901170
59	Tukuma Speciālā internātpamatskola	2320900223
60	Upesgrīvas speciālā sākumskola	2220901278
61	Vaidavas speciālā internātpamatskola	2520901174
62	Valmieras vājdzirdīgo bērnu internātpamatskola – attīstības centrs	2520901175
63	Zālītes speciālā internātpamatskola	0420901299

Pielikums Nr. 3

Profesionālās izglītības iestādes

	Izglītības iestādes nosaukums	Reģistrācijas numurs
1	"Aija Fashion" Modeļu skola un Stila studija	3332801319
2	"Anšpēteru" veselīgas ēdināšanas un servisa arodizglītības skola	3333801469
3	Aizkraukles arodvidusskola	131000815
4	Alberta koledža	3334801552
5	Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola	531301248
6	Alsviķu profesionālā skola	231002542
7	Amatu apmācības skola	3333802087
8	Apes arodvidusskola	231002574
9	Apguldes arodvidusskola	731002569
10	Arodskola "Dzīvesprieks"	2332801490
11	Barkavas arodvidusskola	1631002540
12	Bebrenes Profesionālā vidusskola	631002557
13	Birutas Mageles starptautiskā stilistu skola	3331802070
14	Biznesa skola "Nimfa 2000"	3332801279
15	Cēsu 4. arodvidusskola	531001380
16	Cīravas arodvidusskola	1331002567
17	Dagdas arodvidusskola	1131002565
18	Daugavpils 1. arodvidusskola	2731001060
19	Daugavpils 38. arodvidusskola	2731001366
20	Daugavpils mākslas vidusskola "Saules skola"	2731901336
21	Daugavpils medicīnas koledža	2734002489
22	Daugavpils Mežciema arodskola	2731001373
23	Daugavpils Mūzikas vidusskola	2731301245
24	Daugavpils Tirdzniecības skola	2731000410
25	Dobeles Amatu skola	731901378
26	Emīla Dārziņa mūzikas vidusskola	3331301249
27	Emīla Melngaila Liepājas mūzikas vidusskola	3031301250
28	Ērgļu arodvidusskola	1631002534
29	Frizieru skola - studija "Galateja"	3033801059
30	Frizieru skola "Studija - I"	3332800659
31	Frizieru skola "Vernisāža"	3333801353
32	Grāmatvedības un finanšu koledžas Aizkraukles filiāle	134802371
33	Grāmatvedības un finanšu koledžas Daugavpils filiāle	2734802452
34	Grāmatvedības un finanšu koledžas Gulbenes filiāle	834802351
35	Grāmatvedības un finanšu koledžas Jelgavas filiāle	2834802450
36	Grāmatvedības un finanšu koledžas Kuldīgas filiāle	1234802349
37	Grāmatvedības un finanšu koledžas Limbažu filiāle	1434802352
38	Grāmatvedības un finanšu koledžas Saldus filiāle	2134802451
39	Grāmatvedības un finanšu koledžas Valmieras filiāle	2534802350
40	Grāmatvedības un finanšu koledžas Ventspils filiāle	3234802449
41	Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola	3131301340
42	Jana Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola	3331301253
43	Jānmuižas Profesionālā vidusskola	531002599
44	Jaunaglonas arodvidusskola	1831002595
45	Jaungulbenes arodvidusskola	831002591
46	Jāzepa Medīna Rīgas Mūzikas vidusskola	3331301252
47	Jēkabpils Agrobiznesa koledža	1034002049

48	Jelgavas Amatniecības vidusskola	2831002415
49	Jelgavas Amatu vidusskola	2831902686
50	Jelgavas Mūzikas vidusskola	2831301246
51	Juridiskā koledža	3334801243
52	Juridiskās koledžas Gulbenes filiāle	834802642
53	Juridiskās koledžas Liepājas filiāle	3034802289
54	Juridiskās koledžas Valmieras filiāle	2534802643
55	Juridiskās koledžas Ventspils filiāle	3234802290
56	Kazdangas Profesionālā vidusskola	1331002561
57	Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma profesionālā vidusskola	1231001376
58	Laidzes Profesionālā vidusskola	2231002571
59	Latgales Amatniecības meistarų skola	1931001133
60	Latgales Transporta un sakaru tehniskā skola	2731001527
61	Latvijas biznesa koledža	3334802473
62	Latvijas Jūras akadēmijas Jūrskola	3331002482
63	Latvijas Kultūras koledža	3334302312
64	Liepājas 48. arodvidusskola	3031001356
65	Liepājas Būvamatniecības vidusskola	3031001369
66	Liepājas Jūrniecības koledža	3034002320
67	Liepājas Jūrniecības koledžas jūrskola	3031002439
68	Liepājas mākslas vidusskola	3031301254
69	Liepājas medicīnas koledža	3034002476
70	Līgas frizūru fantāzijas skola	3331801286
71	Limbažu Profesionālā vidusskola	1431002701
72	Lūznavas Profesionālā vidusskola	1931002590
73	Mācību centrs "RIMAN"	3931800005
74	Mācību ražošanas kombināts "Zerko"	3332800010
75	Mākslas skola "Iberians"	3331800657
76	Malnavas koledža	1534002587
77	Malnavas koledžas profesionālā vidusskola	1531102462
78	Mālpils profesionālā vidusskola	2031901393
79	Modes skola "ANISOLS"	3332800312
80	Nodibinājums "Kristīgās vadības koledža"	3334802535
81	Ogres Amatniecības vidusskola	1731001372
82	Ogres Meža tehnikums	1731002603
83	Ogres Profesionālā vidusskola	1731002531
84	Olaines Mehānikas un tehnoloģijas koledža	2034002316
85	P.Stradiņa veselības un sociālās aprūpes koledža	2934002472
86	P.Stradiņa veselības un sociālās aprūpes koledžas Rēzeknes filiāle	2934002641
87	Praktiskā dizaina skola	3333801619
88	Preiļu arodvidusskola	1831002457
89	Privātā Baltijas komercskola	3031801473
90	Privātā Profesionālā vidusskola "SIGMA"	3331802619
91	Privātā Rīgas Profesionālā vidusskola	3331802545
92	Privātā šūšanas arodskola	3332801014
93	Profesionālās pamatizglītības iestāde "Studija Maija"	3333801414
94	Profesionālās pamatizglītības iestāde "ZET"	3033802381
95	Rankas arodvidusskola	831002581
96	Restorānu servisa skola	3332800721
97	Rēzeknes 14. arodvidusskola	3131000058
98	Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola	3131301418
99	Rēzeknes Profesionālā vidusskola	3131002580
100	Rīgas 3. arodskola	3332001360

101	Rīgas 5. arodvidusskola	3331001375
102	Rīgas 10. arodskola	3332000015
103	Rīgas 13. arodvidusskola	3331001368
104	Rīgas 46. arodvidusskola	3331000655
105	Rīgas Aeronavigācijas institūta SKK	3331800894
106	Rīgas Amatniecības vidusskola	3331001357
107	Rīgas Būvamatniecības vidusskola	3331001365
108	Rīgas Celtniecības koledža	3334001284
109	Rīgas Celtniecības koledžas vidusskola	3331002458
110	Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola	3331300895
111	Rīgas Doma kora skola	3331301251
112	Rīgas Dzelzceļnieku skola	3331000003
113	Rīgas ekonomikas un biznesa skola	3331801639
114	Rīgas horeogrāfijas vidusskola	3331301256
115	Rīgas Medicīnas koledža	3334002471
116	Rīgas Pārdaugavas profesionālā vidusskola	3331002583
117	Rīgas Purvciema amatu skola	3331002533
118	Rīgas Stila un modes profesionālā vidusskola	3331001255
119	Rīgas Tehniskā koledža	3334002057
120	Rīgas Tehniskās koledžas profesionālā vidusskola	3331002463
121	Rīgas Tehniskās universitātes Liepājas filiāles profesionālā vidusskola	3031002440
122	Rīgas Tirdzniecības tehnikums	3331001361
123	Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola	3331000186
124	Rīgas Uzņēmējdarbības koledža	3334002296
125	Rīgas Uzņēmējdarbības koledžas vidusskola	3331002461
126	Rīgas Uzņēmējdarbības tehniskā skola	3331800661
127	Rīgas Valsts tehnikums	3331000016
128	Rīgas Viegglās rūpniecības tehnikums	3331000253
129	RSEBAAs Profesionālā Vidusskola "VICTORIA"	3331802608
130	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Biznesa vadības koledža"	3334802338
131	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Grāmatvedības un finanšu koledža"	3334801774
132	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Karjeras izaugsmes koledža"	3334802575
133	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Kosmetoloģijas koledža"	3334802498
134	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rūjienas arodģimnāzija"	2531801632
135	Saldus Profesionālā vidusskola	2131002560
136	Sarkanā Krusta medicīnas koledža	3334002502
137	Saulaines Profesionālā vidusskola	431002568
138	SIA "VENTSPILS BIZNESA UN INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJU VIDUSSKOLA"	3231800221
139	Skrundas arodvidusskola	1231002566
140	Smiltenes 29. arodvidusskola	2431001362
141	Smiltenes tehnikums	2431002596
142	Sociālās integrācijas valsts aģentūra	2934202532
143	Sociālās integrācijas valsts aģentūras Jūrmalas profesionālā vidusskola	2931202508
144	Starptautiskā frizieru mākslas skola "Skaistums"	2933801313
145	Starptautiskā komerciālā profesionālā vidusskola	3331802297
146	Starptautiskā modes biznesa skola	3331802409
147	Starptautiskā CIDESCO Rīgas Kosmētikas skola	3331801088
148	Šūšanas un rokdarbu skola "Burda Rīga"	3332801422
149	Transporta un sakaru institūta koledža	3334802053
150	Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledža	3334501387

151	Ugunsdrošības un civilās aizsardzības koledžas Ugunsdzēsēju un glābēju profesionālā skola	3331502492
152	Valmieras 36. arodvidusskola	2531000011
153	Valmieras Mākslas vidusskola	2531901607
154	Valmieras Pārtikas ražotāju vidusskola	2531002563
155	Valsts Kandavas lauksaimniecības tehnikums	2331002589
156	Valsts policijas koledža	3334502629
157	Valsts policijas koledžas Policijas skola	2933501285
158	Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums	531002588
159	Valsts robežsardzes koledža	3134401385
160	Valsts robežsardzes koledžas Robežsargu skola	3131402401
161	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Bulduru Dārzkopības vidusskola"	2931002529
162	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rīgas pārtikas ražotāju vidusskola"	3331000708
163	Vangažu arodskola	2032001920
164	Vecbebru Profesionālā vidusskola	131002594
165	Ventspils 20. arodvidusskola	3231001525
166	Ventspils Mūzikas vidusskola	3231301247
167	Viesītes arodvidusskola	1031002562
168	Vijānu 41. arodvidusskola	1931000057
169	Višķu Profesionālā vidusskola	631002555
170	Zajenieku arodvidusskola	931002597
171	Zilupes arodvidusskola	1531002556
172	"Rīgas privātā profesionālā vidusskola" SIA	3331802633

Pielikums Nr. 4

Profesionālās ievirzes izglītības iestādes

	Izglītības iestādes nosaukums	Reģistrācijas numurs
1	<u>Bērnu un jaunatnes sporta skola "Rīdzene"</u>	3370902210
2	<u>"Sporta centrs Daugavpils ledus"</u>	2770902640
3	<u>Ādažu mākslas un mūzikas skola</u>	2070902096
4	<u>Aglonas bazilikas kora skola</u>	1870902470
5	<u>Agra Daniļeviča deju skola</u>	3370802659
6	<u>Aizkraukles Mākslas skola</u>	170902101
7	<u>Aizkraukles rajona sporta skola</u>	170902205
8	<u>Aizputes Mākslas skola</u>	1370902176
9	<u>Aizputes Mūzikas skola</u>	1370902157
10	<u>Alfrēda Kraukļa VEF basketbola skola</u>	3370902215
11	<u>Alojas mūzikas un mākslas skola</u>	1470902295
12	<u>Alsungas Mūzikas skola</u>	1270902156
13	<u>Alūksnes Mākslas skola</u>	270902237
14	<u>Alūksnes mūzikas skola</u>	270902334
15	<u>Alūksnes pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	270902196
16	<u>Arvīda Žilinska Jēkabpils mūzikas skola</u>	1070902248
17	<u>Auces mūzikas skola</u>	770902279
18	<u>Babītes mūzikas skola</u>	2070902251
19	<u>Baldones mākslas skola</u>	2070902083
20	<u>Baldones mūzikas skola</u>	2070902282
21	<u>Baltinavas Mūzikas un mākslas skola</u>	370902267
22	<u>Balvu rajona Bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	370902173
23	<u>Balvu Mākslas skola</u>	370902358
24	<u>Balvu mūzikas skola</u>	370902264
25	<u>Bauskas rajona bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	470902099
26	<u>Bauskas Mākslas skola</u>	470902092
27	<u>Bauskas pilsētas mūzikas skola</u>	470902329
28	<u>Bēnes mūzikas un mākslas skola</u>	770902241
29	<u>Bērnu un jaunatnes sporta skola "Jugla"</u>	3370902090
30	<u>Bērnu un jauniešu basketbola skola "RĪGA"</u>	3370902398
31	<u>Bērnu un jauniešu sporta centrs "Daugavas sporta nams"</u>	3370902494
32	<u>Birzgales mūzikas skola</u>	1770902081
33	<u>Bolderājas Mūzikas un mākslas skola</u>	3370902145
34	<u>Brocēnu novada bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	2170902091
35	<u>Cēsu pilsētas mākslas skola</u>	570902319
36	<u>Cēsu pilsētas sporta skola</u>	570902100
37	<u>Cesvaines mūzikas un mākslas skola</u>	1670902095
38	<u>Dagdas mākslas skola</u>	1170902228
39	<u>Dagdas mūzikas skola</u>	1170902368
40	<u>Dance of Street deju skola</u>	3370802665
41	<u>Daugavpils pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola Nr.1</u>	2770902190
42	<u>Daugavpils pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola Nr.2</u>	2770902188
43	<u>Daugavpils pilsētas Sporta pārvaldes Bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	2770902189
44	<u>Daugavpils rajona padomes Bērnu un jauniešu sporta skola</u>	670902187
45	<u>Dobeles Mākslas skola</u>	770902606
46	<u>Dobeles mūzikas skola</u>	770902340
47	<u>Dobeles rajona sporta skola</u>	770902206

48	Dundagas Mākslas un mūzikas skola	2270902076
49	Dzērbenes mūzikas skola	570902269
50	Edmunda Veizāna deju skola	3370802666
51	Engures Mūzikas un mākslas skola	2370902077
52	Ērgļu mākslas un mūzikas skola	1670902160
53	Ernesta Vīgnera Kuldīgas mūzikas skola	1270902084
54	Gaujienas mūzikas un mākslas skola	270902274
55	Glūdas Mūzikas un mākslas skola	970902473
56	Gulbenes mākslas skola	870902088
57	Gulbenes mūzikas skola	870902261
58	Gulbenes rajona Bērnu un jaunatnes sporta skola	870902199
59	Hokeja skola "Aisbergs"	3370802522
60	Hokeja skola "Edmunda Vasiljeva sporta skola"	3370802539
61	Hokeja skola "Rīga"	3370902543
62	Hokeja skola "Rīgas Daugava"	3370802523
63	Iecavas mūzikas skola	470902283
64	Iecavas novada sporta skola "Dartija"	470902075
65	Ilūkstes mūzikas skola	670902317
66	Inčukalna Mūzikas skola	2070902273
67	Indras pagasta mūzikas un mākslas skola	1170902148
68	Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes Specializētā tenisa sporta skola	3370002417
69	Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes specializētā vingrošanas skola	3370002374
70	J.Cimzes Valkas mūzikas skola	2470902225
71	J.Soikāna Ludzas mākslas skola	1570902094
72	Japāņu valodas un kultūras studija	3370802500
73	Jaunannas Mūzikas un mākslas skola	270902134
74	Jaunpiebalgas mūzikas un mākslas skola	570902286
75	Jāzepa Mediņa mūzikas skola	3370902136
76	Jēkaba Graubiņa Līvānu mūzikas skola	1870902268
77	Jēkabpils rajona mākslas skola	1070902405
78	Jēkabpils rajona sporta skola	1070902185
79	Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skola	2870902201
80	Jelgavas Mākslas skola	2870902360
81	Jelgavas rajona padomes Sporta centrs	970902108
82	Jelgavas specializētā peldēšanas skola	2870902200
83	Jumpravas mūzikas un mākslas skola	1770902220
84	Jūrmalas burāšanas skola	2970902318
85	Jūrmalas mākslas skola	2970902361
86	Jūrmalas mūzikas vidusskola	2970902287
87	Jūrmalas peldēšanas skola	2970902209
88	Jūrmalas Sporta skola	2970902208
89	Kalētu Mūzikas un mākslas skola	1370902249
90	Kandavas Mākslas skola	2370902270
91	Kandavas Mūzikas skola	2370902229
92	Kandavas novada Bērnu un jaunatnes sporta skola	2370902406
93	Kārļa Kažociņa Madlienas mūzikas un mākslas skola	1770902284
94	Kārsavas mūzikas un mākslas skola	1570902080
95	Kekavas mākslas skola	2070902275
96	Kekavas mūzikas skola	2070902247
97	Kokneses Mūzikas skola	170902256
98	Kolkas mūzikas skola	2270902257
99	Krāslavas mākslas skola	1170902367

100	Krāslavas Mūzikas skola	1170902298
101	Krāslavas sporta skola	1170902119
102	Krimuldas mūzikas un mākslas skola	2070902310
103	Krišjāņa Kundziņa vārdā nosauktā brīvās cīņas sporta skola	3370902120
104	Kuldīgas rajona sporta skola	1270902078
105	Lēdurgas mākslas skola	1470902154
106	Lielvārdes mūzikas skola	1770902323
107	Lielvārdes novada sporta centrs	1770902202
108	LIEPĀJAS BASKETBOLA SKOLA	3070902139
109	LIEPĀJAS KOMPLEKSĀ SPORTA SKOLA	3070902140
110	Liepājas pilsētas 2.mūzikas skola	3070902276
111	Liepājas rajona Sporta skola	1370902183
112	LIEPĀJAS SPORTA SKOLA "DAUGAVA"	3070902138
113	LIEPĀJAS TENISA SPORTA SKOLA	3070902141
114	LIEPĀJAS VINGROŠANAS SPORTA SKOLA	3070902137
115	Līgatnes mūzikas un mākslas skola	570902142
116	Limbažu mākslas skola	1470902344
117	Limbažu mūzikas skola	1470902223
118	Limbažu rajona Bērnu-jaunatnes sporta skola	1470902197
119	Līvānu bērnu un jaunatnes sporta skola	1870902525
120	Līvānu mākslas skola	1870902271
121	Lubānas mākslas skola	1670902102
122	Ludzas rajona sporta skola	1570902158
123	Madonas bērnu un jaunatnes sporta skola	1670902198
124	Madonas mūzikas skola	1670902172
125	Madonas pilsētas pašvaldības mākslas skola	1670902348
126	Mālpils mūzikas un mākslas skola	2070902106
127	Maltas mūzikas skola	1970902321
128	Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skola	3370902144
129	Mārupes mūzikas un mākslas skola	2070902151
130	Mazsalacas Mūzikas un mākslas skola	2570902330
131	Naujenes mūzikas skola	670902226
132	Nīcas mūzikas skola	1370902224
133	Nīgrandes mūzikas skola	2170902171
134	Nītaures mūzikas un mākslas skola	570902103
135	Ogres Basketbola skola	1770902204
136	Ogres mākslas skola	1770902322
137	Ogres mūzikas skola	1770902362
138	Ogres novada sporta centrs	1770902203
139	Olaines mūzikas un mākslas skola	2070902266
140	Ozolnieku mūzikas skola	970902652
141	P.Barisona Aizkraukles Mūzikas skola	170902258
142	Pāvilostas mākslas skola	1370902364
143	Pāvilostas mūzikas skola	1370902165
144	Piltenes pilsētas mūzikas skola	2670902161
145	Plaviņu Mākslas skola	170902634
146	Plaviņu mūzikas skola	170902253
147	Preiļu Mūzikas un mākslas skola	1870902389
148	Preiļu rajona bērnu un jauniešu sporta skola	1870902192
149	Priekules mūzikas un mākslas skola	1370902159
150	Privātā mūzikas skola "JK Nams"	3370802235
151	Profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāde "Lūši"	2070802536
152	Profesionālās ievirzes sporta skola "Pārdaugava"	3370802537
153	Rēzeknes bērnu-jaunatnes sporta skola	3170902186

154	Rēzeknes rajona Bērnu-jaunatnes sporta skola	1970902167
155	Rīgas 3.bērnu un jaunatnes sporta skola	3370902212
156	Rīgas 1.mūzikas skola	3370902093
157	Rīgas 2.mūzikas skola	3370902105
158	Rīgas 3.mūzikas skola	3370902153
159	Rīgas 4.mūzikas skola	3370902150
160	Rīgas domes Kultūras pārvaldes 5.mūzikas skola	3370902149
161	Rīgas domes Kultūras pārvaldes Pāvula Jurjāna mūzikas skola	3370902109
162	Rīgas Futbola skola	3370902218
163	Rīgas Latgales priekšpilsētas Vakara mūzikas skola	3370902123
164	Rīgas rajona Bērnu un jaunatnes sporta skola	2070902180
165	Rīgas Ritenbraukšanas skola	3370902692
166	Rīgas Šaha skola	3370902219
167	Rīgas specializētā peldēšanas skola	3370002407
168	Rīgas Vieglatlētikas skola	3370902143
169	Rīgas Vingrošanas skola	3370902217
170	Rīgas Volejbola skola	3370902213
171	ROJAS MŪZIKAS UN MĀKSLAS SKOLA	2270902332
172	Ropažu mūzikas un mākslas skola "RODENPOIS"	2070902116
173	Rūjienas mākslas skola	2570902222
174	Rūjienas mūzikas skola	2570902288
175	Rūjienas novada Sporta skola	2570902194
176	Sabiles mūzikas un mākslas skola	2270902117
177	Salacgrīvas mākslas skola	1470902418
178	Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju domes mūzikas skola	1470902326
179	Salaspils novada pašvaldības iestāde "Salaspils bērnu sporta skola"	2070902424
180	Salaspils novada pašvaldības iestāde "Salaspils mūzikas un mākslas skola"	2070902293
181	Saldus mākslas skola	2170902170
182	Saldus mūzikas skola	2170902164
183	Saldus pilsētas Sporta skola	2170902184
184	Salgales mūzikas skola	970902592
185	Sējas Mūzikas un mākslu skola	2070902343
186	Siguldas Mākslas skola	2070902437
187	Siguldas Mūzikas skola	2070902082
188	Siguldas Sporta skola	2070902244
189	Skrīveru mūzikas un mākslas skola	170902252
190	Skrundas mūzikas skola	1270902333
191	Smiltenes mākslas skola	2470902285
192	Smiltenes mūzikas skola	2470902118
193	Smiltenes pilsētas Bērnu un jaunatnes sporta skola	2470902107
194	Specializētā sporta skola "Latvijas Bērzs"	3370002372
195	Špoģu mūzikas un mākslas skola	670902260
196	Sporta skola "Arkādija"	3370902211
197	Staiceles Mūzikas un mākslas skola	1470902613
198	Strenču mūzikas skola	2470902263
199	Suntažu Mūzikas skola	1770902647
200	Talsu mākslas skola	2270902356
201	Talsu mūzikas skola	2270902085
202	Talsu rajona sporta skola	2270902179
203	TTP basketbola skola	3370902110
204	Tukuma Mākslas skola	2370902491

205	<u>Tukuma Mūzikas skola</u>	2370902262
206	<u>Tukuma Sporta skola</u>	2370902207
207	<u>Ugāles Mūzikas skola</u>	2670902097
208	<u>Ulbrokas mūzikas un mākslas skola</u>	2070902277
209	<u>Vainodes Mūzikas skola</u>	1370902359
210	<u>Valdemārpils Mūzikas un mākslas skola</u>	2270902331
211	<u>Valkas mākslas skola</u>	2470902291
212	<u>Valkas rajona Bērnu - jaunatnes sporta skola</u>	2470902193
213	<u>Valmieras Bērnu sporta skola</u>	2570902195
214	<u>Valmieras mūzikas skola</u>	2570902404
215	<u>Valsts aģentūra "Kalnu slēpošanas sporta centrs"</u>	3370002693
216	<u>Valsts aģentūra "Latvijas Bērnu un jaunatnes kamanīņu sporta skola"</u>	2070002645
217	<u>Valsts aģentūra "Lietišķo sporta veidu centrs "Kleisti""</u>	3370002469
218	<u>Valsts aģentūra "Nacionālais olimpiskais sporta metodiskais centrs"</u>	3370002681
219	<u>Valsts aģentūra "Specializētā airēšanas sporta skola"</u>	2970002625
220	<u>Vangažu mūzikas un mākslas skola</u>	2070902278
221	<u>Varakļānu mūzikas un mākslas skola</u>	1670902324
222	<u>Vecumnieku Mūzikas un mākslas skola</u>	470902281
223	<u>Ventspils Mākslas skola</u>	3270902300
224	<u>Ventspils pilsētas domes Izglītības pārvaldes Sporta skola "Spars"</u>	3270902181
225	<u>Ventspils rajona Bērnu un jaunatnes sporta skola</u>	2670902182
226	<u>Vidzemes jaunatnes futbola centrs "Staicele"</u>	1470902426
227	<u>Vidzemes jūrmalas Mūzikas un mākslas skola</u>	2070902259
228	<u>Viesītes Mūzikas un mākslas skola</u>	1070902693
229	<u>Viesītes Sporta skola</u>	1070902684
230	<u>Vilakas mūzikas un mākslas skola</u>	370902242
231	<u>Vilānu mūzikas un mākslas skola</u>	1970902272
232	<u>Zanes Ludboržas mūzikas skola</u>	3170802550
233	<u>Zilupes mūzikas un mākslas skola</u>	1570902313

Augstskolas

Valsts universitātes tipa augstskolas

Daugavpils Universitāte
Latvijas Lauksaimniecības universitāte
Latvijas Universitāte
Liepājas Universitāte
Rīgas Stradiņa universitāte
Rīgas Tehniskā universitāte

Valsts neuniversitātes tipa augstskolas

Banku augstskola
Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
Latvijas Jūras akadēmija
Latvijas Kultūras akadēmija
Latvijas Mākslas akadēmija
Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija
Latvijas Policijas akadēmija
Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija
Rēzeknes Augstskola
Rīgas Ekonomikas augstskola
Rīgas Juridiskā augstskola
Ventspils Augstskola
Vidzemes Augstskola
Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola (no 2009. gada 4. jūnija – akadēmija)

Juridisko personu dibinātās neuniversitātes tipa augstskolas

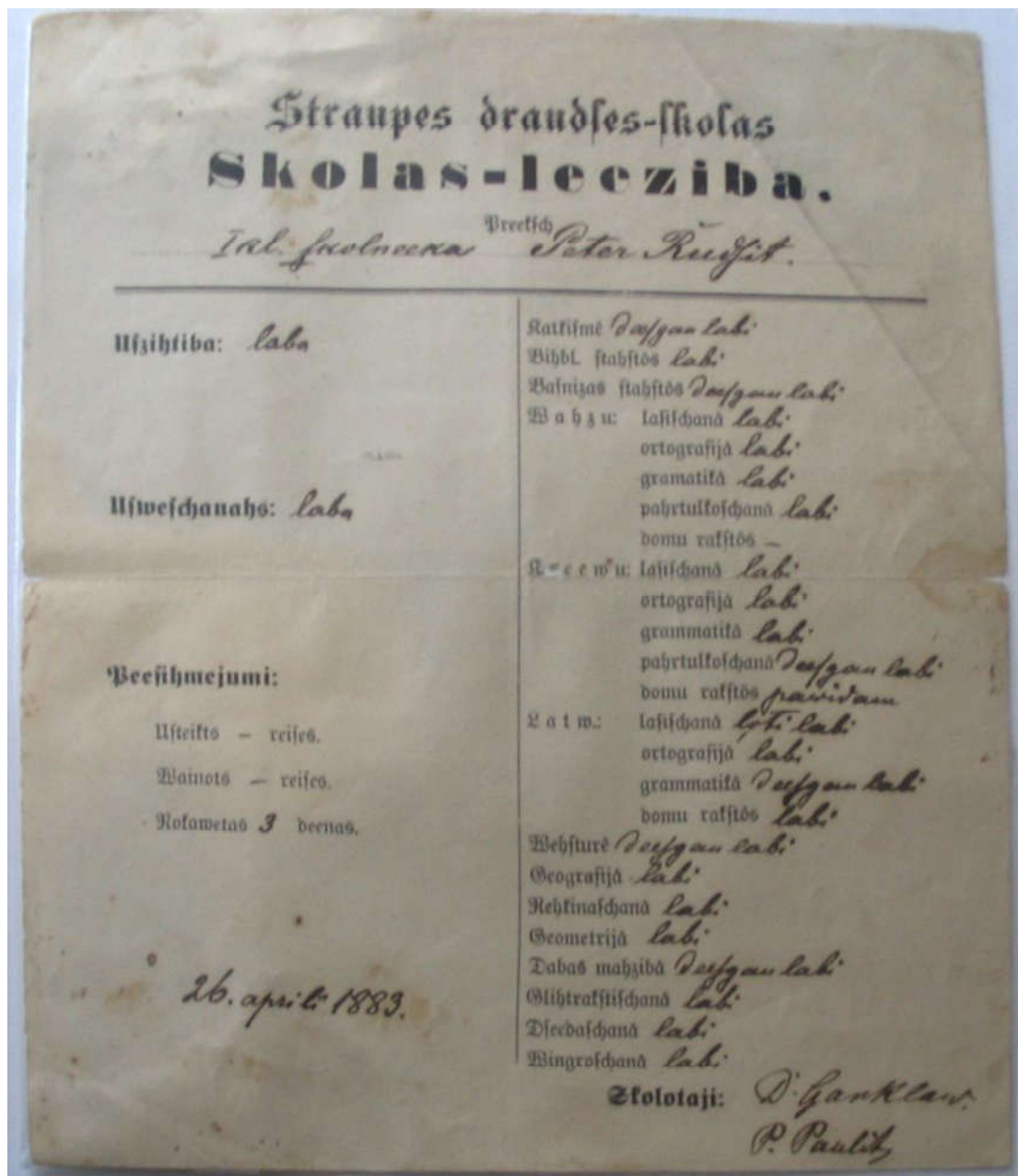
Baltijas Starptautiskā akadēmija
Biznesa institūts „RIMPAK Livonija”
Ekonomikas un kultūras augstskola
Informācijas sistēmu menedžmenta augstskola
Latvijas Kristīgā akadēmija
Psiholoģijas augstskola
Rīgas Aeronavigācijas institūts
Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola
SIA „Biznesa augstskola „Turība””
SIA „Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskola „Attīstība””
Sociālo tehnoloģiju augstskola
Starptautiskā praktiskās psiholoģijas augstskola
Transporta un sakaru institūts

Pielikums Nr. 6

Promocijas darbā izmantoto liecību fotogrāfijas no Benito Grošus
privātās kolekcijas un viņa sagatavotās izstādes materiāliem Talsu muzejā
2008. gada septembrī

1. attēls. *Vellanes draudzes skolas* liecība par 1876./77. mācību gada 2. pusgadu

3. attēls. Straupes draudzes skolas liecība par 1883. gadu.

Skolas liecība

Pērkones-Cenkones pagasta skolas II seemas skolniecei nod. II
Jufannai Gaile par seemu 1910./11. g.

Uzdevšana	Rezultāts	Pasākums
Stāstīšana	5.	Skaitļi 12 deenas Aizbaidināts 10 deenas Neaizbaidināts 2. deenas
Bībeles stāstos	4.	
Kreivju mācība	4.	
Latviešu mācība	4.	
Reliģiozitāte	4.	
Ģeogrāfija	4.	
Mākslīgā mācība	5.	
Praktiskā mācība	1	
Veiktā mācība	1	

loti laba.

Skolotājs: *J. Grünberg*

Dezafin parafis:

4. attēls. Pērkones-Cenkones pagasta skolas liecība par 1910./11. mācību gadu

Skolas liecība

par 1917./1918. gada seenu.

Malupes pagasta „Jaunās” skolas

II nodalas skolniecei *Kam*

Otto Teterowskij.

Zēmes preešimētas.

Uzveschānās: *labi laba (5)*
 Uzskatība: *laba (4)*
 Uzmanība: *laba (4)*
 Tīrība: *labi laba (4)*
 Zēmes: *gandrīz labas (3 1/2)*

Skolu apmetēja II seenu

Notarētas 6 deenas.

Uzskatītas 6 „

Notarētas — „

Peešimētas:

Katšimē *labi (4)*
 Bibeles stāstos *labi (4)*
 Latviešu latīščana *gandrīz labi (3 1/2)*
 ortogrāfijā *gandrīz labi (3 1/2)*
 gramatijā *labi (4)*
 Dēmi rakstos *gandrīz labi (3 1/2)*
 Vahzu roledā *peeterepchi (3)*
 Areevu roledā *gandrīz labi (3 1/2)*
 raksti darbi *peeterepchi (3)*
 Mehlināščana *labi (4)*
 Geogrāfijā *peeterepchi (3)*
 Vebstūrē *labi (4)*
 Tobas šitibās *labi (4)*
 Kaligrāfijā *gandrīz labi (3 1/2)*
 Sihmeščana *gandrīz labi (3 1/2)*
 Tēdāščana *reputerepchi (2)*

Numuru nošimē: 5 — labi, 4 1/2 — labi, 4 — labi, 3 1/2 — gandrīz labi, 3 — peeterepchi, 2 1/2 — gandrīz, 2 — reputerepchi, 1 — labi.

Malupes pagasta „Jaunās” skola,
 27. aprīlī 1918. g.

Skolotāji: *B. V. Krasnaja.*

Krasnaja.

Prof. B. Vaholnecis, Māksle.

6. attēls. Malupes pagasta „Jaunās” skolas liecība par 1917./18. mācību gadu

Среднее женское учебное заведение Латвийского Просвительного Общества
Latviešu Izglītības Biedrības sieviešu vidusskola.

СВИДѢТЕЛЬСТВО

за 1916/17. учебн. годъ

ученица I^a класса *Лизы Кошангерс* klases skolniece

LĒCĪBA

par 1916/17 mācības gadu.

Предметы Priekšmeti	Точность Precizitāte	Понимание Pratība	Память Atmiņa	Самостоятельность Patstāvība	Активность Aktivitāte	Дисциплина Disciplīna	Поведение Uzvedums	Общая оценка Kopējais novērtējums	Подпись учителя Vārds paraksts
I. кв.	6	8	8	6	8	8	10	8	6 6 8 M. Košanģers
II. кв.	6	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8 M. Košanģers
III. кв.	8	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8 M. Košanģers
IV. кв.	6	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8
Годовая Gada g.	6	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8
Общая Kopējā	6	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8
Средняя Vidējā	6	8	8	8	8	8	8	8	6 6 8

Подпись классного наставника: *Лизы Кошангерс*
Paraksts uz klases skolniece.

Подпись учителя: *Лизы Кошангерс*
Paraksts uz klases skolniece.

Подпись классного наставника: *Лизы Кошангерс*
Paraksts uz klases skolniece.

7. attēls. Latviešu Izglītības Biedrības sieviešu vidusskolas liecība par 1916./17.mācību gadu

9.99

SMILTENES SKOLU BIEDRĪBAS

REĀLSKOLA.

LĒCĪBA,

izdota I^a klases skolniecei

Abram Mindzai

par 19²⁰/₂₁. mācības gadu.

8. attēls. Smiltenes Skolu biedrības reālskolas liecība par 1920./21. mācību gadu

APLEECIBA.

Rīgas pilsētas saceen. pamatskolas skolēna b. d. ^{skolme} pedagogiskā padome
apleocina, ka **Atis Eduarda d. Ābolinš**, dzimis 23. febr.
1905. gadā, mācījies **Roslavas Viriešu gim-**
nazijā (Smolenskās gub.).

1920./21.mācības gadā apmeklojis Sadlebenskūļu pamatskolu, kur mācījies
no 30.okt. 1920.g. līdz 4.junijam 1921.g. un beidzis pilnas (6klasīgas)
pamatskolas kursu ar šādām sekmēm:

Latveešu valodā	{	mutlak	labi (4)
		raketiaki	labi (4)
Kreevu valodā			teicami (5)
Vācu valodā			labi (4)
Vēsturē			labi (4)
Ģeografijā			labi (4)
Matematikā			labi (4)
Dabas zinībās			labi (4)
Reliģijā-etikā			teicami (5)
Zinēšanā			labi (4)
Dzeedāšanā			labi (4)

Bez tam minetais *Atis Āboliņš* ir mācīties
vingrošanu
un nodarboies grāmatu sēšanā.

Pedagoģiskās padomes
preekāsēdētājs: V. Zālītis

No 1138

4. juni 1921. g.

Pedagoģiskās padomes locekļi:

Pedagoģiskās padomes sekretars:

Wald's typografia. Roma 181. 20. 8. 20

9. attēls. *Rīgas pilsētas savienotās pamatskolas* apliecība par 1920./21. mācību gadu

LIECĪBA.

Hermine Mielson mācījusies

Valmieras pagasta „Edgar” I. pakāpes pamatskolā

IV. nodaļa no *10. oktobra* 1921. g. līdz *13. maijam* 1922. g.

Piezīmes.		Sēkmes.	
Uzvešanās.	<i>5.</i>	Ticības mācība.	<i>4.</i>
Uzcītība.	<i>5.</i>	Latviešu valoda.	
Nokavējumi <i>25</i> stundas.		a) Rakstu darbos.	<i>4.</i>
		b) Mutiski.	<i>5.</i>
		Krievu valoda.	<i>4.</i>
		Vacu valoda.	<i>4.</i>
		Vēsture.	<i>4.</i>
		Ģeogrāfija.	<i>4.</i>
		Rēķināšana.	<i>4.</i>
		Geometrija.	<i>4.</i>
		Dziedāšana.	<i>5.</i>
		Dabas zinības.	<i>4.</i>
		Zīmēšana.	<i>5.</i>
		Roku darbos.	<i>5.</i>
		Glitrakstīšana.	<i>4.</i>
		Apkārtnes mācība.	
		Vingrošana.	

Numuru nozīme:
5 = teicami,
4 = labi,
3 = pietiekoši,
2 = gandrīz nepietiekoši,
1 = pavisam nepietiekoši.

Valmieras pag. „Edgar” I. pak. pamatsk.
13. maijā 1922. g.

K. Dūnīns, Valmierā.

Izi: *K. Baltiņš.*
K. Raucītis.

10. attēls. Valmieras pagasta „Edgar” I. pakāpes pamatskolas liecība par 1921./22. mācību gadu

Liecība.

Bošas mirdza.

kā *IV* klases skolniece apmeklēja Rencēnu pag. „Labrenču” I. pakāpes pamatskolu
1926/27 mācības gadā.

S e k c i j a s

Uzvešanās <i>5.</i> Uzcītība <i>4.</i> Nokavēja: { aizbild. <i>18</i> dien. neaizbild. <i>—</i> dien. Piezīmes: <i>Pārceļama</i> Namuru nozīme: 5 = teicami, 4 = labi, 3 = pietiekoši, 2 = vāji. Mācību sākums rudenī	Reliģija-etika <i>4.</i> Latviešu valodā { a) Mutiski <i>3.</i> b) Rakstiski <i>3.</i> Vācu valodā <i>3.</i> Krievu valodā <i>—</i> Rēķināšana <i>3.</i> Ģeometrija <i>3.</i> Algebra <i>—</i> Vēsture <i>3.</i> Ģeografija <i>3.</i> Dabas zinības <i>4.</i> Apkārtnes mācība <i>—</i> Glitrakstīšana <i>4.</i> Zīmēšana-modeļošana <i>3.</i> Dziedāšana <i>4.</i> Roku darbos <i>4.</i> Vingrošana <i>3.</i> Lauksaimniecība <i>—</i> Mājturība <i>—</i>
---	--

14. maijs 1927 g.

K. Dāvis Valmieris

Skolas pārzinis: *A. Jūlijs*

Skolotāji: *A. Grantiņa*

11. attēls. Rencēnu pagasta „Labrenču” I. pakāpes pamatskolas liecība par 1926./27. mācību gadu

Veselauskas VI-klasīgās pamatskolas
IV klases skolnieka
Pēteris Birnava
SKOLAS LIECĪBA
 par 1924.—25. mācības gadu.

Uzvešanās . . . 5.	Ticības mācībā . . . 5
Uzcītībā . . . 4.	Latviešu valodā mutiski 4. rakstiski 4.
Kārtībā . . . 5.	Vācu valodā . . . 4
	Krievu valodā . . . -
Pedagoģiskās Padomes lēmums: <i>Pārcelts uz I klasi.</i>	Rēķināšanā . . . 4+
	Ģeometrijā . . . 4-
	Alģebrā . . . 4+
	Apkārtnes mācībā . . . -
Iestājies rudenī 15. IX.	Vēsturē . . . 4
Izstājies pavasarī 16. V.	Ģeografijā . . . 4+
Nokavētas 3 dienas.	Dabas zinībās . . . 4
	Ģeometrijā . . . 4
	Zīmēšanā . . . 4
	Aplikācijā, veidošanā . . . -
	Dziedāšanā . . . 4
	Vingrošanā, rotaļās . . . 4+

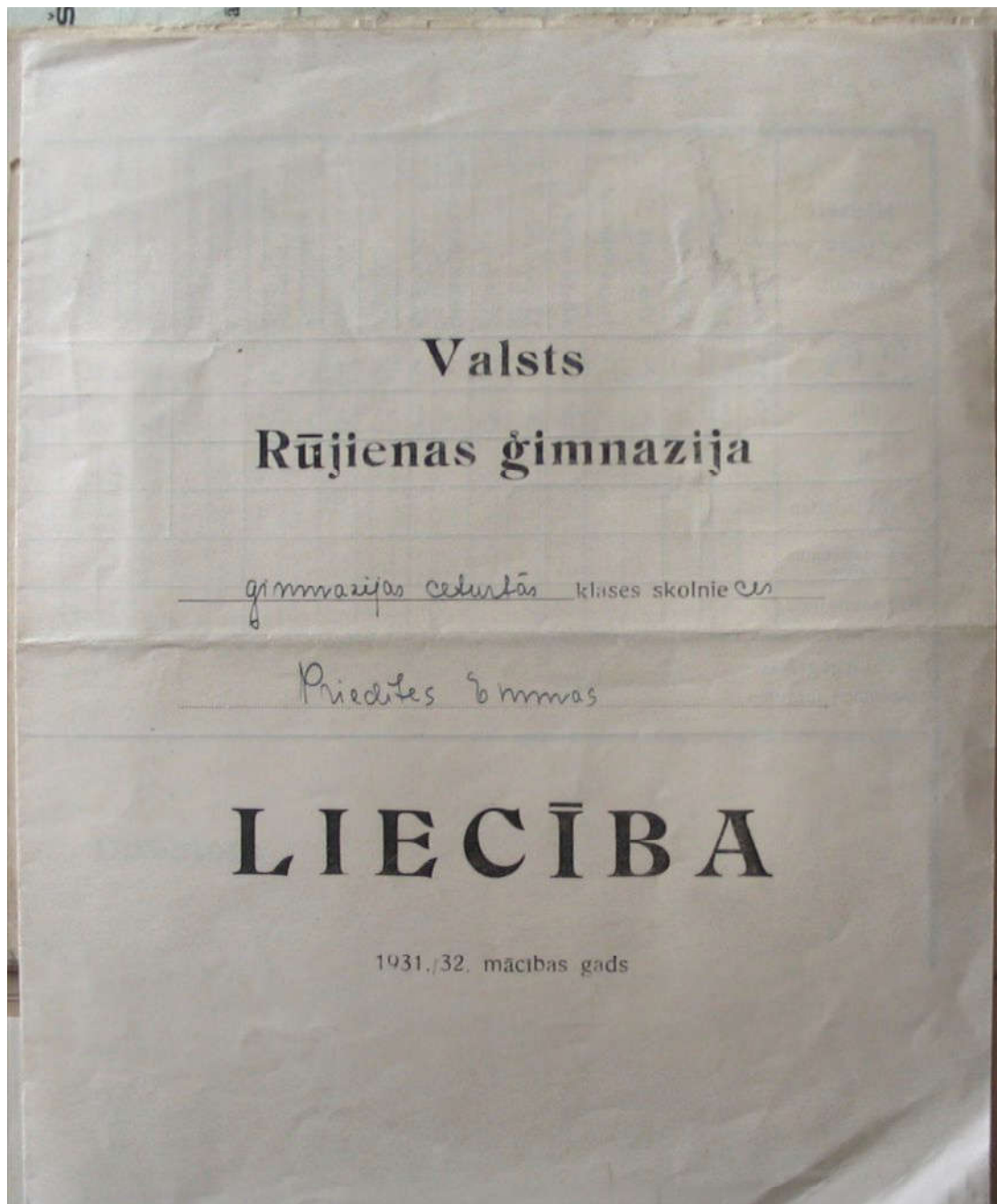
Atzīmju paskaidrojumi:
 5 = teicami, 4 = labi, 3 = apmierinoši,
 2 = nepietiekami.

Veselauskas VI-klasīgā pamatskolā,
 16. maijā 1925. g.
 Nr. 80.

Skolas pārzinis: *P. Lapiņš*
 Skolotāji: *K. Zandē*
P. Vēgre

K. Dūnīšs Čestā — Valmierā.

12. attēls. Veselauskas sešklasīgās pamatskolas liecība par 1924./25. mācību gadu

13. attēls. Valsts Rūjienas ģimnāzijas liecība par 1931./32. mācību gadu

N. Draudziņ seeveešu neogimnazija, Rīgā.

LEECIBA

III sag. klases skolniecei Mirdeai Pasaar
par 1920/21. mācības gadu.

Trīmesīri	Latviešu valoda	Krievu valoda	Angļu valoda	Francu valoda	Vācu valoda	Filozofija un psiholoģija	Ticības mācība	Aritmetika	Algebra	Geometrija	Trigonometrija	Vēsture	Ģeogrāfija	Dabas zinības	Fizika	Kosmogrāfija	Zināšana	Roku darbi	Dziedāšana	Vingrošana	Uzvedšanās	Nokav. st. skaita	Klases pārzin. paraksts	Vecaku paraksts
I.	4	2	-	-	2	-	4	2	-	-	-	4	3	4	-	-	3	5	-	4	5	54	<i>M. Pasaar</i>	<i>M. Pasaar</i>
II.	4	2	5	-	2	-	5	2	-	-	-	4	3	4	-	-	4	5	4	-	5	71	<i>M. Pasaar</i>	<i>M. Pasaar</i>
III.	3	2	-	-	2	-	5	2	-	-	-	4	3	4	-	-	4	5	4	4	5	14	<i>M. Pasaar</i>	<i>M. Pasaar</i>
Cadā	3	2	-	-	2	-	5	2	-	-	-	4	3	4	-	-	4	5	4	4	5	21	<i>M. Pasaar</i>	<i>M. Pasaar</i>

Pedagoģiskās Padomes lēmums: *atļaut III sag. klasei mācību sākums 1. sept. Pabeidzotās līdz 25. augustam.*

Klases pārzin. paraksts: *M. Pasaar*

Vecaku paraksts: *M. Pasaar*

14. attēls. N. Draudziņas sieviešu neogimnāzijas liecība par 1920./21. mācību gadu

LATVIEŠU IZGLĪTĪBAS BIEDRĪBAS VALMIERAS NODAĻAS

VIRSREĀLSKOLAS LIECIBA

III klases (agrākās I klases) skolniekam Mēnessam Aleksandram
par 1918/19. mācības gadu.

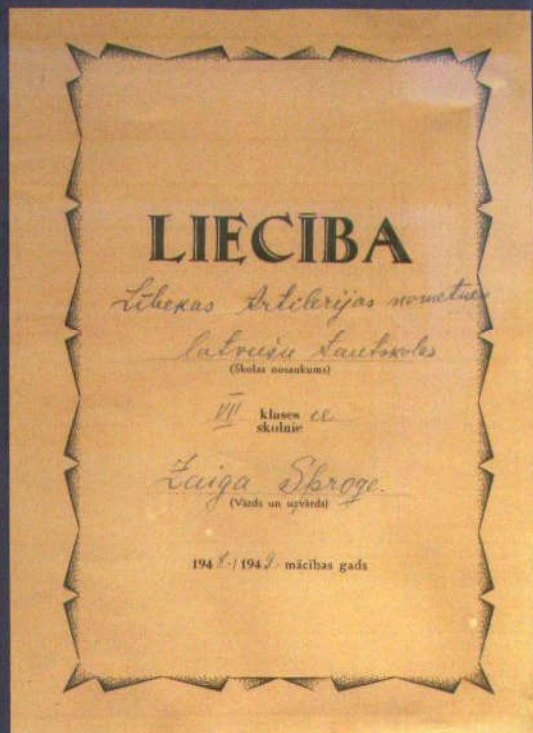
Mācības priekšmeti.	Atzīmējumi par sekmēm.						Piezīmes.	Vecaku vai atbilstošu paraksts.
	I. ceturtā	II. ceturtā	III. ceturtā	IV. ceturtā	Mācībasgadā			
Reliģijas mācība							I. cet.	Sava dāla liecība par I. ceturtā laiku.
Latviešu valoda	3							
Vācu valoda	4							
Krievu valoda	3							
Francu valoda	3						II. cet.	Sava dāla liecība par II. ceturtā laiku.
Vēsture	4							
Ģeogrāfija	4							
Rēķināšana un algebra	4							
Geometrija	4						III. cet.	Sava dāla liecība par III. ceturtā laiku.
Trigonometrija	4							
Fizika	3							
Kimija un mineraloģija	3							
Dabas zinības	4						IV. cet.	Sava dāla liecība par IV. ceturtā laiku.
Zināšana	3							
Ģeogrāfija	3							
Atbilstošā	3							
Izdevušas stundas	4							
Nokavējumi uz stundām								

Pedagoģiskās padomes lēmums:

Direktors: *M. Pasaar*

Klases vadītājs: *M. Pasaar*

15. attēls. Latviešu Izglītības biedrības Valmieras nodaļas virsreālskolas liecība par 1918./19. mācību gadu

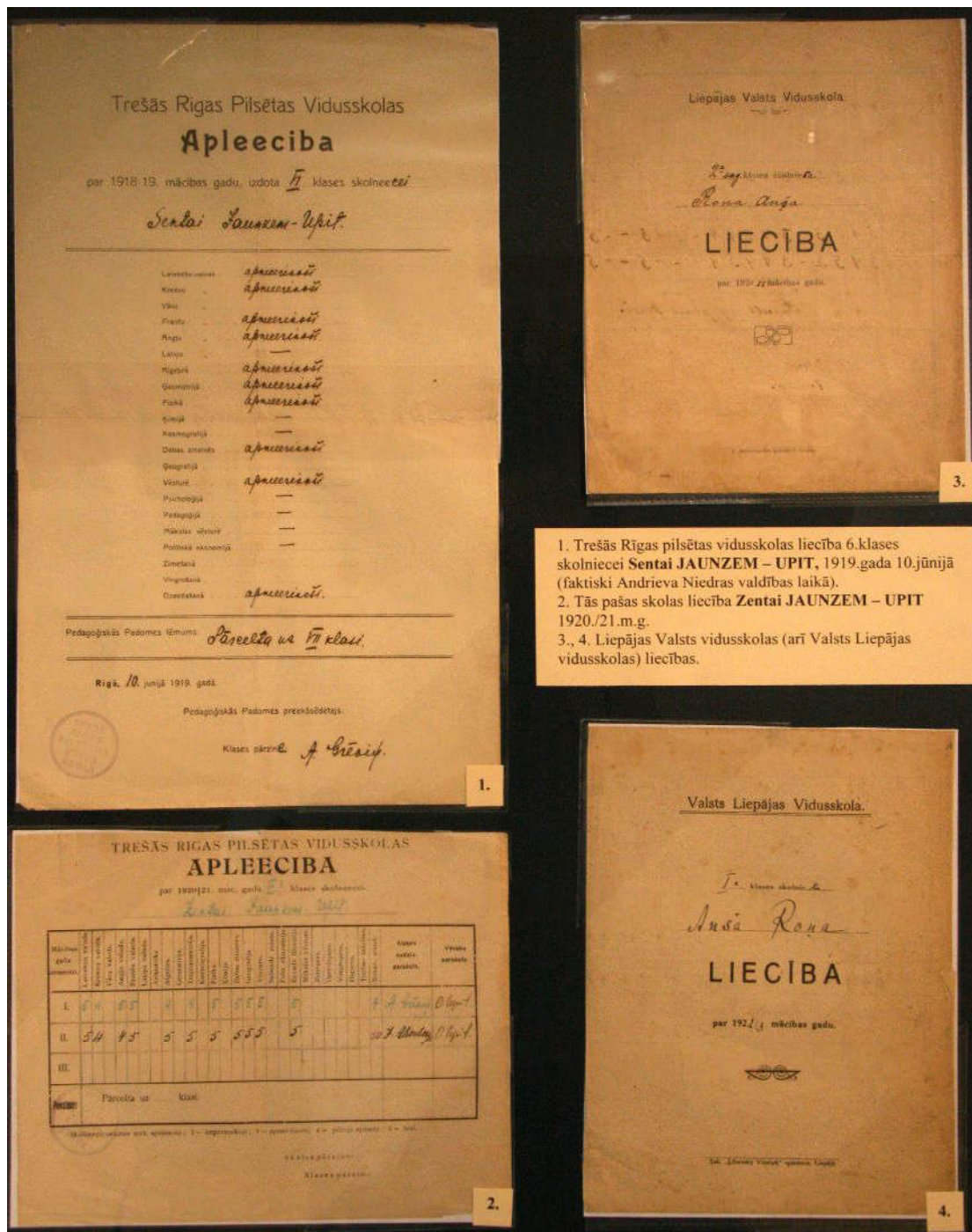
MĀCĪBAS GADA DALĀS	SEKSMES MĀCĪBU PRIEKŠMETOS														Cik dienu nokāvējis				Vecāku paraksts									
	Tautas mācība	Latviešu valoda		Angļu valoda	Vēst. valoda	Dzintars mācība	Latviešu vēsture	Vēsturiskā vēsture	Latviešu ģeogrāfija	Vēsturiskā ģeogrāfija	Matematika	Dabas mācība	Zinātība	Gimnastika	Dziedāšana	Fiziskā audzināšana	Rokdarbi	Māksliniecība		Uzvedība	Kārība	Uzturība	Slimības dēļ	Atstāto	Nekļūsto	K o p a	Cik reizes nosēdējis	
		Vēstis	Itakos																									
I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
III	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Gada atzīme	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Piezīmes																												
Paidagogu konferences lēmums	Pieļaut pie pārbaudījumiem.																											

Atzīmju paskaidrojumi: 5 — ļoti labi, 4 — labi, 3 — pietiekami, 2 — nepietiekami.

Skolas pārzinis: *[Signature]*
 Klases audzinātājs: *[Signature]*

Lībekas Artilērijas nometnes tautskolas liecība 7.klases (izlaiduma) liecība Zaigai Sprōģis par 1948./49.m.g.
 Liecības noformēšanai izlietoti Latvijas pamatskolu liecību paraugi.

16. attēls. Lībekas latviešu Artilērijas nometnes tautskolas liecība par 1948./49. mācību gadu

17. attēls:

1. Trešās Rīgas pilsētas vidusskolas apliecība par 1918./19. mācību gadu
2. Trešās Rīgas pilsētas vidusskolas apliecība par 1920./21. mācību gadu
3. Liepājas Valsts vidusskolas liecība par 1921./22. mācību gadu
4. Valsts Liepājas vidusskolas liecība par 1922./23. mācību gadu

18. attēls. Jēkabpils skolu liecības:

Jēkabpils latviešu nepilnās vidusskolas liecība par 1944./45. mācību gadu
 Jēkabpils latviešu 7 klasīgās pamatskolas liecība par 1946./47. mācību gadu
 Jēkabpils pamatskolas liecība par 1947./48. mācību gadu
 Jēkabpils septiņgadīgās skolas liecība par 1948./49. mācību gadu

Liecība.

Brička Ilga

kā II klases skolniece apmeklēja Pāles pag. „Segruma” I. pakāpes pamatskolu
1926./27. mācības gadā.

S e k m e s

Uzvešanās	5.	Reliģija-etika	5.
Uztubā	4.	Latviešu valoda { a) Mutiski	4.
		b) Rakstiski	3.
Nokavēja: { aizbild. 9 dien.		Vācu valoda	3x
{ neaizbild. — dien.		Krievu valoda	—
		Reķināšana	3+
		Ģeometrija	3—
		Alģebrā	—
		Vēsturē	4.
		Ģeografijā	3x
		Dabas zinībās	+
		Apkārtnes mācība	—
		Glitrakstišana	—
		Zīmēšana-modelēšana	3x
		Dziedāšana	4.
		Roku darbos	3x
		Vingrošana	4x
		Lauksaimniecība	—
		Mājturība	—

Piezīmes:

Pārnests uz IV. kl.

Numuru nozīme:
5 = teicami,
4 = labi,
3 = pietiekoši,
2 = vāji.

Mācību sākums rudenī

IV. maijā 1927 g.

Skolas pārzinis: *I. Jendriks*
Skolotāji: *A. Bergsone* *F. Māsa*

K. Dāvis Valmierā

19. attēls. Pāles pagasta „Segruma” I. pakāpes pamatskolas liecība par 1926./27. mācību gadu

Talsu AMATU PAPILDSKOLAS

APLIECĪBA

Vera Le g z d i ņ š

dzim. 1906.g.28.jūlijā , apmeklēja Talsu
 amatu papildskolas amatnieku vispārīgo zināšanu kursu no 19 39 g. 22.februāra
 līdz 19 39 g. 24.maijam un pārbaudē uzrādīja sekojošas sekmes:

1. Latviešu valodā	apmierinošas
2. Latvijas vēsture	apmierinošas
3. Latvijas ģeografija	apmierinošas
4. Matematikā	apmierinošas
5. Amatniecības organizācijā un likumos . .	apmierinošas
6. Grāmatvedībā, veikālvēdībā un kalkulācijā	-----
7. Pirmā palīdzība nelaimes gadījumos . . .	labas
8. Techniskā rasēšana	-----
9. Pamatjēdzienos fizikā, mechanikā un ķīmijā	-----

№ 24

Talsos , 19 39 g. 24.maijā

Lektori:

A. Bugmanis

J. Grinbergs
Skolas pārzinis

A. Šķiņķis
Latvijas amatniecības hātnieks
pārstāvis

20. attēls. Talsu Amatu papildskolas apliecība par 1939. gadu

ученицы 1го класса за 1^ю полугодие 1915/16 учебного года
Бернина Матильда 1го класса
par 1915/16 macibas gada 1° pusgadu klases skolneeses

	Учѣбн. Секмес.
Поведение Urvešanā	Законъ Божій Ticības mācība
Прилежание Uzcītība	Русскій языкъ Krievu valoda
Внимание Uzmanība	Латвійскій языкъ Latviešu valoda
	Французскій языкъ Franču valoda
	Нѣмецкій языкъ Vācu valoda
	Англійскій языкъ Angļu valoda
Порядокъ Kārta	Арифметика Rēķināšana
	Алгебра Algebra
	Геометрія Geometrija
	Физика Fizika
	Географія Geografija
	Исторія Vēsture
	Природовѣдѣніе Dabas mācība
	Рисованіе Zīmēšana
	Численіе Ģitrakstīšana
	Руководіе Rokdarbi
	Гимнастика Vingrošana
	Музика Dziedāšana
Послѣдствіе Pēcīmes	

Постановленіе Педагогическаго Совѣта
Pedagogiskās sapulces lēmums

Переводится въ 5 классъ.
Pārtulkta 5. klasi.

Прислѣзанія
Pēcīmes

в = вѣсана удѣлнѣноритѣлно = лѣт армѣринѣфн.
у = удѣлнѣноритѣлно = армѣринѣфн.
н = нѣудѣлнѣноритѣлно = нѣармѣринѣфн.

J. P. Petersen

Kādreiz nācām
Klases audzinātāj R. A. Bergmanam

Hoonuri podumeaia
Vecaku parakists

242